provincie Drenthe

Drenthe, mooi voor elkaar!
2019-2023

Begroting 2023

Begroting
2023

Gedeputeerde staten van Drenthe
Oktober 2022

Colofon
Dit is een uitgave van de provincie Drenthe

Inhoud

Inleiding 4
Leeswijzer 5
Kerngegevens 7
I Beleidsbegroting 9
I.1 Programmaplan 10
1: Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen 11
2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven 21
3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten 42
4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig 56
5: Klimaat en energie: samen doorpakken 70
6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig 78
7: Middelen en mensen 89
8: Samenwerkingsverbanden (kassiersfunctie) 100
9: Investeringsagenda 103
I.2 Paragrafen 115
Paragraaf 2.1 Lokale heffingen 116
Paragraaf 2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 122
Paragraaf 2.3 Onderhoud kapitaalgoederen 130
Paragraaf 2.4 Financiering 135
Paragraaf 2.5 Bedrijfsvoering 149
Paragraaf 2.6 Verbonden partijen 155
Paragraaf 2.7 Grondbeleid 177
II Financiële begroting 182
II.1 Overzicht van lasten en baten, tevens Meerjarenraming 2023 - 2026 183
II.2 Toelichting op belangrijke ontwikkelingen 185
II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten 189
II.4 Financiële positie en toelichting 210
Bijlagen 267
1. Controleprotocol 268
2. Normenkader 272

Inleiding

Voor u ligt de begroting voor 2023. We hebben in deze begroting de grote maatschappelijke vraagstukken, zoals beschreven in de Voorjaarsnota, financieel vertaald. We hebben ons maximaal ingespannen om vanuit verbinding en samenhang toekomstbestendige plannen voor Drenthe te presenteren. Hierbij weten we één ding zeker: er wordt veel flexibiliteit van ons allemaal verwacht, omdat de maatschappelijke opgaven groot zijn. ‘Drenthe, mooi voor elkaar!’ is meer dan ooit het perspectief waar we voor blijven gaan en staan.

We leven in een tijdsbestek waarin de politieke wensen uit het Coalitieakkoord van het Kabinet in snel tempo zijn aangevuld met een aantal grote maatschappelijke opgaven. Met de Voorjaarsnota en de Bestuursrapportage nog vers in ons geheugen kijken we vooruit. De coronajaren lijken achter ons te liggen. We werken aan economisch herstel en aan een krachtige mkb-sector. We zoeken naar oplossingen om de krapte op de arbeidsmarkt en in het woonaanbod aan te pakken. De oorlog in Oekraïne heeft andere, nog steeds kwalijke, vormen aangenomen en de gevolgen daarvan zien we terug in de prijsstijgingen in de energie en in onze dagelijkse boodschappen. Daar bovenop houdt de stikstofdiscussie ons nog steeds op alle fronten bezig. Het is nog belangrijker om met maatschappelijke partners, ondernemers en inwoners in contact te zijn, zodat we kunnen bijsturen en opschalen daar waar nodig.

Uit het gepresenteerde financiële beeld blijkt dat we een Begroting 2023 aanbieden die op de korte en middellange termijn in evenwicht is. Hiervoor hebben we alle zeilen moeten bijzetten en zijn keuzes gemaakt. Ook lopen we soms vooruit op uitgaven, in de wetenschap dat het Rijk de provincies op korte termijn financieel moet compenseren voor de taken die bij de provincies zijn belegd. Voor de stikstofaanpak is een toezegging voor financiële compensatie gedaan door het Rijk. Voor de langere termijn zien we een ander probleem dat opgelost moet worden. In het Coalitieakkoord van het nieuwe Kabinet is het accres vanaf 2026 vastgezet en wordt vanaf dan enkel nog aangepast voor de loon- en prijsontwikkeling. Dit gaat grote financiële gevolgen hebben. Ook daar moet het Rijk een oplossing voor gaan bieden. Onze inzet blijft daarom om dit vraagstuk met urgentie te bespreken met de Tweede Kamer en het Kabinet. Ten tijde van het opstellen van deze begroting was de Septembercirculaire nog niet bekend en daarom zijn de effecten daarvan niet meegenomen in deze begroting.

Met deze voorliggende begroting creëren we handelingsruimte op de drie grote maatschappelijke opgaven: Energie & Klimaat, Wonen en Stikstof. Het beschikbaar stellen van cofinanciering op maatschappelijke onrendabele toppen in de woningbouw, extra middelen beschikbaar stellen voor de provinciale inzet voor de energietransitie en het helpen van inwoners en bedrijven in tijden van crisis, passen hierbij. Evenals het behouden en versterken van personele inzet op deze grote vraagstukken. Door de krapte op de arbeidsmarkt is de noodzaak om medewerkers structureel aan ons te binden, groter dan ooit tevoren.

Dit is de laatste begroting die wij als college presenteren. We realiseren ons dat de vraagstukken groot zijn en veel impact op de samenleving hebben. Juist in deze tijd is het belangrijk om te blijven verbinden en als eenheid te opereren. Als er één ding in Drenthe is dat ons verbindt, is dat wel de fiets. Wij zijn dan ook ontzettend trots op het EK wielrennen volgend jaar, omdat dit een gelegenheid tot ontmoeting creëert. De weg hier naartoe is net zo belangrijk als het evenement zelf. Dit geldt evenzeer voor de opgaven in onze begroting: het gaat om samen op weg zijn naar oplossingen voor de toekomst van Drenthe.

Leeswijzer

De Begroting 2023 is gereed en wordt ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd. Hierna beschrijven wij kort de onderdelen van de begroting. Zoals voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (BBV) bestaat de begroting uit de beleidsbegroting en een financiële begroting. De beleidsbegroting bevat naast het programmaplan ook de (verplichte) paragrafen. De financiële begroting bestaat uit het overzicht van baten en lasten en de uiteenzetting van de financiële positie.

Het programmaplan (beleidsbegroting)
In de beleidsbegroting wordt voor het programmaplan dezelfde programma-indeling als in de Begroting 2021 aangehouden.
In totaal bestaat het programmaplan van de Begroting 2023 uit 9 begrotingsprogramma's, waarbinnen de beleidsinformatie wordt gepresenteerd aan de hand van een aantal binnen elk programma afgebakende beleidsopgaven. De beleidsopgaven zijn de "dragers" van de feitelijke beleidsinformatie in het programmaplan. Deze zijn uitgewerkt naar doelstellingen en resultaten voor het jaar 2023.
In het programmaplan zijn in de Begroting 2023 per programma ook inhoudelijke beleidsteksten opgenomen.

De verschillende – vaste – onderdelen van het programmaplan worden hierna kort toegelicht.

Beleidsinhoudelijke inleiding
De informatie per programma wordt gestart met een beleidsmatige beschouwing, waarin de context van het gepresenteerde beleid wordt geschetst en waarin veelal ook een doorkijkje wordt gegeven naar op korte termijn te verwachten ontwikkelingen. Deze informatie bouwt voort op de strategische discussie die naar aanleiding van de Voorjaarsnota 2022 in Provinciale Staten gevoerd is. De concrete toelichting op de voorstellen voor nieuw beleid die in de Begroting 2023 zijn meegenomen is te vinden in de bij de Begroting 2023 behorende begrotingswijziging. In de Begroting 2023 is per programma een overzicht opgenomen van de in de begroting opgenomen voorstellen voor nieuw beleid.

Beleidskaders
De inhoudelijke informatie per programma wordt afgerond met een opsomming van de onderliggende beleidsnota's, -plannen, -visies en dergelijke die de vindplaats vormen van het achterliggende bestaande beleid. In de begrotingsteksten wordt naar deze documenten verwezen.

Beleidsopgaven, doelstellingen en resultaten
Per programma bestaat de kern van de beleidsinformatie in het programmaplan uit een beschrijving van de beleidsopgaven voor de provincie, de provinciale doelstellingen en de resultaten waardoor een bijdrage aan het bereiken van de doelen geleverd wordt. In elk programma wordt beleidsinhoudelijke informatie verstrekt door middel van tabellen. Concreet wordt in de tabellen informatie per beleidsopgave opgenomen over de te bereiken beleidsdoelen en de te realiseren resultaten in 2023. Deze informatie is zo concreet mogelijk geformuleerd in termen van wat naar verwachting aan het eind van 2023 tot enige vorm van afronding gebracht is. Waar vanuit de rol en taken van de provincie niet meteen een concreet resultaat kan worden beschreven, wordt in elk geval informatie verstrekt over de inspanningen die de provincie levert.

Aanvullende informatie
Per begrotingsprogramma wordt nog enige extra informatie verstrekt, bestaande uit de verplichte kerngegevens, informatie over de betrokkenheid van verbonden partijen en informatie over de investeringen per programma.

Wat mag het kosten?
Onder het onderdeel “Wat mag het kosten” wordt een meerjarig financieel overzicht opgenomen van de lasten en baten. Het overzicht verstrekt daarbij informatie per beleidsopgave en per economische categorie (inkoop, subsidies en kapitaallasten) op hoofdlijnen. Directe loonkosten worden verzameld in programma 7 Middelen en daar gepresenteerd. Datzelfde geldt voor de indirecte loonkosten.
In het overzicht wordt een weergave opgenomen van de geplande onttrekkingen en dotaties aan de relevante reserves. Nieuwe investeringen worden in de programma’s kort toegelicht.
Per programma(onderdeel) wordt een totaaloverzicht gegeven van de lasten en baten. De verstrekte financiële cijfers worden niet alleen verstrekt voor de komende jaren van 2023 tot en met 2026, maar daaraan toegevoegd ook cijfers over 2021 en 2022.

Toelichting op verschillen: Begroting 2023 versus Begroting 2022
De tabellen met verschillen tussen jaren bevatten een cijfermatige weergave van de verschillen (oud – nieuw – verschil) en een inhoudelijke toelichting, waarbij wordt teruggegrepen op het detailniveau van de informatie in het financiële overzicht. Hier wordt toegelicht wat er in 2023 anders is ten opzichte van het voorafgaande jaar 2022.

De paragrafen (beleidsbegroting)
In de paragrafen behandelen wij onderwerpen die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van de provincie. De paragrafen in de Begroting 2023 zijn wettelijk voorgeschreven. De paragrafen betreffen die van onderhoud kapitaalgoederen, verbonden partijen, grondbeleid, financiering, bedrijfsvoering, weerstandsvermogen en lokale heffingen.
Het financiële overzicht van de reserves en voorzieningen is ook in de Begroting 2023 te vinden in het onderdeel financiële begroting.

Het overzicht van lasten en baten (financiële begroting)
Door vaststelling van de Begroting 2023 autoriseren de Staten het College tot het doen van uitgaven. Deze autorisatie betreft expliciet het jaar 2023. Voor de jaren daarna geldt, dat het gaat om een richtinggevende extrapolatie. Autorisatie voor die jaren vindt plaats als Provinciale Staten een besluit nemen voor het betreffende jaar op basis van de voor dat jaar aangeboden begroting.
Gezien het belang van een goed inzicht in de baten en lasten worden de baten en lasten per programma weergegeven in een afzonderlijk overzicht. Dit overzicht is integraal, dat wil zeggen dat het alle baten en lasten bevat, zoals opgenomen in het programmaplan.

De uiteenzetting van de financiële positie (financiële begroting)
Inzicht in de financiële positie is van belang, mede met het oog op de continuïteit van de provincie. Daarom besteden wij afzonderlijk aandacht aan de financiële positie. Dit gebeurt ook in een meerjarig perspectief. Speciale aandacht geven wij aan de investeringen, financiering en reserves en voorzieningen en de zogenoemde “begrotingssubsidies”.

Kerngegevens

A. Sociale structuur						
	2021 *	2022 **	2023 **	2024 **	2025**	2026**
Bevolking	494.771	497.743	494.500	494.000	492.700	491.400
Aantal huishoudens	220.380	222.165	223.900	225.200	225.800	226.100
Woningvoorraad	226.319	-	-	-	-	-
* Bron: CBS, peildatum 29-08-2022						
**Bron: CBS, LISA, bewerking Etil.						

B. Economische structuur						
Arbeidsdeelname bevolking	**2021***	**2022***	**2023***	**2024***	**2025***	**2026***
Beroepsbevolking (x 1.000)	260,0	262,1	263,4	261,3	259,2	257,1
Waarvan:						
Werkloos (x 1.000)	9	9	10	10	10	11
Werkloos in procenten	3,6%	3,4%	3,7%	3,9%	4,0%	4,2%
Werkgelegenheid (totaal banen) Sector **						
Landbouw, bosbouw en visserij	10.200	10.200	10.300	10.000	9.700	9.500
Industrie (incl. delfstoffenwinning en nutsbedrijven)	26.500	26.400	26.200	25.000	24.100	23.300
Bouwnijverheid	13.900	14.100	14.300	13.700	13.200	12.700
Handel en reparatiebedrijven	39.800	40.000	39.800	39.200	38.700	38.200
Vervoer en opslag	6.900	6.900	6.900	6.800	6.700	6.600
Horeca	10.900	11.400	11.700	11.600	11.500	11.400
Zakelijke diensten	36.100	36.800	37.300	36.800	36.400	36.100
Overige diensten	81.200	82.700	83.500	83.600	83.600	83.600
Totaal	**225.500**	**228.500**	**229.900**	**226.700**	**224.000**	**221.300**
Werkgelegenheid (totaal banen) Sector **						
landbouw, bosbouw en visserij	10.200	10.200	10.300	10.000	9.700	9.500
voedings- en genotmiddelenindustrie	3.700	3.700	3.700	3.500	3.400	3.300
chemische industrie	4.300	4.300	4.300	4.100	3.900	3.700
metaalindustrie	7.900	7.800	7.800	7.400	7.200	7.000
overige industrie	7.700	7.700	7.700	7.300	7.000	6.700
energie (incl. delfstoffenwinning)	2.900	2.800	2.800	2.700	2.600	2.600
bouwnijverheid	13.900	14.100	14.300	13.700	13.200	12.700
groothandel	12.100	12.300	12.300	12.200	12.000	11.900
detailhandel (incl. autosector)	27.700	27.700	27.400	27.100	26.700	26.300
vervoer en opslag	6.900	6.900	6.900	6.800	6.700	6.600
horeca	10.900	11.400	11.700	11.600	11.500	11.400
informatie en communicatie	5.100	5.100	5.200	4.900	4.700	4.400
financiële dienstverlening en onroerend goed	5.700	5.700	5.700	5.600	5.500	5.400
specialistische zakelijke dienstverlening	14.800	15.300	15.600	15.500	15.500	15.500
verhuur en overige zakelijke dienstverlening	10.500	10.700	10.800	10.800	10.800	10.800
openbaar bestuur en overheidsdiensten	13.500	13.700	13.600	13.500	13.400	13.300
onderwijs	13.300	13.600	13.600	13.500	13.400	13.300
zorg	34.800	35.600	36.300	36.800	37.200	37.600
welzijn	9.700	9.900	10.100	10.200	10.300	10.500
cultuur, sport en recreatie	4.900	5.000	5.000	4.800	4.700	4.500
overige dienstverlening	4.900	4.900	4.900	4.700	4.600	4.400
Totaal	**225.500**	**228.500**	**229.900**	**226.700**	**224.000**	**221.300**
**Bron: CBS, LISA, bewerking Etil.						

C. Fysieke structuur	2021*
Oppervlakte (in km 2)	2.680
Provinciale Wegen (in km)	518
Fietspaden (in km)	269
Vaarwegen (in km)	177
* Bron: CBS, peildatum 09-09-2022	

D. Financiële kerngegevens (in euro's * 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Totale lasten exl. reservemutaties	285.552	390.106	350.791	327.348	313.796	273.734
Totale baten exl. reservemutaties	-291.706	-297.260	-291.745	-287.231	-272.681	-253.925
Totaal reservemutaties (saldo)	-3.911	-92.846	-59.046	-40.117	-41.115	-19.809
Rekening resultaat na begrote mutaties	-10.065	0	0	0	0	0
De post onvoorzien binnen de exploitatie	25	500	500	500	500	500
Opbrengsten opcenten mrb	-60.592	-61.300	-62.000	-62.000	-62.000	-62.000
Uitkering provinciefonds (inc. decentralisatie)	-152.695	-164.208	-171.988	-180.207	-180.645	-168.720
Omvang algemene reserves per 31 december	67.391	38.724	26.619	26.824	26.824	26.824
Omvang bestemmingsreserves per 31 december	365.889	311.775	264.833	224.511	183.397	163.588
Omvang voorzieningen per 31 december	16.959	16.054	16.019	15.740	15.598	14.573

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

De verplichte beleidsindicatoren worden weergegeven bij de betreffende programma's.

I Beleidsbegroting

I.1 Programmaplan

1: Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen

Inleiding

Beleidsparticipatie
De samenleving is de afgelopen decennia sterk veranderd met belangrijke gevolgen voor het draagvlak van de politieke praktijk. Om die reden heeft het Drents parlement in de vorige Statenperiode een visie op de eigen rol in de veranderende samenleving ontwikkeld. In het kort houdt de visie het volgende in: het Drents parlement heeft als taak alle inwoners in de samenleving te vertegenwoordigen en de zorgvuldige afweging van alle belangen te waarborgen. Die afweging moet uiteindelijk leiden tot keuzes die het algemeen belang zo goed mogelijk dienen. De Staten kunnen – en moeten – in dat licht verdere stappen zetten, aldus de visie. Vanuit deze ambitie kijkt de visie naar beleid- en besluitvorming en wordt daarnaast een aantal nieuw te ontwikkelen instrumenten genoemd. Met een aantal wettelijke verplichtingen uit de Omgevingswet als startpunt, stellen wij een 'Beleidskader burgerparticipatie provincie Drenthe' op. Hierin wordt zowel de rol van het college van GS, als bestuur opgenomen, als de rol van de Staten, als volksvertegenwoordiging. Het te ontwikkelen kader zal inzicht bieden in de koppeling tussen het politiek-bestuurlijke proces en participatie vanuit de samenleving.

Opgaven en samenleving
Drenthe is een sterke provincie die betrokken, betrouwbaar, verbindend, effectief en besluitvaardig wil zijn. Een provincie die waar nodig - of als opgaven daarom vragen - initiatief neemt. Die opgaven pakken we zoveel mogelijk samen met de omgeving op.
De opgaven uit het coalitieakkoord 'Drenthe, mooi voor elkaar' zijn de basis voor onze inzet en geven ruimte voor andere ontwikkelingen. In de Investeringsagenda PLUS 2020-2023 staan extra accenten die worden uitgevoerd. Daarnaast zien we maatschappelijke opgaven, trends en ontwikkelingen waar we mee aan de slag zijn of moeten. Nieuwe uitdagingen dienen zich in een hoog tempo aan en dat leidt tot snelle veranderingen in de samenleving. Denk hierbij aan stikstof en de nieuwe Omgevingswet. Door de coronacrisis is in Drenthe de economie onder druk komen te staan en is digitalisering belangrijker dan ooit. Ook blijvend investeren in Sociaal Drenthe is een punt van aandacht. Meer dan ooit is het van belang om te verbinden, afhankelijk van onze rol duidelijkheid geven of de dialoog aan te gaan.

Interbestuurlijk
We willen een sterk en zichtbaar Drents bestuur zijn. Een bestuur dat op transparante wijze vraagstukken aanpakt op een wijze die aansluit bij de eisen van deze tijd. De wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen draagt bij aan de versterking van de democratische legitimatie van gemeenschappelijke regelingen en geeft de Staten meer mogelijkheden om hun kaderstellende en controlerende rol uit te oefenen. De invoering van de Wet open overheid leidt tot een verdergaande transparantie van het overheidshandelen en de toegankelijkheid van overheidsinformatie. Wij zijn de verbindende partner die samenwerkt aan gemeenschappelijke opgaven met gemeenten, overige provincies, waterschappen, Rijk, kennisinstellingen, bedrijven, maatschappelijke instellingen en Europa. Afhankelijk van de opgave verschillen de samenwerkingspartners, de structuren, de samenwerkingsvormen en de rol die we daarbij zelf vervullen. Waar mogelijk of nodig zoeken wij hierbij ook verbinding met bestaande gremia, zowel bij Regio Zwolle, Regio Groningen Assen (RGA) als de nieuwere samenwerkingsvormen zoals de Regiodeals. Daarnaast werken Rijk, provincies en gemeenten samen aan het interbestuurlijk programma. Het belangrijkste doel is een optimale

samenwerking tussen de overheden zodat er rond belangrijke maatschappelijke opgaven een meer gezamenlijke aanpak tot stand komt.
Wij zijn voorstander om provinciale taken zoveel als mogelijk in gezamenlijkheid te realiseren via het IPO. Daarbij zoeken wij een goede balans in de realisatie van de Drentse opgaven, onze samenwerkingsambitie, schaalvoordelen, kwaliteit en het beslag op onze financiële middelen. Tegen dit kader maken wij onze afwegingen.
De provincie Drenthe borgt binnen haar verantwoordelijkheid een goed openbaar bestuur. Het interbestuurlijk en financieel toezicht wordt doelmatig uitgevoerd.

Public Affairs
We realiseren onze doelen samen met onze partners bij de Rijksoverheid (Den Haag), Europa (Brussel) en de Europese regio's (Nedersaksen in het bijzonder). De Duitslandagenda en de Europa agenda zijn in dit verband van groot belang. Op basis van onze Duitslandagenda zetten we in op een verdere versterking van de binationale betrekkingen; in het bijzonder met de deelstaat Nedersaksen en de Landkreisen Emsland en Grafschaft Bentheim. In Europees verband werken wij samen met verschillende partners aan maatschappelijke opgaven, bijvoorbeeld op het gebied van innovatie, duurzame energie (w.o. waterstof) en mobiliteit. De Duitslandagenda loopt in 2023 af en de Europa agenda in 2024. Samen met de nieuw gekozen statenleden werken wij graag aan een passend vervolg hierop.
In 2023 onderhouden, versterken en vernieuwen we onze positie in bestaande netwerken als het Comité van de Regio's, de Noord Zee Commissie en Huis van de Nederlandse Provincies (HNP). Samen met onze partners bij het Rijk en de Tweede Kamer werken wij samen aan een goede verankering van de Drentse belangen in nationaal beleid en initiatieven. We trekken hierbij samen op met het Interprovinciaal Overleg (IPO) en onze lobbyisten van het SNN. Daarbij pluggen we zorgvuldig onze Drentse belangen en projecten.

Uitvoeren Rijkstaken
De Commissaris van de Koning draagt als voorzitter van Provinciale en Gedeputeerde Staten bij aan een transparant en goed openbaar bestuur. In haar rol als rijksorgaan heeft de Commissaris van de Koning (CvdK) verschillende taken namens het Rijk, zoals het (her)benoemen van burgemeesters. Deze zijn uitgewerkt in een ambtsinstructie. Wij zorgen ervoor dat deze rijkstaken goed kunnen worden uitgevoerd.

Ondermijning en weerbaar bestuur
We werken aan goed en integer openbaar bestuur, omdat dit noodzakelijk is voor het functioneren van onze democratische rechtsstaat. Zelfs in een welvarend land als Nederland staan de betrouwbaarheid en de legitimiteit van de overheid onder druk, mede door de alsmaar toenemende (zware) criminaliteit en de vermenging van de onder- en bovenwereld. Een succesvolle aanpak van deze ontwikkeling vraagt om een weerbare en integere overheid, maar ook om een weerbare samenleving. De Drentse campagne 'Niet onder mijn neus' is hier een voorbeeld van. Deze campagne is gestart in 2022 en gefaciliteerd vanuit de provincie en uitgevoerd door de Drentse gemeenten en het RIEC (Regionaal Informatie- en Expertise Centrum).

Om als organisatie weerbaar te zijn tegen ondermijning, nemen we als provincie Drenthe deel aan de weerbaarheidsscan van het RIEC Noord. Deze scan wordt in het najaar 2022 uitgevoerd en heeft als doel inzichtelijk te maken welke mogelijke kwetsbaarheden de organisatie kent voor ondermijning en waar ondermijning mogelijk (onbewust) wordt gefaciliteerd. Onderdeel van deze scan is een gesprek met leden van Provinciale Staten om te bepalen welke instrumenten zij graag verder uitgewerkt willen zien om de eigen weerbaarheid te stimuleren. Met de aanbevelingen gaan we begin 2023 aan de slag.

Omdat alle overheden, van gemeenten, provincie tot waterschap hierin een gelijke opgave hebben, kan het wenselijk zijn om het thema weerbaarheid meer in gezamenlijkheid op te pakken. Bijvoorbeeld op het gebied van het stimuleren bewustwording van eigen medewerkers en de samenleving, eenduidige toepassing van beleid (APV/BIBOB), benoemen en borgen kwetsbare functies, etc. Door als Drentse overheden samen te werken, hetzelfde beleid op dit thema te voeren en dit op consequente wijze toe te passen worden de Drentse overheden gezamenlijk meer weerbaar. Van Rijkswege komen er middelen vrij om deze inspanningen financieel te ondersteunen. Een verkenning of en zo ja op welke manier deze samenwerking vorm kan krijgen vindt momenteel plaats en krijgt zijn vervolg in 2023.

Nieuw beleid

Nieuw beleid 2023	2022	2023	2024	2025	2026
01. Aanpassing budget Noordelijke Rekenkamer					
Op 13 juli 2022 heeft u het Statenstuk 2022-64 Ontwerpbegroting 2023 c.a. Noordelijke Rekenkamer vastgesteld. In deze begrotingswijziging wordt conform het Statenvoorstel de verhoging (€ 34.333,--) van het budget 2023 en de lagere vaststelling van de subsidie over 2021 (€ 79.435,--) verwerkt.	-79.435	34.333	-	-	-
02. Aanvullend budget i.v.m. Provinciale Statenverkiezingen					
In de aanloop naar de provinciale Statenverkiezingen wordt een verkiezingscampagne gevoerd, waarbij d.m.v. activiteiten en externe communicatie een zo breed mogelijke groep kiezers wordt bereikt. De extra kosten die hiermee samenhangen, kunnen niet uit bestaande budgetten worden gedekt. Daarom stellen we voor ten behoeve van de verkiezingen € 60.000,-- beschikbaar te stellen ten laste van de vrije bestedingsruimte.	-	60.000	-	-	-
13. Verhoging bijdrage Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN)					
Wij stellen voor de deelnemersbijdrage van het SNN op te hogen in verband met de doorberekening van de gestegen loonkosten en te dekken uit de vrije bestedingsruimte. Daarnaast krijgt Drenthe in 2023 het voorzitterschap van het SNN. Hiervoor willen we een budget opnemen voor vergader- en drukkosten.	-	80.000	90.000	90.000	80.000
TOTAAL	**-79.435**	**174.333**	**90.000**	**90.000**	**80.000**

Voor verdere en meer gedetailleerde informatie verwijzen wij naar de 12e wijziging van de Begroting 2022 c..q. bijstelling primitieve Begroting 2023.

Kaders bestaand beleid

- Onderzoeksprogramma Provinciale Staten 2021
- Regeling Grote Projecten
- Het Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader GTK 2020 en Beleidskader financieel toezicht op gemeenten en gemeenschappelijke regelingen provincie Drenthe
- De Beleidsnota, beoordelingskader en uitvoeringsprogramma interbestuurlijk toezicht Drenthe
- De Regelingen voor bezwaar en beroep
- Nota en protocol Verbonden partijen
- Beleidsregel Bibob provincie Drenthe 2017
- Standaard aanbod producten en diensten provincie Drenthe voor DVO-partners

PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling

Doelstelling	Resultaat
Focus op de eigen bestuurlijke rol van Provinciale Staten ("het Drents parlement")	Vergroting van de aandacht voor en betrokkenheid bij verbonden partijen, door onder andere het (laten) doen van onderzoek en het organiseren van werkbezoeken
	Ondersteuning bij complexe besluitvormingsprocessen (o.a. met PS-regeling grote projecten) en de ontwikkeling van eigen initiatieven
	Versterken van de rol van het Drents Parlement, als volksvertegenwoordiger binnen het provinciaal bestuur, door onder andere het (laten) doen van onderzoek, het organiseren van Statenontmoetingen en werkbezoeken en het actualiseren en ontwikkelen van nieuwe instrumenten
Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten	Adviezen van de Statenwerkgroepen aan PS over o.a. de inrichting van de planning- en controldocumenten, de rol van PS in de veranderende samenleving en de invloed van Europa bij strategische onderwerpen.
	Oplegnotities, flexnotities, feitenoverzichten en Statenmemo's bij strategische beleidsdocumenten en planning- en controldocumenten
	Politiek-bestuurlijk actuele evaluatie- en panelonderzoeken
Focus op de Drentse samenleving: Provinciale Staten communiceren transparant en zijn toegankelijk en zichtbaar	Uitnodigende website van het Drents parlement, met actuele en heldere informatie
	Toegenomen zichtbaarheid van het Drents parlement door de externe communicatie te richten op een brede groep mensen, door gebruik te maken van meer beeldmateriaal, korte(re) teksten en verschillende communicatiekanalen
	Als Drents parlement groeien in de rol van responsieve overheid, met als doel om alle groepen in de samenleving deel te laten uitmaken van de regionale democratie.
	In de voorbereiding van de provinciale verkiezingen door middel van externe communicatie zorgen dat een zo breed mogelijke groep kiezers wordt bereikt
	Voorbereiding provinciale verkiezingen (15 maart 2023) en nieuwe Statenperiode, inclusief het organiseren van het inwerkprogramma voor de nieuwe statenleden

CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld

Doelstelling	Resultaat
Goede invulling van rijkstaken, medebewindstaken en representatieve taken	Uitvoering van wettelijke taken op het gebied van veiligheid, inclusief deelname aan het Regionaal Informatie en Expertisecentrum
	Uitvoering van werkbezoeken en representatietaken
	CvdK is aanspreekpunt voor bestuurlijke integriteit
	Ordelijk verloop van procedures voor (her) benoemingen en ontslag van burgemeesters
	Advisering over de voorstellen voor het verlenen van Koninklijke onderscheidingen (lintjes), over predicaten Koninklijk en Hofleverancier, en ook over Koninklijke erepenningen.
	Versterken aanpak van ondermijning

Goed openbaar bestuur in Drenthe

Doelstelling	Resultaat
Financieel gezonde en krachtige Drentse medeoverheden	Onder coördinatie tot stand gekomen Uitvoeringsprogramma Interbestuurlijk Toezicht en integrale rapportage Interbestuurlijk Toezicht
	Beoordelen reëel en structureel evenwicht van de begroting en meerjarenraming van de Drentse gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen.

Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur

Doelstelling	Resultaat
Rechtmatige, heldere, transparante en zorgvuldige besluitvorming	Controladvisering, doelmatigheid- en doeltreffendheidsonderzoeken
	Toepassen van het instrumentarium van de Wet Bibob
	Dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) met gelieerde partijen worden opgesteld, uitgevoerd, geëvalueerd en waar nodig bijgesteld
	Gestart met een concreet beleids- en uitvoeringsplan om informatiehuishouding gefaseerd op orde te brengen ten behoeve van de informatiewetten (o.a. Archiefwet, Wet open overheid)
Nieuwe en passende regionale samenwerking voor maatschappelijke opgaven	Werkbezoeken aan Drentse gemeenten, omliggende provincies en Drentse waterschappen

Doelstelling	Resultaat
	Inrichten en beheren van de governance van verbonden partijen en samenwerkingsverbanden
	Gezamenlijke aanpak van maatschappelijke opgaven met andere overheden en/of private partijen
	Uitvoeren van breed participatiebeleid inclusief betrekken van jongeren met behulp van de Jongerenadviesraad.
Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijk netwerk	Invloedrijke posities bezitten in ambtelijke en bestuurlijke (inter)nationale netwerken zoals Comité van de Regio's, CEMR en CPMR-North Sea Region.
	We zijn zichtbaar in de relevante netwerken en verkrijgen tijdig de juiste informatie om Drentse beleidsdoelstellingen te behalen
	Beheren en stimuleren van Europese projecten
	Uitvoering Europa-agenda
Versterken van de samenwerking met Duitsland	Uitvoering Samenwerkingsagenda Nederland-Nedersaksen samen met het Rijk en de provincies Groningen, Friesland en Overijssel
	Participatie Europees netwerk van grensregio's (European Association of Economic Border Regions)
	Voorbereiding en uitvoering Interreg VI Programma Nederland-Duitsland 2021-2027
	Uitvoering Drentse Duitslandagenda

Verbinding met de Drentse samenleving

Doelstelling	Resultaat
Ontwikkelen en uitdragen van een meer herkenbaar beeld van de provincie Drenthe bij inwoners, ondernemers en instellingen	Meer focus brengen aan de hand van een corporate communicatiestrategie
	Transparant uitdragen van de provinciale ambities en werkzaamheden (laten zien wat je doet en waar je voor staat)
Stimuleren van contact met en betrokkenheid van maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners bij het ontwikkelen van beleid op onderwerpen die in de samenleving leven	(Vernieuwende) vormen van participatie en omgevingscommunicatie tot stand brengen
	In samenhang met organisatie-ontwikkeling een communicatieve, omgevingsbewuste organisatie realiseren.
Door vraaggerichte dienstverlening voorzien in de klantbehoefte (gehoord worden)	Uitvoering geven aan het uitvoeringsplan Dienstverlening

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website http://www.waarstaatjeprovincie.nl. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Kwaliteit het openbaar bestuur

Indicator: gemeenten onder preventief financieel toezicht

Aantal gemeenten onder financieel toezicht in Drenthe	0	(2022)

Definitie: Gemeenten staan onder preventief financieel toezicht van de provinciale toezichthouder als er sprake is van een niet meer structureel en reëel sluitende begroting bij een gemeente.

Indicator: opkomst bij verkiezingen

Opkomst bij Provinciale Statenverkiezingen in Drenthe	58,8%	(2019)
Opkomst bij Gemeenteraadsverkiezingen in Drenthe	52,8%	(2020)
Opkomst bij Tweede Kamerverkiezingen in Drenthe	80,2%	(2021)

Investeringen per programma

Niet van toepassing.

Inbreng verbonden partijen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling	Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten	Noordelijke Rekenkamer	Onafhankelijk beleidsonderzoek
Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur	Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijk netwerk	Samenwerkingsverband Noord-Nederland	Het stimuleren van duurzame, innovatieve economische ontwikkeling van Noord-Nederland
Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur	Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijk netwerk	Vereniging Interprovinciaal Overleg/Huis Nederlandse Provincies	Belangenbehartiging van provincies in “Den Haag” en “Brussel”

Voor nadere informatie per verbonden partij verwijzen we naar I.2. Paragraaf 2.6 Verbonden Partijen.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2021 Rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Lasten									
	1.1 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling								
		Inkoop	354.163	520.913	580.913	-60.000	525.913	525.913	525.913
		Subsidie	535.078	593.529	707.297	-113.768	672.964	672.964	672.964
	Totaal beleidsopgave		889.241	1.114.442	1.288.210	-173.768	1.198.877	1.198.877	1.198.877
	1.2 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld								
		Inkoop	35.155	156.634	56.634	100.000	51.634	51.634	51.634
		Subsidie	15.000	56.667	15.000	41.667	15.000	15.000	15.000
	Totaal beleidsopgave		50.155	213.301	71.634	141.667	66.634	66.634	66.634
	1.3 Goed openbaar bestuur in Drenthe								
		Inkoop	9.000	9.000	9.000	0	9.000	9.000	9.000
	Totaal beleidsopgave		9.000	9.000	9.000		9.000	9.000	9.000
	1.4 Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur								
		Inkoop	-127.045	783.789	764.460	19.329	811.454	860.948	900.441
		Subsidie	3.548.915	8.698.446	8.111.310	587.136	7.395.142	6.457.432	6.357.425
		Toev. voorziening	250.000	250.000	225.000	25.000	200.000	200.000	200.000
	Totaal beleidsopgave		3.671.870	9.732.235	9.100.770	631.465	8.406.596	7.518.380	7.457.866
	1.5 Verbinding met de Drentse samenleving								
		Inkoop	405.537	365.880	365.880	0	365.880	365.880	365.880
	Totaal beleidsopgave		405.537	365.880	365.880		365.880	365.880	365.880
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		5.025.803	11.434.858	10.835.494	599.364	10.046.987	9.158.771	9.098.257
Baten									
	1.1 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling								
		Ontv. bijdragen	-2.778	0	0	0	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-2.778						
	1.4 Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur								
		Ontv.subsidies	-8.436	-12.000	-12.000	0	-12.000	-12.000	-12.000
	Totaal beleidsopgave		-8.436	-12.000	-12.000		-12.000	-12.000	-12.000
	1.5 Verbinding met de Drentse samenleving								
		Ontv. bijdragen	0	-7.640	-7.640	0	-7.640	-7.640	-7.640
	Totaal beleidsopgave			-7.640	-7.640		-7.640	-7.640	-7.640
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-11.215	-19.640	-19.640		-19.640	-19.640	-19.640
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		5.014.588	11.415.218	10.815.854	599.364	10.027.347	9.139.131	9.078.617

Verrekening met reserves

Programma 1	2021 rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Totaal programma	**5.014.588**	**11.415.218**	**10.815.854**	**599.364**	**10.027.347**	**9.139.131**	**9.078.617**
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Cofinancieringsreserve Europa	4.907.276	7.000.000	2.000.000	5.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
Bijdrage van Cofinancieringsreserve Europa	-4.403.071	-5.469.738	-4.719.738	-750.000	-4.219.738	-3.286.405	-3.286.405
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies		-104.384	-104.384	0	-104.384	-100.007	
Bijdrage aan Saldireserve	106.667			0			
Bijdrage van Saldireserve	-91.667	-131.667		-131.667			
Saldo verrekend met reserves	519.205	1.294.212	-2.824.122	4.118.333	-2.324.122	-1.386.412	-1.286.405
Totaal na bestemming	**5.533.793**	**12.709.430**	**7.991.733**	**4.717.697**	**7.703.226**	**7.752.719**	**7.792.212**

Verschillen tussen begroting 2022 en 2023

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
Lasten			
1.1 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling	Inkoop	60.000	*Doelstelling: Focus op de eigen bestuurlijke rol van Provinciale Staten ("het Drents parlement")* In 2023 vinden provinciale Statenverkiezingen plaats. Ten behoeve van de verkiezingen is het bestaand budget incidenteel verhoogd met € 60.000,--.
	Subsidie	113.768	*Doelstelling: Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten* Verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door een lagere bijdrage 2021 voor het Noordelijk Rekenkamer.
1.2 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld	Inkoop	-100.000	*Doelstelling: Goede invulling van rijkstaken, medebewindstaken en representatieve taken* Verschil betreft het een bedrag van €100.000,-- voor ondermijning (Motie 2021-42, niet onder mijn neus). Deze is in 2022 als incidenteel budget toegevoegd.
1.4 Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur	Subsidie	-587.136	*Doelstelling: Nieuwe en passende regionale samenwerking voor maatschappelijke opgaven* Verschil betreft bedrag van €60.000,-- euro extra bijdrage aan SNN, deelnemersbijdrage.
Totaal: Lasten		-513.368	
Baten			
Totaal: Baten			
Overige verschillen		-85.996	
Totaal van verschillen tussen 2022 en 2023		**-599.364**	

2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven

Inleiding

We moeten aan de slag met ingrijpende en verstrekkende opgaven, die Drenthe blijvend zullen veranderen. De gevolgen van klimaatverandering, de transitie van de landbouw, de transitie naar een duurzame energievoorziening, voldoende woningen en werklocaties en een goede bereikbaarheid vragen allen om ruimte. We willen deze ruimteclaims invullen mét ruimtelijk kwaliteit. Het Drentse landschap zal veranderen. Onze inzet daarbij is dat het landschap blijvend gewaardeerd wordt door onze inwoners en toeristen.
Onder ruimtelijke kwaliteit verstaan we ook het verbeteren van de bodem-, water- en natuurkwaliteit en het herstellen van biodiversiteit. Al deze opgaven willen we verbinden aan het behoud van sociale cohesie, een goede gezondheid en een sterke regionale economie. Kortom, we staan – met name in het landelijk gebied – aan de vooravond van grote veranderingen.

Regie op de ruimte: op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie
Het Rijk herneemt regie op de ruimtelijke inrichting van ons land en is voornemens daarover afspraken met ons te maken. Daarvoor wordt de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) aangescherpt en uitgewerkt in 24 Nationale programma's, waaronder het Nationaal Programma Landelijk Gebied. In zogenoemde NOVEX-gebieden wil het Rijk samen met de regio samenwerken aan een integraal toekomstperspectief, een ruimtelijke programmering en een investeringsagenda. Zowel de regio Groningen-Assen als de regio Zwolle worden aangewezen als NOVEX-gebied.

Wij zetten onze twee ruimtelijke instrumenten, de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening, in om sturing te geven aan de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe. In 2023 starten we met het proces om te komen tot een nieuwe langetermijnvisie op de Drenthe, die zowel invulling geeft aan de nationale doelen als aan onze eigen provinciale opgaven. Daarin zal ook de wijze waarop de provincie sturing geeft en regie neemt op de Drentse ruimte een centraal vraagstuk zijn.

Nationaal Programma Landelijk Gebied
Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is een beleidsprogramma onder de Nationale Omgevingsvisie. In het NPLG zijn de EU-verplichtingen leidend: Vogel- en Habitatrichtlijn, Kaderrichtlijn Water (KRW) en (onder meer) de Europese Klimaatwet voor broeikasgassen. In het coalitieakkoord is het hoofddoel van het NPLG vastgelegd, het toekomstbestendig ontwikkelen van het landelijk gebied. Naast reeds beschikbare budgetten komt er een transitiefonds landelijk gebied en natuur met daarin € 25 miljard euro om tot en met 2035 financieel bij te dragen aan de genoemde internationale verplichtingen. De middelen zijn specifiek bedoeld om invulling te geven aan de nationaal wettelijk verplichte doelstellingen op het gebied van stikstof, klimaat en water.

Het NPLG legt structurerende, richtinggevende keuzes en (regionale) doelen vast, als basis voor integrale provinciale programma's landelijk gebied – kortheidshalve 'brede gebiedsprogramma's' genoemd. Het Rijk geeft deze taakstellend mee aan de regionale overheden, onder regie van de provincies. In het NPLG worden door het Rijk keuzes en doelen meegegeven, zoals richtinggevende emissiereductiedoelen voor stikstof, voor de Kaderrichtlijn Water, klimaatdoelen en eerste beelden voor water en bodem als basis.

Volgend uit het landelijke Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering (PSN) moeten de stikstofdoelen en natuurdoelen per 1 juli 2023 onontkoombaar in een programma uitgewerkt zijn. De doelen worden in de periode daaraan voorafgaand (2022 tot voorjaar 2023) door het Rijk gecommuniceerd aan de provincies. Vanuit de NPLG-ambitie wordt dit opgenomen in het brede gebiedsprogramma per provincie. Dit gebeurt samen met de andere uitgewerkte doelen voor natuur, water en klimaat, en de wisselwerking met de verduurzaming van en perspectief voor de landbouw en de sociaaleconomische ontwikkelingen in het landelijk gebied. We zijn hiervoor de gebiedsprocessen gestart. Samen met betrokken partijen in de gebieden werken we aan het realiseren van de doelen uit het NPLG.

Het NPLG geven wij vorm en inhoud binnen onze programma's Stikstof, Toekomstgericht Landbouw en Natuurlijk Platteland, die onderling nauw samenwerken en op elkaar zijn afgestemd. Zodra het gebiedsprogramma Drenthe is vastgesteld zal de doelrealisatie van de verduurzaming van en perspectief voor de landbouw plaatsvinden binnen Programma Toekomstgerichte Landbouw. De doelen voor natuur, water en klimaat realiseren we binnen de gebiedsaanpak van het Programma Natuurlijk Platteland.

Toekomstgerichte Landbouw
De transitie van de landbouw- die wordt ingegeven door de opgaven voor stikstof, water, biodiversiteit en klimaat -vraagt veel van de boeren in de Drenthe.

Het Europese landbouwbudget voor de periode na 2020 bevat ook voor Drentse boeren een belangrijke bijdrage in de vorm van directe en indirecte inkomenssteun. Dit budget staat onder druk. Er zijn veranderingen op til omtrent het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de Europese Unie, vooral wat betreft de directe inkomenssteun. In 2023 start de nieuwe programmaperiode (GLB-Nationaal Strategisch Plan). Dit jaar zal vooral in het teken staan van het inregelen en organiseren van de nieuwe programmaperiode. De eerste provinciale openstellingen zullen vanaf het derde kwartaal van 2023 plaats vinden.

Wij willen onze boeren faciliteren bij de voorbereiding op deze ontwikkelingen op een wijze die zowel het bedrijfseconomische rendement als de kwaliteit van natuur en landschap ten goede komt. Anders gezegd, we zoeken naar een goede balans tussen economie en ecologie. Het programma Toekomstgerichte Landbouw speelt hierop in en wil perspectief blijven bieden voor de boeren in Drenthe die toekomstgericht willen ondernemen. Met het programma Toekomstgerichte landbouw willen wij de vier landbouwpijlers met elkaar verbinden: melkveehouderij, tuinbouw, agribusiness en akkerbouw. Belangrijke pijler binnen het programma is de Ontwikkelagenda Melkveehouderij, waarmee melkveehouders worden beloond voor prestaties om de bedrijfsvoering te verduurzamen. In het vervolg hierop, Boer Burger Natuur Drenthe, vindt verdieping plaats op de onderdelen biodiversiteit en landschap, en verbreding naar de sector akkerbouw. Hierbij zal ook veel aandacht zijn voor de onderlinge samenwerking tussen melkveehouderij en akkerbouw.

Wij werken op noordelijke schaal samen in de gezamenlijke AgroAgenda van Noord-Nederland. Binnen de AgroAgenda zijn ook diverse andere (keten)partijen en onderzoeksinstellingen actief. Met de provincie Groningen wordt gezamenlijk opgetrokken bij de Innovatie Veenkoloniën. Samen met de provincies Groningen en Fryslân werken wij aan de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw Noord Nederland. Vanuit de Regiodeal zijn we in twee gebieden actief: Het Drents Plateau, en samen met Groningen in de Veenkoloniën. Met Boer Burger Natuur Drenthe werken we met de landbouw- en natuurorganisaties samen aan de verduurzaming van de landbouw in Drenthe.

Programma Natuurlijk Platteland
In Drenthe hebben we de afgelopen jaren al verschillende natuurherstelprojecten gerealiseerd. Deze hebben stuk voor stuk bijgedragen aan een robuust natuursysteem waar de hydrologie op orde is. Landelijk en provinciaal onderzoek geven aan dat de biodiversiteit binnen het NNN zich lokaal lijkt te herstellen. Toch is nog lang niet bij alle soorten sprake van een gunstige staat van instandhouding. Buiten het NNN - in het landelijk gebied - zet achteruitgang onverminderd door.
De grote opgaven rond stikstof, klimaat en landbouw waar Drenthe - net als de rest van Nederland - voor staat, zullen in de aankomende jaren steeds meer verweven raken met de opgaven voor natuur en water. Die onlosmakelijke verbondenheid tussen beleidsterreinen komt samen in het programma Natuurlijk Platteland. Wat ons samen met onze partners in het landelijk gebied te doen staat, is helder: meer doen in een hoger tempo. We gaan de komende jaren verder met waar we al mee bezig waren, namelijk uitvoering van de afspraken die we met het Rijk hebben gemaakt in het Natuurpact (2013). De taak tot afronding in 2027 van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is daarin verbonden met nationale en internationale verplichtingen vanuit Natura 2000, de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water (KRW). Met het programma Natuurlijk Platteland geven we daarnaast uitwerking aan de ambities in de, eveneens in 2022 geactualiseerde, Natuurvisie Gastvrije Natuur 2040.

Het uitvoeringsprogramma Natuur Drenthe 2021-2023 is onderdeel van het programma Natuurlijk Platteland. Dit houdt in dat we bovenop onze opgave tot afronding van het NNN gaan investeren in structurele kwaliteitsverbetering van vooral stikstofgevoelige natuur in de provincie. Onze focus ligt op systeemherstel van zowel water als natuur. Zo zijn we de eerste drie jaar bezig met het verder verbeteren van de waterhuishouding van natuurgebieden. Vanuit onze gebiedsgerichte samenwerking blijven we inzetten op sterke verbindingen tussen opgaven voor natuur, landbouw, klimaat en water. We versterken de biodiversiteit zowel in natuurgebieden als daarbuiten in het landelijk gebied.

Een andere opgave van het programma Natuurlijk Platteland is Soortenrijk Drenthe. Hiermee richten we ons op realisatie van een Basiskwaliteit Natuur in Drenthe en geven we een extra impuls aan het ecologisch functioneren van het NNN. De focus bij Soortenrijk Drenthe ligt de komende jaren op gebieden rond het NNN, in het bijzonder rond Natura 2000. De Drentse uitwerking van de landelijke bossenstrategie, de Drentse bomen- en bossenstrategie, levert ook een bijdrage aan het versterken van de biodiversiteit. Daarnaast draagt het bij aan het uitvoeren van het Klimaatakkoord doordat bossen CO2 vastleggen.

De afgelopen paar jaar hebben we bij Prolander meer menskracht in de uitvoering ingezet. Dat zullen we de komende jaren, ook in het licht van het NPLG, blijven doen om meer te kunnen doen in een hoger tempo.

Daarnaast zetten we in op Nationale Parken Nieuwe Stijl. In zowel Zuidwest-Drenthe als Drentsche Aa investeren we in landschappelijke kwaliteitsverbetering met als doel een aantrekkelijker woon-, werk- en leefklimaat voor inwoners, toeristen en recreanten te realiseren.

De ambitie van het programma Natuurlijk Platteland is ongewijzigd. Samen met onze partners in de acht deelgebieden werken we aan klimaatbestendige, robuuste water- en natuursystemen in Drenthe. Een gezonde bodem, zuiver water en schone lucht zijn van levensbelang voor plant, dier en mens. Natuur en landschap dragen bij aan onze gezondheid, ons geluk en ons woongenot en vormen een fundament voor de Drentse economie. We gaan voor natuur die tegen een stootje kan, nu en in de toekomst. Beschermen, beleven en benutten zijn daar in balans.
Zie ook www.provincie.drenthe.nl/natuurlijkplatteland.

Wonen
Samen zijn gemeenten en provincie in de Drentse Woonagenda overeengekomen om tot 2030 tenminste 13.000 extra woningen te gaan realiseren, zowel via nieuwbouw als via herstructurering. De Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening gaat via de Nationale Woon en Bouw Agenda meer regie voeren op de woningbouw en vraagt Drenthe een “fair share” te nemen om landelijk te komen tot 900.000 woningen in dezelfde periode, waarvan tenminste 30% betaalbaar.

De afgelopen jaren neemt het aantal verleende vergunningen en gebouwde woningen in veel gemeenten af. Zowel de overheid als marktpartijen worden geconfronteerd met tekorten op de arbeidsmarkt en daarmee ook een tekort aan specifieke kennis. In gezamenlijkheid met corporaties en gemeenten ondersteunen wij bij de actualisatie van gemeentelijke woonvisies, om te komen tot een eenduidige regionale woonprogrammering in Noord, Zuidoost en Zuidwest Drenthe.

Ons Impulsteam Wonen heeft een belangrijke rol in het ondersteunen van gemeentelijke woonprojecten, waarbij wordt gewerkt aan gebiedsontwikkeling, lobby/fondsenwerving, locaties voor de (soms tijdelijke) huisvesting van aandachtsgroepen en de ondersteuning van wooninitiatieven van particulieren. Ter ondersteuning hiervan bieden wij diverse subsidie- en financieringsregelingen met als doel sneller tot realisatie te komen. De inzet hiervoor wordt met deze begroting meerjarig gewaarborgd zodat we gemeenten kunnen blijven ondersteunen en we cofinanciering kunnen leveren voor projecten waar een onrendabele top is. Deze middelen zijn nodig om in aanmerking te kunnen komen voor rijksfinanciering.

Nadere afstemming over segmenten, doelgroepen en tempo vindt ook regionaal plaats, waarbij de samenhang met werklocaties, mobiliteit en de groene omgeving geborgd wordt via de Verstedelijkingsstrategie en samenwerkingsafspraken in de Regio Groningen Assen en de Regio Zwolle. In Zuidoost Drenthe werken de gemeenten samen in het kader van de Regiodeal Zuidoost Drenthe, met als focus de verduurzaming van goedkope(re) koopwoningen.

De Woonagenda is sterk gericht op uitvoering en versnelling van de woningbouw in Drenthe. Per woonplan is daarom aandacht nodig voor de impact op het milieu, zoals door gasloos bouwen en maatregelen tegen stikstofuitstoot en voor klimaatadaptatie en circulair bouwen. Samen met het Rijk en gemeenten werken wij aan maatregelen om fysieke en financiële belemmeringen voor woningbouw waar mogelijk weg te nemen.

Energietransitie
De energietransitie wordt steeds meer zichtbaar in ons landschap. De hoeveelheid en de locaties voor de productie van duurzame energie, zijn vastgelegd in de Regionale Energie Strategie Drenthe 1.0 (RES Drenthe). Daarnaast zijn er andere aspecten van de energietransitie die om ruimte vragen. Denk hierbij aan de verduurzaming van de industrie en glastuinbouw, ruimte voor waterstof-elektrolysers, energieopslag, productie van groen gas, etc. Ook de benodigde infrastructuur en de locaties waar opgewekte energie gebruikt wordt raken steeds meer met elkaar verweven. Dit raakt niet alleen het landschap en de zichtbare ruimte, ook onder de grond wordt de ruimtelijke inpassing steeds complexer. Energie wordt daarmee steeds meer een ordenend principe voor de ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe.

Milieubeleid, bodem en ondergrond
Ons milieubeleid vindt zijn grondslag in Europese en nationale wetgeving. Als bevoegd gezag voor vergunningverlening en handhaving voor zowel omgevingsvergunningen als bodemsaneringen voeren we de taken op ten minste het wettelijk niveau uit. De uitvoering van deze taken is belegd bij de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD) en voor de BRZO (Besluit Risico's en Zware

Ongevallen) en RIE4-bedrijven (complexe chemiebedrijven die werken met milieuverontreinigende stoffen) bij de Omgevingsdienst Groningen. In 2021 constateerde de RUDD een tekort aan kwaliteit van het toezicht op de provinciale bedrijven en stelde een plan van aanpak op om dit te herstellen. Dit loopt door t/m 2023, wij monitoren dit en sturen bij waar dat nodig is. In het kader van de Omgevingswet, die januari 2023 wordt ingevoerd, stemmen wij onze taakuitvoering af met de Drentse gemeentes. Daarbij bereiden wij ons voor op de overdracht van (een deel van) onze bodemtaken aan de Drentse gemeenten. Dit is ook verwoord in onze nieuwe Strategie Bodem en Ondergrond, die we in 2022 verder concretiseren.

Zorgvuldig omgaan met water
De verandering van het klimaat raakt de provincie in de volle breedte. In de Nota Klimaatadaptatie hebben we dit voor alle provinciale beleidsterreinen in kaart gebracht. In 2023 gaan we verder aan de slag met deze opgave, met name gericht op verdere bewustwording en kennisontwikkeling, zowel binnen onze eigen opgaven als met onze partners en bij inwoners. Inmiddels werken we met waterschappen, terreinbeheerders en de landbouw toe naar een klimaatbestendig watersysteem. Dit vooral door het zoeken van een balans tussen een overschot aan winterneerslag en een tekort in de zomer en vullen de grondwatervoorraad zoveel mogelijk aan. Wij faciliteren hiervoor de uitvoering van de zoetwaterprogramma's voor Oost-Nederland en het IJsselmeergebied/Noord-Nederland. Ons grondwater is ook van groot belang voor de drinkwatervoorziening. Het is de taak van de provincie om voldoende bronnen beschikbaar te stellen en gelet op een mogelijke groei van de vraag naar drinkwater zorgen wij voor aanvullende strategische voorraden.
In 2023 gaan we verder met het uitwerken van de vraag wat de sturende rol van water betekent voor de ruimtelijke ordening en het grondgebruik in Drenthe.
Naast het belang van een klimaatbestendig watersysteem houden wij ook rekening met onze grond- en oppervlaktewaterkwaliteit. In het Regionaal Waterprogramma hebben wij de doelen voor de volgende Kaderrichtlijn Water periode 2022-2027 vastgelegd. De provincie staat hier aan de lat voor de bescherming van onze grondwaterkwaliteit en in het bijzonder de grondwaterwinningen voor de drinkwatervoorziening. Op basis van het nieuwe uitvoeringsprogramma grondwaterbescherming intensiveren wij onze aanpak van de bescherming van de drinkwaterwinningen. Daarnaast faciliteren wij de uitvoering van maatregelen met het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer.

Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie Drenthe
De transitie van het landelijk gebied (NPLG), klimaatverandering, energietransitie, de woonopgave en ruimte voor werken en mobiliteit vragen om een nieuwe lange termijnvisie op de ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe. In 2023 starten we met het proces om te komen tot een nieuwe visie die invulling geeft aan de nationale doelen die het Rijk aan ons opdraagt én die gedragen wordt door zoveel mogelijk partijen.

Nieuw beleid

Nieuw beleid 2023	2022	2023	2024	2025	2026
04. Indexering Subsidies					
Jaarlijkse vindt bij de Begroting de begrotingsbijstelling van de indexering van de traditioneel geselecteerde boekjaarsubsidies met behulp van de actuele indexen uit de cijfers cf. het Centraal Economisch Plan (CEP) en de meicirculaire 2022 van het provinciefonds plaats. Met deze begrotingswijziging worden de effecten verwerkt in de Begroting 2023.	-	-23.445	-18.076	-6.199	18.935
07. Indexatie Prolander deelnemersbijdrage					
De deelnemersbijdrage aan Prolander wordt geïndexeerd op basis van de vastgestelde programmabegroting Prolander en het meerjarenperspectief. Voor de begroting 2023 stellen wij voor dat er een bedrag van € 189.000,-- ten laste gaat van de vrije ruimte om deze indexering te dekken. Voor 2024 gaat het om een bedrag van € 186.000,--, voor 2025 om € 279.500,- en voor 2026 om € 349.000,--. Dit is verwerkt in de meerjarenraming.	-	189.000	186.000	279.500	349.000
09. Nieuwe indexering begrotingssubsidies					
Tot 2022 hebben we de subsidies aan een aantal specifieke instellingen die met naam op de begroting staan en waarmee een structurele samenwerking hebben, geïndexeerd voor loon en prijsstijgingen. Deze selectie van instellingen is historisch gegroeid en al een aantal jaren niet geactualiseerd. Vanaf 2023 willen we alle begrotingssubsidies, dat wil zeggen de subsidies die met naam in paragraaf 4.5 van de begroting staan vermeld, voortaan indexeren volgens de reeds gebruikelijke methode.	-	4.200	9.917	15.585	21.622
10. Omgevingsvisie					
Het huidige budget Ruimtelijke Kwaliteit voorziet niet in het alvast (laten) opstellen van inhoudelijke bouwstenen die nodig zijn voor de herziening van de Omgevingsvisie. We verwachten dat een nieuw college in 2023/2024 van start kan met het proces om mét de samenleving tot een nieuwe lange termijnvisie op Drenthe te komen. Voor dit proces zal € 200.000,-- benodigd zijn (incl. m.e.r.-procedure).	-	200.000	-	-	-
11. Personeel Stikstof					
Op 9 maart 2022 heeft PS een bedrag voor 2022 beschikbaar gesteld binnen de Begroting 2022 voor de dekking van de loon- en uitvoeringskosten voor de Drentse (gebiedsgerichte) aanpak stikstof. Echter de loonkosten hebben een structureel karakter, welke nog verwerkt moeten worden binnen de Begroting 2023. De structurele loon- en uitvoeringskosten kunnen niet binnen de begroting worden opgevangen. Op het moment van het genomen besluit in maart 2022 was nog niet duidelijk hoe het Rijk de Provincie gaat compenseren. Bij het opmaken van de Begroting 2023 is nog steeds niet duidelijk hoe het Rijk de Provincies compenseert voor de structurele loon- en uitvoeringskosten die gemaakt moeten worden om de Drentse gebiedsplannen tot stand te brengen. Daarom stellen we voor om de kosten ten laste te brengen van de vrije bestedingsruimte. Zodra de middelen vanuit het Rijk bekend zijn, worden deze middelen weer toegevoegd aan de vrije bestedingsruimte.	-2.983.750	600.000	600.000	600.000	600.000

Nieuw beleid 2023	2022	2023	2024	2025	2026
12. PPO 2023 Prolander					
Ieder jaar komen Prolander en de Provincie overeen welke prestaties in het komende jaar worden gepland op basis van de verstrekte opdrachten. In deze Provinciale Prestatie Overeenkomst (PPO) is ook een meerjarig financieel overzicht met de verwachte uitgaven en inkomsten opgenomen. Voornamelijk op grond van de PPO prognoses actualiseren wij de begrote baten en lasten over de jaren 2023 tot en met 2026 voor de uitvoering van het programma Natuurlijk Platteland, onder verrekening met de Reserve Natuurbeleid en deels met de Reserve provinciaal aandeel ILG. Voor 2023 betekent het een verlaging van de lasten van € 14.769.185,-- met als resultaat een toevoeging aan de Reserve Natuurbeleid van € 9.497.828,-- en een toevoeging aan de Reserve provinciaal aandeel ILG van € 5.271.356,--. Daarnaast is het Programma Natuur geraamd. Hiervoor is een Specifieke Uitkering (SPUK) ontvangen van het Ministerie. Een deel van deze maatregelen zullen via Prolander worden uitgevoerd en een ander deel via SKNL subsidieregelingen. Voor de eerste drie jaar is circa € 58 miljoen beschikbaar via de SPUK.	-	-12.266.750	10.882.704	4.441.703	7.271.139
20. Knelpuntenpot impulsteam woningbouw					
Met de publicatie van de Nationale Woon- en Bouw Agenda (NWBA) en het Programma Woningbouw heeft het Rijk de contouren voor nieuwe overheidsregie duidelijk gemaakt. Provincies krijgen hier een belangrijke rol in toegedicht, hetgeen de Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) voornemens is te doen via actualisatie van bestaande wetgeving en een nieuwe regiewet per 2025. Inzet is om landelijk een sluitende woningbouwprogrammering te organiseren waarin iedere gemeente, regio en provincie haar “fair share” aan de landelijke woonopgave bijdraagt. Dit sluit aan bij de Drentse Woonagenda die door PS is vastgesteld en de basis vormt voor de afspraak met alle Drentse gemeenten om t/m 2030 in tenminste 13.000 woningen extra te realiseren. In de begroting zijn tot nog toe op incidentele basis middelen in de Investeringsagenda beschikbaar gesteld tot en met 2023. Het voortzetten van deze ondersteuning voor 13.000 woningen ramen wij structureel op € 2 miljoen per jaar t/m 2026. Deze middelen worden ingezet om expertise en menskracht die tot nog toe incidenteel beschikbaar hebben gekregen beschikbaar te houden en uit te bouwen. Deze wordt met name ingezet om gemeente te ondersteunen in een krappe arbeidsmarkt en daarmee de realisatie van woningbouwplannen.	1.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
TOTAAL	**-1.983.750**	**-9.296.995**	**13.660.545**	**7.330.589**	**10.260.696**

Voor verdere en meer gedetailleerde informatie verwijzen wij naar de 12e wijziging van de Begroting 2022 c..q. bijstelling primitieve Begroting 2023.

Kaders bestaand beleid

- Omgevingsvisie en Omgevingsverordening
- Natuurvisie Gastvrije natuur 2040
- Bomen- en Bossenstrategie Drenthe
- Drentse Woonagenda
- Verstedelijkingsstrategie Regio Groningen- Assen (in voorbereiding)
- Verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle (in voorbereiding)
- Nota grondbeleid

- Strategie Bodem & Ondergrond Strategie Bodem & Ondergrond december 2021
- Regionaal Waterprogramma Drenthe 2022-2027
- Energietransitieagenda 2020-2023 en RES Drenthe 1.0
- Actieplan Energieneutraal Wonen
- Beleidsregel Zon
- Drentse Aanpak Stikstof (koersdocument)

Toekomstgerichte landbouw

Doelstelling	Resultaat
Werken aan een toekomstgerichte landbouw	Samenwerking op Drentse en Noord-Nederlandse schaal op het gebied van landbouw en Agribusiness: Agroagenda, Agenda en Innovatie Veenkoloniën
	Projecten in het kader van landbouwstructuurverbetering via de Bestuurscommissie Planmatige kavelruil in uitvoering
	Minimaal 5 (innovatie)projecten in de tuinbouw, akkerbouw, veehouderij en agribusiness zijn in uitvoering, gericht op de verduurzaming, versterking van de biodiversiteit en verbetering van de financiële inkomenspositie
	Een Nationaal Strategisch Plan/Gemeenschappelijk Landbouwbeleid dat bijdraagt aan de doelen van Drenthe.
Bijdrage Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw	Regiodeal Natuurinclusieve landbouw: projecten op het Drents Plateau, op het gebied van Boer Burger en Natuur zijn in uitvoering
	Regiodeal Natuurinclusieve landbouw: projecten in de Veenkoloniën, op het gebied van natuurinclusieve landbouw zijn in uitvoering

Natuurlijk Platteland

Doelstelling	Resultaat
Afwikkelen projecten investeringsbudget Landelijkgebied (ILG)	Project Laaghalerveen in uitvoering, draagt bij aan het realiseren van het Natuurnetwerk Nederland
	Project Roden - Norg in financiële afronding, draagt bij aan het realiseren van het Natuurnetwerk Nederland
	Project Geelbroek in uitvoering, draagt bij aan het realiseren van het Natuurnetwerk Nederland
	Project Nieuw-Schoonebeek
Mooi en aangenaam Drenthe	Implementatie rapport Basiskwaliteit Natuur Drenthe
	Uitvoeren subsidieregeling Groene Bewonersinitiatieven

Doelstelling	Resultaat
	Uitvoeren subsidieregeling voor bescherming diverse Drentse soorten
	Uitvoeren Uitvoeringsplan boerenlandvogels Drenthe
	Voortzetten Bermberaad
Behouden en versterken Nationale parken	Initiëren en uitvoeren ambities Beheer-, Inrichtings en Ontwikkelingsplan Drentsche Aa (2021-2030)
	Afronden landschapsbiografie Drents-Friese grensstreek
	Integrale landschapsvisie Drents-Friese grensstreek (2023-2032)
Natuurnetwerk Nederland	Natuurnetwerk Nederland geactualiseerd
	Voortgangsrapportage Natuur
	Gebiedsopgave Drentsche Aa
	Gebiedsopgave Hunze
	Gebiedsopgave Oude Diep
	Gebiedsopgave Bargerveen
	Gebiedsopgave Zuidwest Drenthe
	Gebiedsopgave Noordwest Drenthe
	Gebiedsopgave Reest
	Gebiedsopgave Nieuwe Drostendiep
Programma Natuurlijk Platteland	Uitvoering programma Natuurlijk Platteland
Kwaliteitsverbetering Natura2000	Aangepaste inrichting natuurgebieden, bijvoorbeeld de hydrologische situatie
	Repeterende aanvullende beheermaatregelen zoals plaggen, maaien, afvoeren, (druk)begrazen.
	Verlengde beheerplannen N2000 (geldige beheerplannen voor de komende zes jaar)
Functieverandering tbv Natuurnetwerk Nederland	Particulier beheer via Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL)
	Functieverandering t.b.v. Natuurnetwerk Nederland gerealiseerd op basis van grondstrategieplannen
Agrarisch natuurbeheer	Ca. 1750 ha onder agrarisch natuurbeheer wordt door collectieven uitgevoerd
Beheer Natuur en Landschap	Ca. 51.000 ha beheer natuur en landschap door verschillende partners uitgevoerd
Inzicht verkrijgen natuurkwaliteit	Inzicht in de kwaliteit van de natuur in Drenthe op basis van het monitoringsprogramma

Doelstelling	Resultaat
Het versterken en behouden van Natuur en Landschap	Opgestelde (uitvoerings)overeenkomsten met natuurbeheerders
	10 gescheperde schaapskuddes
	Groene instellingen financieel ondersteund om de brede doelstellingen van Natuurlijk Platteland te bereiken
	Minimaal 5.000 vrijwilligers voor natuur en landschapsbeheer waaronder streekbeheer
	Ondersteunen van 12 gemeenten bij het aanleggen van 30 schoolpleinen van de toekomst
Uitvoering Wet natuurbescherming	Wettelijke taken Wet natuurbescherming, onderdeel gebiedsbescherming naar behoren uitgevoerd
	Wettelijke taken Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming naar behoren uitgevoerd
	Wettelijke taken Wet natuurbescherming, onderdeel houtopstanden naar behoren uitgevoerd
Ontwikkelen gebiedsgerichte aanpak stikstof	In samenspraak met betrokken partijen een gebiedsplan voor Drenthe opstellen en uitvoeren
Realisatie Programma Natuur	Verbetering kwaliteit natuurgebieden
	Hydrologische verbetering
	Versnelling functiewijziging en optimalisatie inrichting
	Uitvoeringskosten

Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken

Doelstelling	Resultaat
Toekomstbestendig Wonen	Woonagenda uitvoeren en instrumentarium uit de agenda inzetten
	Bewustwording langer zelfstandig thuiswonen verhogen
	Vraag en aanbod woningmarkt monitoren, inclusief bevolkingsprognoses, ontwikkeling wijk- en dorpsmonitor
	EU Interregproject Stronghouse uitvoeren gericht op het energiezuinig maken van woningen
	Inzicht in de regionale woningmarkten, waaronder de Regio Groningen Assen en afstemming met de andere overheden hoe met deze inzichten om te gaan
	Interbestuurlijk toezicht (IBT) uitoefenen op huisvesting van statushouders en de gemeenten stimuleren de taakstelling te realiseren

Doelstelling	Resultaat
	Ontwikkeling gezamenlijke kennisbasis en lobby met gemeenten en corporaties richting Rijk ten behoeve van toekomstbestendig wonen in Drenthe
	Uitvoeren prestatieafspraken en woondeal met het Rijk voor woningbouw
Juiste functie op de juiste plek	Uitvoering geven aan het provinciaal omgevingsbeleid: relatiebeheer gemeenten, advies en ontwerpbijdragen aan ruimtelijke plannen
	Start totstandkoming nieuwe Omgevingsvisie
	Actualisatie Omgevingsvisie Drenthe 2022
Sterke steden en vitale dorpen	Verbeterde ruimtelijke kwaliteit door herstructurering en/of transformatie door inzet van het Herstructureringsfonds Ruimtelijke Kwaliteit (HRK) door middel van: -Subsidie Herstructurering Ruimtelijke Kwaliteit 2021, voor alle Drentse dorpen en steden -Subsidie Herstructurering Ruimtelijke Kwaliteit PLUS 2021, voor Beilen, Coevorden en Roden -Subsidie centrumontwikkeling Zuidlaren (reservering HRK 2017)
	Sterke Binnensteden door afronding van het Binnenstadsfonds 2017
	Sterke binnensteden, verbeterde ruimtelijke kwaliteit (bijv minder winkelleegstand, vergroening, meer woonkwaliteit) en een verbeterde fietsbereikbaarheid in binnensteden van Assen, Emmen, Hoogeveen en Meppel door inzet van het Regiostedenfonds.
	Kennis over retail- en binnenstadsontwikkeling is ontwikkeld, gedeeld en afgestemd met gemeenten.
	Leegstand en koopstromen zijn gemonitord
RSP: Bereikbaarheid Emmen - Centrum	Realisatie van de aansluiting Emmen-West. (N34 - N391)
RSP: Coevorden	Realisatie stationsplein Coevorden
In 2022 is de provincie Omgevingswet proof	Werkprocessen en digitale informatiesystemen zijn op orde om te kunnen voldoen aan de eisen van de Omgevingswet en het digitaal stelsel omgevingswet
	Een vastgestelde omgevingsverordening die op 1 juli 2022 voldoet aan de eisen van de Omgevingswet

Zorgvuldig omgaan met water

Doelstelling	Resultaat
De grondwaterstand in Natura2000 gebieden voldoet aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water 2021	Drainage en beregening rond Natura2000 gebieden conform afspraken
	Uitvoeren overige wettelijke taken op basis van de Waterwet (het bijhouden van het Landelijk Grondwater Register en de invoering van het Basis Registratie Ondergrond)
De strategische grondwatervoorraad is toereikend om te voldoen aan de vraag naar drinkwater in 2040	Bescherming Aanvullende Strategische Voorraad opnemen in POV (Provinciale Omgevingsverordening)
	Vergunning proces gestart t.b.v. realisatie Aanvullende Strategische Voorraad
	De mogelijkheid voor een Aanvullende Strategische Voorraad verkennen in het gebied Leek-Roden
Hygiënisch en veilig zwemmen in Drenthe	Toezien op het naleven van de wettelijke kaders door (beheerders van) zwembaden en zwemplassen en het publiek informeren over waar en hoe er veilig en hygiënisch gezwommen kan worden in Drenthe
Watersystemen die robuust zijn ingericht zodat ze voorzien in voldoende zoetwater en waarbij wateroverlast en watertekort (droogte) beperkt blijven	Vier vastgestelde bestuursrapportages van de waterschappen over de uitvoering van hun taken voor de provincie
	Zoetwater uitvoeringsprojecten in het kader van Deltaprogramma en EU-POP3 door partners
	Verkenning wat de veranderende beschikbaarheid van water door klimaatverandering betekent voor het grondgebruik
Anticiperen op klimaatverandering door adaptatie	Voortgangsrapportage uitvoering nota Klimaatadaptatie
	Klimaatadaptatie staat meer op de agenda van onze partners
	Grotere kennis over klimaatadaptatie in Drenthe
	Pilotprojecten op het gebied van klimaatadaptatie gerealiseerd
De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water	Realisatie projecten uit de uitvoeringsprogramma's grondwaterbeschermingsgebieden
	Uitvoeringsprojecten Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, EU-POP3 en de Europese Kaderrichtlijn Water door partners
	Grondwaterbeschermingsbeleid en herijkte regelgeving op basis van het uitgangspunt "beschermen om te blijven"
	Trendanalyse grondwaterkwaliteit en aanbevelingen meetnetoptimalisatie

In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen

Doelstelling	Resultaat
Adequaat opdrachtgeverschap richting de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD) en Omgevingsdienst Groningen (OD-G)	Uitvoeringsprogramma van de OD-G conform de Noordelijke Maat voor vergunningverlening, toezicht en handhaving voor de BRZO (Besluit risico's zware ongevallen) en RIE4 (Richtlijn industriële emissies) bedrijven
	RUDD adviseert aan provincie en gemeenten inzake vraagstukken omgevingsbeleid en omgevingsveiligheid
	Uitvoeringsprogramma van de RUDD voor vergunningverlening, toezicht en handhaving
	Uitvoeringsprogramma van de RUDD voor vergunningverlening, toezicht en handhaving voor bodembescherming en bodemsanering
Adequate uitvoering van het interbestuurlijk toezicht (IBT)	Vastgestelde jaarverslagen IBT over de taakuitvoering van gemeenten en andere betrokkenen
	IBT-verbetertrajecten (indien wettelijk aan de orde)
Behoud en bevorderen van de naleving wettelijke milieueisen met ruimte voor de uitvoering van verschillende maatschappelijke functies	Prestatieafspraken met Natuur- en Milieufederatie Drenthe t.a.v. provinciale opgaven
	Beleidsadvisering met betrekking tot de provinciale inzet voor de leefomgeving en het duurzaamheidsbewustzijn
	Coördinatie en regie vanuit de Wabo / Omgevingswet voor de ketenpartners
	Jaarprogramma voor de VTH-taken is uitgevoerd
	Optimalisering van de actieve inzet van het BIBOB-instrumentarium bij de uitvoering van de VTH-taken

De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden

Doelstelling	Resultaat
Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond	Implementatie en uitvoering programma Bodem en Ondergrond
	Het duurzaam bodemgebruik in de landbouw is bevorderd
	Het aardkundig erfgoed wordt gekoesterd en is waar mogelijk hersteld

Doelstelling	Resultaat
	Risico's voor mens en milieu als gevolg van chemische verontreinigingen in de bodem zijn zo veel mogelijk voorkomen
	Het duurzaam bodemgebruik in de energievoorziening is bevorderd, zie ook programma 5 Mijnbouw
	Duurzaam bodemgebruik in andere maatschappelijke opgaven is bevorderd
Verantwoord beheer van de stortplaatsen (Nazorgfonds)	Vastgestelde begroting en jaarverslag nazorgfonds
	Nazorg Meisner op basis van Nazorgplan
Een verantwoorde winning van de oppervlaktedelfstoffen en uitvoering van functionele ontgrondingen	De winning en de uitvoering vinden plaats binnen de wettelijke en provinciale kaders

Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe

Doelstelling	Resultaat
Samen met maatschappelijke partners de sanering van asbestdaken door eigenaren stimuleren	Openbare monitoringstool en publieke asbestdakenkaart actueel
	Innovatie om daarmee de sanering door bedrijven efficiënter en goedkoper te maken voor eigenaren
	'Subsidieregeling stimuleringslening verwijdering asbestdaken Drenthe'
	In 2023 is 40% van totaalopgave (referentie 2016) gesaneerd

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website http://www.waarstaatjeprovincie.nl. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Duurzame ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer

Indicator: Waterkwaliteit van de oppervlaktewateren

Beoordeling waterkwaliteit “goed” volgens Kaderrichtlijn Water	0%	(2021)
Beoordeling waterkwaliteit “matig” volgens Kaderrichtlijn Water	49 - 86,3%	(2021)

Definitie: De ecologische toestand van oppervlaktewateren is beoordeeld volgens de beoordelingsmethode van de Europese Kaderrichtlijn Water. De cijfers geven het percentage oppervlaktewateren weer dat de beoordeling 'goed' heeft gekregen.
Weergegeven zijn de cijfers van alle oppervlaktewateren die in het beheer van de waterschappen zijn. Het gebied van een waterschap kan provincie-overstijgend zijn. De cijfers van een waterschap dat in twee provincies ligt worden in beide provinciecijfers opgenomen.

Dynamiek in leefomgeving

Indicator: ontwikkelde nieuwe natuur

Nieuw ingericht natuurgebied binnen Natuurnetwerk Nederland	226 ha	(2020)
Nieuw verworven natuurgebied binnen Natuurnetwerk Nederland	81 ha	(2020)

Definitie: Dit betreft de oppervlakte verworven en ingerichte natuur in hectares voor het betreffende jaar (dus niet cumulatief). Bij verworven natuur gaat het om het aantal hectares blijvend beschikbare grond voor natuur, inclusief nieuwe natuur als gevolg van functiewijziging (bijvoorbeeld doordat boerenland als natuurland wordt aangeboden). Onder inrichting worden gebieden verstaan waar inrichtingsmaatregelen zijn uitgevoerd die noodzakelijk zijn voor de realisatie van het natuurdoel. Als er geen inrichtingsmaatregelen nodig zijn, wordt het gebied ook beschouwd als ingericht.

Indicator: beheerde natuur

Oppervlakte natuur in gesubsidieerd beheer (SNL/SVNL)	54.276 ha	(2020)

Dit betreft het oppervlak aan grondgebied dat in beheer is als natuurgebied. Hierbij gaat het om gesubsidieerd natuurbeheer in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL, vanaf 2016 SVNL).

Investeringen per programma

Omschrijving Investering	Totaal Krediet (incl. lonen)	Boekwaarde t/m 31 december 2021	Netto Investering 2022	Netto Investering 2023	Netto Investering 2024	Netto Investering 2025	Netto Investering 2026
INVESTERINGEN Programma 2. Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven							
Grondaankopen (voorraad natuurbeheer)	-	57.867.808	(2.670.320)	24.726.236	(10.471.334)	(43.542.952)	(33.074.676)
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 2	**-**	**57.867.808**	**(2.670.320)**	**24.726.236**	**(10.471.334)**	**(43.542.952)**	**(33.074.676)**

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investeringen naar nut.

Inbreng verbonden partijen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
Toekomstbestendig Wonen	Toereikende spreiding en bereikbaarheid van voorzieningen en aanbod voor wonen over het Drentse netwerk van steden en dorpen	Regiovisie Groningen-Assen	Afstemming woningbouw en bedrijventerreinen voor plangebied Realisatie pakket bereikbaarheidsmaat-regelen Behoud en versterking van (landschappelijke) kwaliteit
Zorgvuldig omgaan met water	De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoen in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water	Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe	Uitvoering WABO, WBB en overige uitvoeringstaken
In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	Behoud en bevorderen van de naleving wettelijke milieueisen met ruimte voor de uitvoering van verschillende maatschappelijke functies	Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe	Uitvoering WABO, WBB en overige uitvoeringstaken
In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	Adequaat opdrachtgeverschap richting de RUD en OD-G	Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe	Uitvoering WABO, WBB en overige uitvoeringstaken
De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut	Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik en	Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging	Sanering van bodemverontreiniging in aangewezen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	verantwoord gebruik van de diepe ondergrond		landinrichtingsgebieden in de provincie Drenthe
De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond	Stichting Bodembeheer Schoonebeek	Sanering van bodemverontreiniging in aangewezen landinrichtingsgebieden in de provincie Drenthe
De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	Uitvoeren meerjarenprogramma bodem en ondergrond (2016-2020): sanering en voorkomen nieuwe saneringslocaties	Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe	Uitvoering WABO, WBB en overige uitvoeringstaken
De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	Verantwoord beheer van de stortplaatsen (Nazorgfonds)	Fonds nazorg gesloten stortplaatsen	Financiering eeuwigdurende nazorg van gesloten Stortplaatsen
Natuurlijk Platteland	Realisatie Natuurnetwerk Nederland	Gemeenschappelijke regeling Prolander	Het omzetten van provinciaal natuurbeleid tot resultaten in het gebied
Natuurlijk Platteland	Functieverandering t.b.v. Natuurnetwerk Nederland	Gemeenschappe-lijke regeling Prolander	Het omzetten van provinciaal natuurbeleid tot resultaten in het gebied

Voor nadere informatie per verbonden partij verwijzen we naar I.2. Paragraaf 2.6 Verbonden Partijen.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2021 Rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Lasten									
	2.1 Toekomstgerichte landbouw								
		Inkoop	-192.242	1.337.257	803.933	533.324	857.860	0	0
		Subsidie	4.308.168	4.345.944	2.171.655	2.174.289	1.663.604	983.699	834.949
	Totaal beleidsopgave		4.115.926	5.683.201	2.975.588	2.707.613	2.521.464	983.699	834.949
	2.2 Natuurlijk Platteland								
		Inkoop	44.635.689	60.185.820	68.270.797	-8.084.977	59.095.216	47.094.421	25.759.062
		Kapitaallasten	76.485	76.485	0	76.485	0	0	0
		Lonen	0	1.000	0	1.000	0	0	0
		Subsidie	34.529.967	35.976.661	37.552.572	-1.575.911	45.235.751	50.644.509	49.234.593
	Totaal beleidsopgave		79.242.140	96.239.966	105.823.369	-9.583.403	104.330.967	97.738.930	74.993.655
	2.3 Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken								
		Inkoop	761.734	2.258.411	3.523.411	-1.265.000	2.448.411	2.448.411	2.448.411
		Subsidie	1.217.120	1.369.939	1.369.939	0	1.369.939	1.369.939	1.369.939
	Totaal beleidsopgave		1.978.854	3.628.350	4.893.350	-1.265.000	3.818.350	3.818.350	3.818.350
	2.4 Zorgvuldig omgaan met water								
		Inkoop	1.432.764	2.228.765	1.478.500	750.265	1.128.500	1.128.500	1.128.500
		Subsidie	0	50.000	0	50.000	0	0	0
		Toev. voorziening	808.541	700.000	700.000	0	700.000	700.000	700.000
	Totaal beleidsopgave		2.241.305	2.978.765	2.178.500	800.265	1.828.500	1.828.500	1.828.500
	2.5 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen								
		Inkoop	324.791	660.807	600.807	60.000	600.807	583.807	583.807
		Subsidie	4.579.333	4.788.164	4.342.735	445.429	4.446.849	4.039.437	4.051.778
	Totaal beleidsopgave		4.904.125	5.448.971	4.943.542	505.429	5.047.656	4.623.244	4.635.585
	2.6 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden								
		Inkoop	1.139.984	1.721.087	14.857.416	-13.136.329	203.500	203.500	203.500
		Subsidie	-37.267	17.358	17.358	0	17.358	0	0
	Totaal beleidsopgave		1.102.717	1.738.445	14.874.774	-13.136.329	220.858	203.500	203.500
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		93.585.067	115.717.698	135.689.123	-19.971.425	117.767.795	109.196.223	86.314.539
Baten									
	2.1 Toekomstgerichte landbouw								
		Ontv. bijdragen	-491.300	-400.000	-395.000	-5.000	-395.000	-98.750	0
		Ontv.subsidies	-4.148.528	-3.380.201	-1.267.827	-2.112.374	-1.718.464	0	0
	Totaal beleidsopgave		-4.639.828	-3.780.201	-1.662.827	-2.117.374	-2.113.464	-98.750	
	2.2 Natuurlijk Platteland								
		Leges	-164.906	-125.000	-125.000	0	-125.000	-125.000	-125.000
		Ontv. bijdragen	-12.191.315	-22.979.093	-17.679.140	-5.299.953	-17.921.126	-13.133.510	-12.019.963
		Ontv.subsidies	-2.557.004	-12.441.554	-18.194.419	5.752.865	-11.607.635	-5.551.384	-45.000
	Totaal beleidsopgave		-14.913.226	-35.545.647	-35.998.559	452.912	-29.653.761	-18.809.894	-12.189.963
	2.4 Zorgvuldig omgaan met water								
		Leges	-808.541	-710.000	-710.000	0	-710.000	-710.000	-710.000

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2021 Rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
		Ontv. bijdragen	-175.000	0	0	0	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-983.541	-710.000	-710.000		-710.000	-710.000	-710.000
	2.5 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen								
		Leges	0	-225.000	-225.000	0	-225.000	-225.000	-225.000
	Totaal beleidsopgave			-225.000	-225.000		-225.000	-225.000	-225.000
	2.6 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden								
		Leges	-32.744	-37.500	-37.500	0	-37.500	-37.500	-37.500
		Ontv. bijdragen	-89.012	-285.000	-1.677.883	1.392.883	0	0	0
		Ontv.subsidies	-277.084	-239.900	-3.795.382	3.555.482	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-398.839	-562.400	-5.510.765	4.948.365	-37.500	-37.500	-37.500
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-20.935.434	-40.823.248	-44.107.151	3.283.903	-32.739.725	-19.881.144	-13.162.463
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		72.649.633	74.894.450	91.581.972	-16.687.522	85.028.070	89.315.079	73.152.076

Verrekening met reserves

Programma 2	2021 rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Totaal programma	**72.649.633**	**74.894.450**	**91.581.972**	**-16.687.522**	**85.028.070**	**89.315.079**	**73.152.076**
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Reserve vitaal platteland	158.000			0			
Bijdrage van Reserve vitaal platteland	-1.146.795	-658.000	-50.000	-608.000			
Bijdrage aan Reserve natuurbeleid	15.558.067	18.217.360	17.877.858	339.502	18.582.475	3.649.558	61.944.006
Bijdrage van Reserve natuurbeleid	-27.827.314	-24.250.945	-35.542.322	11.291.377	-40.920.812	-30.430.601	-71.290.692
Bijdrage aan reserve provinciaal aandeel ILG	1.713.136	1.315.507	5.652.689	-4.337.182	3.863.460	1.959.077	22.919
Bijdrage van reserve provinciaal aandeel ILG	-1.733.313	-1.079.182	-6.097.250	5.018.068	-4.206.313	-1.991.477	-429.977
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsides	1.485.263	696.249		696.249			
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies		-1.052.927	-1.128.585	75.658			
Bijdrage aan Saldireserve	10.201.316			0			
Bijdrage van Saldireserve	-10.106.145	-2.709.797	-10.099.181	7.389.384			
Bijdrage aan Reserve voor algemene doeleinden		-346.384	2.252.844	-2.599.228	476.949		
Bijdrage van Reserve voor algemene doeleinden	-350.000	-1.766.741		-1.766.741			
Saldo verrekend met reserves	-12.047.785	-11.634.860	-27.133.947	15.499.087	-22.204.241	-26.813.443	-9.753.744
Totaal na bestemming	**60.601.848**	**63.259.590**	**64.448.025**	**-1.188.435**	**62.823.829**	**62.501.636**	**63.398.332**

Verschillen tussen begroting 2022 en 2023

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
Lasten			
2.1 Toekomstgerichte landbouw	Inkoop	-533.324	*Doelstelling: Werken aan een toekomstgerichte landbouw.* Het verschil betreft voor € 200.395,-- de uitgaveplanning van het Interbestuurlijk programma vitaal platteland Drents Plateau (IBP). Voor € 332.929 wordt het verschil verklaard door de planning van de Regiodeal Natuurinclusieve landbouw.
	Subsidie	-2.174.289	*Doelstelling: Werken aan een toekomstgerichte landbouw.* Het verschil wordt voor € 1.750.000,-- verklaard door een openstelling in het kader van POP3 die in 2022 geraamd staat en in 2023 niet. Het overige houdt verband met de uitgaveplanning van het IBP en de Regiodeal Natuurinclusieve landbouw.
2.2 Natuurlijk Platteland	Inkoop	8.084.977	*Diverse doelstellingen binnen Natuurlijk Platteland.* Het verschil in lasten wordt veroorzaakt door de actualisatie via de prestatieovereenkomst met Prolander (PPO) (€ 7.853.977,--) en daarnaast door de lasten van het programma Natuur (€ 281.000,--). Ook is tijdens de behandeling van de Begroting 2022 door u de motie 'schoolpleinen van de toekomst'(M 2021-39) aangenomen. De hiervoor beschikbaar gestelde middelen lopen niet door in 2023 (- € 50.000,--)
	Kapitaallasten	-76.485	*Doelstelling: Uitvoering Natuurlijk Platteland*. Afschrijvingen in het kader van relatienotagebieden 2007 zijn afgerond.
	Subsidie	1.575.911	*Diverse doelstellingen binnen Natuurlijk Platteland.* Het verschil in lasten wordt veroorzaakt door de actualisatie via de prestatieovereenkomst met Prolander (PPO) (€ 462.911,--) en daarnaast door de lasten van het programma Natuur (€ 1.713.000--). Ook is tijdens de behandeling van de Begroting 2022 door u de motie 'schoolpleinen van de toekomst'(M 2021-39) aangenomen. De hiervoor beschikbaar gestelde middelen lopen niet door in 2023 (- € 600.000,--)
2.3 Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken	Inkoop	1.265.000	*Doelstelling: Initiatieven en ontwikkelingen die bijdragen aan een goede ruimtelijke ordening.* Voor de omgevingswet was er in 2022 een incidenteel budget van € 70.000,-- en in 2023 is er een incidenteel budget van € 200.000,-- wat een verschil van € 130.000,-- veroorzaakt. *Doelstelling: Toekomstbestendig wonen.* Er is in deze begroting een budget van € 2.000.000 aangevraagd voor ondersteuning bij het realiseren van de woonagenda door personele inzet bij gemeenten in te zetten. Dit ten overstaan van € 1.000.000 in 2022. Het overige deel wordt veroorzaakt door de verdeling van het budget voor gebiedsontwikkeling. (€ 740.000,-- in 2022 en € 875.000,-- in 2023)
2.4 Zorgvuldig omgaan met water	Inkoop	-750.265	*Doelstelling: De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water* Het lagere budget in 2023 wordt verklaard door een overheveling van budget 2021 naar 2022 van € 500.000,-- . *Doelstelling Watersystemen die robuust zijn ingericht zodat ze voorzien in voldoende zoetwater en waarbij wateroverlast en watertekort (droogte) beperkt blijven* In 2023 wordt geen incidenteel budget beschikbaar voor Beleidsontwikkeling Regionaal waterplan. Dat was wel het geval in 2022. Het gaat om een bedrag van € 275.265,--.
	Subsidie	-50.000	*Doelstelling: De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water* In 2022 was er incidenteel budget voor de subsidieregeling draineerbuizen en beregeningsputten.
2.5 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	Inkoop	-60.000	*Doelstelling: Behoud en bevorderen van de naleving wettelijke milieueisen met ruimte voor de uitvoering van verschillende maatschappelijke functies.* In 2022 was een incidenteel budget voor Bescherming aardkundige waarden/bodemarchief beschikbaar gesteld. Dat is niet het geval voor 2023.
	Subsidie	-445.429	*Doelstelling: Adequaat opdrachtgeverschap richting de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD) en Omgevingsdienst Groningen (OD-G)* Het verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door een verwachte lagere bijdrage aan de RUDD in 2023.

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
2.6 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	Inkoop	13.136.329	*Doelstelling: Uitvoeren meerjarenprogramma bodem en ondergrond (2021-2025): sanering en voorkomen nieuwe saneringslocaties* In 2023 is € 13.276.916 -- meer geraamd ten behoeve van de uitvoering van bodemprojecten dan in 2022. Dit bedrag omvat in tegenstelling tot 2022 de totale verwachte toekomstige bodemsaneringskosten. Deze kosten zijn nog niet verdeeld over de jaarschijven. Voor het egaliseren van deze kosten is in 2022 door uw staten een nieuwe bestemmingsreserve Bodem ingesteld. *Doelstelling: Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik en verantwoord gebruik van de diepe onde* In 2023 vervalt de eenmalige tegemoetkoming in de kosten van het ambtelijk apparaat voor het uitvoeren van de taken op grond van de Wet bodembescherming die wij van het Rijk hebben ontvangen. Het gaat om een bedrag van € 140.587,--.
Totaal: Lasten		19.972.425	
Baten			
2.1 Toekomstgerichte landbouw	Ontv.subsidies	2.112.374	*Doelstelling: Werken aan een toekomstgerichte landbouw.* Het verschil betreft voor € 1.750.000,-- de Europese (POP3) baten die in 2022 voor een openstelling zijn geraamd. Voor € 173.637,-- wordt het verschil verklaard door de planning van de Regiodeal Natuurinclusieve landbouw. Voor de overige € 188.737,-- wordt het verschil verklaard door de planning van het IBP.
2.2 Natuurlijk Platteland	Ontv. bijdragen	5.299.953	*Diverse doelstellingen binnen Natuurlijk Platteland.* Het verschil in baten wordt veroorzaakt door de actualisatie via de prestatieovereenkomst met Prolander (PPO).
	Ontv.subsidies	-5.752.865	*Diverse doelstellingen binnen Natuurlijk Platteland. Het* verschil in baten wordt veroorzaakt door de actualisatie via de prestatieovereenkomst met Prolander (PPO) (€ 3.540.000--) en daarnaast door de geraamde baten van het programma Natuur (€ 2.212.865,--).
2.6 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	Ontv. bijdragen	-1.392.883	*Doelstelling: Uitvoeren meerjarenprogramma bodem en ondergrond (2021-2025): sanering en voorkomen nieuwe saneringslocaties* Het verschil in de raming van de bijdragen van derden m.b.t. bodemprojecten tussen 2023 en 2022 wordt verklaard doordat de geraamde bijdrage in 2023 nog niet verdeeld is over de jaarschijven. De raming omvat het totaal van de verwachte bijdragen van derden.
	Ontv.subsidies	-3.555.482	*Doelstelling: Uitvoeren meerjarenprogramma bodem en ondergrond (2021-2025): sanering en voorkomen nieuwe saneringslocaties* De geraamde inkomsten van het Rijk en van de gemeenten in 2023 zijn nog niet verdeeld over de jaarschijven.
Totaal: Baten		-3.288.903	
Overige verschillen		4.000	
Totaal van verschillen tussen 2022 en 2023		**16.687.522.**	

3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten

Inleiding

De provincie heeft een verantwoordelijkheid voor een sterke regionale economie. Daarnaast is de overheid van de toekomst een samenwerkende overheid. Vanuit deze overtuiging hebben wij in het bestuursakkoord: Drenthe, mooi voor elkaar! de ambitie uitgesproken om duurzame groei te bewerkstelligen door de realisatie van een sterke, slimme en groene economie. Ook in onze Voorjaarsnota 2022 wordt daarom aandacht besteed aan het stimuleren van economische vernieuwing en innovatie.

Een toekomstbestendige economische structuur in Drenthe betekent immers veerkracht voor een duurzame welvaart en kansen voor iedereen om zijn of haar talenten te ontplooien en te participeren in een maatschappij waarin technologische ontwikkelingen samengaan met voldoende aandacht voor bredere maatschappelijke aspecten en een sociale samenleving. Kortom: we zetten in op een brede welvaart.

Focus, fasering en intensivering
Onze ambities op het economisch terrein zijn hoog, maar de uitvoering in 2023 is een uitdaging en dient in het licht te worden gezien van de oorlog in Oekraïne, de sancties tegen Rusland, het leven met corona en de hoge inflatie als gevolg van fors gestegen energie- en voedselprijzen. Dit alles maakt dat het onduidelijk is hoe de economie in 2023 er uit zal zien. Zeker is wel dat de tekorten aan grondstoffen, materialen en de personeelskrapte maken, dat we er rekening mee moeten houden dat deze ontwikkelingen een effect hebben op de snelheid waarmee wij onze economische ambities kunnen waarmaken. Op dit moment is de uiteindelijke weerslag hiervan op de Drentse samenleving en economie op de korte of lange termijn niet te overzien.

In opmaat naar een nieuwe bestuursperiode kiezen we op het economische terrein voor focus en fasering waar dat moet en intensivering waar dat kan. We richten ons in lijn met onze integrale aanpak slim, groen met impact op dat beleid en die ambities, waar de provincie het verschil kan maken en waar een kleine interventie een zo groot mogelijk rendement heeft en ondanks alle uitdagingen bijdraagt aan economische groei en werkgelegenheid bij bedrijven.

In de uitvoering zetten wij daarbij in op de eerder gemaakte afspraken in het kader van ‘De Economische Koers Drenthe 2020-2023’ en de bijhorende deelagenda’s (Gezondheidseconomie, Impact Ondernemen en de Economische Groene Agenda). Hierin gaan we uit van de stuwende kracht van de transities op het gebied van circulaire economie, energie, zorg/gezondheid en digitalisering en het benutten van deze voor het toekomstbestendiger maken van onze economie én samenleving.

Slim, groen en met impact de toekomst tegemoet
De coronacrisis heeft niet alleen een grote impact op de gezondheidszorg gehad; zij heeft ook laten zien dat de mate waarin ondernemingen in staat zijn om te innoveren en zichzelf te verbeteren, steeds meer de weerbaarheid en wendbaarheid van een regio bepalen. Met name de realisatie van een sterke, slimme en groene economie vergt een forse inspanning en de optimale benutting van de innovatiekracht van het bedrijfsleven, de kennisinstellingen en de overheid.

Een belangrijk vertrekpunt hiervoor vormt naast de Economische Koers de vastgestelde Groene Economisch Agenda en de Roadmap Circulair Drenthe 2030. Hierin hebben we onze uitvoering beschreven voor de komende jaren, op weg naar een efficiëntere omgang met bestaande grondstoffen (circulariteit), nieuwe biobased grondstoffen en het verkorten van ketens. Met het aantreden van het kabinet eind 2021 zijn voor deze dossiers ook nieuwe kansen gerezen.

Kijkend naar de verdere uitwerking van het regeerakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' zien we een aantal kansen voor Drenthe. Opvallend zijn naast het vervolg van het Groeifonds de drie grote transitiefondsen voor de aanpak van de opgaven op het terrein van klimaat, stikstof, wonen & mobiliteit. Vanuit ons economisch beleid zoeken we hierop aansluiting en steken wij als partner de hand uit naar het Rijk, om samen te werken aan oplossingen voor onze gezamenlijke uitdagingen. Dit moet ertoe bijdragen dat we in de volgende bestuursperiode ook optimaal kunnen werken aan een goed vestigingsklimaat voor bedrijven.

In de Voorjaarsnota 2022 schreven wij daarover het volgende: Met de omgevingsvisie als vertrekpunt sturen we in 2023 op verplichte regionale afstemming, gefaciliteerd door de provincie met daarbij onderscheid tussen Noord, Zuidoost en Zuidwest Drenthe. We kijken daarbij o.a. naar clustering, stikstofruimte en of een initiatief bijdraagt aan regionale economische en maatschappelijke meerwaarde, de gevolgen voor de energievoorziening, zuinig en intensief ruimtegebruik en goede landschappelijke inpassing.

Een sluitende keten voor ondernemend Drenthe
Van oudsher speelt het Midden- en Kleinbedrijf (MKB) in Drenthe een grote rol. Zoals in de Voorjaarsnota 2022 is aangekondigd, krijgt het stimuleren van het mkb in de transitie naar een duurzame en digitale economie in 2023 extra de aandacht. Vooral verduurzaming in brede zin - van de industrie tot met de landbouw (bijv. eiwittransitie)- is een economische kans voor Drentse ondernemers. Drenthe is hiervoor uitstekend uitgerust op het gebied van kennis, infrastructuur en ligging

In 2023 ondersteunen we zoveel mogelijk bedrijven om eerste stappen te kunnen zetten richting vergroening. In het verlengde daarvan hebben we oog voor de kennis- en onderwijsinstellingen die kennis aandragen voor de innovatie in onze regio en eveneens het personeel voor de komende jaren opleiden. Daarom blijven we als partner betrokken bij de (door)ontwikkeling van de Greenwise Campus in Emmen, als voorhoedeproject van de Universiteit van het Noorden, omdat deze bijdraagt aan de verdere ontwikkeling van het Drentse kennis- en innovatie ecosysteem, het versnellen van innovatie en het versterken van de concurrentiekracht in (Zuidoost)Drenthe.

Voor alle opgaven maken we slim gebruik van ons netwerk en de beschikbare fondsen. Zo is 2023 ook het eerste jaar dat de eerste projecten in het kader van de nieuwe Europese programma's tot uitvoering komen. Door middel van cofinanciering en de inzet van realisatiekracht gaan we maximale inspanningen leveren met als doel de brede welvaart voor alle Drenten te verstevigen. Dit vraagt om een gecoördineerde inzet vanuit economie op het thema Europa. Enerzijds om de beschikbare middelen/ fondsen te ontsluiten en anderzijds om de economische ontwikkelingen goed aan te laten sluiten op het Europese Beleid zoals de Green Deal en het Actieplan Circulaire Economie.

Met ons integrale en op maat gemaakte innovatie-instrumentarium hebben we aandacht voor zowel de koplopers als het generieke MKB. Het Exportprogramma, de Digitaliseringsregeling en de MKB Advies Voucher zijn voorbeelden die huidige en toekomstige Drentse bedrijven ook in 2023 ondersteunen bij het ontwikkelen van nieuwe, en het behoud van bestaande, duurzame werkgelegenheid. In het kader van de energietransitie zijn we voornemens om samen met onze

partners te onderzoeken vanuit welke rol we de energiebesparing bij bedrijven verder kunnen stimuleren.

Samen bouwen aan een brede welvaart
Voor de provincie gaat het erom dat wij samen met onze partners die zaken oppakken waar we toegevoegde waarde hebben. De lijnen in Drenthe zijn kort en we weten elkaar gemakkelijk te vinden. We kennen sterke allianties waarin bedrijven, onderwijs- en kennisinstellingen, overheden in triple-helix verband op gelijke voet samenwerken en fungeren als een elkaar versterkend netwerk. Voorbeelden zijn de Dutch Techzone, de Regio Groningen Assen, de Regio Zwolle.

Iedereen werkt mee!
Een van de belangrijkste randvoorwaarden voor duurzame economische ontwikkeling is een wendbare en weerbare arbeidsmarkt die adequaat functioneert en mensen in staat stelt mee te doen aan de samenleving en zo bijdraagt aan de brede welvaart van Drenthe. Kijkend naar de komende jaren zien wij, dat ook in Drenthe het tekort aan personeel voor een groot deel van onze speerpuntsectoren de komende jaren een nijpend probleem zal worden.

Als het gaat om de versterking van de arbeidsmarkt is de provincie één van de spelers. Passend bij onze rol en aanvullend op datgene wat Rijk en gemeenten doen blijven we in 2023 inzetten op een vitale beroepsbevolking die werkt in vitale bedrijven, zodat ondernemers op het juiste moment kunnen beschikken over voldoende werknemers met de juiste vaardigheden. We blijven hiervoor intensief regionaal samenwerken en ondersteunen sectoren en organisaties om zoveel mogelijk mensen aan het werk te houden door om-, her en bijscholing te stimuleren. Daarbij heeft ook de ontwikkeling (innovatie) van arbeidsbesparende technologieën o.a. door meer inzet op digitalisering onze aandacht. In 2023 onderzoeken we samen met onze partners welke impulsen nodig zijn om sociale innovatie te bevorderen.
Daarnaast hopen wij in 2023 met het onderwijs (MBO, HBO en WO) verdere afspraken te kunnen maken hoe wij in Drenthe ons Innovatie- en Kennisecosysteem kunnen versterken, zodat de door de instellingen ontwikkelde kennis een effectieve vertaling krijgt in economische bedrijvigheid. Want daardoor komen we samen verder.

Vrijetijdseconomie
De vrijetijdseconomie is een belangrijke economische sector voor Drenthe. De afgelopen jaren groeide en bloeide de Drentse vrijetijdseconomie fors.
De coronacrisis heeft de sector echter hard getroffen. Drenthe is en blijft met rust, ruimte en natuurschoon – in combinatie met een kwalitatief hoogwaardig aanbod van evenementen, musea en dag- en verblijfsrecreatie - een aantrekkelijke recreatieve bestemming in Nederland.
Die kracht blijven we inzetten om bezoekers naar onze provincie te trekken. Marketing Drenthe maakt Drenthe zichtbaar op een manier die past bij ons unieke profiel: OER-provincie van Nederland, met een aansprekend landschap.
Met het Perspectief 2030 op bestemming Drenthe wordt ingespeeld op de veranderende rol van toerisme en recreatie. De toeristisch recreatieve sector wil Drenthe laten bloeien door van toegevoegde waarde te zijn voor bezoekers, bewoners, bedrijven èn bestemming Drenthe. Wij zien toerisme en recreatie niet meer als doel op zich, maar als middel om maatschappelijke vraagstukken op te lossen.
We zijn dé vrijetijds- en fietsprovincie en willen dat blijven. ANWB-onderzoek in 2022 heeft onze provincie opnieuw benoemd als de nummer 1 fietsprovincie van ons land met een waardering van 8,5. Daarom blijven we investeren in de kwaliteit van onze fietsroutes en fietsevenementen.
De VAM-berg is voor zowel fietsen als wandelen een landelijke blikvanger. Het proces van afdekken van de VAM-berg neemt meer tijd in beslag dan verwacht. In 2023 willen we, met de ondersteuning

van fase 2, met het Dak van Drenthe de VAM-berg nog attractiever doorontwikkelen als voorbereiding op fase 3 (recreatieve ontwikkeling)
Wandelen krijgt ook de komende jaren extra aandacht door met onze partners verder te werken aan het versterken van onze routenetwerken.
Vanuit onze rol als aanjager en verbinder zetten we ons in voor het versterken van het aanbod dagrecreatie en verleiden we vrijetijdsondernemers in kenmerkende toeristische gebieden in onze provincie om in samenhang arrangementen te ontwikkelen die leiden tot een aantrekkelijke meerdaagse toeristische bestemming.
We blijven ons als partner in het programma Vitale Vakantieparken (VVP) Drenthe samen met de Drentse gemeenten en HISWA/RECRON inzetten voor de kwalitatieve doorontwikkeling van de verblijfsrecreatie. Daarom wordt het programma VVP Drenthe verlengd - conform de convenantsperiode - tot en met 2024 en worden hier middelen voor beschikbaar gesteld.

Onze accenten in 2023
Naast onze reguliere taken op het gebied van de Vrijetijdseconomie zullen wij in 2023 extra nadruk blijven leggen op enkele specifieke taken. Zo willen we de in het kader van de Investeringsagenda Plus toegekende middelen voor een kwaliteitsimpuls Recreatie en Toerisme in 2023 inzetten voor gebiedsontwikkeling in toeristische hotspots, zoals het Gasselterveld en we versterken het aanbod dagrecreatie door ondernemers. Met samenwerkende ondernemers wordt gewerkt aan de zichtbaarheid van unieke bestemmingen zoals de Hunebed Highway. Naast het afronden van het wandelknooppunten netwerk Drenthe willen wij via een specifieke campagne onze provincie sterker profileren als wandelprovincie. Samen met andere partners en organisaties zal via een specifiek promotietraject de aandacht worden gevestigd op de prachtige wandelmogelijkheden in onze provincie. Natuurlijk zal ook worden gezien of relaties kunnen worden gelegd met andere lopende of komende projecten bv. het Van Gogh jaar.

Nieuw beleid

Nieuw beleid 2023	2022	2023	2024	2025	2026
03. Actualisatie afschrijvingen meerjarig					
Bij de begroting worden jaarlijks de afschrijvingskosten herberekend op basis van de verantwoording in de jaarrekening en de inventarisatie van het verloop van de investeringsprojecten bij de begroting. De verschuivingen naar achteren in de tijd leiden tot latere afschrijvingskosten en voordelen op korte termijn in de meerjarenraming. Een deel van het voordeel wordt verrekend met de Reserve Mobiliteit in 2023 € 2.478.603,-- en 2024 € 1.924.593,--. Wij stellen voor om de rest van de voordelen terug te laten vloeien naar de vrije bestedingsruimte.	-	-71.524	-101.024	-26.024	-26.024
04. Indexering Subsidies					
Jaarlijkse vindt bij de Begroting de begrotingsbijstelling van de indexering van de traditioneel geselecteerde boekjaarsubsidies met behulp van de actuele indexen uit de cijfers cf. het Centraal Economisch Plan (CEP) en de meicirculaire 2022 van het provinciefonds plaats. Met deze begrotingswijziging worden de effecten verwerkt in de Begroting 2023.	-	-12.019	-9.266	-3.178	9.701

Nieuw beleid 2023	2022	2023	2024	2025	2026
09. Nieuwe indexering begrotingssubsidies					
Tot 2022 hebben we de subsidies aan een aantal specifieke instellingen die met naam op de begroting staan en waarmee een structurele samenwerking hebben, geïndexeerd voor loon en prijsstijgingen. Deze selectie van instellingen is historisch gegroeid en al een aantal jaren niet geactualiseerd. Vanaf 2023 willen we alle begrotingssubsidies, dat wil zeggen de subsidies die met naam in paragraaf 4.5 van de begroting staan vermeld, voortaan indexeren volgens de reeds gebruikelijke methode.	-	16.643	39.300	61.759	85.679
18. Verschuiving huuropbrengsten Health Hub Roden					
De onderhoudskosten van de Health Hub Roden zijn in Programma 7 'Middelen en Mensen' geraamd en de huuropbrengsten waren tot op heden in programma 3 'Regionale economie en werkgelegenehid' geraamd. Via deze wijziging worden deze opbrengsten op dezelfde plek geraamd waar ook de kosten zijn geraamd. Ze zijn verschoven vanuit Programma 3 naar Programma 7.	-	246.000	246.000	246.000	246.000
TOTAAL	**-**	**179.100**	**175.010**	**278.557**	**315.356**

Voor verdere en meer gedetailleerde informatie verwijzen wij naar de 12e wijziging van de Begroting 2022 c..q. bijstelling primitieve Begroting 2023.

Kaders bestaand beleid

- Research & Innovation Strategy for Smart Specialisation (RIS3) 2021-2027
- Agenda Gezondheidseconomie
- De Groene Economische Agenda
- Agenda Impact Ondernemen
- Deltaplan Noord-Nederland
- Duitsland Agenda
- Drenthe Digital
- Het Drentse Innovatie en Kennisecosysteem in beeld 2021
- Economische Koers Drenthe 2020-2023
- Roadmap Circulair Drenthe 203

Een goed vestigings- en ondernemersklimaat

Doelstelling	Resultaat
Drenthe is dé MKB-provincie	Het Programma Ik Ben Drentse Ondernemer (IBDO 2021-2024) zorgt voor start, groei, innovatie en exportbevordering van Drentse bedrijven
	Het MKB Fonds en de NOM investeren en participeren in (familie)bedrijven en zorgen voor groei en innovatie in Drenthe
	We versterken onze internationale propositie via projecten en programma's
	In nauwe samenspraak met onze partners maken we ons sterk voor een stevige (lobby)agenda richting het Rijk en de EU om meer financiële middelen voor de regio los te krijgen om daarmee het verlies van banen en ondernemingen zoveel mogelijk te voorkomen

Doelstelling	Resultaat
	Benutten Haagse en Europese kansen en middelen (subsidies, expertise, pilots, netwerken) die bijdragen aan onze doelstellingen
	We maken we met onze partners, zoals IBDO, arbeidsmarktregio's, de NOM etc. nieuwe afspraken over hun bijdrage aan de doelstellingen van de provincie voor een slimme, groene economie
	We werken samen met onze partners aan een versterking van het ondernemen met impact.
We versterken het organiserend vermogen in triple helix samenwerkingen (regionaal en subregionaal)	De provincie is initiatiefnemer en aanjager van samenwerkingsverbanden. We brengen partijen bijeen en faciliteren overleg.
	Verbinden van het economische beleid van de provincie met het economische beleid van onze partners in SNN verband, andere provincies (IPO) het rijk en regio's zoals Regio Zwolle, Dutch TechZone & de Regio Groningen Assen
	Versterken van de economische samenwerking met Duitsland/ Niedersachsen
We dragen bij aan het versterken van de ruimtelijke-economische structuur in Drenthe	Vanuit de omgevingswet werken we op een goede opgavegerichte manier met alle partijen samen aan gedragen ruimtelijk-fysieke vraagstukken zoals bijv. de verduurzaming van de Drentse werklocaties
	Bijdragen aan regionale campusontwikkeling, living labs/proeftuinen: Greenwise Emmen, Healthub Roden, NICE (Noordelijk Innovatielab Circulaire Economie), IT Hub, en het CICE (Chemport Industry Campus Emmen)
	Stimuleren hybride leeromgevingen waarbij arbeidsmarkt en bedrijfsleven worden verbonden
	Doorontwikkelingen van de Universiteit van het Noorden samen met onze partners
	Drenthe is in beeld als vestigingslokactie voor (toekomstige) rijksdiensten
	Bijdragen aan de landzijdige gebiedsontwikkeling van Groningen Airport-Eelde door het ontwikkelen van de ruimtelijke omgeving, investeringen uitlokken in de omgeving en het faciliteren en stimuleren van kennisclusters

Innovatie en digitalisering als kans

Doelstelling	Resultaat
Stimuleren digitaal ondernemerschap	De uitvoering van de ambities en acties uit de Agenda Drenthe Digitaal draagt bij om Drentse bedrijven stappen te laten zetten op het pad van digitalisering en cyberweerbaarheid.
	De Digitale Werkplaats Drenthe (onderdeel van MKB Drenthe Digitaal) helpt mkb'ers een volgende stap bij hun digitaliseringsvraagstukken te zetten.
Stimuleren van innovaties die bijdragen aan oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen	Samen met onze partners dragen wij bij aan projectontwikkeling en business development in onze kansrijke sectoren chemie, maakindustrie, agribusiness & food, zorg en logistiek
	We zorgen dat rondom sleuteltechnologieën zogenaamde innovatie-coalities tot stand komen.
Innovatieve Zorgeconomie	Versterken ondernemerschap in de zorg
	Faciliteren ontwikkeling van innovatieve producten, processen en diensten bijv. Blue zone innovations, zorg op afstand en domotica

Drenthe wordt dé circulaire en groene provincie

Doelstelling	Resultaat
Versterken groen ondernemerschap	Versterken en faciliteren van het vergroeningsproces bij onze triple helix partners
	De taskforce groene chemie bundelt de krachten in onze regio's om deze sterker te maken
	Realisatie van businesscases op het gebied van agribusiness/ biobased economie en circulaire economie
Profilering van Drenthe als groene economische provincie	In het project 'Het Schone Noorden' als integraal onderdeel van Chemport Europe wordt samengewerkt in de keten van productie, gebruik en hergebruik.
	De doorontwikkeling van Chemport Europe draagt bij aan ondernemerssupport, acquisitie en profilering van het (boven)regionale groene ecosysteem
	Experimenteren met regionale icoonprojecten in het kader van circulair bouwen / Drenthe woont circulair
	Versterken van onze groene lobby propositie

Zorgdragen voor een veerkrachtige en toekomstbestendige arbeidsmarkt

Doelstelling	Resultaat
Versterken samenwerking onderwijs-bedrijfsleven en overheden	Het provinciale arbeidsmarktbeleid ondersteunt/versterkt de regionale samenwerking tussen onze partners om de bestaande arbeidsmarktinfrastructuur te versterken
	Samen met belanghebbenden faciliteren wij een provincie brede structuur voor arbeidsmarktmonitoring: www.arbeidsmarktinzicht.nl
We investeren in talentontwikkelingen voor de economie van morgen	Boeien en binden (internationaal) talent
	Stimuleren Leven Lang Ontwikkelen en versterken leercultuur bij bedrijven o.a. via de Scholingsalliantie Noord
	Bevorderen toepassen HRM-beleid, duurzame inzetbaarheid en sociale innovatie in het mkb
	Investeren in flexibel en wendbaar onderwijs en dragen bij aan de aanwezigheid van aantrekkelijke (vervolg)opleidingen in elk geval op het terrein van zorg, techniek en digitalisering
	Ontwikkelen van nieuwe methodieken en aanpakken t.b.v. instroombevordering in onze speerpunt sectoren
	Stimuleren Leven Lang Ontwikkelen en versterken leercultuur bij bedrijven en werknemers
	Ontwikkelen van nieuwe methodieken en aanpakken t.b.v. beschikbaarheid en inzetbaarheid van arbeidskrachten

Vrijetijdseconomie stimuleren

Doelstelling	Resultaat
Vergroten van de zichtbaarheid van Drenthe voor interessante doelgroepen	Vergroten van kennis over de bezoekerseconomie van Drenthe en kennis delen met ondernemers, gemeenten en organisaties, bijvoorbeeld door verkenningen te doen op het gebied van Drentse data en door publicaties van onderzoeken door Marketing Drenthe
	Ondernemers, gemeenten en organisaties ondersteunen en faciliteren op afstemming en eenheid in uitingen van in de gezamenlijke marketing van bestemming Drenthe, bijvoorbeeld door inzet op de uitwerking van de Uitvoeringsagenda i.h.k.v. 'Het Perspectief 2030 op bestemming Drenthe', en gezamenlijke campagnes t.b.v de ondernemers.
	Evenementen en activiteiten ondersteunen om de zichtbaarheid van Drenthe te vergroten
Drenthe heeft een onderscheidend en veelzijdig toeristisch recreatief aanbod	Het toeristisch recreatief aanbod verrijken en kansen benutten

Doelstelling	Resultaat
	Bestemmingsontwikkeling ondersteunen en faciliteren, waarbij gedacht kan worden aan het samen met ondernemers ontwikkelen van toeristische bestemmingen
	Verbeteren van de kwaliteit van de verblijfsrecreatie (programma Vitale Vakantieparken Drenthe), waarbij gedacht kan worden aan ondersteuningstrajecten door het Recreatie expertteam tbv VVP trajecten, subsidieverlening aan excellerende bedrijven en ondersteuning bij het transformeren naar een andere bestemming.

Drenthe heeft optimale fiets- en wandelvoorzieningen voor inwoners en bezoekers

Doelstelling	Resultaat
Drenthe heeft een optimaal fietsnetwerk	Ondersteunen en faciliteren van het netwerk van organisaties en stakeholders en goede ontsluiting van routeinformatie
	Behoud van kwaliteit, kwaliteitsverbetering en borging van fietsroutes en het fietsknooppuntennetwerk en samen met onze partners ervoor te zorgen dat er steeds weer (nieuwe) routes op Drenthe.nl staan
Fietsprovincie Drenthe heeft een sterk imago	Een gespreid en gevarieerd aanbod van fietsevenementen en fietsroutes voor verschillende doelgroepen, bijvoorbeeld door promotie (online en re-marketing)
Drenthe heeft een divers aanbod van onderscheidende fietsevenementen	Afstemming tussen organisatoren en onderhouden van de (online)evenementenkalender
	Ondersteunen en faciliteren van het netwerk van organisatoren en verenigingen
	Faciliteren van fietsevenementen o.a. door (tijdelijk) ondersteunen met subsidies, zoals bijvoorbeeld de Drentse fietsvierdaagse
Drenthe heeft een kwalitatief wandelnetwerk	Ondersteunen en faciliteren uitvoering Wandelkompas. Deelname aan een Wandelplatform waarin stakeholders samenwerken en op goede ontsluiting van routeinformatie
	Drenthe heeft een gevarieerd aanbod met wandelevenementen en wandelroutes, hiermee werken we samen met gemeenten in het verder uitrollen van het wandelknooppuntennetwerk.
	Via een specifiek (promotie)traject, samen met onze partners, zal onze provincie sterker worden geprofileerd als wandelprovincie

Doelstelling	Resultaat
In Drenthe is het landelijk gebied toegankelijk en biedt ruimte voor recreatie	In samenwerking met stakeholders afspraken maken over de borging van kwaliteit van recreatieve voorzieningen en infrastructuur in de natuur
Recreatieve ontwikkeling VAM-berg	Ontwikkelen en realiseren fase 2, inrichten van het Dak van Drenthe met o.a. wandel- en fietspaden. De uitdaging van fase 2 is om in 2023 de recreatieve invulling van het Dak van Drenthe en het middendeel van de vuilstort verder in te richten voor recreatieve mogelijkheden, en daarbij rekening te houden met andere koppelkansen.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website http://www.waarstaatjeprovincie.nl. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Regionale economie

Indicator: bruto regionaal product per provincie

Toename bruto regionaal product in Drenthe -0,8% (2020)

Definitie: Dit betreft het bruto regionaal product (tegen marktprijzen) per provincie. Het getoonde percentage is de verandering in het BRP ten opzichte van het voorafgaande jaar. Het gaat om voorlopige cijfers.

Indicator: Werkgelegenheid in 2019

Bruto arbeidsparticipatie in Drenthe 71,4% (2021)

Definitie: Werkgelegenheid wordt hier uitgedrukt in het percentage bruto-arbeidsparticipatie: het aandeel van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking in de totale bevolking van 15-75 jaar.

Investeringen per programma

Omschrijving Investering	Totaal Krediet (incl. lonen)	Boekwaarde t/m 31 december 2021	Netto Investering 2022	Netto Investering 2023	Netto Investering 2024	Netto Investering 2025	Netto Investering 2026
INVESTERINGEN Programma 3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten							
IT HUB	1.125.000	780.325	344.675	-	-	-	-
Health Hub Roden (fase 2)	240.000	72.075	167.925	-	-	-	-
Vamberg 2e fase	1.500.000	79.092	140.000	1.120.908	160.000	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 3	**2.865.000**	**931.491**	**652.601**	**1.120.908**	**160.000**	**-**	**-**

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investeringen naar nut.

Inbreng verbonden partijen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
Innovatie en digitalisering als kans	Stimuleren digitaal ondernemerschap	MKB-fonds Drenthe	Stimulering MKB innovatie
Een goed vestigings- en ondernemersklimaat	Drenthe is dé MKB-provincie	NV Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM)	Het stimuleren van de regionale economische structuur en werkgelegenheid
Een goed vestigings- en ondernemersklimaat	We versterken het organiserend vermogen in triple helix samenwerkingen (regionaal en subregionaal)	Samenwerkingsverband Noord-Nederland	Het stimuleren van duurzame, innovatieve economische ontwikkeling van Noord-Nederland
Een goed vestigings- en ondernemersklimaat	We dragen bij aan het versterken van de ruimtelijke-economische structuur in Drenthe	Groningen Airport Eelde	Uitoefening van het luchthavenbedrijf

Voor nadere informatie per verbonden partij verwijzen we naar I.2. Paragraaf 2.6 Verbonden Partijen.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2021 Rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Lasten									
	3.10 Een goed vestigings- en ondernemersklimaat								
		Inkoop	225.655	156.427	456.427	-300.000	156.427	156.427	156.427
		Kapitaallasten	97.908	97.908	97.908	0	105.908	105.908	105.908
		Subsidie	8.804.585	7.533.556	5.269.265	2.264.291	5.103.964	5.125.969	4.899.405
	Totaal beleidsopgave		9.128.148	7.787.891	5.823.600	1.964.291	5.366.299	5.388.304	5.161.740
	3.4 (Inter)nationale en (inter)regionale kansen benutten								
		Subsidie	1.533.990	1.984.217	0	1.984.217	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		1.533.990	1.984.217		1.984.217			
	3.6 Zorgdragen voor een veerkrachtige en toekomstbestendige arbeidsmarkt								
		Inkoop	742.830	357.400	357.400	0	357.400	357.400	357.400
		Subsidie	354.903	310.000	310.000	0	310.000	310.000	310.000
	Totaal beleidsopgave		1.097.734	667.400	667.400		667.400	667.400	667.400
	3.8 Vrijetijdseconomie stimuleren								
		Inkoop	52.824	77.000	77.000	0	77.000	77.000	77.000
		Kapitaallasten	0	0	0	0	0	75.000	75.000
		Subsidie	2.915.311	3.578.590	2.808.973	769.617	2.852.339	2.965.327	3.014.961
	Totaal beleidsopgave		2.968.135	3.655.590	2.885.973	769.617	2.929.339	3.117.327	3.166.961
	3.9 Drenthe heeft optimale fiets- en wandelvoorzieningen voor inwoners en bezoekers								
		Subsidie	-168.197	0	0	0	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-168.197						
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		14.559.810	14.095.098	9.376.973	4.718.125	8.963.038	9.173.031	8.996.101
Baten									
	3.10 Een goed vestigings- en ondernemersklimaat								
		Ontv. bijdragen	-294.597	-1.410.290	0	-1.410.290	0	0	0
		Ontv.subsidies	-783.749	-296.489	-110.718	-185.771	-110.718	-110.718	-110.718
	Totaal beleidsopgave		-1.078.346	-1.706.779	-110.718	-1.596.061	-110.718	-110.718	-110.718
	3.4 (Inter)nationale en (inter)regionale kansen benutten								
		Ontv.subsidies	72.965	0	0	0	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		72.965						
	3.6 Zorgdragen voor een veerkrachtige en toekomstbestendige arbeidsmarkt								
		Ontv. bijdragen	-167.881	-32.200	-32.200	0	-32.200	-32.200	-32.200
	Totaal beleidsopgave		-167.881	-32.200	-32.200		-32.200	-32.200	-32.200
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-1.173.262	-1.738.979	-142.918	-1.596.061	-142.918	-142.918	-142.918
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		13.386.548	12.356.119	9.234.055	3.122.064	8.820.120	9.030.113	8.853.183

Verrekening met reserves

Programma 3	2021 rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Totaal programma	**13.386.548**	**12.356.119**	**9.234.055**	**3.122.064**	**8.820.120**	**9.030.113**	**8.853.183**
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Reserve versterking economische structuur	400.000			0			
Bijdrage van Reserve versterking economische structuur	-948.788			0			
Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket	1.450.000	525.000		525.000			
Bijdrage van Reserve Regio Specifiek Pakket	-5.335.772	-1.965.408	-390.612	-1.574.796	-112.449	-106.531	
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsides	1.794.827			0			
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies		-857.327	-437.500	-419.827	-250.000	-250.000	
Bijdrage aan Saldireserve	1.984.217			0			
Bijdrage van Saldireserve	-5.181.899	-3.833.095	-1.590.000	-2.243.095			
Saldo verrekend met reserves	-5.837.416	-6.130.830	-2.418.112	-3.712.718	-362.449	-356.531	0
Totaal na bestemming	**7.549.132**	**6.225.289**	**6.815.943**	**-590.654**	**8.457.671**	**8.673.582**	**8.853.183**

Verschillen tussen begroting 2022 en 2023

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
Lasten			
3.10 Een goed vestigings- en ondernemersklimaat	Inkoop	300.000	*Doelstelling: Drenthe is dé MKB provincie* Het verschil van € 300.00,-- wordt verklaard doordat In 2023 meer budget wordt vrijgemaakt voor de gebiedsontwikkeling rondom Groningen Airport Eelde (GAE).
	Subsidie	-2.264.291.	*Doelstelling: Drenthe is dé MKB provincie* Het verschil van € 2.264.291,-- wordt verklaard doordat in 2023 geen incidentele middelen zijn geraamd voor de subsidieregelingenMKB Advies Vouchers (-€ 600.000,--) en Digitaliseringsvouchers (-€ 600.000,--). In 2023 verwachten we € 605.000,-- minder middelen in te zetten vanuit het Ruimtelijk Economisch Programma. Ook zijn de middelen voor de versterking van de economische structuur in 2023 € 541.693,-- lager dan in 2022. Wel zetten we naar verwachting in 2023 € 182.644 meer in voor het project Ik Ben Drents Ondernemer.
3.4 (Inter)nationale en (inter)regionale kansen benutten	Subsidie	-1.984.217	*Doelstelling: We benutten Europese kansen en middelen voor het realiseren van onze Drentse beleidsdoelstellingen* Het verschil behelst overhevelingen vanuit restantmiddelen Vierkant voor Werk/ Dutch TechZone en Bedrijvenregeling Drenthe vanuit 2020, dat in 2023 niet meer is begroot.
3.8 Vrijetijdseconomie stimuleren	Subsidie	-769.617	*Doelstelling: Drenthe heeft een onderscheidend en veelzijdig toeristisch recreatief aanbod.* Het verschil betreft vnl. het incidentele budget voor wandelknooppunten in 2022 van € 800.000,--.
Totaal: Lasten		-4.718.125	
Baten			
3.10 Een goed vestigings- en ondernemersklimaat	Ontv. bijdragen	1.410.290	*Doelstelling: Drenthe is dé MKB provincie* Het verschil van € 1.410.290,-- wordt verklaard doordat in 2023 geen incidentele middelen vanuit reserves zijn opgenomen ter hoogte van € 1.175.000,--. Daarnaast vindt er een budgettaire overheveling plaats van te

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
			ontvangen huur in 2023 ter hoogte van € 235.000,--. Dit bedrag komt terug in Programma 7.
	Ontv.subsidies	185.771	*Doelstelling: Drenthe is dé MKB provincie* Het verschil van € 185.771,-- is te verklaren doordat de Provincie in 2023 geen MKB-subsidie meer ontvangt als bijdrage voor het project Ik Ben Drents Ondernemer 2.0.
Totaal: Baten		1.596.061	
Overige verschillen			
Totaal van verschillen tussen 2022 en 2023		**-3.122.064**	

4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig

Inleiding

Van plannen maken naar uitvoering
Eind 2020 is een nieuw mobiliteitsprogramma (MP 2021-2030) door Provinciale Staten vastgesteld. Een kader dat via zes pijlers of hoofdkeuzes de ontwikkeling van de mobiliteit in Drenthe faciliteert. Waarbij een betere verkeersveiligheid (Samen richting Nul verkeersslachtoffers!) en het bevorderen van fietsverkeer en openbaar vervoer de kern vormen. Als uitwerking van het klimaatakkoord worden projecten gepland om het verkeer en de infrastructuur schoner en duurzamer te maken. Publieke mobiliteit (openbaar vervoer) zal een goed alternatief voor de auto moeten vormen en inwoners die geen auto bezitten goed bedienen. Zorgeloos van deur tot deur is het uitgangspunt bij mobiliteit op maat met verschillende manieren van vervoer en via gastvrije en moderne overstappunten (hubs). En uiteraard een up-to-date informatievoorziening, ook via apps. In het Deltaplan voor Noordelijk Nederland deel A en deel B hebben we laten zien dat Noord-Nederland oplossingen kan bieden voor ‘brandende’ maatschappelijke opgaven, zoals de woningopgave en het klimaat. Met de ondertitel 'Noordelijk Nederland en het Stedelijk Netwerk Nederland beter verbonden’ geven we een belangrijke voorwaarde aan. Het staat voor ons vast dat de noodzakelijke ruimtelijke ontwikkelingen gepaard moeten gaan met uitstekende spoor- en busverbindingen in en naar het Noorden. Maar ook met goede fietsvoorzieningen. Het zijn randvoorwaarden.

In 2021 zijn de zes pijlers uit het MP in de begroting uitgewerkt naar zes doelstellingen die in diverse uitvoeringsagenda’s worden geoperationaliseerd, waarin overigens ook al lopende projecten zijn opgenomen. Daarmee is de opzet van programma 4 opnieuw gestructureerd en zijn ook budgetten verschoven. In 2022 hebben we voor een aantal pijlers uitvoeringsprogramma’s (UP) opgesteld en ter vaststelling aangeboden. Het betreft het Strategisch Plan Verkeersveiligheid, de Fietsagenda, Mobiliteit op maat en het Regionaal Mobiliteitsplan (RMP) Drenthe 1.0. Deze uitvoeringsprogramma's starten in 2023, waarbij we tegelijkertijd ook inzetten om de pijleroverstijgende verbanden te laten zien/cross-overs te maken. Immers, meer mensen op de fiets vereist investeringen in de fietsinfrastructuur, maar ook aandacht voor veiligheid en gedrag, alsmede aansluiting van het fietsnetwerk op dat van het OV.

Toegankelijke en veilige bereikbaarheid
Voor een veilig en bereikbaar Drenthe hebben wij het Strategisch Plan Verkeersveiligheid Drenthe (SPVD) opgesteld. Dit plan vormt de basis voor een aantal nieuwe projecten en geeft een extra impuls op gedrag in het verkeer. Een onderdeel van het plan is een subsidieregeling die van 2022 tot 2026 loopt en lokale projecten die veiligheid en bereikbaarheid op gemeentelijke wegvakken steunt. Op basis van een veiligheidsanalyse hebben we plannen ontwikkeld voor de aanpak van infrastructurele knelpunten. Het onderzoek naar de (gedeeltelijke) verdubbeling van de N34 en verbetering van het verkeersplein Gieten is een belangrijk onderdeel. Aanpassingen in infrastructuur en verkeerseducatie, bijvoorbeeld veilig fietsen, blijft van belang gelet op de verontrustende ongevallencijfers bij fietsverkeer. Voor het financieren van kleine ‘geen spijt’ veiligheidsmaatregelen, zoals bij reconstructies bij onderhoudsprojecten, houden we een structureel budget van € 150.000,-- beschikbaar.

Mobiliteit op maat
Het investeringsprogramma voor de doelstelling 'Mobiliteit op maat’ is in 2022 ter besluitvorming voorgelegd aan PS. Dit programma omvat uitgaven in voorzieningen op haltes en hubs (o.a.

dynamische reisinformatie, P+R, watertappunten, pakketkluizen, berging kiosk Gieten), meer manieren van vervoer op hubs (o.a. aansluiten op fietsroutes, wandelroutes, deelfietsen, deelauto's, (deel)scootmobielen, deelscooters) en de verdere ontwikkeling van het hub-netwerk (wijkhubs, dorpshubs, deelmobiliteithubs, logistieke hubs). De verwachting is dat - door onder meer het strekken van 53 lijnen en betere haltevoorzieningen - in de nabije toekomst besparingen op de OV-concessie mogelijk zijn.

Fiets als duurzaam alternatief
Met het mobiliteitsprogramma is een eerste tranche van fietsprojecten ingezet die vooral de steden goed ontsluiten voor woon-werkverkeer met de fiets. In 2023 en de jaren daarop zullen we in samenwerking met gemeenten voorbereidingen treffen voor de uitvoering van de in 2022 voorgelegde Fietsagenda. Concreet werken we met onze medeoverheden aan de realisatie van een aantal doorfietsroutes, al dan niet in combinatie met de realisatie van oplossingen voor missing links. Uitgangspunt hierbij vormt als gezegd het kader van de Fietsagenda. In 2023 zetten we in op cofinanciering van het Rijk of gemeenten voor het behalen van de doelen uit de Fietsagenda. Dit kan zitten in gemeentelijke fietspaden, maar ook bijvoorbeeld in fietsstimulering. Ook de link met de hubs (bijvoorbeeld stallingen) en veiligheid (fietspadverbreding in het kader van het SPVD) valt hieronder.

Een adequaat en openbaar vervoernetwerk
Door de corona-maatregelen is het aantal reizigers in het openbaar vervoer gedaald. Daarom is het belangrijk het gebruik van openbaar vervoer te ondersteunen met goede (transitie)plannen. We willen namelijk dat publieke mobiliteit als alternatief voor autoverkeer een belangrijke plaats inneemt. Voor 2023 wordt geen beschikbaarheidsbijdrage verwacht aan de concessie OV. Dit betekent voor de begroting van het OV-bureau dat bij ongewijzigd beleid de kosten hetzelfde blijven, maar de baten achterblijven. Daarnaast stijgen door de "Oekraïne-crisis" de exploitatielasten voor het openbaar vervoer erg hard.

De exploitatielasten van de concessie Zwolle-Emmen zijn in 2021 op basis van een actualisatie teruggebracht met € 400.000,-- maar de ontwikkelingen rond veiligheid, de wens tot frequentieverhoging in de spits zullen daar naar verwachting in 2023 weer verandering in brengen. Samen met Overijssel zijn wij opbrengstverantwoordelijk op de lijn; omdat nog niet alle reizigers naar verwachting in 2023 zijn teruggekeerd speelt dit hierbij eveneens een rol. Met landelijke (Toekomstbeeld OV 2040) en noordelijke agenda's wordt samen met partners gewerkt aan een robuust publiek netwerk, verbonden via goede voorzieningen op opstap- en overstapplaatsen, met goede fietsvoorzieningen (stalling, deelfietsen). Diverse onderzoeken vanuit de MIRTafspraken naar snellere en veilige nationale en regionale spoorverbindingen lopen inmiddels. Het gaat om de voorbereidingskosten Emmen-Rheine, de Noordelijke OV-agenda, de Nedersaksenlijn, en in landelijk verband om bijdragen in studies rond de verbindingen met het Noorden (in totaal € 300.000,--). In 2023 willen we komen tot een definitief go/no-go-moment met alle partners over Emmen-Rheine; tevens willen we in 2023 op het vlak van de Nedersaksenlijn samen met de buurprovincies, de betrokken NSL-gemeenten en het Rijk een slag maken om de verdieping op het vlak van tracéstudie en gebiedsontwikkeling nader vorm te geven.

Duurzame oplossingen en innovatie
In het voorjaar van 2022 is het Regionaal Mobiliteitsplan Drenthe (RMP) Drenthe 1.0 door de Drentse gemeenten vastgesteld. Het RMP is het kader voor de Drentse samenwerking aan de afspraken uit het klimaatakkoord voor mobiliteit. Onze keuze om te investeren in de fiets en in publieke mobiliteit is hier van een belangrijk onderdeel. Omdat er nationaal nog geen harde afspraken zijn over de financiering van maatregelen rond het klimaatakkoord verwachten wij eerst uit eigen middelen € 650.000,-- in te zetten. Dit doen wij voor extra inzet op basis van onze regietaak in het RMP, de

regionale laad- en tankinfrastructuur en de werkgeversaanpak. Wij coördineren de verdere uitrol van laadinfrastructuur in Drenthe en zijn met werkgevers in gesprek over het vergroenen van hun zakelijke en woon-werk kilometers. Zelf geven we als werkgever het goede voorbeeld en committeren we ons aan de doelen van de Coalitie Anders reizen. We vergroenen ons eigen wagenpark en de reisvergoedingen en stimuleren met campagnes fiets- en OV-gebruik. We werken voortdurend aan verdere verduurzaming van onze aanbestedingen en de OV/publiek vervoer concessies. We stimuleren de verduurzaming van logistiek.

Kerntaken onderzoek en samenwerking
Net als in 2022 zullen we doorgaan met het (mede)financieren van kennisprojecten (CROW/KpVV) en databeheer (Nationale wegendatabank) op landelijk niveau. Tevens werken we aan een monitoringsplan 'Datagedreven werken en sturen in de mobiliteit'. Verder voorzien we onderzoekskosten voor luchtvaart en logistiek. Omdat op Rijksniveau de discussie over het toekomstig luchtruim/luchtvaartbeleid meerdere keren is uitgesteld, is de verwachting dat pas in 2023 de actualisatie van het provinciaal luchtvaartbeleid zal plaatsvinden.

Wegen en vaarwegen
De beheer- en onderhoudsactiviteiten voor Wegen en Vaarwegen maken onderdeel uit van programma 4: Mobiliteit en Bereikbaarheid. Het programma heeft als ambitie dat de provincie Drenthe in alle opzichten optimaal bereikbaar is. Vanuit het perspectief van beheer en onderhoud betekent dit dat de activiteiten zijn gericht op een veilige doorstroming van het (vaarweg-)verkeer en dat er aandacht is voor een aantrekkelijke en gezonde omgeving rondom wegen en vaarwegen.
In het beleidsplan zijn de kaders vastgelegd hoe het beheer en onderhoud van de wegen en vaarwegen plaatsvindt. Op basis van deze beleidskaders staan in het afzonderlijke beheerplan de beheer- en onderhoudsactiviteiten beschreven. De daaruit volgende programmering en benodigde financiën zijn vervolgens opgenomen in het Meerjaren Onderhoudsprogramma (MJOP) 2021-2026.

Voor nadere informatie over de concrete projecten voor het jaar 2023 wordt verwezen naar de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.

Nieuw beleid

Nieuw beleid 2023	2022	2023	2024	2025	2026
03. Actualisatie afschrijvingen meerjarig					
Bij de begroting worden jaarlijks de afschrijvingskosten herberekend op basis van de verantwoording in de jaarrekening en de inventarisatie van het verloop van de investeringsprojecten bij de begroting. De verschuivingen naar achteren in de tijd leiden tot latere afschrijvingskosten en voordelen op korte termijn in de meerjarenraming. Een deel van het voordeel wordt verrekend met de Reserve Mobiliteit in 2023 € 2.478.603,-- en 2024 € 1.924.593,--. Wij stellen voor om de rest van de voordelen terug te laten vloeien naar de vrije bestedingsruimte.	-	-2.652.045	-3.931.980	-3.476.062	-2.246.981

Nieuw beleid 2023	2022	2023	2024	2025	2026
08. Indexering Bijdrage OV bureau en Vechtdallijnen					
De bijdrage aan het Openbaar Vervoersbureau Groningen-Drenthe wordt op basis van het gemiddelde over 5 jaar van de Landelijke Bijdrage Index (LBI) geïndexeerd. Dat betekent dat voor de jaren 2023 t/m 2026 het budget met € 119.386,-- (2023) oplopend naar € 514.327,-- (2026) wordt verhoogd. Voor de exploitatie van de Vechtdallijnen wordt het budget op dezelfde wijze geïndexeerd. Dat leidt tot een verhoging van € 15.118,-- in 2023 tot € 65.135,-- in 2026. We stellen voor de prijscompensatie van totaal € 134.504,-- (2023) oplopend naar € 579.462,-- (2026) te verrekenen met de vrije bestedingsruimte.	-	134.504	275.209	423.006	579.462
09. Nieuwe indexering begrotingssubsidies					
Tot 2022 hebben we de subsidies aan een aantal specifieke instellingen die met naam op de begroting staan en waarmee een structurele samenwerking hebben, geïndexeerd voor loon en prijsstijgingen. Deze selectie van instellingen is historisch gegroeid en al een aantal jaren niet geactualiseerd. Vanaf 2023 willen we alle begrotingssubsidies, dat wil zeggen de subsidies die met naam in paragraaf 4.5 van de begroting staan vermeld, voortaan indexeren volgens de reeds gebruikelijke methode.	-	735	1.736	2.727	3.784
15. Deltaplan voor het Noorden					
Deltaplan voor het Noorden (4.02) Samen met de andere noordelijke provincies, Flevoland en de NG4 is het Deltaplan voor het Noorden opgesteld. Dit plan biedt het Noorden meer mogelijkheden om volwaardiger aan de Nederlandse economie en samenleving deel te nemen. Dit leidt tot een hogere materiële welvaart in Noord-Nederland, een aantrekkelijker vestigingsklimaat en goede verbindingen met andere landsdelen, te weten de Lelylijn, de Nedersaksenlijn en verbetering van de bestaande spoorverbindingen tussen Emmen, Leeuwarden, Groningen en Zwolle. In het coalitieakkoord van het nieuwe kabinet is een deel van de middelen opgenomen voor de Lelylijn. In maart 2022 is de MKBA (maatschappelijke kosten/baten analyse) opgeleverd; de Nedersaksenlijn scoorde hier relatief goed. Met onze partners is afgesproken om vol in te blijven zetten op alle drie de onderdelen van het Deltaplan. Voor 2023 leidt dit tot een verhoging van het budget met € 180.000,--. Wij stellen voor dit te dekken uit de Reserve Mobiliteit.	-	180.000	-	-	-
16. OV-bureau					
In de afgelopen twee corona-jaren is het Rijk de OV-sector tegemoetgekomen met een beschikbaarheidsvergoeding, maar voor 2023 is er nog geen oplossing, waardoor een oplopend meerjarig tekort dreigt. De komende jaren ligt er de opgave om de reiziger weer terug te krijgen in het OV. Drenthe stelt, verdeeld over de jaren 2023 tot en met 2026, in totaal € 1.472.800,-- (€ 368.200,-- per jaar) beschikbaar. Wij stellen voor dit te dekken vanuit de Reserve Mobiliteit.	-	368.200	368.200	368.200	368.200

Nieuw beleid 2023	2022	2023	2024	2025	2026
17. Pijler 5 Verkeer en Vervoer					
Voor Pijler 5 van Verkeer en Vervoer zijn budgetten beschikbaar voor 2022. Het betreft de thema's Duurzaam investeren, Laadtankinfrastructuur, Duurzame logistiek, Innovatie en ontwikkeling en Regionaal mobiliteitsplan (RMP) Drenthe. Ook voor 2023 (en voor RMP voor 2023-2025) dienen budgetten te worden opgenomen in de begroting. Wij stellen voor dit te dekken uit de Reserve Mobiliteit.	-	650.000	150.000	150.000	-
24. Uitvoeringsprogramma's Strategisch Plan Verkeersveiligheid, Fietsagenda, Mobiliteit op Maat					
Deze wijziging betreft de financiële uitwerking van de Uitvoeringsprogramma's Strategisch Plan Verkeersveiligheid, Fietsagenda en Mobiliteit op maat 2022-2026 (Statenstuk 2022-70) waarvoor besluitvorming door uw Staten is gepland in uw Statenvergadering van 28 september 2022.	375.000	3.374.000	6.409.000	8.210.000	10.810.000
TOTAAL	**375.000**	**2.055.394**	**3.272.165**	**5.677.871**	**9.514.465**

Voor verdere en meer gedetailleerde informatie verwijzen wij naar de 12e wijziging van de Begroting 2022 c..q. bijstelling primitieve Begroting 2023.

Kaders bestaand beleid

- Mobiliteitsprogramma Drenthe 2021-2030
- Strategisch plan Verkeersveiligheid Drenthe 2030
- Fietsagenda Drenthe
- Mobiliteit op maat Drenthe
- Regionaal Mobiliteitsplan (RMP) Drenthe 1.0
- Deltaplan voor het Noorden
- Ontwikkelagenda Publieke mobiliteit
- Concessies openbaar vervoer (bus via OV-bureau, spoor met provincie Overijssel
- Nationaal toekomstbeeld OV 2040
- Nationaal toekomstbeeld Fiets
- Klimaatakkoord
- BO MIRT afspraken
- Meerjaren Onderhoudsprogramma (MJOP 2021-2026)

Toegankelijke en veilige bereikbaarheid

Doelstelling	Resultaat
Toegankelijke en veilige bereikbaarheid	Omgevingsproces verbeteren verkeersveiligheid N371 in Hoogersmilde is afgerond
	Realisatie fietstunnel en turborotonde in de N375 ter hoogte van de watertoren Meppel
	Realisatie turborotonde als nieuwe aansluiting N371/N375 bij Meppel

Mobiliteit op maat

Doelstelling	Resultaat
Mobiliteit op maat	Doorontwikkelen van 22 overstap knooppunten tussen openbaar en publiek vervoer (hubs) gericht op het vergroten van het mobiliteitsaanbod met innovatieve concepten zoals deelfietsen en stallingen
	Implementatie deelauto's op de hubs Westlaren, Annen, Gieten en Borger
	Onderzoek naar gebruik, effecten en waardering pilot deelauto's
	Realisatie nieuwe carpoolplaats bij Beilen Noord (N381) vanwege capaciteitstekort bestaande carpoolplaats
	Het verbeteren van de fietsvoorzieningen (stallingen/kluizen) op de Hubs Meppel en Emmen
	Aanbesteding OV-knooppunt De Punt na vaststelling bestemmingsplan door gemeente Tynaarlo
	Regeling Versnellingsmaatregelen bus voor efficiënter / goedkoper busnetwerk incl. haltevoorzieningen

Fiets als duurzaam alternatief

Doelstelling	Resultaat
Fiets als duurzaam alternatief	Realisatie deeltraject Yde/de Punt - Witte Molen als onderdeel van de doorfietsroute Assen – Groningen (de Groene as)
	Planuitwerking traject Onlandweg – Groningerweg als onderdeel van de doorfietsroute Assen – Groningen (de Groene as) inclusief fietstunnel Vriezerbrug
	In samenwerking met onze partners start uitwerking van drie (door)fietsroutes in het kader van de Fietsagenda
	In samenwerking met onze partners twee onderzoeken/tracéstudies uitvoeren naar nieuwe of verbeterde fietsverbindingen gericht op één van de steden in Drenthe

Adequaat openbaar vervoernetwerk

Doelstelling	Resultaat
Adequaat openbaar vervoernetwerk	Lobby voor snellere verbinding met de Randstad en hogere frequentie van de spoorverbinding Zwolle-Groningen, lobby voor vervolgonderzoek naar de haalbaarheid van de Nedersaksenlijn
	Uitvoering OV-concessie busvervoer door OV-bureau Groningen-Drenthe 2020-2029
	Uitvoering concessie Vechtdallijnen 2018- 2028
	Uitwerking voorkeursvariant Emmen – Rheine. Streven is dat het laatste deel van de spoorverbinding in 2025 in gebruik is (Coevorden – Neuenhaus).
	Uitwerking Deltaplan voor het Noorden
	Vervolg resultaten MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) studie naar het verkorten van de reistijd voor de bestaande spoorverbinding en het verbeteren van de robuustheid.
	Vervolg Toekomstbeeld OV 2040; uitwerking knooppunten / Hubs
	Vervolgstap Nedersaksenlijn / socio-economische effecten (met provincies Groningen en Overijssel)
	Regeling veiligheid spoorwegovergangen
	Onder verantwoordelijkheid van ProRail realiseren spoorboog Hoogeveen
	Het optimaliseren van de dienstregeling van het OV
	Lobby voor Rijksfinanciering 2023 van mindere opbrengsten door de Covid19-maatregelen

Duurzame oplossingen en innovatie

Doelstelling	Resultaat
Duurzame oplossingen en innovatie	Experimenten met innovatieve concepten waaronder deelmobiliteit, autonoom vervoer (ATNorth), drones (DroneHub), het gebruik van data (MaaS-app) en slimme oplossingen voor schone bevoorrading (Surflogh)
	Uitvoeringsagenda regionaal mobiliteitsplan duurzaamheid (RMP) in afstemming met gemeentes, als uitwerking van het klimaatakkoord.
	Realiseren duurzame laad- en tankinfrastructuur op basis van behoefte en gebruik, uitrol Regionale aanpak laad- en tankinfrastructuur

Doelstelling	Resultaat
	Verbeteren CO2 prestatie in investering en aanbesteding, waaronder toepassen van integraal afwegingskader Duurzaam Grond Weg- en Waterbouw, CO2 monitor.
	Stimuleren duurzame mobiliteit(skeuze) en duurzame vervoersalternatieven, waaronder uitrol werkgeversaanpak, Drenthe Reist Duurzaam
	Stimuleren duurzame alternatieven en zero emissie (ZE) logistiek, waaronder uitrol activiteiten op basis van Noordelijke Agenda Logistiek, logistieke hubs en ZE vervoer.
	Realisatie deelauto's op hubs, afronding MaaS pilot, @North
	Samenwerking aan thema's RMP
	Uitwerking Regionale Agenda Laadinfrastructuur
	Uitrol Ambitieweb duurzaam GWW
	Uitrol Drenthe Reist Duurzaam

Kerntaken onderzoek en samenwerking

Doelstelling	Resultaat
Kerntaken onderzoek en samenwerking	Provinciaal luchtvaartbeleid als uitwerking van nationale luchtvaartnota en lobby luchtruimherziening is geactualiseerd.
	Monitoring verkeers- en vervoersdata en publicatie via Drenthe in Cijfers en de website van het OV-bureau, analyseren en zo mogelijk verwerken in (nieuw) beleid
	Samenwerking binnen Port of Zwolle voor een goede bereikbaarheid over water van Zwolle, Kampen en Meppel
	Versterken Emmen Coevorden logistieke regio (profilering dry port)

Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur

Doelstelling	Resultaat
Veilige en beschikbare wegen	Vast onderhoud groen: het maaien van circa 5,6 miljoen m2 , kappen & planten, vuilafvoer, reiniging
	Operationeel Verkeersmanagement: afhandelen van calamiteiten, uitvoeren van Incident Management op de belangrijkste wegen
	Vast onderhoud wegen: kleine reparaties aan de wegen, herstel van schades
	Vast onderhoud kunstwerken: kleine reparaties aan bruggen, sluizen en tunnels, herstel van schades
	Groot onderhoud groen: het snoeien van bomen en struiken
	Groot onderhoud wegen: het vervangen van de deklaag op een aantal trajecten. In totaal wordt 33 km weg en 5 km fietspad van groot onderhoud voorzien in 2023.
	Groot onderhoud kunstwerken: onder meer aan viaducten Terborg & Molenberg (N34), Veldhuizen en Rheeveld (N381)
Veilige en beschikbare vaarwegen	Operationele bruggen en sluizen: vast onderhoud aan beweegbare kunstwerken, uitbesteed aan prov. Groningen
	Vast onderhoud groen: het maaien van circa 1,8 miljoen m2, snoeiwerkzaamheden, vuilafvoer & reiniging, onkruid- en exotenbestrijding
	Vast onderhoud vaarwegen: reparaties en kleine onderhoudswerkzaamheden rond de vaarwegen (gemalen, oeverbescherming)
	Groot onderhoud vaarwegen: baggerwerkzaamheden
	Vervanging beschoeiing 2021-2024 o.a. trajecten Stieltjeskanaal, Verlengde Hoogeveensche Vaart en Hoogeveensche Vaart
	Groot onderhoud kunstwerken: gepland onderhoud aan beweegbare bruggen en sluizen, waaronder conserveren, vervangen van slijtlagen en vaarwegmeubilair, onderhoud aan hydraulische en elektronische systemen. Voor 2023 zijn dit onder meer: 1e en 2e Uffelterbrug, Havelterbrug en Kerkbrug
	Vervangingskrediet kunstwerken 2011-2030 - Vervangen van sluisdeuren Stieltjeskanaalsluis en Oranjesluis 2023-2024

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website http://www.waarstaatjeprovincie.nl. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer

Indicator: Waardering openbaar vervoer
Waardering openbaar vervoer 8,1 (2021)

Definitie: Dit betreft het gemiddelde waarderingscijfer (algemene oordeel) voor het regionaal openbaar vervoer. Dit cijfer is gebaseerd op de OV-Klantenbarometer: een jaarlijks terugkerend onderzoek naar de mening van reizigers in het stads- en streekvervoer. De weergegeven cijfers hebben betrekking op de vervoersgebieden waarvoor de provincie de concessie heeft afgegeven.

Investeringen per programma

Omschrijving Investering	Totaal Krediet (incl. lonen)	Boekwaarde t/m 31 december 2021	Netto Investering 2022	Netto Investering 2023	Netto Investering 2024	Netto Investering 2025	Netto Investering 2026
INVESTERINGEN Programma 4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig							
Verkeer en Vervoersprojecten	209.741.699	69.098.893	27.383.517	21.299.513	18.251.062	12.260.223	39.557.964
Bereikbaarheidsakkoord	44.750.000	1.216.850	-	3.000.000	7.200.000	7.684.443	11.500.000
Scheepvaartkanalen	25.085.255	5.865.048	8.095.774	9.362.046	1.001.603	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 4	**279.576.954**	**76.180.791**	**35.479.291**	**33.661.558**	**26.452.665**	**19.944.666**	**51.057.964**

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investeringen naar nut.

Inbreng verbonden partijen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
Adequaat openbaar vervoernetwerk	Adequaat openbaar vervoernetwerk	Openbaar vervoersbureau Groningen-Drenthe	Zorgen voor en bevorderen van openbaar vervoer
Adequaat openbaar vervoernetwerk	Adequaat openbaar vervoernetwerk	Beheersorganisatie Vechtdallijnen (provincie Overijssel)	Concessiebeheer spoorverbindingen Zwolle-Emmen en Almelo-Mariënberg

Voor nadere informatie per verbonden partij verwijzen we naar I.2. Paragraaf 2.6 Verbonden Partijen.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2021 Rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Lasten									
	4.10 Kerntaken onderzoek en samenwerking								
		Inkoop	2.136.286	1.779.178	2.998.996	-1.219.818	1.373.996	1.174.996	1.274.996
		Subsidie	1.939.766	2.020.000	220.735	1.799.265	1.121.736	1.122.727	1.123.784
	Totaal beleidsopgave		4.076.052	3.799.178	3.219.731	579.447	2.495.732	2.297.723	2.398.780
	4.11 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur								
		Belastingen	198.675	245.416	245.416	0	245.416	245.416	245.416
		Inkoop	14.787.377	21.057.321	20.744.300	313.021	16.988.300	16.470.751	16.478.301
		Kapitaallasten	270.669	279.873	420.035	-140.162	470.698	602.103	623.121
		Subsidie	105.000	11.400	11.400	0	11.400	11.400	0
	Totaal beleidsopgave		15.361.720	21.594.010	21.421.151	172.859	17.715.814	17.329.670	17.346.838
	4.5 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid								
		Adm. boekingen	282.844	0	0	0	0	0	0
		Inkoop	1.329.291	1.016.631	1.016.631	0	1.016.631	1.016.631	1.016.631
		Kapitaallasten	6.445.016	6.764.970	7.204.558	-439.588	9.615.741	9.834.470	12.324.500
		Subsidie	3.794.947	8.474.099	4.661.389	3.812.710	3.883.369	3.883.369	468.369
		Toev. voorziening	1.414.539	0	0	0	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		13.266.637	16.255.700	12.882.578	3.373.122	14.515.741	14.734.470	13.809.500
	4.6 Mobiliteit op maat								
		Inkoop	0	2.710.200	0	2.710.200	0	0	0
	Totaal beleidsopgave			2.710.200		2.710.200			
	4.7 Fiets als duurzaam alternatief								
		Inkoop	0	50.000	277.778	-227.778	1.388.889	1.944.444	2.638.889
		Subsidie	0	0	722.222	-722.222	3.611.111	5.055.556	6.861.111
	Totaal beleidsopgave			50.000	1.000.000	-950.000	5.000.000	7.000.000	9.500.000
	4.8 Adequaat openbaar vervoernetwerk								
		Inkoop	0	950.000	3.655.000	-2.705.000	165.000	165.000	165.000
		Subsidie	30.129.338	34.347.723	26.850.798	7.496.925	27.704.753	28.456.605	29.223.631
	Totaal beleidsopgave		30.129.338	35.297.723	30.505.798	4.791.925	27.869.753	28.621.605	29.388.631
	4.9 Duurzame oplossingen en innovatie								
		Inkoop	0	750.000	650.000	100.000	150.000	150.000	0
	Totaal beleidsopgave			750.000	650.000	100.000	150.000	150.000	
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		62.833.748	80.456.811	69.679.258	10.777.553	67.747.040	70.133.468	72.443.749
Baten									
	4.10 Kerntaken onderzoek en samenwerking								
		Leges	-17.301	-14.000	-14.000	0	-14.000	-14.000	-14.000
		Ontv. bijdragen	-163.659	-44.000	0	-44.000	0	0	0
		Ontv.subsidies	-275.143	-462.345	-260.000	-202.345	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-456.104	-520.345	-274.000	-246.345	-14.000	-14.000	-14.000
	4.11 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur								
		Leges	-13.691	-6.000	-6.000	0	-6.000	-6.000	-6.000
		Ontv. bijdragen	-405.658	-205.095	-205.095	0	-205.095	-205.095	-205.095
		Ontv.subsidies	-32.458.434	-426.669	-302.919	-123.750	-302.919	-302.919	-302.919

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2021 Rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
	Totaal beleidsopgave		-32.877.782	-637.764	-514.014	-123.750	-514.014	-514.014	-514.014
	4.5 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid								
		Ontv. bijdragen	-9.000	0	0	0	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-9.000						
	4.6 Mobiliteit op maat								
		Ontv.subsidies	0	-418.823	0	-418.823	0	0	0
	Totaal beleidsopgave			-418.823		-418.823			
	4.8 Adequaat openbaar vervoernetwerk								
		Ontv.subsidies	-6.358.234	-9.959.522	-1.922.000	-8.037.522	-1.922.000	0	0
	Totaal beleidsopgave		-6.358.234	-9.959.522	-1.922.000	-8.037.522	-1.922.000		
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-39.701.120	-11.536.454	-2.710.014	-8.826.440	-2.450.014	-528.014	-528.014
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		23.132.628	68.920.357	66.969.244	1.951.113	65.297.026	69.605.454	71.915.735

Verrekening met reserves

Programma 4	2021 rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Totaal programma	**23.132.628**	**68.920.357**	**66.969.244**	**1.951.113**	**65.297.026**	**69.605.454**	**71.915.735**
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage van Reserve vaarweg Meppel-De Punt	-2.947.735			0			
Bijdrage van Reserve investeringen verkeer en vervoer	-73.304.818			0			
Bijdrage aan Reserve groot onderhoud wegen en vaarwegen	9.273.594	2.965.501	2.841.751	123.750	2.841.751	2.841.751	2.841.751
Bijdrage van Reserve groot onderhoud wegen en vaarwegen	-6.414.933	-6.473.240	-2.841.751	-3.631.489	-2.841.751	-2.841.751	-2.841.751
Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket	8.645.708	2.100.000		2.100.000			
Bijdrage van Reserve Regio Specifiek Pakket	-7.495.708			0			
Bijdrage van Reserve voormalige bdu verkeer en vervoer	-9.564.309			0			
Bijdrage aan Reserve investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde	48.900			0			
Bijdrage van Reserve investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde	-1.587.235	-1.985.000	-185.000	-1.800.000	-1.085.000	-1.085.000	-1.085.000
Bijdrage aan Reserve mobiliteit	91.748.544	7.024.961	7.817.929	-792.968	6.064.267	2.490.264	3.151.386
Bijdrage van Reserve mobiliteit	-10.578.444	-16.501.716	-18.233.708	1.731.992	-13.157.594	-10.886.200	-11.178.200
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsides	943.750			0			
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies		-290.730	-653.020	362.290			
Bijdrage aan Saldireserve	70.000			0			
Bijdrage van Saldireserve		-70.000		-70.000			

Programma 4	2021 rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Saldo verrekend met reserves	-1.162.686	-13.230.224	-11.253.799	-1.976.425	-8.178.327	-9.480.936	-9.111.814
Totaal na bestemming	**21.969.942**	**55.690.133**	**55.715.445**	**-25.312**	**57.118.699**	**60.124.518**	**62.803.921**

Verschillen tussen begroting 2022 en 2023

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
Lasten			
4.10 Kerntaken onderzoek en samenwerking	Inkoop	1.219.818	*Doelstelling: kerntaken onderzoek en samenwerking* Een daling van € 779.182,-- wordt veroorzaakt door incidentele budgetten in 2022 voor Drenthe reist duurzaam (€ 321.182,--), Monitoring mobiliteitsprogramma (€ 165.000,--), Monitoring, Mobiliteit, Luchtvaart e.a. (€ 293.000,--). Voor het Uitvoeringsprogramma Mobiliteit op maat wordt in 2023 € 1.999.000,-- meer begroot dan in 2022. Per saldo leidt dit tot een verhoging van het budget in 2023 met € 1.219.818,--.
	Subsidie	-1.799.265	*Doelstelling: kerntaken onderzoek en samenwerking* Voor 2023 is geen subsidie begroot voor Bijdrage overbruggingsperiode Groningen Airport Eelde; dit was wel het geval in 2022.
4.11 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur	Inkoop	-313.021	*Doelstelling: Veilige en beschikbare wegen* *Doelstelling: Veilige en beschikbare vaarwegen* Er wordt per saldo voor circa € 300.000,-- minder onderhoud gepland aan wegen en vaarwegen.
	Kapitaallasten	140.162	*Doelstelling: Veilige en beschikbare vaarwegen* Verhoging ontstaat doordat meer investeringsprojecten worden afgerond met als gevolg dat de kapitaallasten in de toekomst toenemen.
4.5 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid	Kapitaallasten	439.588	*Doelstelling: Toegankelijke en veilige bereikbaarheid* Verhoging ontstaat doordat meer investeringsprojecten worden afgerond met als gevolg dat de kapitaallasten in de toekomst toenemen.
	Subsidie	-3.812.710	*Doelstelling: Toegankelijke en veilige bereikbaarheid* In 2023 wordt een lagere subsidieverstrekking begroot omdat enerzijds incidenteel € 400.000,-- is begroot in 2023 en anderzijds is € 4.200.000,-- incidenteel in 2022.
4.6 Mobiliteit op maat	Inkoop	-2.710.200	*Doelstelling: Mobiliteit op maat* De verlaging wordt veroorzaakt door wegvallen incidentele lasten voor de ontwikkeling van Hubs (2022 € 2 miljoen), Maas Pilot (€ 460.000,--) en Mobiliteit op maat (€ 250.000,--)
4.7 Fiets als duurzaam alternatief	Inkoop	227.778	*Doelstelling: Fiets als duurzaam alternatief* Incidenteel budget ad € 50.000,-- 2022 vervallen in 2023. Voor het Uitvoeringsprogramma Fietsagenda wordt in 2023 € 277.778,-- begroot. Per saldo leidt dit tot een verhoging van het budget in 2023 met € 227.778,--.
	Subsidie	722.222	*Doelstelling: Fiets als duurzaam alternatief* Voor het Uitvoeringsprogramma Fietsagenda wordt in 2023 € 722.222,-- begroot.
4.8 Adequaat openbaar vervoernetwerk	Inkoop	2.705.000	*Doelstelling: Adequaat openbaar vervoernetwerk* In 2023 is budget voor ontwikkeling spoor Emmen-Rheine (€ 2.500.000,--) en budget voor Deltaplan voor het Noorden (€ 200.000,--) begroot.
	Subsidie	-7.496.925	*Doelstelling: Adequaat openbaar vervoernetwerk* Het begrote budget voor het project Verbetering spoor Zwolle Coevorden Emmen is in 2023 circa € 7.500.000,-- lager dan in 2022.
4.9 Duurzame oplossingen en innovatie	Inkoop	-100.000	*Doelstelling: Duurzame oplossingen en innovatie* In 2023 lagere budgetten voor Verkeer en vervoer: Duurzame logistiek (€ 50.000,--) en Innovatie en ontwikkeling (€ 50.000,--).
Totaal: Lasten		-10.777.553	
Baten			
4.10 Kerntaken onderzoek en samenwerking	Ontv.subsidies	202.345	*Doelstelling: kerntaken onderzoek en samenwerking* In 2023 zijn de begrote ontvangen subsidies € 202.345,-- lager dan in 2022. Dit komt doordat in 2022 een incidentele subsidie voor Drenthe reist duurzaam is opgenomen.

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
4.11 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur	Ontv.subsidies	123.750	*Doelstelling: Veilige en beschikbare wegen* In 2023 zijn de begrote ontvangen subsidies € 123.750,-- lager dan in 2022. Dit komt doordat in 2022 een incidentele subsidie voor bermmaatregelen is opgenomen.
4.6 Mobiliteit op maat	Ontv.subsidies	418.823	*Doelstelling: Mobiliteit op maat* Verlaging wordt veroorzaakt door wegvallen incidentele provinciale en Rijksbijdragen Mobiliteit op maat (2022 € 420.000,--)
4.8 Adequaat openbaar vervoernetwerk	Ontv.subsidies	8.037.522	*Doelstelling: Adequaat openbaar vervoernetwerk* Verlaging door minder kosten voor het project Verbetering spoor Zwolle Coevorden Emmen.
Totaal: Baten		8.782.440	
Overige verschillen		44.000	
Totaal van verschillen tussen 2022 en 2023		**-1.951.113**	

5: Klimaat en energie: samen doorpakken

Inleiding

De doelen die we ons hebben gesteld blijven onveranderd: om in 2050 energieneutraal te zijn, willen we dat in 2030 40% van het Drentse energiegebruik hernieuwbaar wordt geproduceerd. De recente ontwikkelingen buiten Nederland hebben echter wel de toon en de urgentie van dit proces gewijzigd.

Naar aanleiding van de oorlog in Oekraïne heeft de Europese Commissie in maart 2022 met RePowerEU een pakket aan maatregelen gepubliceerd met maatregelen om de Europese afhankelijkheid van Russisch gas fors te verkleinen. Daarnaast zijn er diverse nationale en Europese ambities bijgekomen, zoals recent de verhoging van de opgave Wind-op-zee, verplichting van de hybride warmtepomp en de hogere ambitie van de productie van waterstof.

Dit heeft in eerste instantie gevolgen voor het Nederlandse beleid en de maatschappij. De energievoorziening en de energiebehoefte zullen veranderen. Dit gaat gevolgen hebben voor de Drentse maatschappij. Er zal behoefte gaan ontstaan aan de productie van alternatieven voor aardgas. De prijs en beschikbaarheid van energie nemen toe. Ook ontstaat er meer drang om de woning te isoleren en energie te besparen. Dit laatste zien wij ook bij het bedrijfsleven ontstaan. Allemaal ontwikkelingen die ons niet vreemd zijn maar vooral in omvang en tempo wijzigen.

Met de Energietransitie-agenda is Drenthe goed voorgesorteerd op deze ontwikkelingen. Waterstof, woningisolatie, zonne-energie en de bestrijding van energiearmoede zijn in 2022 thema's die volop in ontwikkeling zijn. Ook zien wij een versnelling ontstaan op dossiers zoals de productie van groen-gas en energiebesparing in de zware industrie. Mede dankzij de inzet op deze dossiers in de afgelopen jaren is er een momentum dat benut kan worden. Dit vraagt echter wel om een stevige provinciale inzet om aan deze maatschappelijke vraag tegemoet te komen. Want ondanks dat er geen koerswijziging plaatsvindt, voorzien wij wel een forse intensivering. Indien wij hierin kunnen voorzien kan er met bedrijfsleven, inwoners, NGO's én andere overheden in concrete stappen en projecten worden gewerkt aan een veilig, onafhankelijk en betaalbaar energiesysteem. In het licht van de grote impact die de hoge gas en elektriciteitsprijzen hebben voor onze bedrijven en inwoners zijn we voornemens binnen de bestaande kaders die Provinciale Staten hebben vastgesteld het reduceren van energiegebruik bij onze inwoners en het Drentse bedrijfsleven prioriteit te geven. Om geen gat te laten ontstaan in de provinciale inzet hebben we € 5 miljoen vrijgemaakt om deze te waarborgen en in het licht van de stijgende energieprijzen op onderdelen te intensiveren.

Vanuit de Investeringsagenda PLUS is € 9 miljoen beschikbaar gesteld voor de periode 2020-2023 om extra stappen te zetten in de energietransitie. Daarvan is in 2023 nog € 2,1 miljoen beschikbaar. Het doel is om hiermee concrete projecten te realiseren, naast de inzet op de speerpunten uit de Energietransitie-agenda (Programma 5). Er wordt hierbij focus aangebracht op de onderwerpen waterstof, gebouwde omgeving en slimme energiesystemen.

Waterstof
Er is € 3,4 miljoen beschikbaar voor de ontwikkeling van waterstofprojecten. De hoge aardgasprijzen onderstrepen de noodzaak om te blijven investeren in de ontwikkeling van waterstof als vervanger van aardgas voor de Drentse industrie en als energiedrager in de mobiliteit. Dat is geen energievraagstuk maar simpelweg nodig om de bestaande werkgelegenheid te behouden. Dit zal voornamelijk besteed worden als cofinanciering voor projecten die vallen onder de HEAVENN-subsidie. We kijken in het licht van de energiecrisis samen met onze partners in de provincie opnieuw naar hoe we de

provinciale investeringsmiddelen effectief kunnen inzetten voor projecten die zich nog in de ontwikkelingsfase zitten en projecten die richting investeringsbeslissing worden gebracht.

Energietransitie: Expeditie Energieneutraal Wonen
In november 2020 hebben Provinciale Staten besloten om de Expeditie Energieneutraal Wonen (EEW) te continueren en € 4 miljoen beschikbaar gesteld voor de periode 2020-2023. Gezamenlijk met de verschillende versnellingsteams binnen de Expeditie van marktpartijen, woningbouwcorporaties, huurdersverenigingen, collectieven en het Drents Energieloket zijn verschillende gerichte acties op het verduurzamen van woningen uitgevoerd. Voorbeelden hiervan zijn de Subsidieregeling Collectieve Energie-initiatieven en het Programma Lokale Energie Drenthe (PLED). Wij bereiden een Statenvoorstel waarin we ook voor de komende jaren deze inzet willen waarborgen.

Beide zijn volop in uitvoering en hebben geleid tot nieuwe kennis, een aantal nieuwe initiatieven en uitbreiding en professionalisering van bestaande initiatieven. Bovendien passen deze activiteiten heel goed in de vervolgstappen die noodzakelijk zijn vanuit de Regionale Energiestrategie (RES) en vanuit de (gemeentelijke) Warmtetransitie. Het contact met inwoners heeft meerwaarde in het doorontwikkelen van de energietransitie en gemeenten kunnen hun voordeel doen met de kennis die in deze trajecten is opgebouwd.

Vanwege de prijsontwikkeling van energie richt de EEW zich ook meer op besparing, geheel in lijn met het landelijke isolatieprogramma. De huidige geopolitieke ontwikkelingen onderstrepen deze ingezette lijn. Vanuit de Expeditie is speciaal aandacht voor inwoners met een smalle beurs. Hierbij wordt samenwerking gezocht met andere programma’s en middelen zoals de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe. Daarnaast is onlangs Elena-subsidie toegekend aan Drenthe door de Europese Commissie. Met inzet van deze subsidie kunnen woningeigenaren met een laag energielabel (vaak ook lage inkomens) worden begeleid bij het nemen van energiebesparende maatregelen.

Energietransitie: Slimme Energiesystemen
De druk op het elektriciteitsnet blijft onverminderd groot. Om ondernemers te ondersteunen bij het zoeken naar en implementeren van innovatieve oplossingen bij netcongestie is in 2022 een subsidieregeling opengesteld. Deze loopt eind 2023 af. Het budget voor deze regeling is medio 2022 opgehoogd vanwege de grote behoefte aan deze vorm van ondersteuning. Daarnaast is het voornemen om eind 2022 een subsidieregeling open te stellen voor bedrijven die met afnamecongestie te maken krijgen (een nieuwe aansluiting of uitbreiding van bestaande aansluiting is dan niet mogelijk). De verwachting is dat de resterende middelen in 2023 aan de bestaande twee regelingen worden toegevoegd.

Energietransitie: Ontwikkelfonds voor energiecoöperaties
In 2021 is het nationaal Ontwikkelfonds voor energiecoöperaties opengesteld. Met middelen vanuit de Investeringsagenda Plus is hierin een Drents subfonds gecreëerd. Hiermee stimuleren en faciliteren wij lokaal eigendom bij grootschalige projecten voor zonne- en windenergie. Energiecoöperaties kunnen voor de ontwikkelfase van een project bij dit fonds financiering aanvragen.

Met programma 5 geven we invulling aan de provinciale energieopgave. Klimaat wordt vaak in dezelfde adem genoemd, maar de uitvoering van dit onderdeel vindt ook plaats in andere programma’s, waar het gaat om het landelijk gebied, mobiliteit en klimaatadaptatie. In deze programma’s worden de gevolgen van klimaatverandering beschouwd en de daarop te plegen inzet van de provincie.

Mijnbouw
Ook de komende jaren wordt er gas gewonnen uit de kleine gasvelden in Drenthe. Aardgas zal ook in de energietransitie een plek innemen in de energiemix. Met de huidige ontwikkeling met betrekking tot vermindering van geïmporteerd gas is een en ander onzeker/in beweging. Wij passen onze strategie aan op deze ontwikkelingen en/of veranderend kabinetsbeleid. Daarnaast blijven we ons inzetten voor transparante procedures en communicatie naar omwonenden, met oog voor veiligheid en eerlijke afhandeling van mogelijke schade veroorzaakt door gaswinning. Ook zien wij het bredere belang van de diepe ondergrond in de energievoorziening toenemen, waar het gaat om geothermie of opslag van stoffen. Dit is ook opgenomen in onze nieuwe Strategie Bodem & Ondergrond.

Nieuw beleid

Nieuw beleid 2023	2022	2023	2024	2025	2026
22. Ophogen uitvoeringsprogramma Energie					
Om uitvoering te geven aan zowel de Energietransitie-agenda als de Investeringsagenda is er de afgelopen jaren gebruik gemaakt van het bestaande programmabudget om – zoals steeds duidelijker wordt – structurele en noodzakelijke personele inzet te financieren. Dit gaat ten koste van de investeringen in projecten en ondersteuning van onze inwoners. Gezien de grote noodzaak om meer te realiseren maken we middelen vrij om voor de komende jaren te waarborgen dat deze middelen beschikbaar zijn voor investeringen in de provincie.	-	726.576	726.576	726.576	726.576
23. Uitvoeren doen we samen					
Bij de Voorjaarsnota hebben wij u reeds geïnformeerd over de noodzaak om middelen vrij te maken voor de uitvoering van de 'Energietransitie-agenda 2020-2023' tot 2030. Belangrijk onderdeel hierin is dat we de samenwerking met gemeenten om de uitvoering t.a.v. isolatie, de warmtetransitie en projectontwikkeling kunnen intensiveren. We zijn geruime tijd in overleg met de gemeenten om te bepalen wat we in Drenthe aan capaciteit en deskundigheid nodig hebben en hoe we dit gezamenlijk vorm kunnen geven. De samenwerking zoals we die met de totstandkoming van de RES hebben opgebouwd willen we samen met gemeenten uitbouwen om de uitvoering en realisatie van projecten. Daarom maken we voor de komende vier jaar € 1.000.000 vrij om bij te dragen aan het opbouwen van de noodzakelijke capaciteit en deskundigheid voor de uitvoering van de energietransitie samen met gemeenten.	-	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
25. Voortzetten programma energietransitie					
Bij de Voorjaarsnota hebben wij u reeds geïnformeerd over de noodzaak om middelen vrij te maken voor de uitvoering van de 'EnergieTransitieAgenda 2020-2023' tot 2030. De focus voor de inzet van deze middelen ligt op inzet voor particuliere woningeigenaren met lage inkomens, het vergroten van de waterstof- en groengasprojectontwikkeling en de urgentie rondom netcongestie, waardoor ontwikkeling van alternatieve energie voor inwoners en bestaande en nieuwe bedrijven dreigt stil te vallen. Ook is meer provinciale regie op ruimtelijke procedures voor hernieuwbare energieopwekking en energie-infrastructuur noodzakelijk. Het Rijk vraagt nadrukkelijk om meer provinciale inzet. Om het programma energietransitie in 2023 voort te kunnen zetten stellen we voor om € 5 miljoen beschikbaar te stellen.	-	5.000.000	-	-	-
TOTAAL	**-**	**6.726.576**	**1.726.576**	**1.726.576**	**1.726.576**

Voor verdere en meer gedetailleerde informatie verwijzen wij naar de 12e wijziging van de Begroting 2022 c..q. bijstelling primitieve Begroting 2023.

Kaders bestaand beleid

- Energietransitie-agenda
- Expeditie Energieneutraal Wonen
- Regionale Energie Strategie Drenthe
- Investeringsagenda Waterstof Noord-Nederland
- Klimaatakkoord
- Strategie Bodem & Ondergrond 2021

Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)

Doelstelling	Resultaat
Het aandeel hernieuwbare energiebronnen bedraagt 14% in 2020 en 16% in 2023	Ondersteunen en faciliteren gebiedsinitiatieven voor zonne- en windenergie binnen de kaders van ons omgevingsbeleid. Bij kansrijke projecten van derden hebben we een proactieve houding ten aanzien van omgeving en participatie
	Faciliteren van energiecoöperaties in Drenthe met het bijdragen aan de opzet van het nationale ontwikkelfonds
	Bijdragen aan de doelstelling uit het Klimaatakkoord om 50 % van de opwek via lokaal eigenaarschap te realiseren
	Bijdragen aan de ontwikkelingen t.a.v. de Regionale Energie Strategie en RES 2.0
	Stimuleren van maximale benutting van zonnepanelen op daken onder meer met een provincie-brede en planmatige aanpak
	Monitoren van de voortgang en realisatie van de windopgave. Financiële bijdrage aan de Gebiedsfondsen Windenergie
	Continueren van het beleid en de uitvoering daarvan voor bodemenergie (warmte-koudeopslag en geothermie).
	Stimuleren en faciliteren van groengasprojecten
We geven een Drentse invulling aan de waterstofregio Noord-Nederland	Realiseren van projecten rondom waterstof met betrokkenheid Drents bedrijfsleven
	Intensivering regionale en grensoverschrijdende samenwerking aangaande waterstof
In de periode 2020 – 2023 gebruiken de Drentse bedrijven 7% minder energie ten opzichte van 2015	Ondersteunen van bedrijven die investeren in projecten gericht op CO2-reductie
	Vergunningverlening, toezicht en handhaving richting bedrijven verder op orde brengen
	Ondersteunen van bedrijven die investeren in energie-innovaties
	Uitbouwen platform ‘Ik ben Drents ondernemer’ met eerstelijns energieadvies

Doelstelling	Resultaat
	Ondersteunen en stimuleren dat ondernemers op hun bedrijventerrein energiemaatregelen nemen
	Bevorderen dat bedrijven zich bewust zijn van de energietransitie en wat dat voor hen betekent. Onder andere door een no-cure no-pay regeling voor een energiebesparingsonderzoek
Drenthe heeft in 2030 een duurzaam, betrouwbaar en veelzijdig energiesysteem dat ruimte biedt aan onze ambities en innovatieve technieken	We wenden onze invloed maximaal aan om ervoor te zorgen dat de veranderde vraag naar stroom door de netwerkbeheerder verwerkt kan worden
	Met onze bijdrage aan de Investeringsagenda Waterstof Noord-Nederland ondersteunen we nieuwe Drentse initiatieven om de ingezette ontwikkeling te verstevigen. Dit doen door samen te werken met bedrijven, kennisinstellingen en andere Noordelijke overheden
	Faciliteren en ondersteunen van initiatiefnemers bij het toepassen van innovatieve technieken zoals energieopslag, slimme energienetten en slim laden door hierover te communiceren in o.a. bijeenkomsten en webinars.
	In nationaal verband (IPO) ontwikkelen van een provinciale regierol (governance van regionale energie) van de ontwikkelingen van het elektriciteitsnetnergiesysteem.
Het vergroten van de kennis over de energietransitie bij onze inwoners en ondernemers en tevens hen handelingsperspectief bieden, zodat ze energiebesparende maatregelen nemen	Met communicatie bijdragen aan het informeren van inwoners (jong en oud) en bedrijven over de energietransitie (bewustwording vergroten) en om hen handelingsperspectief te bieden. Dat doen we enerzijds met communicatie ondersteunend aan de andere doelstellingen. En anderzijds met een communicatie-aanpak voor inwoners gebaseerd op gedragsonderzoek, gericht op het nemen van energiebesparende maatregelen

Mijnbouw

Doelstelling	Resultaat
Mijnbouw in Drenthe met een groter draagvlak onder de lokale bevolking	Advisering over mijnbouw, schadeafhandeling en betrekken van inwoners

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website http://www.waarstaatjeprovincie.nl. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Milieu, Energie en Bodem

Indicator: Emissie van broeikasgassen

CO2-emissies in Drenthe 3.251.500 ton (2019)

Definitie: De CO2-uitstoot wordt berekend door de energiedragers (bijvoorbeeld kWh elektriciteit, m3 gas, liters benzine) te vermenigvuldigen met de emissiefactor van die energiefactor. Deze emissiefactoren variëren per jaar, afhankelijk van de brandstofmix van de elektriciteitsproductie, de hoeveelheid bijgemengde biobrandstof en de calorische waarde en koolstofinhoud van aardgas.

Indicator: Productie van hernieuwbare energie (Energieneutraliteit)

Productie van hernieuwbare energie in Drenthe in Petajoule 4,96 PJ (2019)

Definitie: De meeste productiegegevens hernieuwbare energie komen grotendeels tot stand door nationale totalen te verdelen over gemeenten aan de hand van verdeelsleutels. Deze methode leidt voor het overgrote deel van de hernieuwbare energie-opties tot schattingen.

Investeringen per programma

Niet van toepassing.

Inbreng verbonden partijen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)	In de periode 2020 – 2023 gebruiken de Drentse bedrijven 7% minder energie ten opzichte van 2015	Drentse Energie Organisatie	Financiering van energietransitie in Drenthe

Voor nadere informatie per verbonden partij verwijzen we naar I.2. Paragraaf 2.6 Verbonden Partijen.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2021 Rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Lasten									
	5.1 Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)								
		Inkoop	2.527.530	3.870.081	8.495.089	-4.625.008	3.490.129	3.485.120	3.480.060
		Subsidie	963.614	3.390.507	1.395.500	1.995.007	745.500	395.500	395.500
	Totaal beleidsopgave		3.491.144	7.260.588	9.890.589	-2.630.001	4.235.629	3.880.620	3.875.560
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		3.491.144	7.260.588	9.890.589	-2.630.001	4.235.629	3.880.620	3.875.560
Baten									
	5.1 Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)								
		Ontv. bijdragen	-15.000	0	0	0	0	0	0
		Ontv.subsidies	-65.102	-700.000	0	-700.000	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-80.102	-700.000		-700.000			
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-80.102	-700.000		-700.000			
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		3.411.043	6.560.588	9.890.589	-3.330.001	4.235.629	3.880.620	3.875.560

Verrekening met reserves

Programma 5	2021 rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Totaal programma	**3.411.043**	**6.560.588**	**9.890.589**	**-3.330.001**	**4.235.629**	**3.880.620**	**3.875.560**
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsides		4.909.493		4.909.493			
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies			-1.395.500	1.395.500	-745.500	-395.500	-395.500
Bijdrage aan Saldireserve	3.978.754			0			
Bijdrage van Saldireserve	-4.963.131	-3.978.754		-3.978.754			
Bijdrage aan Reserve voor algemene doeleinden			800.000	-800.000			
Bijdrage van Reserve voor algemene doeleinden		-800.000		-800.000			
Saldo verrekend met reserves	-984.377	130.739	-595.500	726.239	-745.500	-395.500	-395.500
Totaal na bestemming	**2.426.666**	**6.691.327**	**9.295.089**	**-2.603.762**	**3.490.129**	**3.485.120**	**3.480.060**

Verschillen tussen begroting 2022 en 2023

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
Lasten			
5.1 Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)	Inkoop	4.625.008	*Doelstelling: Het aandeel hernieuwbare energiebronnen bedraagt 14% in 2020 en 16% in 2023.* Het verschil wordt voor het grootste deel veroorzaakt doordat we het programma energietransitie in 2023 voortzetten (€ 5.000.000,--). Hiervoor waren in 2022 binnen de Investeringsagenda in programma 9 nog middelen beschikbaar . Daarnaast wordt het verschil verklaard door meerdere incidentele budgetten in 2022 en enkele nieuwe aanvragen in 2023. In 2022 zijn er incidentele budgetten voor de RES, verduurzaming maatschappelijk vastgoed, incidentele gelden vanuit de meicirculaire en aanvullende middelen voor de energietransitie via de Bestuursrapportage 2022. Daarnaast is er in 2023 een structurele ophoging van het uitvoeringsprogramma Energie van €1.800.000.
	Subsidie	-1.995.007	*Doelstelling: Het aandeel hernieuwbare energiebronnen bedraagt 14% in 2020 en 16% in 2023.* De afwijking komt door het budget voor het gebiedsfonds wind in 2022 en de lastneming hiervan. Dit zorgt voor een afwijking tussen de jaren van € 1.645.000,--. Het overige verschil komt door de lagere lastneming van projectsubsidies in 2022 en de subsidieregeling energieonderzoek industrie. *Doelstelling: In 2023 een reductie van 27 % van het fossiele energiegebruik in de Drentse woonomgeving t.o.v. 2015.* In 2022 is er € 1.000.000,-- beschikbaar gesteld voor de subsidie isolatieoffensief (statenstuk 2022-49)
		2.630.001	
	Ontv.subsidies	700.000	*Doelstelling: Het aandeel hernieuwbare energiebronnen bedraagt 14% in 2020 en 16% in 2023.* Er is een specifieke uitkering ontvangen voor het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed, waarvan er naar verwachting € 700.000,-- in 2022 wordt besteed.
Totaal: Baten		700.000	
Overige verschillen			
Totaal van verschillen tussen 2022 en 2023		**3.330.001**	

6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig

Inleiding

Cultuur

Voor 2023 verwachten wij een mooi cultureel jaar, waar we verder werken aan het herstel van de culturele sector en waar er voor de inwoner en bezoeker van Drenthe veel te doen, zien en beleven is. Het grootste thema van 2023 is Vincent van Gogh. Met een mooie overzichtstentoonstelling in het Drents Museum, een grote marketingcampagne van Marketing Drenthe en allerlei activiteiten in de gemeenten Emmen, Coevorden en Hoogeveen wordt er volop aandacht besteed aan de drie maanden die de wereldberoemde schilder in Drenthe verbleef.

In 2023 werken we verder aan de uitvoering van de Cultuurnota 2021-2024 ‘Cultuur om te delen’. Dit betekent onder andere extra inzet op de nieuwe accenten die zijn gelegd in de cultuurnota: educatie, participatie, talentontwikkeling, samenwerking met gemeenten, de noordelijke overheden en het Rijk en de verbinding van cultuur met de Sociale Agenda en Vrijetijdseconomie. Meer nog dan voorheen willen wij een cultuurklimaat realiseren dat zich nestelt in de samenleving en interessant is voor zowel aanstormend talent als ervaren cultuurmakers. Voor jong en oud, voor professionals en amateurs. Iedereen die dat wil moet deel kunnen nemen – actief of passief – en ruimte krijgen voor ontwikkeling.

In 2023 blijven wij toonaangevende festivals, locatietheaterproducties, het Drents Museum en de musea van provinciaal belang ondersteunen. Belangrijk speerpunt is het stimuleren van cultuuronderwijs en cultuurparticipatie. Daarbij geven wij impulsen aan de succesvolle programma’s ‘Cultuureducatie met Kwaliteit’ en ‘Culturele Mobiliteit’. Het ondersteunen van talentontwikkeling is een van onze prioriteiten. Wij zetten in op popcultuur en ondersteunen klassieke ensembles die op provinciale schaal van betekenis zijn.

Na een succesvolle inschrijving van de Koloniën van Weldadigheid als UNESCO-werelderfgoed in 2021 is de provincie Drenthe als siteholder aanspreekpunt geworden voor de Koloniën in Nederland én voor internationale kwesties die Nederland en België aangaan. Vanuit onze verantwoordelijkheid zullen wij in 2023 deze gebieden van wereldwijd belang in samenwerking met het Rijk en de partners in de gebieden uitdragen en het erfgoed beschermen.

Met het Cultuurhistorisch Kompas als inspirerend kader nemen wij ook in 2023 deel aan de ruimtelijke planvorming en stimuleren wij gebiedsvisies op basis van cultuurhistorie. Wij ontwikkelen nieuwe kennis, waarbij wij speciale aandacht besteden aan de jonge geschiedenis van Drenthe. Wij blijven investeren in het behoud en toekomstbestendig maken van ons gebouwde erfgoed. Wij richten ons daarbij ook op de volgende opgaven: de (dreigende) leegstand en exploitatieproblematiek bij religieus en agrarisch erfgoed en hebben aandacht voor het inlopen van het tekort aan restauratievaklieden.

Tenslotte blijven wij ons in 2023 inzetten op het borgen en stimuleren van het Drents, met het Huus van de Taol als provinciaal steunpunt voor de streektaal. Daarnaast zorgen wij ervoor dat Biblionet Drenthe, als provinciale ondersteuningsinstelling, naar behoren kan functioneren.

Sociaal

In 2023 blijven we ons inzetten voor een levendig en sociaal Drenthe voor iedereen. We gaan binnen de Sociale Agenda herprioriteren om met name de drie speerpunten goed tot hun recht te laten komen:

1. Stimuleren van bewonersparticipatie op wonen en leefbaarheid
2. Verbeteren van Kansengelijkheid
3. Bevorderen van Positieve Gezondheid

Hiermee blijven we flexibel werken volgens de gedachte van de Sociale Agenda en anticiperen we op ontwikkelingen in de Drentse samenleving.

Stimuleren bewonersinitiatieven op wonen en leefbaarheid

Onze regelingen voor het ondersteunen van lokaal initiatief, zoals Wijk-buurt-dorp initiatieven, Wooninitiatieven en Podium Platteland slaan goed aan. Ook onze recente impulsen aan vrijwilligersactiviteiten via Frisse Start en Frisse Doorstart na Corona sluiten aan bij de groeiende vraag naar ondersteuning van vrijwilligerswerk. In 2022 zijn we begonnen met een onderliggende kennisinfrastructuur voor lokale initiatieven. Zo investeren we niet alleen in de concrete projecten, maar ook in advies, netwerken en kennisdeling. Door voortdurend het vertrouwen te geven aan initiatiefnemers groeit het aantal Drenten dat zich inzet voor de eigen leefomgeving. We zien nu al dat deze inzet zeer succesvol blijkt. Daarom willen we dit in 2023 een vervolg geven en bestendigen.

Bevorderen van positieve gezondheid

Het gedachtegoed van Positieve Gezondheid wordt Drenthe-breed omarmd door onder andere Drentse gemeenten, systeeminstellingen, andere maatschappelijke partners en zorgorganisaties. In 2023 richten we ons verder op het aanjagen van de aanpak Positieve Gezondheid, het creëren van bewustwording van de meerwaarde van Positieve Gezondheid en het ontsluiten van (data)kennis. Binnen het provinciale thema Inclusie staan de inbedding van inclusie binnen de drie speerpunten, daarmee focus aanbrengend binnen de huidige Inclusieagenda en kennisdeling centraal.

Verbeteren van de kansengelijkheid

In 2023 richten wij ons op het verder verbinden van de Sociale Agenda thema's armoede en laaggeletterdheid en onderwijskwaliteit onder de noemer - Gelijke kansen – waarbij we ons specifiek richten op gelijke kansen voor alle Drentse kinderen. Het verbinden van de drie leefwerelden – school, thuis, omgeving – is heel belangrijk in de aanpak van gelijke kansen voor kinderen. Samen met het ministerie van OCW, Drentse gemeenten en onderwijsinstellingen zijn wij de Gelijke Kansen Agenda Drenthe gestart. In 2023 richten wij ons op het uitwerken van een uitvoeringsagenda en voortkomende samenwerking en implementatie.

Sport en bewegen

Sport en bewegen zijn belangrijk voor gezondheid, geest en gemeenschapszin. Dat is de afgelopen periode duidelijk gebleken. Sport draagt bij aan de sociale en economische doelstellingen van de provincie. Daarom zetten we op ons verschillende manieren in voor de sport in Drenthe.
We dragen bij aan sportvoorzieningen van provinciale betekenis. Deze komen in aanmerking voor een laatste steuntje in de rug via een investeringsondersteuning. En we stimuleren bij de inrichting van het buitengebied mogelijkheden om te bewegen of te sporten: wandelen, hardlopen, fietsen mountainbiken, wielrennen etc. Binnen de Drentse sportinfrastructuur heeft het TT-circuit een bijzondere functie met een enorme impact.
We zetten in op het binnenhalen van topsportevenementen vanwege de inspirerende waarde en maatschappelijke en economische impact van deze bijzondere activiteiten. Via een intensieve voorbereiding en lobby-traject is het EK Wegwielrennen toegekend aan onze provincie. Dit EK zal plaatsvinden in september 2023 en wij hopen op een evenement met een grote participatie in onze provincie en een grote uitstraling. Met de gegarandeerde internationale media-aandacht, de verschillende routes en talrijke activiteiten voorafgaand aan en tijdens het evenement zorgen we voor een evenement met impact. Daarnaast blijven we bestaande sportevenementen ondersteunen

vanwege de bindende functie in de maatschappij. Dit geldt ook voor onze betrokkenheid bij FC Emmen.
We leveren een bijdrage aan het VDG-programma ‘Drenthe Samen Gezond in Beweging 2021-2024'. Hiermee willen we ervoor zorgen dat iedereen in Drenthe kan sporten op zijn of haar niveau. In het bijzonder hebben we daarbij aandacht voor inclusiviteit en gehandicaptensport. Dit zijn doorlopende aandachtspunten in onze samenwerking met SportDrenthe.

Nieuw beleid

Nieuw beleid 2023	2022	2023	2024	2025	2026
03. Actualisatie afschrijvingen meerjarig					
Bij de begroting worden jaarlijks de afschrijvingskosten herberekend op basis van de verantwoording in de jaarrekening en de inventarisatie van het verloop van de investeringsprojecten bij de begroting. De verschuivingen naar achteren in de tijd leiden tot latere afschrijvingskosten en voordelen op korte termijn in de meerjarenraming. Een deel van het voordeel wordt verrekend met de Reserve Mobiliteit in 2023 € 2.478.603,-- en 2024 € 1.924.593,--. Wij stellen voor om de rest van de voordelen terug te laten vloeien naar de vrije bestedingsruimte.	-	-166.666	-6.666	-6.666	-6.666
04. Indexering Subsidies					
Jaarlijkse vindt bij de Begroting de begrotingsbijstelling van de indexering van de traditioneel geselecteerde boekjaarsubsidies met behulp van de actuele indexen uit de cijfers cf. het Centraal Economisch Plan (CEP) en de meicirculaire 2022 van het provinciefonds plaats. Met deze begrotingswijziging worden de effecten verwerkt in de Begroting 2023.	-	-94.106	-72.558	-24.884	75.956
09. Nieuwe indexering begrotingssubsidies					
Tot 2022 hebben we de subsidies aan een aantal specifieke instellingen die met naam op de begroting staan en waarmee een structurele samenwerking hebben, geïndexeerd voor loon en prijsstijgingen. Deze selectie van instellingen is historisch gegroeid en al een aantal jaren niet geactualiseerd. Vanaf 2023 willen we alle begrotingssubsidies, dat wil zeggen de subsidies die met naam in paragraaf 4.5 van de begroting staan vermeld, voortaan indexeren volgens de reeds gebruikelijke methode.	-	65.209	153.990	241.985	335.701
TOTAAL	**-**	**-195.563**	**74.766**	**210.435**	**404.991**

Voor verdere en meer gedetailleerde informatie verwijzen wij naar de 12e wijziging van de Begroting 2022 c..q. bijstelling primitieve Begroting 2023.

Kaders bestaand beleid

- Cultuurnota 2021-2024
- Sociale Agenda (2020-2023)
- Inclusie Agenda (2021-2023)

Oog voor cultureel erfgoed

Doelstelling	Resultaat
Cultuurhistorische waarden zijn als onderlegger gebruikt voor ruimtelijke ontwikkelingen en maatschappelijke opgaven	Meer gebiedsvisies op basis van cultuurhistorie bij ingrijpende veranderingen in gebieden van cultuurhistorisch belang
	Inzet van en inspiratie door cultuurhistorische kennis bij maatschappelijke opgaven als duurzaamheid, cohesie, krimp en participatie
	Cultuurhistorische thema's en kennis zijn met gemeenten en erfgoedpartners verkend, gedeeld en toepasbaar gemaakt voor beleid, gebruik en inspiratie om de zorg voor en kwaliteit van het cultuurhistorisch erfgoed te versterken
Monumentenzorg	Behoud en herbestemming van karakteristiek bezit in Drenthe is gestimuleerd en (dreigende) leegstand en verval voorkomen.
	Samen met partners ontwikkelde visie op de toekomst van monumentale gebouwen
	Steun aan de ontwikkeling van een kerkenvisie binnen het nationale samenwerkingsprogramma Religieus Erfgoed
Zorgvuldige omgang met het archeologische erfgoed van Drenthe	De taken van het Noordelijk Archeologisch Depot te Nuis zijn uitgevoerd, in samenwerking met de provincies Fryslân en Groningen
	Het archeologisch belang is onderdeel van de provinciale ruimtelijke planvorming en -(integrale) advisering
Een breder publiek is betrokken bij het rijke archeologische erfgoed van Drenthe	Participatie door amateurs, professionals en bewoners is toegenomen
Samen met onze gemeenten en andere erfgoedpartners wordt de zorg voor en de kwaliteit van het archeologische erfgoed versterkt	Archeologische thema's, kennis en informatie zijn verkend, gedeeld en toepasbaar gemaakt voor beleid, gebruik en inspiratie
Koloniën van Weldadigheid; nominatieproces en siteholderschap UNESCO werelderfgoed	Een samenhangende aanpak in het uitdragen van het gemeenschappelijke werelderfgoed en het immateriële verhaal van de Koloniën van Weldadigheid
	Als siteholder voor de Nederlandse sites Frederiksoord-Wilhelminaoord en Veenhuizen beschermen en wereldwijd uitdragen van de uitzonderlijke waarden conform de eisen van UNESCO (o.a. visievorming, marketing, website, beheertaken erfgoed, monitoring en rapporteren) en in samenwerking met partners in deze gebieden en met de co-siteholder voor de Vlaamse site Wortel
	Samen met partners uit het gebied werken we aan het ontwikkelen van de Koloniën van Weldadigheid.
Geopark De Hondsrug	Het aardkundig en cultuurhistorisch erfgoed is zichtbaar voor bewoners en bezoekers
	Geopark de Hondsrug is doorontwikkeld conform het jaarprogramma

Doelstelling	Resultaat
	Het provinciaal aandeel in het Masterplan 2022-2027 is uitgevoerd
Behouden en bevorderen van het gebruik van de Drentse streektaal	Het Huus van de Taol stimuleert en borgt het Drents met hun activiteiten en literaire producten
	Het Drèents Liedtiesfestival stimuleert het schrijven, maken en promoten van Drentstalige muziek
	In samenwerking met de Nedersaksische overheden en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties is er minstens één gezamenlijk project gerealiseerd
Historische bronnen kunnen worden benut en ons erfgoed kan worden beleefd, waarbij kennisontwikkeling, overdracht van informatie en innovatie voor publiek centraal staan	(Im)materieel erfgoed is digitaal ontsloten voor (her)gebruik door brede doelgroepen
Doorontwikkeling cultuurbeleid	Cultuurmonitor geeft inzicht in de ontwikkeling van provinciaal gesubsidieerde instellingen.

Cultuur en evenementen

Doelstelling	Resultaat
Samenwerken aan een sterke en samenhangende culturele infrastructuur in Noord-Nederland waarin makers en talenten in alle kunstdisciplines en interdisciplinair makkelijker een plek vinden om zich professioneel te ontwikkelen	Positieve impuls in de beeldvorming over de cultuursector in Noord-Nederland bij landelijke politiek, OCW en Fondsen.
	Voor Drentse toptalenten in en tussen diverse culturele disciplines professionele begeleidingstrajecten en presentatiemogelijkheden op grote podia in Noord-Nederlandse netwerken voor talentontwikkeling.
	Samen met het Rijk (m.n. de kunsten) ondersteunen van een sterke, samenhangende culturele infrastructuur in Noord-Nederland waarin de culturele sector samen werkt aan een aanbod met hoge kwaliteit dat nieuw publiek bereikt
Samenwerking met Drentse gemeenten	Culturele Impuls ter ondersteuning van de Drentse gemeenten om te blijven investeren in cultuur
	Binnen de culturele allianties worden gezamenlijk met gemeenten concrete projecten gerealiseerd.
Samenwerking met Duitsland	Met onze partners in het grensgebied bouwen aan een cultureel netwerk en ontwikkelen van samenwerkingsprojecten tussen culturele instellingen

Doelstelling	Resultaat
Algemene middelen Cultuureducatie, -participatie en Talentontwikkeling	Zoveel mogelijk mensen zijn met projecten en evenementen gestimuleerd om deel te nemen aan – of kennis te maken met – kunst, cultuur en erfgoed waardoor mensen uitdagende culturele ervaringen opdoen, die de verbeelding aanspreken. De amateurkunsten, de professionele kunsten en het cultuuronderwijs zijn ondersteund in het organiseren van ontmoetingen die het cultureel vermogen van mensen bevorderen
Cultuureducatie	90% van de scholen primair onderwijs neemt deel aan het programma Cultuureducatie met Kwaliteit. Het programma is verbreed naar Integrale Kindcentra, vmbo incl. praktijkonderwijs en mbo
	Deelname van leerlingen in het primair onderwijs en leerlingen in het vmbo incl. praktijkonderwijs aan het project Culturele Mobiliteit
Cultuurparticipatie	Nieuwe doelgroepen worden bereikt met Gekleurd Grijs en Oktober Kindermaand naast de doelgroepen die al werden bereikt in de vorige perioden
Talentontwikkeling	(Jonge) talenten en vernieuwende talenten op het terrein van interdisciplinaire straatcultuur (urban art) zijn ondersteund door de kennis, informatie, bemiddeling, innovaties en adviezen van K&C
	Drentse talenten zijn ondersteund in hun professionele ontwikkeling door talentwedstrijden en de uitreiking van provinciale prijzen
Ontwikkelen en ondersteunen van culturele projecten die worden ingezet ten behoeve van maatschappelijke opgaven	Verspreid over de provincie zijn meerdere projecten opgestart of ondersteund vanuit Podium Platteland
Behouden en versterken van de bijzondere Drentse (kunst)collecties en verhalen via de Drentse musea	Het Drents Museum beheert de provinciale collectie en heeft spraakmakende internationale tentoonstellingen gerealiseerd voor een breed publiek binnen en buiten de provincie
	De musea van provinciaal belang zijn ondersteund in het presenteren van bijzondere Drentse (kunst)collecties en/of verhalen met een (inter)nationale uitstraling
	Museale vertaling van het Verhaal van het Veen op het niveau van de andere musea van provinciaal belang (samen met het Veenpark en de gemeente Emmen).
	De kleine musea zijn ondersteund via de activiteiten van het Platform Drentse Musea
Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van podiumkunsten	Uitvoeringen van toonaangevende podiumkunsten (gezelschappen, poppodia, projecten), verspreid over de hele provincie
Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van evenementen	Tenminste één grote en twee kleinere (theater)producties per jaar in onze provincie
Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van festivals	Elk jaar ca. 10 festivals van provinciaal belang
Ondersteunen van evenementen op het snijvlak van cultuur en vrijetijdseconomie	Evenementen op het snijvlak van cultuur en vrijetijdseconomie, samen met gemeenten

Doelstelling	Resultaat
Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van beeldende kunsten	Eén permanent kunstobject in de openbare ruimte
	Eens in de twee jaar een tijdelijke kunstmanifestatie
Drentse bibliotheken inspireren, stimuleren en ondersteunen inwoners bij het vergroten van hun wereld als het gaat om lezen, leren en (be)leven. Daarnaast vervullen zij in toenemende mate ook een brede maatschappelijke rol waaronder activiteiten gericht op basisvaardigheden, laaggeletterdheid en mediawijsheid	De provinciale ondersteuningsinstelling (POI) Biblionet Drenthe ondersteunt het netwerk Drentse bibliotheken conform de wet voor o.a. leenverkeer en innovatie van de maatschappelijke bibliotheekfunctie
	Innovatie van lokale bibliotheekvoorzieningen in verbinding met o.a. cultuur, de sociale agenda, zorg en onderwijs
	Toegankelijke en bereikbare bibliotheken waardoor zoveel mogelijk bibliotheekvestigingen open kunnen blijven (via de Drentse gemeenten)
De Drentse culturele infrastructuur wordt versterkt met de middelen van de Matchingsregeling Verbreding en Vernieuwing van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.	De middelen worden besteed aan de doorontwikkeling van cultuur & natuur (i.c. Veenpark en Into Nature), talentontwikkeling/jeugdtheater (i.c. Garage TDI) en festivals (i.c. Puppet International).

Sociaal Drenthe voor iedereen

Doelstelling	Resultaat
Integrale aanpak van leefbaarheid zowel Drenthe breed als gebiedsgericht	Het afwikkelen van de subsidies met de gemeenten.
	Het ondersteunen van het realiseren van woonzorg-combinaties in Drenthe.
Verbeteren van de leefbaarheid en bereikbaarheid	Subsidieregeling functieverbreding dorps- en buurthuizen
	Financiering leerstoel bevolkingsdaling
	Deelnemen en bijdragen aan de gezamenlijke lobby van de 6 krimpregio's om de belangen van deze regio onder de aandacht te brengen van het Rijk
	Deelnemen aan en financieren van het Kennis Netwerk Krimp Noord-Nederland (KKNN)
	Ondersteunen en faciliteren ondersteunings- en kennisinstellingen CMO STAMM/ Trendbureau Drenthe, Zorgbelang Drenthe, Brede Overleggroep Kleine Dorpen (BOKD), Stichting leren en leven.
	Het subsidiëren van samenwerkingsprojecten tussen culturele instellingen en het sociaal domein.
	Jaarlijks laten opstellen van de monitor Brede Welvaart

Doelstelling	Resultaat
Verminderen armoede en laaggeletterdheid	Uitvoeren van onderzoek intergenerationele armoede (RUG)
	Financieel ondersteunen van het Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe
	Financieel ondersteunen van digitaal platform armoede
Verbeteren van gezondheid en vitaliteit van inwoners	Ondersteunen van de Drentse Zorgtafel
	Opzetten netwerk gezondheid en vitaliteit om kennis en expertise te delen
	Deelnemen aan en financieren van het Drents Zorglandschap
Zorgen dat iedereen mee kan doen (inclusie)	Uitvoering van het Convenant dementie
	Uitreiken van de jaarlijkse vrijwilligersprijs Drenthe
	Inzet op toegankelijkheid (VN-verdrag) en vragen hiervoor aandacht bij onze samenwerkingspartners
	Uitvoeren Motie Regenboogprovincie LHBTI
	Uitvoering Motie OrangeThe World
Verbeteren onderwijskwaliteit en gelijke kansen	Voorzetten Onderwijsmonitor van het Trendbureau Drenthe en faciliteren van de Regiegroep Drentse Onderwijskwaliteit
	Samen met onderwijsbesturen en gemeenten gevolgen van krimp signaleren en monitoren in de stuurgroep Onderwijs en Krimp. Waar nodig lobby starten.
	Uitvoeren project Kansen4Kinderen
Sociale Agenda algemeen	Het ondersteunen van het functioneren van de Adviescommissie
	Financiële ondersteuning op het sociaal domein

Sport en Bewegen stimuleren

Doelstelling	Resultaat
Vergroten maatschappelijk en economische effecten sportactiviteiten	Jaarlijks een bijdrage aan tenminste 15 bovenregionale sportevenementen.
	Ondersteuning van SportDrenthe en TopsportNoord.
	Vergroten maatschappelijke impact van bestaande en nieuwe sportactiviteiten
	Bijdrage aan topsportevenementen; de focus ligt in 2023 op het EK Wegwielrennen

Doelstelling	Resultaat
Sportvoorzieningen voor iedereen	Overeenkomstig ons coalitieakkoord beoordelen van aanvragen voor investeringen van (bijzondere) sportvoorzieningen van provinciale betekenis.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website http://www.waarstaatjeprovincie.nl. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Cultuur

Indicator: Restauratievolume

Restauratievolume in Drenthe 45% (2017 - 2021)

Definitie: Cijfers over restauratievolume rijksmonumenten hebben betrekking op monumenten waarvan de staat van onderhoud matig of slecht is. Het betreft de globale staat van onderhoud gebaseerd op de uitvoeringsrichtlijn schouwen van gebouwde monumenten. De cijfers hebben betrekking op alle rijksmonumenten, exclusief de monumenten met de functie woning. De verstrekte gegevens zijn de meest recente uit de afgelopen 4 jaar.

Investeringen per programma

Omschrijving Investering	Totaal Krediet (incl. lonen)	Boekwaarde t/m 31 december 2021	Netto Investering 2022	Netto Investering 2023	Netto Investering 2024	Netto Investering 2025	Netto Investering 2026
INVESTERINGEN Programma 6 Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig							
Drents Museum	5.242.000	179.053	500.000	2.320.947	-	-	2.151.000
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 6	**5.242.000**	**179.053**	**500.000**	**2.320.947**	**-**	**-**	**2.151.000**

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investeringen naar nut.

Inbreng verbonden partijen

Niet van toepassing.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2021 Rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Lasten									
	6.1 Oog voor cultureel erfgoed								
		Inkoop	663.393	631.349	541.349	90.000	541.349	541.349	541.349
		Subsidie	3.096.044	3.104.291	3.035.217	69.074	3.096.168	3.102.824	3.165.665
	Totaal beleidsopgave		3.759.437	3.735.640	3.576.566	159.074	3.637.517	3.644.173	3.707.014
	6.2 Cultuur en evenementen								
		Inkoop	-27.807	25.000	25.000	0	25.000	25.000	25.000
		Kapitaallasten	593.795	598.999	598.999	0	827.965	827.965	685.515
		Subsidie	15.048.276	16.409.015	15.467.963	941.052	15.783.362	15.552.496	15.996.582
	Totaal beleidsopgave		15.614.264	17.033.014	16.091.962	941.052	16.636.327	16.405.461	16.707.097
	6.3 Sociaal Drenthe voor iedereen								
		Inkoop	24.811	-482.412	111.000	-593.412	111.000	111.000	111.000
		Subsidie	4.135.700	5.846.573	2.301.774	3.544.799	2.811.621	2.861.035	2.913.662
	Totaal beleidsopgave		4.160.511	5.364.161	2.412.774	2.951.387	2.922.621	2.972.035	3.024.662
	6.4 Sport en Bewegen stimuleren								
		Inkoop	26.190	20.000	20.000	0	20.000	20.000	20.000
		Subsidie	678.389	814.015	817.895	-3.880	823.436	828.929	834.779
	Totaal beleidsopgave		704.579	834.015	837.895	-3.880	843.436	848.929	854.779
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		24.238.790	26.966.830	22.919.197	4.047.633	24.039.901	23.870.598	24.293.552
Baten									
	6.1 Oog voor cultureel erfgoed								
		Ontv. bijdragen	-124.147	-90.000	0	-90.000	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-124.147	-90.000		-90.000			
	6.2 Cultuur en evenementen								
		Ontv. bijdragen	-1.424.068	-1.705.819	-1.438.467	-267.352	-1.452.251	-1.449.394	-1.449.394
		Ontv.subsidies	-189.000	-705.660	-447.330	-258.330	-447.330	-114.000	-114.000
	Totaal beleidsopgave		-1.613.068	-2.411.479	-1.885.797	-525.682	-1.899.581	-1.563.394	-1.563.394
	6.3 Sociaal Drenthe voor iedereen								
		Ontv.subsidies	-125.447	-1.174.553	0	-1.174.553	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-125.447	-1.174.553		-1.174.553			
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-1.862.662	-3.676.032	-1.885.797	-1.790.235	-1.899.581	-1.563.394	-1.563.394
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		22.376.128	23.290.798	21.033.400	2.257.398	22.140.320	22.307.204	22.730.158

Verrekening met reserves

Programma 6	2021 rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Totaal programma	**22.376.128**	**23.290.798**	**21.033.400**	**2.257.398**	**22.140.320**	**22.307.204**	**22.730.158**
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Saldireserve	685.000	100.000		100.000			
Bijdrage van Saldireserve	-1.465.627	-944.223	-200.000	-744.223	-200.000		
Saldo verrekend met reserves	-780.627	-844.223	-200.000	-644.223	-200.000	0	0
Totaal na bestemming	**21.595.501**	**22.446.575**	**20.833.400**	**1.613.175**	**21.940.320**	**22.307.204**	**22.730.158**

Verschillen tussen begroting 2022 en 2023

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
Lasten			
6.1 Oog voor cultureel erfgoed	Inkoop	-90.000	*Doelstelling Monumentenzorg*: De exploitatie gebouwen Rijksluchtvaartschool (RLS) is voor 2023 nog niet geraamd.
	Subsidie	-69.074	*Doelstelling: Koloniën van Weldadigheid Siteholderschap UNESCO Werelderfgoed.* Het verschil betreft de incidentele budgetoverheveling van 2022 naar 2021ad. € 66.375,--.
6.2 Cultuur en evenementen	Subsidie	-941.052	*Naast budgetverhogingen als gevolg van de indexatie van begrotingssubsidies zijn de volgende incidentele posten te noemen.* *Doelstelling cultuurparticipatie:* De prijs culturele gemeente wordt eens in de twee jaar toegekend (€ -90.000). *Doelstelling: Aantrekken van provinciale en internationale bezoekkers van podium kunsten:* Het begrotingsjaar 2022 bevatte nog een (restant) incidentele begrotingspost voor 75 jaar vrijheid ad € 74.100,--. *Doelstelling: Behouden en versterken van de bijzondere Drentse collecties en verhalen via de Drentse musea* Het jaar 2022 bevatte een incidentele (restant) post "noodfondscultuur" ad € 866.000,-- (incl SPUK middelen).
6.3 Sociaal Drenthe voor iedereen	Inkoop	593.412	*Doelstelling: Integrale aanpak van leefbaarheid zowel Drenthe breed als gebiedsgericht:* In 2023 is (nog) geen project Leader Zuid West geraamd. Het verschil heeft betrekking op de incidentele verrekening (negatieve last) in 2022 voor leaderZuid West.
	Subsidie	-3.544.799	*Doelstelling: Integrale aanpak van leefbaarheid zowel Drenthe breed als gebiedsgericht:* In 2023 is (nog) geen project Leader Zuid West geraamd. Het verschil heeft betrekking op de incidentele lasten in 2022 voor leaderZuid West ad € 2.311.700,--. Voorts vindt in 2023 alleen nog de afwikkeling plaats van het restant budget vitaal platteland (-300.000,--) *Doelstelling: Verbeteren van de leefbaarheid en bereikbaarheid:* In 2022 is een incidentele begrotingspost wegens motie frisse start geraamd. *Doelstelling sociale agenda algemeen:* In 2023 bedraagt de algemene post sociale agenda algemeen ca. € 200.000 lager dan in 2022. *Doelstelling: Verbeteren onderwijskwaliteit en gelijke kansen:* De budgetafname betreft het budget kansen voor kinderen (-€ 100.000).
Totaal: Lasten		-4.051.513	
Baten			
6.1 Oog voor cultureel erfgoed	Ontv. bijdragen	90.000	*Doelstelling Monumentenzorg*: De exploitatie gebouwen Rijksluchtvaartschool (RLS) is voor 2023 nog niet geraamd
6.2 Cultuur en evenementen	Ontv. bijdragen	267.352	*Doelstelling: Behouden en versterken van de bijzondere Drentse collecties en verhalen via de Drentse musea:* Het verschil heeft betrekking op de voor 2022 en 203 beschikbare SPUK middelen.
	Ontv.subsidies	258.330	*Doelstelling: De Drentse culturele infrastructuur wordt versterkt met de middelen van de matchingsregeling verbreding en vernieuwing van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap:* Het verschil zit in de verdeling over 4 jaren van de SPUK uitkering van het rijk.
6.3 Sociaal Drenthe voor iedereen	Ontv.subsidies	1.174.553	*Doelstelling: Integrale aanpak van leefbaarheid zowel Drenthe breed als gebiedsgericht:* In 2023 is (nog) geen POP3 subsidie voor Leaderprojecten geraamd.
Totaal: Baten		1.790.235	
Overige verschillen		3.880	
Totaal van verschillen tussen 2022 en 2023		**-2.257.398**	

7: Middelen en mensen

Inleiding

Provinciale inkomsten
Gezien de grote maatschappelijke opgaven en transities in de fysieke omgeving, die gepaard gaan met majeure investeringen en robuuste uitvoeringskracht van de provincie vergen, is het van groot belang zekerheid te krijgen over de structurele houdbaarheid van de financiële positie. De provincies voeren met het Rijk overleg over deze materie in de aanloop naar de door de minister van BZK uitgebrachte Contourennota. Deze Contourennota wordt gezien als een ontwikkelagenda voor de bestuurlijk-financiële verhoudingen in de komende kabinetsperiode en bevat een aantal hoofdlijnen (onder andere een nieuwe stabielere financieringssystematiek, toepassing van de normeringssystematiek (accres) en een eigen belastinggebied).
Als gevolg van het Coalitieakkoord voor de nieuwe kabinetsperiode komt er zowel gedurende deze kabinetsperiode als daarna extra financiële ruimte beschikbaar voor de medeoverheden. Rijk en medeoverheden zijn het erover eens dat dit gemeenten en provincies een goede financiële basis biedt in de periode tot en met 2025. Na 2025 wijzigt het financiële beeld. In het Coalitieakkoord is het accres vanaf 2026 vastgezet op een plus van € 1 miljard ten opzichte van de stand in de Miljoenennota 2022. Het accres wordt vanaf 2026 enkel nog aangepast voor de loon- en prijsontwikkeling; conform eenzelfde systematiek als de overige rijksuitgaven. Tevens is vanaf 2026 de oploop van de opschalingskorting weer opgenomen in het financiële beeld.
De (autonome) uitgaven van gemeenten en provincies nemen jaarlijks met meer toe dan enkel de inflatie, onder andere door bevolkingsgroei en vergrijzing. Met het vastzetten van het accres vanaf 2026 verliezen gemeenten en provincies een instrument om dergelijke volumegroei op te vangen. Hierdoor dreigt er minder financiële ruimte in 2026 te zijn dan in 2025. Dit wordt in de volksmond ook wel ‘Het Ravijn’ genoemd en volgens het actuele beeld gaat het om een reëel probleem.

Normeringssystematiek provinciefonds
De provincies zijn niet akkoord gegaan met het voorstel vanuit het Rijk, voor de jaren 2022 tot en met 2025 over te gaan tot een “bevriezing” van het volumedeel van het accres, om de komende jaren enige stabiliteit te borgen waar het de omvang van het provinciefonds betreft. De accressen blijven wel aangepast worden voor de effecten van inflatie. Door het niet vastzetten van de accressen voor 2022-2025 ontstaat de mogelijkheid dat de accressen tegen zullen vallen, bijvoorbeeld door nacalculatie (het Rijk krijgt de geraamde middelen niet besteed), of door herziene ramingen (het Rijk stelt de uitgavenramingen naar beneden bij).

Herijking verdeling provinciefonds
Een ander proces betreft de herijking van de verdeelsystematiek van het provinciefonds dat in opdracht van het Ministerie van BZK wordt uitgevoerd door onderzoeksbureau Cebeon. Het gaat daarbij om een geactualiseerd model voor de verdeling van de algemene uitkering van het provinciefonds dat voldoet aan de eisen van de Financiële-verhoudingswet. Het nieuwe verdeelmodel zal ook een rol spelen in die nieuwe financieringssystematiek en moet daarom in samenhang met de andere financieringsvormen worden gezien.

CAO-ontwikkelingen
De provinciale sector bevindt zich midden in het co-creatieproces voor een nieuwe beleidsrijke cao voor 2022 en verder. Onderdeel van de CAO is de loonparagraaf. De huidige macro-economische ontwikkeling maakt dat er sprake is van een hoge inflatie die zich vertaalt in prijsstijgingen. Inmiddels

is er een nieuwe provinciale CAO tot stand gekomen, waarvan de effecten in deze Begroting 2023 zijn meegenomen.

Nieuw beleid

Nieuw beleid 2023	2022	2023	2024	2025	2026
03. Actualisatie afschrijvingen meerjarig					
Bij de begroting worden jaarlijks de afschrijvingskosten herberekend op basis van de verantwoording in de jaarrekening en de inventarisatie van het verloop van de investeringsprojecten bij de begroting. De verschuivingen naar achteren in de tijd leiden tot latere afschrijvingskosten en voordelen op korte termijn in de meerjarenraming. Een deel van het voordeel wordt verrekend met de Reserve Mobiliteit in 2023 € 2.478.603,-- en 2024 € 1.924.593,--. Wij stellen voor om de rest van de voordelen terug te laten vloeien naar de vrije bestedingsruimte.	-	-282.639	-396.724	-179.661	856.566
05. Bijstelling opbrengsten opcenten MRB					
Via deze begrotingswijziging stellen we de geraamde inkomsten opcenten MRB bij. De geraamde inkomsten baseren wij op het tarief van 92 opcenten, het autobestand en de samenstelling van dat autobestand in 2022. Bij de samenstelling van het autobestand is vooral bij de dieselvoertuigen een trend te zien waarbij er minder lichtere diesels komen en er een groei is in het zwaardere segment. Verder is een duidelijke groei te zien in de categorie elektrische voertuigen. In deze raming is voor het jaar 2022 de raming aangepast op basis van de raming die wij in januari van de Belastingdienst hebben ontvangen. Deze raming kwam te laat voor de Bestuursrapportage 2022, daarom wordt de aanpassing nu bij de Begroting 2023 meegenomen. De raming voor de jaren 2023 wordt aangepast op basis van een gemiddelde van de raming van januari en een raming op basis van gegevens van juli 2022. Deze raming wordt vooralsnog ook gebruikt voor het jaar 2024. Voor de jaren 2025 en verder wordt uitgegaan van een doorgetrokken raming. Tegen die tijd zit er een nieuw provinciaal belastinggebied aan te komen, maar wat daarvan de opbrengst is, is nog niet bekend. We gaan er vooralsnog van uit dat de opbrengst in elk geval niet lager zal zijn dan die van de opbrengsten nu. Maar daarvoor is er geen enkele garantie.	-500.000	-1.200.000	-1.200.000	-1.200.000	-1.200.000
06. Dienstverleningsovereenkomsten					
In deze wijziging stellen we voor de begrote opbrengsten voor een drietal dienstverleningsovereenkomsten (Prolander, RUD, en DEO) in overeenstemming te brengen met de dienstverleningscontracten.	-222.105	-213.298	-204.404	-204.404	-204.404

Nieuw beleid 2023	2022	2023	2024	2025	2026
11. Personeel Stikstof					
Op 9 maart 2022 heeft PS een bedrag voor 2022 beschikbaar gesteld binnen de Begroting 2022 voor de dekking van de loon- en uitvoeringskosten voor de Drentse (gebiedsgerichte) aanpak stikstof. Echter de loonkosten hebben een structureel karakter, welke nog verwerkt moeten worden binnen de Begroting 2023. De structurele loon- en uitvoeringskosten kunnen niet binnen de begroting worden opgevangen. Op het moment van het genomen besluit in maart 2022 was nog niet duidelijk hoe het Rijk de Provincie gaat compenseren. Bij het opmaken van de Begroting 2023 is nog steeds niet duidelijk hoe het Rijk de Provincies compenseert voor de structurele loon- en uitvoeringskosten die gemaakt moeten worden om de Drentse gebiedsplannen tot stand te brengen. Daarom stellen we voor om de kosten ten laste te brengen van de vrije bestedingsruimte. Zodra de middelen vanuit het Rijk bekend zijn, worden deze middelen weer toegevoegd aan de vrije bestedingsruimte.	2.983.750	3.062.602	3.191.233	3.322.071	3.451.632
18. Verschuiving huuropbrengsten Health Hub Roden					
De onderhoudskosten van de Health Hub Roden zijn in Programma 7 'Middelen en Mensen' geraamd en de huuropbrengsten waren tot op heden in programma 3 'Regionale economie en werkgelegenheid' geraamd. Via deze wijziging worden deze opbrengsten op dezelfde plek geraamd waar ook de kosten zijn geraamd. Ze zijn verschoven vanuit Programma 3 naar Programma 7.	-	-246.000	-246.000	-246.000	-246.000
19. Knelpuntenpot Indexering inkoopbudgetten					
Mede door de oorlog in Oekraïne is er recentelijk sprake van grote prijsstijgingen. Die treffen ook de provinciale inkopen. Tot dusverre waren de inkoopbudgetten niet geïndexeerd, maar nu kan er aanleiding zijn voor aanpassing van de inkoopbudgetten. Vooruitlopend daarop wordt nu voorgesteld een knelpuntenbudget in te stellen en daarin middelen te reserveren.	4.105.153	6.139.545	4.705.250	5.046.025	5.963.631
TOTAAL	**6.366.798**	**7.260.210**	**5.849.355**	**6.538.031**	**8.621.425**

Voor verdere en meer gedetailleerde informatie verwijzen wij naar de 12e wijziging van de Begroting 2022 c..q. bijstelling primitieve Begroting 2023.

Kaders bestaand beleid

- Financiële verordening en bijbehorende financiële regelingen en beleidsnota's
- Algemene subsidieverordening provincie Drenthe 2017 (ASV)
- Cao provincies

Een duurzaam sluitende provinciale begroting

Doelstelling	Resultaat
Beheer van relevante provinciale deelnemingen	Invulling geven aan onze rol van aandeelhouder van verbonden partijen betreffende het algemeen nut
Goed beheer van provinciale geldmiddelen	Optimaal voorzien in de financieringsbehoefte
	Een optimaal rendement binnen de kaders van de Nota Financiering provincie Drenthe 2020

Bedrijfsvoering Documentaire informatievoorziening

Doelstelling	Resultaat
Informatiebeheer: het goed beheren en opslaan van documenten die behoren tot een dynamisch, semi-statisch of een statisch archief, ongeacht hun vorm	Samenwerkingsomgeving voldoet aan eisen rondom invoering e-depot (geheel van activiteiten voor het duurzaam beheren en raadplegen van te bewaren digitale archiefbescheiden)

Bedrijfsvoering Financiën en Control

Doelstelling	Resultaat
Continue (digitale) verbetering van informatiesystemen en informatievoorziening	Implementatie van het nieuw financieel systeem en nieuw rekeningschema alsmede de financiële informatievoorziening daaromheen ter ondersteuning van de budgethouders
Financieel in control zijn	Heldere (tussentijdse) begrotingswijzigingen in PS met concrete dekkingsvoorstellen die voldoen aan vooraf gestelde kwaliteitseisen
	Heldere (tussentijdse) voorstellen voor investeringskredieten die voldoen aan de vereisten volgens de nota Investeren, Waarderen Activeren en Afschrijven provincie Drenthe 2020
	Een transparante rapportage over voortgang en (financiële) realisatie van budgetten, de inzet van reserves en door de provincie te lopen risico's

Bedrijfsvoering Informatievoorziening en Automatisering

Doelstelling	Resultaat
Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens	Voldoen aan de wettelijke eisen (opslag en verwerking) met betrekking persoonsgegevens

Doelstelling	Resultaat
	Snel en veilig toegangsproces tot up-to-date systemen en gegevens voor medewerkers en externe partijen
	Herijken van de IT Governance, digitalisering is essentieel voor een professioneel ambtenaar.
	Opvolging bevindingen 1-meting voor Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO)
	Verdere implementatie zaakgericht werken/zaaksysteem en gelijktijdig stapsgewijs afbouwen docbase

Bedrijfsvoering Subsidies en Inkoop

Doelstelling	Resultaat
Grotere kansen voor regionale ondernemers bij enkelvoudige en meervoudige onderhandse aanbestedingsprocedures	Effectief en efficiënt inkoopbeleid met kansen voor het Drentse MKB
Transparante en laagdrempelige werking van het Drentse subsidie-instrumentarium	Effectief en efficiënt subsidiebeleid en subsidieproces

Bedrijfsvoering Personeel en organisatie

Doelstelling	Resultaat
Betrouwbaar en aantrekkelijk werkgeverschap	Jaarlijkse quota arbeidsgehandicapten, BBL's en stagiaires zijn gehaald
De juiste mensen op de juiste plaats op het juiste moment	Evaluatie lokaal beleid Drenthe Vitaal (i.r.t Cao afspraken 2022-2023)
	De thema's mobiliteit en talentmanagement worden in samenhang met het Organisatieontwikkeltraject opgepakt
Organisatieontwikkeltraject waarin wordt geïnvesteerd in (persoonlijk) leiderschap, de kwaliteit van onze professionals en ontwikkeling van de organisatie.	Organisatieontwikkeltraject waarin wordt geïnvesteerd in andere en slimme manieren van samenwerken ten behoeve van onze opgaven.

Bedrijfsvoering Personele inzet

Doelstelling	Resultaat
Directe personele inzet	Toerekening van directe personeelskosten conform het Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Inzet ondersteunend personeel	Toerekening van overheadkosten conform BBV

Bedrijfsvoering Facilitair en Vastgoed

Doelstelling	Resultaat
Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten	De inkoop van energie is 100% groen.
Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energieneutraal	Installatietechnisch en bouwkundig goed onderhouden provinciaal vastgoed.
	Realiseren van de gebouwaanpassingen in de ‘oudbouw’ van het Drents Museum passend bij de 'Nieuwe Collectie Presentatie
	Oplossen van de vochtproblemen in de nieuwbouw van het Drents Museum

Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen

Doelstelling	Resultaat
Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Actuele stand van zaken reserves en voorzieningen

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website http://www.waarstaatjeprovincie.nl. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Middelen

Geen verplichte indicatoren.

Investeringen per programma

Omschrijving Investering	Totaal Krediet (incl. lonen)	Boekwaarde t/m 31 december 2021	Netto Investering 2022	Netto Investering 2023	Netto Investering 2024	Netto Investering 2025	Netto Investering 2026
INVESTERINGEN Programma 7: Middelen en mensen							
Provinciehuis	27.730.093	-	311.690	558.403	200.000	3.034.000	1.690.000
Hard- en Software - Ambitielijn Excellente Dienstverlening	413.315	103.856	76.307	180.163	52.989	-	-
Hard- en Software - Ambitielijn Flexibiliteit in Techniek	4.782.057	535.677	991.467	769.823	1.542.864	485.462	105.978
Hard- en Software - Ambitielijn Het Nieuwe Samenwerken	4.156.881	1.073.377	897.327	1.000.000	906.177	-	60.000
Hard- en Software - Ambitielijn Organisatie in Control	1.679.564	150.354	629.222	105.978	311.004	161.002	161.002
Hard- en Software - Niet informatieplan	851.834	92.615	315.401	203.272	215.051	13.248	13.247
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 7	**39.613.744**	**1.955.878**	**3.221.415**	**2.817.639**	**3.228.085**	**3.693.712**	**2.030.227**

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investeringen naar nut.

Inbreng verbonden partijen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	WMD Drinkwater NV	De zorg voor en de instandhouding van de drinkwatervoorziening
Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	Enexis Holding NV	Energiedistributie en netwerkbeheer
Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	CSV Amsterdam BV	Vertegenwoordiging van verkopende aandeelhouders Essent
Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	Vertegenwoordiging van verkopende aandeelhouders Essent
Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	Bank Nederlandse Gemeenten	Financiële dienstverlening van en voor overheden en instellingen met een maatschappelijk belang
Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	Nederlandse Waterschapsbank	Kredietverlening aan waterschappen en andere overheden

Voor nadere informatie per verbonden partij verwijzen we naar I.2. Paragraaf 2.6 Verbonden Partijen.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2021 Rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Lasten									
	7.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting								
		Adm. boekingen	213.998	0	0	0	0	0	0
		Inkoop	6.780	40.000	40.000	0	40.000	40.000	40.000
		Onvoorzien/stelpost	0	11.832.803	8.109.351	3.723.452	11.272.966	4.492.946	-12.175.398
		Rente	11.586	2.500	2.500	0	2.500	2.500	2.500
		Subsidie	106.470	106.665	106.665	0	106.665	106.665	106.665
		Toev. voorziening	51.005	71.000	59.000	12.000	54.000	44.000	44.000
	Totaal beleidsopgave		389.839	12.052.968	8.317.516	3.735.452	11.476.131	4.686.111	-11.982.233
	7.2 Bedrijfsvoering Documentaire informatievoorziening								
		Inkoop	195.330	247.685	247.685	0	191.685	191.685	191.685
	Totaal beleidsopgave		195.330	247.685	247.685		191.685	191.685	191.685
	7.3 Bedrijfsvoering Financiën en Control								
		Inkoop	187.857	244.959	505.098	-260.139	584.474	641.839	641.839
		Subsidie	0	6.231	6.231	0	6.231	6.231	6.231
	Totaal beleidsopgave		187.857	251.190	511.329	-260.139	590.705	648.070	648.070
	7.4 Bedrijfsvoering Informatievoorziening en Automatisering								
		Inkoop	3.021.198	3.490.161	3.572.105	-81.944	3.380.739	3.380.739	3.380.739
		Kapitaallasten	562.080	982.529	1.728.744	-746.215	1.835.803	2.957.911	2.535.920
	Totaal beleidsopgave		3.583.278	4.472.690	5.300.849	-828.159	5.216.542	6.338.650	5.916.659
	7.5 Bedrijfsvoering Subsidies en Inkoop								
		Inkoop	4.220	15.300	15.300	0	15.300	15.300	15.300
	Totaal beleidsopgave		4.220	15.300	15.300		15.300	15.300	15.300
	7.6 Bedrijfsvoering Personeel en organisatie								
		Inkoop	1.233.403	2.166.190	2.166.190	0	2.166.190	2.146.190	2.146.190
	Totaal beleidsopgave		1.233.403	2.166.190	2.166.190		2.166.190	2.146.190	2.146.190
	7.7 Bedrijfsvoering Personele inzet								
		Inkoop	5.511.928	3.555.979	3.819.579	-263.600	3.329.172	3.329.172	3.329.172
		Lonen	47.225.872	53.239.225	55.620.674	-2.381.449	57.618.885	60.078.580	62.773.493
	Totaal beleidsopgave		52.737.799	56.795.204	59.440.253	-2.645.049	60.948.057	63.407.752	66.102.665
	7.8 Bedrijfsvoering Facilitair en Vastgoed								
		Belastingen	105.360	105.032	105.032	0	105.032	105.032	105.032
		Inkoop	2.504.526	3.301.978	3.316.054	-14.076	3.432.748	3.432.748	3.432.748
		Kapitaallasten	1.410.033	1.145.834	1.145.834	0	1.206.393	1.174.292	1.403.459
		Toev. voorziening	732.911	2.082.911	732.911	1.350.000	732.911	732.911	732.911
	Totaal beleidsopgave		4.752.830	6.635.755	5.299.831	1.335.924	5.477.084	5.444.983	5.674.150
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		63.084.557	82.636.982	81.298.953	1.338.029	86.081.694	82.878.741	68.712.486
Baten									
	7.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting								
		Dividend	-1.975.216	-2.590.291	-2.133.633	-456.658	-1.333.633	-1.333.633	-1.333.633

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2021 Rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
		Ontv. bijdragen	-2.493.893	0	0	0	0	0	0
		Ontv.subsidies	-152.694.962	-164.208.202	-171.987.873	7.779.671	-180.207.255	-180.645.071	-168.719.839
		Opbr. rente	-1.241.758	-1.123.719	-1.097.433	-26.286	-1.019.562	-768.969	-730.023
		Opcenten MRB	-60.591.534	-61.300.000	-62.000.000	700.000	-62.000.000	-62.000.000	-62.000.000
	Totaal beleidsopgave		-218.997.363	-229.222.212	-237.218.939	7.996.727	-244.560.450	-244.747.673	-232.783.495
	7.3 Bedrijfsvoering Financiën en Control								
		Ontv. bijdragen	0	-6.000	-6.000	0	-6.000	-388.185	-388.185
	Totaal beleidsopgave			-6.000	-6.000		-6.000	-388.185	-388.185
	7.4 Bedrijfsvoering Informatievoorziening en Automatisering								
		Ontv. bijdragen	-924.479	-1.225.751	-1.225.751	0	-1.182.639	-1.182.639	-1.182.639
	Totaal beleidsopgave		-924.479	-1.225.751	-1.225.751		-1.182.639	-1.182.639	-1.182.639
	7.6 Bedrijfsvoering Personeel en organisatie								
		Ontv. bijdragen	-6.808	0	0	0	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-6.808						
	7.7 Bedrijfsvoering Personele inzet								
		Adm. boekingen	-2.101.687	-2.024.000	-2.024.000	0	-2.024.000	-2.024.000	-2.024.000
		Ontv. bijdragen	-3.060.268	-580.486	-580.634	148	-580.634	-580.634	-580.634
	Totaal beleidsopgave		-5.161.954	-2.604.486	-2.604.634	148	-2.604.634	-2.604.634	-2.604.634
	7.8 Bedrijfsvoering Facilitair en Vastgoed								
		Ontv. bijdragen	-1.045.596	-1.300.147	-1.547.071	246.924	-1.547.764	-1.549.557	-1.549.557
	Totaal beleidsopgave		-1.045.596	-1.300.147	-1.547.071	246.924	-1.547.764	-1.549.557	-1.549.557
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-226.136.200	-234.358.596	-242.602.395	8.243.799	-249.901.487	-250.472.688	-238.508.510
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		-163.051.643	-151.721.614	-161.303.442	9.581.828	-163.819.793	-167.593.947	-169.796.024

Verrekening met reserves

Programma 7	2021 rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Totaal programma	**-163.051.643**	**-151.721.614**	**-161.303.442**	**9.581.828**	**-163.819.793**	**-167.593.947**	**-169.796.024**
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Reserve uitvoering generatiepact	250.268	250.268	250.268	0	250.268	83.868	
Bijdrage van Reserve uitvoering generatiepact	-1.142.904	-941.379	-773.333	-168.046	-615.172	-279.606	-111.842
Bijdrage aan Financieringsreserve	36.805.514		350.000	-350.000	350.000	350.000	350.000
Bijdrage van Financieringsreserve	-5.385.000	-18.742.244	-3.486.625	-15.255.619	-61.625	-11.625	-2.000.000
Bijdrage aan Reserve opvang revolverend financieren	2.187.400			0			
Bijdrage van Reserve opvang revolverend financieren	-99.998			0			

Programma 7	2021 rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Bijdrage aan Reserve persoonlijk ontwikkel budget (POB)	114.834			0			
Bijdrage van Reserve persoonlijk ontwikkel budget (POB)	-235.000			0			
Bijdrage van Risicoreserve	-114.000			0			
Bijdrage aan Reserve compensatieverlof	707.156			0			
Bijdrage van Reserve compensatieverlof	-50.000	-100.000	-200.000	100.000	-250.000		
Bijdrage aan Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw			2.500.000	-2.500.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000
Bijdrage aan Saldireserve	750.105			0			
Bijdrage van Saldireserve	-3.267.036	-470.465	-1.508.091	1.037.626			
Bijdrage aan Reserve algemene doeleinden	461.949	458.333		458.333			
Bijdrage van Reserve algemene doeleinden			-1.000.000	1.000.000			
Saldo verrekend met reserves	30.983.287	-19.545.487	-3.867.781	-15.677.706	2.173.471	2.642.637	738.158
Totaal na bestemming	**-132.068.356**	**-171.267.101**	**-165.171.223**	**-6.095.878**	**-161.646.322**	**-164.951.310**	**-169.057.866**

Verschillen tussen begroting 2022 en 2023

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
Lasten			
7.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Onvoorzien/stelpost	-3.723.452	*Doelstelling: Goed beheer van provinciale geldmiddelen* Het verschil wordt veroorzaakt door enerzijds een daling van de Vrije bestedingsruimte met € 5,7 miljoen en anderzijds een verhoging van de inzet van de stelpost knelpuntenpot indexering inkoopbudget met € 2 miljoen.
7.3 Bedrijfsvoering Financiën en Control	Inkoop	260.139	*Doelstelling Financiële adviezen:* *In* 2022 is het aanwezige budget ingezet als onderdeel van het dekkingsplan van de Begroting 2022 en in dat kader afgeraamd.
7.4 Bedrijfsvoering Informatievoorziening en Automatisering	Inkoop	81.944	*Doelstelling: Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens* Het verschil wordt veroorzaakt door hogere lasten voor software ten behoeve van Informatiearchitectuur (applicaties).
	Kapitaallasten	746.215	*Doelstelling: Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens* In 2022 zijn meerdere kredieten afgesloten. Dit leidt tot een toenemende kapitaallast vanaf 2023**.**
7.7 Bedrijfsvoering Personele inzet	Inkoop	263.600	*Doelstellingen: Directe personele inzet en Inzet ondersteunend personeel* In 2023 is een hoger bedrag aan inhuur begroot dan in 2022.
	Lonen	2.381.449	*Doelstellingen: Directe personele inzet en Inzet ondersteunend personeel* Het verschil ten opzichte van 2022 wordt voornamelijk veroorzaakt door de afgesloten CAO voor 2023.
7.8 Bedrijfsvoering Facilitair en Vastgoed	Toev. voorziening	-1.350.000	*Doelstelling: Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energieneutraal* Het verschil wordt veroorzaakt omdat in 2022 voor noodzakelijke herstelwerkzaamheden van de vochtproblematiek en het op conditie terugbrengen van installaties € 1.350.000,-- is gestort in de Voorziening Onderhoud Drents Museum.
Totaal: Lasten		-1.340.105	

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
Baten			
7.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Dividend	456.658	*Doelstelling: Beheer van relevante provinciale deelnemingen* Dit bedrag is verklaarbaar uit de bijstelling van de begrote dividenduitkeringen door Enexis Holding N.V. en BNG Bank N.V. In 2022 was de dividenduitkering door Enexis € 107.500,-- hoger dan aanvankelijk begroot, BNG Bank keerde € 99.158,-- meer uit dan begroot. Daarnaast is voor 2023 de begrote dividenduitkering door Enexis neerwaarts bijgesteld met € 250.000,--. Dit alles is reeds verwerkt in de Bestuursrapportage 2022.
	Ontv.subsidies	-7.779.671	*Doelstelling: Goed beheer van provinciale geldmiddelen* Het verschil is te verklaren door het verschil tussen de aangepaste ramingen voor zowel de algemene uitkering in 2022 als in 2023 en de afrekening over 2021 met een totaal effect van € 8.346.705,-- en aflopende (deels) eenmalige decentralisatie-uitkeringen in 2022 voor RES en Klimaatakkoord voor in totaal € 657.034,--.
	Opcenten MRB	-700.000	*Doelstelling: Goed beheer van provinciale middelen* Het verschil wordt veroorzaakt door een opwaartse bijstelling van de verwachte opbrengst in 2023 ten opzichte van 2023, voornamelijk veroorzaakt door groei en gewijzigde samenstelling van het wagenpark in Drenthe.
7.8 Bedrijfsvoering Facilitair en Vastgoed	Ontv. bijdragen	-246.924	*Doelstelling: Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energieneutraal* Het verschil wordt voornamelijk veroorzaakt omdat vanaf 2023 voor de Health Hub Roden een huuropbrengst wordt begroot binnen programma 7. Voordien werd deze opbrengst begroot onder programma 3.
Totaal: Baten		-8.269.937	
Overige verschillen		28.214	
Totaal van verschillen tussen 2022 en 2023		**-9.581.828**	

Wat mag het kosten reserves

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2021 Rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Lasten									
	7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen								
		Bijdr. aan reserves	236.155.349	47.666.621	43.577.005	4.089.616	36.929.170	15.874.518	72.810.062
	Totaal beleidsopgave		236.155.349	47.666.621	43.577.005	4.089.616	36.929.170	15.874.518	72.810.062
	Totaal Lasten		236.155.349	47.666.621	43.577.005	4.089.616	36.929.170	15.874.518	72.810.062
Baten									
	7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen								
		Bijdr. van reserves	-237.941.217	-140.512.953	-102.623.242	-37.889.711	-77.046.253	-56.989.043	-92.619.367
	Totaal beleidsopgave		-237.941.217	-140.512.953	-102.623.242	-37.889.711	-77.046.253	-56.989.043	-92.619.367
	Totaal Baten		-237.941.217	-140.512.953	-102.623.242	-37.889.711	-77.046.253	-56.989.043	-92.619.367
	Totaal		-1.785.868	-92.846.332	-59.046.237	-33.800.095	-40.117.083	-41.114.525	-19.809.305

8: Samenwerkingsverbanden (kassiersfunctie)

Inleiding

Bij het realiseren van de provinciale opgaven wordt vrijwel altijd samengewerkt met andere partijen. De wijze en intensiteit van de samenwerking verschilt per opgave. Vaak gaat dit niet verder dan regelmatige afstemming en informatie-uitwisseling. In een aantal gevallen is met de partners gekozen voor een samenwerkingsverband. Dit verband kan rechtspersoonlijkheid hebben (verbonden partijen) of een 'lichtere' vorm van samenwerking. Voorbeelden van deze laatste vorm zijn de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe, de Regio Deal Natuurinclusieve landbouw, de Vitale vakantieparken, de Regionale Energie Strategie en recent ook de IT-hub. Op basis van afspraken tussen partijen wordt uitvoering gegeven aan de doelstellingen en ambities van de samenwerking. Ten behoeve van die uitvoering brengen partijen middelen bij elkaar en stellen een begroting op. Vanuit een stuurgroep waarin de deelnemende partijen bestuurlijk zijn vertegenwoordigd, wordt uitvoering gegeven aan de begroting. In de provinciale begroting is het aandeel van de provincie in de samenwerking opgenomen.

Wanneer geen sprake is van rechtspersoonlijkheid van het samenwerkingsverband, worden verschillende rollen, zoals die van penvoerder of kassier, bij een van de deelnemende partijen belegd. In een aantal van de genoemde samenwerkingen heeft de provincie de rol van kassier op zich genomen en zich daarmee verplicht om zorg te dragen voor een soepel verloop van de financiële stromen ter uitvoering van de besluiten van de stuurgroep van het samenwerkingsverband. De eigen beleidsinbreng vanuit de provincie vindt plaats via deelname in de stuurgroep en wordt verantwoord op de eigen (financiële) inbreng van de provincie in de samenwerking, en via betreffend begrotingsprogramma (bijv. voor de pijler Wonen in de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe via Programma 2). Het beoordelen van de begroting van de samenwerking en de keuzes voor de inzet van door partijen bij elkaar gebrachte middelen, vindt plaats in de stuurgroep. De bestuurder heeft daartoe mandaat opgehaald bij het eigen college..
Deze vorm van samenwerking ten behoeve van de uitvoering van regionale ambities wordt steeds meer toegepast. Het doet recht en geeft kleur aan de gezamenlijke verantwoordelijkheden en ambities in de regio.
Voor genoemde samenwerkingen geldt in vrijwel alle gevallen dat de provincie de rol van kassier op zich heeft genomen. Voor de Regio Deal Natuurinclusieve landbouw is deze bij de provincie Groningen belegd.

In 2023 wordt de Nota Verbonden Partijen geactualiseerd. Hierin wordt ook beleid opgenomen over samenwerkingen zonder rechtspersoon.

Nieuw beleid

Niet van toepassing.

Kaders bestaand beleid

- Diverse gemaakte samenwerkingsafspraken.
- Nota verbonden partijen provincie Drenthe.

Samenwerkingsverbanden

Doelstelling	Resultaat
Goede uitvoering van financiële acties voortvloeiend uit de besluiten van de stuurgroep Regiodeal Zuid en Oost Drenthe	Namens de samenwerking Regiodeal Zuid en Oost Drenthe invulling geven aan de rol van kassier
Goede uitvoering van financiële acties voortvloeiend uit de besluiten van de stuurgroep RES	Namens de samenwerking RES invulling geven aan de rol van kassier
Goede uitvoering van financiële acties voortvloeiend uit de besluiten van de stuurgroep Vitale Vakantieparken	Namens de samenwerking Vitale Vakantieparken invulling geven aan de rol van kassier
Goede uitvoering van financiële acties voortvloeiend uit de besluiten van de stuurgroep IT-hub	Namens de samenwerking IT-hub invulling geven aan de rol van kassier

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Niet van toepassing.

Investeringen per programma

Niet van toepassing.

Inbreng verbonden partijen

Niet van toepassing.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2021 Rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Lasten									
	8.2 Samenwerkingsverbanden								
		Inkoop	241.791	2.701.952	0	2.701.952	0	0	0
		Subsidie	6.530.736	11.446.868	691.000	10.755.868	190.000	180.000	0
	Totaal beleidsopgave		6.772.527	14.148.820	691.000	13.457.820	190.000	180.000	
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		6.772.527	14.148.820	691.000	13.457.820	190.000	180.000	
Baten									
	8.2 Samenwerkingsverbanden								
		Ontv. bijdragen	0	-579.592	-269.388	-310.204	-77.551	-73.469	0
		Ontv.subsidies	-1.539.190	-3.142.250	-7.750	-3.134.500	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-1.539.190	-3.721.842	-277.138	-3.444.704	-77.551	-73.469	
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-1.539.190	-3.721.842	-277.138	-3.444.704	-77.551	-73.469	
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		5.233.337	10.426.978	413.862	10.013.116	112.449	106.531	

Verrekening met reserves

Programma 8	2021 rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Totaal programma	**5.233.337**	**10.426.978**	**413.862**	**10.013.116**	**112.449**	**106.531**	
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Reserve regiodeal Zuid- en Oost Drenthe	1.068.837			0			
Bijdrage van Reserve regiodeal Zuid- en Oost Drenthe	-5.861.407	-5.668.825		-5.668.825			
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsides	1.950.000			0			
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies		-1.926.750	-23.250	-1.903.500			
Bijdrage van Saldireserve	183.406			0			
Bijdrage van Saldireserve	-709.107	-215.995		-215.995			
Saldo verrekend met reserves	-3.368.271	-7.811.570	-23.250	-7.788.320	0	0	0
Totaal na bestemming	**1.865.066**	**2.615.408**	**390.612**	**2.224.796**	**112.449**	**106.531**	**0**

Verschillen tussen begroting 2022 en 2023

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
Lasten			
8.2 Samenwerkingsverbanden	Inkoop	-2.701.952	*Doelstelling: Goede uitvoering van financiële acties voortvloeiend uit de besluiten van de stuurgroep Regiodeal Zuid en Oost Drenthe* In 2023 is geen budget beschikbaar voor de uitvoering van de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe. Dat was in 2022 nog wel het geval.
	Subsidie	-10.755.868	*Doelstelling: Goede uitvoering van financiële acties voortvloeiend uit de besluiten van de stuurgroep Regiodeal Zuid en Oost Drenthe* Het verschil wordt grotendeels verklaard door het vervallen van budgetten van de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe in 2023. *Doelstelling: Goede uitvoering van financiële acties voortvloeiend uit de besluiten van de stuurgroep IT-hub* De subsidie aan de Stichting IT Hub Hoogeveen is in 2023 € 760.000,-- lager dan in 2022.
		-13.457.820	
	Ontv. bijdragen	310.204	*Doelstelling: Goede uitvoering van financiële acties voortvloeiend uit de besluiten van de stuurgroep IT-hub* De bijdrage van de gemeente Hoogeveen aan het project IT Hub is in 2023 € 310.204,-- lager dan in 2022.
	Ontv.subsidies	3.134.500	*Doelstelling: Goede uitvoering van financiële acties voortvloeiend uit de besluiten van de stuurgroep Regiodeal Zuid en Oost Drenthe* Het verschil wordt grotendeels verklaard door het vervallen van de bijdragen van de gemeenten in het kader van de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe per 2023.
Totaal: Baten		3.444.704	
Overige verschillen			
Totaal van verschillen tussen 2022 en 2023		**-10.013.116**	

9: Investeringsagenda

Inleiding

Investeringsagenda 2020 - 2023

Sociale Agenda
Met de Sociale Agenda is gekozen voor een experimentele koers om de provinciale rol op het sociaal domein te versterken, waarbij opgavegericht samenwerken met de Drentse gemeenten en maatschappelijke organisaties voorop staat. In 2023 blijven we op deze koers inzetten.
Voor de looptijd van de Sociale Agenda zijn de boekjaarsubsidies voor de sociale instellingen tijdelijk verhoogd en zijn extra gelden vanuit de investeringsagenda beschikbaar gesteld. Vanaf 2024 vervallen deze extra middelen.

Drenthe-brede projecten
De uitrol van Drenthe-brede projecten, waar we samen met onze samenwerkingspartners de schouders onder zetten, wordt in 2023 gecontinueerd en verder uitgebreid. Succesvolle voorbeelden zijn het project Kansen4Kinderen dat in elf Drentse gemeenten is uitgerold en het project Burgerparticipatie dat inmiddels in negen Drentse gemeenten wordt uitgevoerd. In 2023 dient de kaart van Drenthe volgekleurd te zijn met Drenthe-brede projecten.

Alliantieprojecten
De succesvolle subsidieregeling alliantieprojecten heeft in 2022 een vervolg gekregen. Voorbeelden van toegewezen alliantieprojecten zijn LIVE!, Begeleiding veteranen depot, Droomfabriek, Seksueel geweld raakt heel Drenthe, en Buurtplaats. Eind 2022 moet uit onderzoek blijken of er nog opgaven liggen die niet door de gemeenten en maatschappelijke organisaties zijn opgepakt en die we als provincie zelf gaan oppakken. In 2023 overwegen we om de maatschappij uit te dagen via een innovatief inkoopproces en/of een aparte subsidieregeling ideeën bij ons aan te dragen.

Regiostedenfonds
De subsidieregeling heeft tot doel het tot stand brengen van sterke, toekomstbestendige en compacte binnensteden, met een optimaal aanbod van voorzieningen en een aantrekkelijke ruimtelijke kwaliteit die aansluit bij het regionale verzorgingsgebied. Met de subsidieregelingen willen we de vier gemeenten Meppel, Assen, Hoogeveen en Emmen stimuleren om fysieke ingrepen uit te voeren die de binnenstad versterken. De ingrepen moeten voldoen aan de thema's: compacte ruimtelijk-economische structuur, vergroenen, wonen, cultuur en fietsen. De aanvragen van de gemeenten Meppel, Assen, Hoogeveen en Emmen zijn inmiddels door uw Staten toegekend. De inzet van de middelen en uitvoering in de steden wordt verantwoord via de reguliere P&C-cyclus.

Herstructureringsfonds Ruimtelijke Kwaliteit
Met het Herstructureringsfonds Ruimtelijke Kwaliteit (HRK) ondersteunen we initiatieven gericht op het tegengaan van verpaupering door transformatie en herontwikkeling. Naast de HRK-regeling, die zich richt op alle dorpen en steden in Drenthe, richt de HRK-PLUS zich op het verbeteren van het functioneren van de binnenstad/het centrum van Coevorden, Roden en Beilen. In 2022 zijn alle aanvragen afgehandeld en is de regeling beëindigd.

Toekomstbestendig wonen
De Investeringsagenda Plus vormt de financiering voor de provinciale Woonagenda. De Woonagenda zet in op de ondersteuning van woningbouwprojecten voor gemeenten, corporaties en marktpartijen.

Hiervoor wordt met name ingezet op het aanbieden van het Impulsteam Wonen. Dit team bestaat uit experts en menskracht om woningbouwprojecten te helpen versnellen. De werkwijze van het Impulsteam Wonen is geïntensiveerd door uitvoering te geven aan de Statenmotie knelpuntenpot wonen.

Boer Burger Natuur Drenthe
Het programma Boer Burger Natuur Drenthe is een gezamenlijke koers naar meer natuurinclusieve landbouw, nadrukkelijk als onderdeel van een brede welvaartsagenda: boeren, burgers en natuurbeheerders trekken hierin gezamenlijk op. Het is een samenwerking tussen Land- en Tuinbouw Organisatie Noord, Agrarische Natuur Drenthe, Natuur en Milieufederatie Drenthe, Drents Agrarisch Jongeren Kontakt, Het Drentse Landschap, Staatsbosbeheer, Landschapsbeheer Drenthe, Natuurmonumenten en de provincie Drenthe. Het gezamenlijke doel van deze agenda is: perspectief voor een robuuste en duurzame landbouw, hoge biodiversiteit, een goed functionerend Natuurnetwerk Nederland en leefomgevingskwaliteit in een vitaal platteland.
Vanuit de Investeringsagenda Plus is voor de periode 2020-2023 € 7 miljoen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het programma Boer Burger Natuur Drenthe. Daarbij zetten we € 4 miljoen in voor landbouw en € 3 miljoen voor de leefomgeving. Hierbij zoeken we naar een combinatie met de middelen die ingezet worden via de Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw. Om middelen efficiënt in te zetten, maken we gebruik van de bestaande organisatiestructuur en het bestaande netwerk van zowel het programma Toekomstgerichte Landbouw als het programma Natuurlijk Platteland. Om meer mogelijk te maken, willen we werk met werk maken. Zo zijn op het gebied van kringlooplandbouw al veel goede acties in gang gezet, zoals voor Duurzame Melkveehouderij Drenthe. Binnen het programma werken we deze initiatieven verder uit, ook voor de akkerbouw. Met de investering in het programma Boer Burger Natuur Drenthe geven wij ook invulling aan de wens van Provinciale Staten voor meer bomen, in samenhang met de bossenstrategie, in Drenthe. Het voorstel voor proeftuinen akkerbouw door middel van strokenteelt wordt zowel meegenomen in de Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw (in het gebied van de Veenkoloniën) als in het programma Boer Burger Natuur Drenthe. De boerenlandvogels in Drenthe krijgen aandacht.

Recreatie en Toerisme
De kwaliteitsimpuls Recreatie en Toerisme richt zich op de volgende thema's:
1. Verbeteren van de recreatieve fietsvoorzieningen
2. Versterken van de toeristische bestemming Drenthe door:
    a. Verbeteren aanbod dagrecreatie
    b. Stimuleren van toeristisch-recreatieve gebiedsontwikkeling
    c. Verbeteren van de verblijfsrecreatie

In 2022 zullen op basis van de door ons college vastgestelde subsidieregeling diverse subsidies worden verleend waarmee fietspaden kunnen worden verbeterd. Naar verwachting zal ook het aanbod dagrecreatie (bestaand en nieuw) worden versterkt door enkele op dit moment veelbelovende gebiedsontwikkelingen en projecten. In het programma Vitale Vakantieparken Drenthe, waarvan de provincie onderdeel uitmaakt, wordt in 2022 prioritering gegeven aan de transformatie van een aantal vakantieparken.

Energietransitie
In programma 5 is tekstueel toegelicht hoe we invulling geven aan de provinciale energieopgave. De middelen vanuit de reguliere programmabegroting en de Investeringsagenda Plus worden hiervoor ingezet. De tekst uit programma 5 wordt hier nu niet herhaald.

Sport en bewegen
Het thema Sport en bewegen richt zich op twee thema's: sportaccommodaties met een bovenregionale functie en sportevenementen.
In 2021 en 2022 is over vrijwel het gehele beschikbare budget van € 2 miljoen door Provinciale Staten een positief besluit genomen. Voor de resterende periode van deze coalitieperiode is nog ongeveer € 100.000,-- beschikbaar. Inmiddels is het EK Veldrijden georganiseerd en zijn de verbeteringen van het Hippisch Centrum Exloo afgerond. De voltooiing van het Wielercentrum Assen loopt nog. In juni 2022 is het EK Wegwielrennen 2023 aan Drenthe toegekend, dit grote wielerevenement wordt georganiseerd van 20 t/m 24 september 2023. Wij gaan uit van een brede participatie en uitstraling van dit evenement zowel binnen als buiten onze provincie.

Investeringsagenda 2016 - 2019

Programma Vitale Vakantieparken Drenthe
Het programma Vitale Vakantieparken Drenthe is in 2019 van start gegaan. Het programma is nu op stoom. Het programma Vitale Vakantieparken Drenthe heeft naast behoud en versterking van een vitale verblijfssector raakvlakken met belangrijke thema's als wonen, natuur en energie. Daarnaast is er binnen het programma aandacht voor sociale problematiek, de bestrijding van ondermijning en criminaliteit via het deelproject Naober. Er is brede steun bij alle partners voor verlenging met twee jaar, conform de convenantperiode van Vitale Vakantie Parken Drenthe (eind 2024). Hierbij is een scherpe prioritering noodzakelijk, waardoor de slagvaardigheid wordt vergroot. Voorgesteld wordt het programma Vitale Vakantieparken Drenthe te verlengen t/m 2024 en hiervoor aanvullend budget vrij te maken ten behoeve van de personeelskosten, conform de eerder overeengekomen bedragen en verdeelsleutel tussen de partijen. Het gaat om bijdrage van de provincie van € 282.333,-- voor 2023 en € 282.333,-- voor 2024 ten behoeve van personeelskosten van de Taskforce Vitale Vakantieparken. Bijdrage van de Drentse gemeenten is € 182.667,-- en het recreatieschap € 60.000,-- per jaar. Het aan het eind van 2022 te verwachten overschot van het uitvoeringsbudget, zal worden overgeboekt naar de volgende jaren. Dit is naar verwachting € 1,5 miljoen.

Nieuw beleid

Nieuw beleid 2023	2022	2023	2024	2025	2026
20. Knelpuntenpot impulsteam woningbouw					
Met de publicatie van de Nationale Woon- en Bouw Agenda (NWBA) en het Programma Woningbouw heeft het Rijk de contouren voor nieuwe overheidsregie duidelijk gemaakt. Provincies krijgen hier een belangrijke rol in toegedicht, hetgeen de Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) voornemens is te doen via actualisatie van bestaande wetgeving en een nieuwe regiewet per 2025. Inzet is om landelijk een sluitende woningbouwprogrammering te organiseren waarin iedere gemeente, regio en provincie haar "fair share" aan de landelijke woonopgave bijdraagt. Dit sluit aan bij de Drentse Woonagenda die door PS is vastgesteld en de basis vormt voor de afspraak met alle Drentse gemeenten om t/m 2030 in tenminste 13.000 woningen extra te realiseren. In de begroting zijn tot nog toe op incidentele basis middelen in de Investeringsagenda beschikbaar gesteld tot en met 2023. Het voortzetten van deze ondersteuning voor 13.000 woningen ramen wij structureel op € 2 miljoen per jaar t/m 2026. Deze middelen worden ingezet om expertise en menskracht die tot nog toe incidenteel beschikbaar hebben gekregen beschikbaar te houden en uit te bouwen. Deze wordt met name ingezet om gemeente te ondersteunen in een krappe arbeidsmarkt en daarmee de realisatie van woningbouwplannen.	-1.000.000	-	-	-	-
TOTAAL	**-1.000.000**	**-**	**-**	**-**	**-**

Voor verdere en meer gedetailleerde informatie verwijzen wij naar de 12e wijziging van de Begroting 2022 c..q. bijstelling primitieve Begroting 2023.

Kaders bestaand beleid

- Sociale Agenda (2020-2023)
- Inclusie Agenda (2021-2023)
- Investeringsagenda 2016-2019
- Investeringsagenda PLUS 2020-2023

Sociale agenda

Doelstelling	Resultaat
Sociale Agenda algemeen	De opbouw van een netwerkorganisatie
	De ondersteuning van partners in de vormgeving van innovatieve projecten
Verbeteren onderwijskwaliteit en gelijke kansen	Uitvoeren van project Kansen4Kinderen
Verbeteren van de gezondheid en vitaliteit van inwoners	Opzetten lerende omgeving en netwerk rond gezondheid en vitaliteit om kennis en expertise te delen
Verbeteren van de leefbaarheid en bereikbaarheid	Uitvoeren van proces burgerparticipatie
	Het subsidiëren van samenwerkingsprojecten tussen culturele instellingen en het sociaal domein.
Verminderen armoede en laaggeletterdheid	Financieel ondersteunen van onderzoek, voorlichting en monitoring op het gebied van armoede en laaggeletterdheid
Experimenteren met anders wonen	Ondersteunen van initiatieven van nieuwe woonvormen
	Het voeren van campagne om bewustwording bij mensen te creëren om langer zelfstandig thuis te kunnen blijven wonen
Zorgen dat iedereen mee kan doen (inclusie)	Uitvoeren van de inclusieagenda 2020-2023
	Ondersteunen aanschaf software voor ondertiteling regionale TV

Cultuur en erfgoed

Doelstelling	Resultaat
Stimuleren van een breed cultureel aanbod	Het versterken van de Drentse culturele infrastructuur in lijn met de cultuurnota 2021-2024.
Versterken van de kleine musea	In samenwerking met het Platform Drentse Musea de kleine musea verder professionaliseren en versterken

Regiostedenfonds

Doelstelling	Resultaat
Sterke steden en vitale dorpen	Verbeterde ruimtelijke kwaliteit in binnenstad van Assen, Emmen, Hoogeveen en Meppel bijvoorbeeld door: -compactere binnensteden met minder winkelleegstand; -minder verpauperde situaties; -meer groen; -betere woonkwaliteit.
	Financieel aandeel vergroening

Herstructureringsfonds

Doelstelling	Resultaat
Sterke steden en vitale dorpen	Uitvoering subsidieregeling t.b.v. oplossen verpauper(en)de vastgoedsituaties en verbeteren ruimtelijke kwaliteit en bijdragen aan de leefbaarheid in de steden en dorpen.

Toekomstbestendig wonen

Doelstelling	Resultaat
Woonagenda uitvoeren en instrumentarium uit de agenda inzetten	Impulsteam Wonen: ondersteuning initiatieven & gemeenten.
	Impulsteam Wonen: betere verbinding overheid/markt en vastgoed/sociaal domein
	Investeringsfaciliteit: Realisatie Investeringsfonds
	Gezamenlijke lobby: lobby Rijk, o.a. bidboek, verhuurdersheffing, regelruimte
	Onderzoek, kennis, monitoring: Ontsluiting NVM data makelaars/woonprofielen

Boer, Burger en Natuur

Doelstelling	Resultaat
Toekomstgerichte landbouw	Cofinanciering van de projecten IBP-VP heeft plaats gevonden en de projecten zijn uitgevoerd
	Cofinanciering vanuit POP3+ heeft plaats gevonden en de projecten zijn uitgevoerd

Doelstelling	Resultaat
	Opschaling duurzaamheidsplannen voor melkveehouderij en akkerbouw. Een systeem van waardering en beloning is de filosofie waarmee de Ontwikkelagenda werkt. Dat sluit naadloos aan op het beleid van het Rijk, maar ook op de voorstellen uit het Deltaplan voor Biodiversiteitsherstel.
	Ontwikkelen model met voorbeeldregels op het gebied van pacht die gedifferentieerd ingezet kunnen worden en afsluiten van een intentieverklaring met betrokken partijen
Gezonde leefomgeving	Jaarlijkse voortgangsrapportage door Bermberaad
	Aanplant bomen en bos conform uitwerking Bossenstrategie
	PS meenemen in resultaten van het experiment Toekomstbestendig bosbeheer Boswachterij Gieten – Bosoord. Door klimaatverandering zullen enkele boomsoorten langzamerhand verdwijnen. Met een investering van 3 ton komt een investering van 5 miljoen (LIFE subsidie) los waarmee in Drenthe twee proeflocaties van elk 30 ha worden ingeplant met boomsoorten die wel toegerust moeten zijn op klimaatveranderingen.
	Herstel en versterking van het landschap. PS informeren via de gebruikelijke kanalen over voortgang streekbeheer (verslaglegging door Landschapsbeheer)
	Implementatie concept "Basiskwaliteit natuur Drenthe"
	Ophogen budget vergroening leefomgeving (subsidieregeling groene bewonersinitiatieven)
	2 miljoen directe subsidie voor het vergroenen van en het opvangen van klimaatverandering in de leefomgeving via het Regiostedenfonds
	Benutten POP openstelling landschapsherstel

Recreatie en Toerisme

Doelstelling	Resultaat
Drenthe beschikt over een toekomstbestendig fietsnetwerk	De Drentse fietspaden zijn verbeterd en onderhouden en/of verbreed en geschikt gemaakt voor huidige gebruikers en/of intensiteit van het huidige gebruik
Het Drentse aanbod in de dagrecreatie is versterkt	Kwaliteitsverbetering, doorontwikkeling en/of innovatie van bestaand aanbod
	Realisatie van enkele iconische projecten (nieuw aanbod)
Toeristisch-recreatieve gebiedsontwikkelingen is gestimuleerd	Een aantal projecten die voortvloeien uit de gebiedsontwikkeltrajecten is gerealiseerd

Doelstelling	Resultaat
De kwaliteit van de verblijfsrecreatie is verbeterd door aanpak sociale problematiek, criminaliteit en ondermijning op vakantieparken (project Naober Drenthe)	Het expertteam is geformeerd en gestart met haar werkzaamheden
	Er zijn plannen van aanpak opgesteld voor vakantieparken en deze plannen zijn in uitvoering

UvhN/Campus Emmen

Doelstelling	Resultaat
Versterken van de beroepsbevolking en de arbeidsmarkt van de toekomst	Een innovatiecentrum is opgericht t.b.v. de sectoren groene Chemie, zorg, energie en smart industrie

Midden- en kleinbedrijf

Doelstelling	Resultaat
Zorgen voor een goed vestigings- en ondernemingsklimaat, ook op (sub)regionaal niveau	Kansrijke Drentse bedrijven worden met het MKB fonds ondersteund zodat deze een sprong kunnen maken

Energietransitie

Doelstelling	Resultaat
In 2023 een reductie van 27 % van het fossiele energiegebruik in de Drentse woonomgeving t.o.v. 2015	Voortzetting van versterking van het kennisnetwerk met externen. In dat kader beoordelen zij het netwerk met minimaal een 8.
	Stimuleren en ondersteunen van innovaties welke de Energietransitie versnellen
Drenthe heeft in 2030 een duurzaam, betrouwbaar en veelzijdig energiesysteem dat ruimte biedt aan onze ambities en innovatieve technieken	Evaluatie van de in 2021 gecreëerde subsidieregelingen om ondernemers met schaarse netcapaciteit te ondersteunen.
	Vervolg op succesvolle subsidieregelingen in 2022 om ondernemers met schaarse netcapaciteit te ondersteunen
	In 2022 worden ten minste twee concrete waterstofprojecten vallende onder de HEAVENN aanvraag ondersteund

Sport en bewegen

Doelstelling	Resultaat
Vergroten maatschappelijke en economische effecten sportactiviteiten	Gerealiseerde evenementen met (inter-) nationale uitstraling én kwaliteitsverbeteringen voor bovenregionale sportaccommodaties
	Organisatie van het EK Wegwielrennen met een brede participatie en uitstraling in september 2023

Investeringagenda 2016-2019

Doelstelling	Resultaat
Mooie steden en dorpen	Stads en dorpsvernieuwing met inzet van het herstructureringsfonds
Gebiedsontwikkeling Groningen Airport Eelde	Gebiedsontwikkeling van gebied rondom de luchthaven Groningen Airport Eelde (GAE)
Culturele investeringen die leiden tot toonaangevende kwaliteit	Investering in het Herinneringscentrum Kamp Westerbork is uitgevoerd en/of ver in de voorbereiding
Versterken van Drentse bedrijfsleven	Samen met onze regionale partners intensiveren van onze lobby om de beschikbare EU- en rijkssubsidies voor de regio te ontsluiten.
Samen met maatschappelijke partners de sanering van asbestdaken door eigenaren stimuleren	Stimulering sanering asbestdaken door eigenaren
Toekomstgerichte landbouw	200 duurzaamheidsplannen in uitvoering
Vitale vakantieparken	Verbeteren van de kwaliteit van de verblijfsrecreatie (programma Vitale Vakantieparken Drenthe)
Ontwikkeling Veenhuizen	Het verlenen van een bijdrage in de uitvoering van het ontwikkelplan de Nieuwe Rentmeester (dNR)
	Het verlenen van een bijdrage in Veenhuizen, werelderfgoed in energietransitie

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Niet van toepassing.

Investeringen per programma

Niet van toepassing.

Inbreng verbonden partijen

Niet van toepassing.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2021 Rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Lasten									
	9.03 Mobiliteit								
		Inkoop	310.238	0	0	0	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		310.238						
	9.04 Sociale agenda								
		Inkoop	6.062	48.938	30.000	18.938	0	0	0
		Subsidie	2.202.959	3.451.666	822.500	2.629.166	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		2.209.021	3.500.604	852.500	2.648.104			
	9.05 Cultuur en erfgoed								
		Subsidie	833.333	367.648	0	367.648	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		833.333	367.648		367.648			
	9.06 Regiostedenfonds								
		Subsidie	140.000	3.889.000	4.089.000	-200.000	4.520.000	1.762.000	0
	Totaal beleidsopgave		140.000	3.889.000	4.089.000	-200.000	4.520.000	1.762.000	
	9.07 Herstructureringsfonds								
		Subsidie	1.682.326	1.017.674	0	1.017.674	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		1.682.326	1.017.674		1.017.674			
	9.08 Toekomstbestendig wonen								
		Inkoop	35.482	0	0	0	0	0	0
		Subsidie	168.883	1.387.784	850.000	537.784	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		204.365	1.387.784	850.000	537.784			
	9.09 Boer, Burger en Natuur								
		Inkoop	159.952	1.602.699	37.349	1.565.350	0	0	0
		Subsidie	711.468	2.232.133	2.067.200	164.933	189.199	0	0
	Totaal beleidsopgave		871.420	3.834.832	2.104.549	1.730.283	189.199		
	9.10 Recreatie en Toerisme								
		Inkoop	1.888.842	4.479.056	0	4.479.056	0	0	0
		Subsidie	0	2.932.103	0	2.932.103	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		1.888.842	7.411.159		7.411.159			
	9.11 UvhN/Campus Emmen								
		Subsidie	0	0	0	0	3.000.000	3.000.000	0
	Totaal beleidsopgave						3.000.000	3.000.000	
	9.13 Energietransitie								
		Inkoop	528.949	2.685.423	1.643.000	1.042.423	0	0	0
		Subsidie	959.383	1.274.472	104.383	1.170.089	104.383	100.007	0
	Totaal beleidsopgave		1.488.332	3.959.895	1.747.383	2.212.512	104.383	100.007	
	9.14 Sport en bewegen								
		Subsidie	490.000	1.400.000	0	1.400.000	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		490.000	1.400.000		1.400.000			
	9.15 Investeringagenda 2016-2019								
		Inkoop	1.824.231	8.331.871	602.247	7.729.624	0	0	0
		Subsidie	18.830	2.287.787	165.024	2.122.763	462.333	462.333	0
	Totaal beleidsopgave		1.843.061	10.619.658	767.271	9.852.387	462.333	462.333	
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		11.960.938	37.388.254	10.410.703	26.977.551	8.275.915	5.324.340	
Baten									
	9.08 Toekomstbestendig wonen								
		Ontv.subsidies	0	-442.149	0	-442.149	0	0	0
	Totaal beleidsopgave			-442.149		-442.149			
	9.15 Investeringagenda 2016-2019								
		Ontv. bijdragen	-24.165	0	0	0	0	0	0
		Ontv.subsidies	-242.668	-242.667	0	-242.667	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-266.833	-242.667		-242.667			

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2021 Rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-266.833	-684.816		-684.816			
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		11.694.105	36.703.438	10.410.703	26.292.735	8.275.915	5.324.340	

Verrekening met reserves

Programma 9	2021 rekening	2022 begroting	2023 begroting	Verschil 2022-2023	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Totaal programma	**11.694.105**	**36.703.438**	**10.410.703**	**26.292.735**	**8.275.915**	**5.324.340**	
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Reserve investeringsagenda	5.100.000			0			
Bijdrage van Reserve investeringsagenda	-3.750.000	-1.560.000	-450.000	-1.110.000			
Bijdrage aan Reserve investeringsagenda 2019-2023	1.316.000	50.333	50.333	0			
Bijdrage van Reserve investeringsagenda 2019-2023	-35.815.168	-13.606.832	-5.301.333	-8.305.499	-3.116.666	-3.000.000	
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsides	15.086.315	1.000.000		1.000.000			
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies		-3.993.384	-4.268.718	275.334	-5.086.717	-2.324.340	
Bijdrage aan Saldireserve	14.820.546	1.400.000		1.400.000			
Bijdrage van Saldireserve	-5.864.892	-17.180.873	-1.943.342	-15.237.531	-72.533		
Bijdrage aan Reserve voor algemene doeleinden	200.000		1.183.333	-1.183.333			
Bijdrage van Reserve voor algemene doeleinden	-200.000	-1.183.333		-1.183.333			
Saldo verrekend met reserves	-9.107.199	-35.074.089	-10.729.727	-24.344.362	-8.275.915	-5.324.340	0
Totaal na bestemming	**2.586.906**	**1.629.350**	**-319.024**	**1.948.373**	**0**	**0**	**0**

Verschillen tussen begroting 2022 en 2023

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
Lasten			
9.04 Sociale agenda	Subsidie	-2.629.166	*Doelstelling: Experimenteren met anders wonen.* Dit verschil wordt voor € 323.000,-- veroorzaakt door de planning van de uitgaven voor het ondersteunen van nieuwe woonvormen.
9.05 Cultuur en erfgoed	Subsidie	-367.648	*Doelstelling Stimuleren van een breed cultureel aanbod* In 2023 zijn geen uitgaven meer uit het noodfondscultuur (voor kleine musea) geraamd.
9.06 Regiostedenfonds	Subsidie	200.000	*Doelstelling: Sterke steden en vitale dorpen.* Dit verschil komt door een verschil in de lastneming van de subsidie door het uitgavepatroon van de betrokken gemeenten.
9.07 Herstructureringsfonds	Subsidie	-1.017.674	*Doelstelling: Sterke steden en vitale dorpen.* Dit verschil komt geheel doordat dit budget incidenteel in 2022 begroot staat.
9.08 Toekomstbestendig wonen	Inkoop	-537.784	*Doelstelling: Woonagenda uitvoeren en instrumentarium uit de agenda inzetten.* Dit verschil komt door het incidentele budget voor de SPUK flexwonen in 2022 en doordat er in 2022 een hoger bedrag begroot staat vanuit de investeringsagenda dan in 2023.

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
9.09 Boer, Burger en Natuur	Inkoop	-1.565.350	*Doelstelling: Toekomstgerichte Landbouw.* Het verschil wordt verklaard door het onderdeel cofinanciering EU in Boer, Burger, Natuur Drenthe (€ 1.500.000,--). Het overige verschil wordt verklaard door de planning het IBP.
	Subsidie	-164.933	*Doelstelling: Gezonde leefomgeving en Doelstelling: Toekomstgerichte Landbouw.* Het verschil wordt verklaard door planning in de uitgaven van de projecten vallend onder Boer, Burger, Natuur Drenthe.
9.10 Recreatie en Toerisme	Inkoop	-4.479.056	*Doelstellingen Drenthe beschikt over een toekomstbestendig netwerk, Het DrRentse aanbod in de dagrecreatie is versterkt, en de kwaliteit van de verblijfsrecreatie is verbeterd.* Momenteel zijn geen uitgaven meer begroot voor 2023.
	Subsidie	-2.932.103	*Doelstellingen Drenthe beschikt over een toekomstbestendig netwerk, Het DrRentse aanbod in de dagrecreatie is versterkt, en de kwaliteit van de verblijfsrecreatie is verbeterd.* Momenteel zijn geen uitgaven meer begroot voor 2023.
9.13 Energietransitie	Inkoop	-1.042.423	*Doelstelling: Drenthe heeft in 2030 een duurzaam, betrouwbaar en veelzijdig energiesysteem dat ruimte biedt aan onze ambities en innovatieve technieken.* Er is een verschil doordat er € 585.000,-- aan budget voor waterstof vanuit 2021 naar 2022 is overgeheveld. *Doelstelling: In 2023 een reductie van 27 % van het fossiele energiegebruik in de Drentse woonomgeving t.o.v. 2015.* Het overige verschil ontstaat door ongelijke verdeling van de investeringsagenda gelden voor slimme energieoplossingen over de jaren.
	Subsidie	-1.170.089	*Doelstelling: Drenthe heeft in 2030 een duurzaam, betrouwbaar en veelzijdig energiesysteem dat ruimte biedt aan onze ambities en innovatieve technieken.* Het verschil komt door een verschuiving van de lastneming van een subsidie voor het HEAVENN project. Daarnaast zijn er in 2022 incidentele investeringsagenda budgetten voor waterstof en slimme energieoplossingen.
9.14 Sport en bewegen	Subsidie	-1.400.000	*Doelstelling: Vergroten maatschappelijke en economische effecten sportactiviteiten.* Het verschil wordt veroorzaakt door een bedrag van €900.000,-- beschikbaar te stellen voor het EK wielrennen in 2023.
9.15 Investeringagenda 2016-2019	Inkoop	-7.729.624	*Doelstelling: Gebiedsontwikkeling Groningen Airport Eelde* Vanuit de oude investeringsagenda is voor de gebiedsontwikkeling Groningen Airport Eelde in 2023 € 2,9 miljoen,-- minder beschikbaar dan in 2022. *Doelstelling: Samen met maatschappelijke partners de sanering van asbestdaken door eigenaren stimuleren* In de Begroting 2023 is het budget voor de aanpak van de asbestdaken niet meer opgenomen. Het gaat om een bedrag van € 303.000,-- in 2022. *Doelstelling Ontwikkeling Veenhuizen* De projectmiddelen zijn incidenteel voor € 450.000,-- geraamd in 2023. *Doelstelling Vitale Vakantieparken* Alle restant middelen voor vitale vakantieparken ad € 4,3 miljoen zijn momenteel nog geraamd in 2022
	Subsidie	-2.122.763	*Doelstelling: Versterken van Drentse bedrijfsleven* 2022 was het laatste jaar waarin vanuit de investeringsagenda 2016-2019 middelen beschikbaar waren gesteld voor de subsidieregeling Dutch Techzone (voorheen Vierkant voor werk). Per 2023 vervalt deze raming van € 210.000,--. *Culturele investeringen die leiden tot een toonaangevende kwaliteit:* Momenteel zijn geen uitgaven meer geraamd voor 2023 In 2022 bedroegen deze nog € 1.000.000,-- *Toekomst gerichte landbouw.* Momenteel zijn geen uitgaven meer geraamd voor 2023 In 2022 was nog € 778.000 geraamd. *Doelstelling Ontwikkeling Veenhuizien* De subsidie aan de stichting nieuwe Rentmeester is incidenteel voor € 300.000 geraamd in 2022.
Totaal: Lasten		-26.958.613	

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
Baten			
9.08 Toekomstbestendig wonen	Ontv.subsidies	442.149	*Doelstelling: Woonagenda uitvoeren en instrumentarium uit de agenda inzetten.* In 2022 staat een incidentele ontvangst begroot vanuit de SPUK flexwonen.
9.15 Investeringagenda 2016-2019	Ontv.subsidies	242.667	*Doelstelling Vitale Vakantieparken* Alle restant inkomsten voor vitale vakantieparken ad € 242.667,-- zijn momenteel nog geraamd in 2022
Totaal: Baten		684.816	
Overige verschillen		-18.938	
Totaal van verschillen tussen 2022 en 2023		**-26.292.735**	

I.2 Paragrafen

Paragraaf 2.1 Lokale heffingen

Inleiding
De heffingen die worden opgelegd aan burgers en bedrijven vormen (naast de uitkering uit het provinciefonds) voor een belangrijk deel de inkomsten van de provincie. Deze paragraaf geeft de door u vastgestelde beleidslijnen en te realiseren belastingopbrengsten weer. Bij het heffen houden wij rekening met interne en externe kaders en wet- en regelgeving, waaronder verschillende artikelen uit de Provinciewet.

De beoogde ingangsdatum van de Omgevingswet is 1 januari 2023. De Belastingverordening van de provincie Drenthe wordt hierop aangepast. Verwijzingen naar wetsartikelen worden, indien van toepassing, aangepast en leges voor milieubelastende activiteiten worden toegevoegd.
In de paragraaf Lokale heffingen is nog geen rekening gehouden met de extra legesbaten voor deze laatste categorie, omdat de omvang nog niet kan worden ingeschat.
De Eerste Kamer gaat akkoord met de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2023, maar als de digitalisering van het landelijke Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) in oktober 2022 nog steeds hapert, kan alsnog uitstel volgen.
In dat geval zal de huidige verordening na 1 januari 2023 van kracht blijven, eventueel opnieuw vastgesteld met de verwerking van tariefsverhogingen waartoe eerder werd besloten.

Lokale heffingen moeten overheidsoptreden legitimeren
Wat krijgt de burger terug voor de betaling aan de provincie? Wij streven naar evenwicht tussen het ervaren van overheidsoptreden en de hoogte van het te betalen bedrag. In de Provinciewet staat dat provinciale opcenten tot een bepaalde limiet geheven mogen worden en dat leges maximaal kostendekkend mogen zijn. De opbrengsten van de heffingen zijn bij speciale wetten aan limieten gebonden. Bij overtreding van de regels kan de rechter de desbetreffende heffingsverordening onverbindend verklaren.

Grondwaterheffing
Op grond van het bepaalde in artikel 13.4b van de Omgevingswet hebben Provinciale Staten en heffing ingesteld op het onttrekken van grondwater. De regels die de provincie hanteert bij de grondwaterheffing zijn neergelegd in de Belastingverordening Drenthe 2023.
Op grond van het bepaalde in artikel 5.1 lid 2 onder e van de Omgevingswet in samenhang met de artikelen 16.3 en 16.4 van het Besluit activiteiten leefomgeving is het verboden om zonder vergunning van gedeputeerde staten grondwater te onttrekken of water te infiltreren:
a. Ten behoeve van industriële toepassingen, indien de te onttrekken hoeveelheid meer dan 150.000 m^3 per jaar bedraagt;
b. Ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening.
De regels die de provincie hanteert voor bovengenoemde onttrekkingen zijn vastgelegd in de Provinciale omgevingsverordening (POV) Drenthe. De bestedingsmogelijkheden voor de provincie van de grondwaterheffing zijn limitatief in de Omgevingswet opgenomen.

Op grond van artikel 13.4b van de Omgevingswet kunnen onder de heffing worden gebracht de kosten die door de provincie zijn gemaakt voor:
a. maatregelen die direct verband houden met het voorkomen en tegengaan van nadelige gevolgen van het onttrekken van grondwater en het in de bodem brengen van water, ter aanvulling van het grondwater,
b. noodzakelijke onderzoeken voor het grondwaterbeleid en de vaststelling van schade als bedoeld in artikel 15.13, eerste lid, van de Omgevingswet in samenhang met artikel 10.3, derde lid, van de Omgevingswet,

c. het houden van een register met gegevens over het onttrekken van grondwater en het in de bodem brengen van water, ter aanvulling van het grondwater,
d. de vergoeding van schade als bedoeld in artikel 4:126, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht in samenhang met artikel 15.1, eerste lid, onder f, van de Omgevingswet die voortvloeit uit het onttrekken van grondwater of het in de bodem brengen van water, ter aanvulling van het grondwater, en waarvoor gedeputeerde staten het bevoegd gezag zijn.

Inkomsten
De belasting wordt geheven naar de onttrokken hoeveelheid grondwater gemeten in kubieke meters. Indien op grond van de vergunningvoorschriften water wordt geïnfiltreerd, wordt op aanvraag van belastingplichtige het aantal kubieke meters geïnfiltreerd water in mindering gebracht op de voor de belasting te hanteren onttrokken hoeveelheid grondwater. De hoogte van de heffing is vastgesteld door Provinciale Staten. Voor 2023 geldt een tarief van € 1,115 per 100 m^3 onttrokken hoeveelheid grondwater. De te betalen heffing mag naar beneden worden afgerond op hele euro's.
De belasting wordt verschuldigd op het moment waarop het grondwater wordt onttrokken en moet op aangifte worden voldaan. De geraamde inkomsten voor 2023 zijn € 700.000,--.

Kwijtscheldingsbeleid
Bij invordering van de grondwaterbelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Heffing ontgrondingen
Op grond van artikel 13.4a van de Omgevingswet heeft u bij wijze van belasting een heffing ingesteld op het ontgronden van stoffen. De regels die de provincie hanteert bij de ontgrondingenheffing zijn vastgelegd in de Belastingverordening Drenthe 2023, de Omgevingswet en het Omgevingsbesluit. De bestedingsmogelijkheden voor de provincie van de ontgrondingenheffing zijn limitatief in de Omgevingswet (artikel 13.4a) opgenomen.

Kosten die onder de heffing zijn gebracht
Op grond van de Belastingverordening Drenthe wordt een heffing in rekening gebracht voor kosten met betrekking tot schadevergoedingen als bedoeld in artikel 4:126, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht in samenhang met artikel 15.1, eerste lid, van de Omgevingswet. Het provinciale tarief daarvoor bedraagt € 0,45 per 100 m^3 hoeveelheid stoffen.

Inkomsten
De heffingsplicht geldt voor houders van vergunningen, van meer dan 10.000 m^3 vaste stoffen. De belastingschuld ontstaat op het tijdstip dat de vergunning is verleend en wordt door middel van aanslag opgelegd. De geraamde inkomsten voor 2023 zijn € 7.500,--.

Teruggaaf
Indien een vergunning wordt vernietigd of ingetrokken dan wel gewijzigd, kan teruggaaf van de heffing plaatsvinden. Geen teruggaaf vindt plaats over de hoeveelheid stoffen die al is gewonnen. Teruggaaf blijft ook achterwege indien het bedrag dat moet worden teruggegeven minder bedraagt dan het in artikel 8.2, tweede lid, van het Omgevingsbesluit genoemde bedrag van € 250,--.

Kwijtscheldingsbeleid
Bij de invordering van de ontgrondingenheffing wordt geen kwijtschelding verleend.

Leges
Onder de naam *leges* worden rechten geheven over het genot van de door of vanwege het provinciaal bestuur verstrekte diensten. De leges worden geheven van de aanvrager van de dienst dan wel

degene voor wie de dienst is verleend. De tarieventabel voor 2023 zal in het najaar van 2022 beschikbaar komen. Voor een korte toelichting op de gevolgen van de invoering van de Omgevingswet verwijzen wij naar de inleiding.

Budgetomschrijving	Categorie	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Leges (v/h) WABO	Bouwwerken	225.000	225.000	225.000
Leges (v/h) Uitv. Nb-wet	Natura 2000, Flora en fauna	210.000	210.000	125.000
Leges Ontgrondingen	Ontgrondingen	30.000	30.000	30.000
Leges (v/h) Waterwet	Wateronttrekkingsactiviteit	10.000	10.000	10.000
Leges WVW 1994 / RVV 1990 / RV	Wegenverkeerswet 1994 (WVW 1994) - Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (RVV 1990) - Regeling Voertuigen (RV)	14.000	14.000	14.000
Leges wegen	Omgevingsverordening Drenthe	5.000	5.000	5.000
Leges vaarwegen	Omgevingsverordening Drenthe/Verordening nautisch beheer vaarwegen/Scheepvaartverkeerswet en Binnenvaartpolitiereglement	1.000	1.000	1.000
Totaal		495.000	495.000	410.000

Nazorgheffing stortplaatsen
De provincie is op grond van de Wet milieubeheer (Wm) verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van stortplaatsen waar op of na 1 september 1996 nog afval is gestort. De Provincie Drenthe draagt deze verantwoordelijkheid voor twee stortplaatsen, Meisner Noord-Drenthe BV te Ubbena (in eigendom bij SITA Holding) en Attero B.V. te Wijster.

Het doel van de nazorgregeling in de Wm is om zeker te stellen dat bestaande en nieuwe stortplaatsen, die voldoen aan de eisen van het Stortbesluit bodembescherming, ook na sluiting tot in lengte van jaren aan hetzelfde beschermingsniveau blijven voldoen, zodat zij geen risico voor verontreiniging van de bodem vormen. Dekking van de kosten voor de desbetreffende nazorg vindt plaats door middel van een door u ingestelde heffing die de provincie gedurende de exploitatiefase van de stortplaats aan de exploitant oplegt. Deze heffing wordt vastgesteld aan de hand van het doelvermogen dat op grond van een door de exploitant ingediend nazorgplan wordt berekend. Beoordeling van nazorgplannen en berekening van het doelvermogen vindt plaats aan de hand van in IPO-verband opgestelde modellen en controlelijsten.

Beleid
Het provinciale beleid is erop gericht de heffing toereikend te laten zijn om de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen te bekostigen. Het tarief voor 2023 wordt via de Belastingverordening provincie Drenthe bepaald aan de hand van de vastgestelde jaarrekening van het Nazorgfonds provincie Drenthe 2022.

Inkomsten
In 2022 is aan Attero geen nazorgheffing opgelegd omdat het fondsvermogen per 31 december 2021 minder dan 10% afweek van de netto contante waarde van het doelvermogen. Als de vastgestelde jaarrekening 2022 van het Nazorgfonds uitwijst dat het fondsvermogen meer dan 10% afwijkt van de netto contante waarde van het doelvermogen, wordt een heffing opgelegd.
Stortplaats Meisner is in 2013 gesloten. Nu de stortplaats is gesloten, kan geen heffing meer worden opgelegd.

Opcenten motorrijtuigenbelasting
Op grond van artikel 222 van de Provinciewet worden provinciale opcenten geheven. De opcenten zijn een opslag op een nationale belasting, namelijk de motorrijtuigenbelasting (MRB). Deze belasting wordt geïnd door de Rijksbelastingdienst. De opbrengst opcenten MRB is qua opbrengst de belangrijkste provinciale heffing.

Beleid
Zoals aangegeven in het Coalitieakkoord, zien wij in deze bestuursperiode af van indexering van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Wij bevriezen het aantal opcenten daarom op 92, ook voor het begrotingsjaar 2023.

De inkomsten
Via een begrotingswijziging bij deze Begroting 2023 stellen we de geraamde inkomsten opcenten MRB bij, ook nog voor het lopende jaar 2022. De geraamde inkomsten baseren wij op het tarief van 92 opcenten, het autobestand en de samenstelling van dat autobestand in 2022.
In deze begroting is voor 2022 de raming aangepast op basis van de informatie die wij in januari van de belastingdienst hebben ontvangen .
Vanaf 2023 is de raming het gemiddelde van de ramingen van januari 2022 en juli 2022.
Tegen die tijd zit er een nieuw provinciaal belastinggebied aan te komen, maar wat daarvan de opbrengst is, is nog niet bekend. We gaan er vooralsnog van uit dat de opbrengst in elk geval niet lager zal zijn dan die van de opbrengsten nu. Maar daarvoor is er geen enkele garantie.
Bij de samenstelling van het autobestand is vooral bij de dieselvoertuigen een trend te zien waarbij er minder lichtere diesels komen en er een groei is in het zwaardere segment. Verder is een duidelijke groei te zien in de categorie elektrische voertuigen. Voor de derving van de opcentenopbrengst vanwege vrijstelling van MRB voor elektrische voertuigen tot 2025 worden de provincies over de jaren 2022 tot en met 2024 gecompenseerd via de algemene uitkering uit het provinciefonds.

2023	2024	2025	2026
92,0	92,0	92,0	92,0

Uitgaande van het bovenstaande tarief van 92 opcenten en de aangegeven wijze van ramen op basis van een gemiddelde van autobestand en samenstelling van het autobestand respectievelijk per 1 januari en 1 juli 2022, komen we op de volgende raming van de opbrengst van de heffing van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting (bedragen maal € 1.000,--).

2023	2024	2025	2026
62.000	62.000	62.000	62.000

Samenvatting

Voor 2023 ramen wij aan lokale heffingen vooralsnog een totaalbedrag van:

Belastingen	Opcenten	62.000.000
Heffingen	Grondwater	700.000
	Nazorgheffing gesloten stortplaatsen	-
	Ontgrondingen	7.500
Rechten	Leges	410.000
Totaal		**63.117.500**

Lokale lastendruk

Ontwikkeling opcenten motorrijtuigenbelasting in de jaren 2020 tot en met 2023

	2020	2021	2022	2023
provincie Drenthe	92,0	92,0	92,0	92,0
landelijk gemiddelde	83,1	83,5	83,6	84,9
provincie Drenthe als % van landelijk gemiddelde	110,7	110,2	110,1	108,4
wettelijk maximum	115	116,8	118,3	125,9
provincie Drenthe als % van wettelijk maximum	80	78,8	77,8	73,1

Overzicht voorgestelde tarieven opcenten op de MRB voor 2023:

Provincie		Voorgesteld tarief
Groningen		95,7
Friesland		87,0
Drenthe		92,0
Overijssel		79,9
Flevoland		82,2
Gelderland		93,0
Utrecht		79,4
Noord-Holland		67,9
Zuid-Holland (ambtelijk voorstel)		95,7
Zeeland		84,4
Noord-Brabant		80,8
Limburg		80,6

Stand per 1-9-2022

Kostendekking

Leges algemene dienstverlening			lasten	baten	kostendekking
Leges	(v/h) WABO	Bouwwerken	€ 225.000	€ 225.000	100,0%
Leges	(v/h) Uitv. Nb-wet	Natura 2000, Flora en fauna	€ 155.982	€ 125.000	80,1%
Leges	Ontgrondingen	Ontgrondingen	€ 34.152	€ 30.000	87,8%
Leges	(v/h) Waterwet	Wateronttrekkingsactiviteit	€ 55.326	€ 10.000	18,1%
Leges	WVW 1994 / RVV 1990 / RV	Wegenverkeerswet 1994 (WVW 1994) - Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (RVV 1990) - Regeling Voertuigen (RV)	€ 53.620	€ 18.000	33,6%
	Wegen en vaarwegen	Omgevingsverordening Drenthe/Verordening nautisch beheer vaarwegen/Scheepvaartverkeerswet en Binnenvaartpolitiereglement			
Leges	Diversen	Diversen	€ -	€ -	0,0%
Leges	Drentse Vaarwegen	Omgevingsverordening Drenthe vaarwegen	€ 4.781	€ 2.000	41,8%
Kostendekking Leges			**€ 528.861**	**€ 410.000**	**77,5%**

Baten in % van totale baten			%
Leges	(v/h) WABO	Bouwwerken	54,9%
Leges	(v/h) Uitv. Nb-wet	Natura 2000, Flora en fauna	30,5%
Leges	Ontgrondingen	Ontgrondingen	7,3%
Leges	(v/h) Waterwet	Wateronttrekkingsactiviteit	2,4%
Leges	WVW 1994 / RVV 1990 / RV	Wegenverkeerswet 1994 (WVW 1994) - Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (RVV 1990) - Regeling Voertuigen (RV)	4,4%
	Wegen en vaarwegen	Omgevingsverordening Drenthe/Verordening nautisch beheer vaarwegen/Scheepvaartverkeerswet en Binnenvaartpolitiereglement	
Leges	Diversen	Diversen	0,0%
Leges	Drentse Vaarwegen	Omgevingsverordening Drenthe vaarwegen	0,5%
Totale baten			**100,0%**

Paragraaf 2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding
De wereld om ons heen wordt steeds complexer en onzekerder. Onderhand is de enige nieuwe zekerheid onzekerheid. Als overheid worstelen we dagelijks tussen enerzijds het bieden van zekerheid en anderzijds het daarvoor juist benodigde omgaan met onzekerheid. Dit vraagt om verdere professionalisering van risicomanagement. Risicomanagement voegt bewustzijn toe over de mate waarin we onze doelstellingen kunnen halen. Het dwingt tot het expliciet maken van kansen en risico's en het beheersen daarvan. Ook geeft het de organisatie de mogelijkheid om proactief om te gaan met kansen en risico's in plaats van reactief. Door risico's te identificeren kunnen bijbehorende beheersmaatregelen worden genomen. Daarnaast hebben wij een risicoreserve gevormd. De hoogte van deze risicoreserve is vastgesteld na inventarisatie van de risico's die zich kunnen voordoen bij de provincie Drenthe.

Risicomanagement is nooit af. De provincie werkt aan voortdurende professionalisering van het risicomanagement. Het kiezen van een praktische methode voor risicomanagement, de wijze van implementatie in de dagelijkse gang van zaken en het bepalen van de wijze van rapportage, zijn belangrijke kaders bij de vormgeving van risicomanagement.
Aandachtspunten bij de uitvoering zijn het vastleggen van beleid, verdeling van taken en verantwoordelijkheden, training van medewerkers en ondersteuning door middel van een risicomanagement informatiesysteem.

Risicomanagement gaat niet alleen over regels, maar heeft ook een belangrijk cultuurelement. Het vraagt een andere blik op de organisatie en de processen die daarbinnen vorm krijgen. Daarbij is het van groot belang dat het gedragen wordt door organisatie en bestuur; dus zowel Statenleden, als collegeleden en medewerkers. Dat is een belangrijke randvoorwaarde voor succes. Risicomanagement is dan ook meer dan alleen het financieel kwantificeren en identificeren van risico's.

In de organisatie wordt gewerkt aan een verbeterd risicobewustzijn en de implementatie van meer strategisch risicomanagement wat tot inbedding in de planning- en controlcyclus en borging van de werkwijze leidt. Risicomanagement is ook een belangrijk onderdeel van de organisatieontwikkeling.

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft inzicht in de risico's, maar ook in de weerstandscapaciteit die aanwezig is om de risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's. De weerstandscapaciteit omvat de middelen en mogelijkheden waarover de provincie kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Voor het kunnen beoordelen van het weerstandsvermogen is het noodzakelijk de aanwezige weerstandscapaciteit te analyseren in samenhang met de omvang en de achtergronden van de risico's. In deze paragraaf komen aan bod:

- Provinciaal beleid;
- Beschikbare weerstandscapaciteit:
    - Incidentele weerstandscapaciteit;
    - Structurele weerstandscapaciteit;
    - De weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe;
- Inventarisatie en beheersing van risico's;
- Relatie tussen benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit.

Hoe we als organisatie omgaan met risicomanagement is weergegeven in de Nota weerstandsvermogen en risicomanagement 2020, deze is als onderdeel van het Financieel beleid 2020 vastgesteld in de PS-vergadering van 16 december 2020.

Een afzonderlijk aandachtsgebied van risicomanagement behelst het verstrekken van leningen en garanties om hiermee een voor de provincie Drenthe gewenst beleidsdoel te behalen. Het betreft hier bijvoorbeeld leningen voor de aanleg van breedbandnetwerken en de verwijdering van asbestdaken. De risico’s die hiermee gepaard gaan worden opgevangen in de daarvoor ingestelde Reserve opvang revolverend financieren. Een specifieke toelichting op dit onderwerp is te vinden in de paragraaf Financiering.

Actuele ontwikkelingen
Kregen we 2020 te maken met de coronacrisis, die de wereld op z'n kop zette en voor veel onzekerheden heeft gezorgd, nu hebben we te maken met de oorlog in de Oekraïne en de gevolgen hiervan. Dit brengt risico's en gevolgen met zich mee op diverse beleidsterreinen.
We lopen hierdoor als organisatie risico's met betrekking tot het behalen van onze doelstellingen. Er worden binnen de organisatie maatregelen getroffen om deze risico's zoveel mogelijk te beperken. Zo hebben we onder meer te maken met enorme prijsstijgingen en beschikbaarheid van o.a. materialen. Ook de arbeidsmarkt is erg onzeker.
Verder brengen de invoering van de Omgevingswet en de grote transities zoals stikstof, klimaat en energie en wonen de nodige uitdagingen en risico's met zich mee voor de provincie Drenthe. Op dit moment zijn we nog bezig om zoveel mogelijk risico's van deze ontwikkelingen in kaart te brengen en financieel te vertalen. Het is echter niet voor alle risico's mogelijk om de financiële impact al te bepalen. Daar waar mogelijk zijn deze risico's meegenomen in het weerstandsvermogen.

Provinciaal beleid
Om de ambities van de provincie te realiseren is het van belang dat de provinciale middelen zo effectief mogelijk ingezet worden. In de begroting is structureel een post voor onvoorziene uitgaven geraamd van € 500.000,--. De provincie gaat op de volgende wijze om met tegenvallers c.q. voorgevallen risico’s:
1. Opvang binnen het eigen programma en daarbinnen beschikbare budgetten;
2. Opvang binnen de eigen portefeuille (als GS deze afspraak onderling willen maken);
3. Middelen binnen de Begroting, inclusief de eventueel nog aanwezige vrije ruimte.
4. Post voor onvoorziene uitgaven, conform de richtlijnen voor de inzet van deze post;
5. Algemene reserve, indien geen al onderkend risico;
6. Risicoreserve, pas als het gaat om voorziene risico’s waarbij schade daaraan te relateren is.

De provincie Drenthe houdt een ratio aan van het weerstandsvermogen van 1,0 tot 1,4 (voldoende). Hierdoor heeft de organisatie ruimte om onvoorziene risico’s af te dekken. Jaarlijks brengen we de ratio in beeld bij de het opstellen van de begroting en de jaarrekening. Indien de ratio weerstandsvermogen lager dan 1,0 wordt, leggen Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten uit wat hier de oorzaak van is en doen ze een voorstel hoe hiermee om te gaan. De ratio is van invloed op de aan te houden Risicoreserve.
GS kunnen jaarlijks bij de vaststelling van de Begroting een voorstel doen of er een bedrag moet worden toegevoegd of kan worden onttrokken aan de Risicoreserve, afhankelijk van de ratio van het weerstandsvermogen.

Beschikbare weerstandscapaciteit
Om de beschikbare weerstandscapaciteit te bepalen moet er gekeken worden naar de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt om niet begrote kosten te dekken. Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit
De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen dat ingezet kan worden om eenmalige tegenvallers op te vangen.

Algemene Reserve
Dit is een vrij besteedbare reserve voor algemene doeleinden. Financieel technisch maakt deze reserve deel uit van het weerstandsvermogen van de provincie. De stand van deze reserve is per 1 januari 2023 € 1.785.773,--. Voor deze reserve streven we een normomvang na van € 5 miljoen, die wordt toegerekend aan de weerstandscapaciteit. Voor de Begroting 2023 hebben we voor de berekening van het weerstandsvermogen de stand van de reserve op per 1 januari (€ 1.785.773,--) meegenomen.

Risicoreserve
Deze reserve is ingesteld om incidentele tegenvallers op te vangen, welke niet door een specifieke voorziening worden afgedekt. De reserve heeft per 1 januari 2023 een omvang van € 21.325.000,--. Jaarlijks wordt aan de hand van een risico-inventarisatie bekeken in hoeverre het weerstandsvermogen in de toekomst dient te worden bijgesteld.

De samenstelling en ontwikkeling van de algemene reserves ziet er als volgt uit.

Bedragen x € 1.000,- per 31 december	2023	2024	2025	2026
Reserve voor algemene doeleinden	1.785	6.021	6.498	6.498
Risicoreserve	21.325	21.335	21.325	21.325
Totaal algemene reserves	23.110	27.356	27.823	27.823

Structurele weerstandscapaciteit
Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. Dit betreft in beginsel de optelsom van de ruimte op de begroting en de onbenutte belastingcapaciteit.

Ruimte in de begroting
De post onvoorziene uitgaven binnen het begrotingsprogramma Financiering en algemene dekkingsmiddelen, van structureel € 500.000,- is onderdeel van de structurele weerstandscapaciteit.

Onbenutte belastingcapaciteit
De onbenutte belastingcapaciteit van de provincie Drenthe bestaat uit het verschil tussen de opbrengst bij het maximaal aantal te heffen opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB) en de opbrengst bij het werkelijke tarief. De raming in de begroting 2023 is uitgegaan van een tarief per 1 januari 2023 van 92 opcenten. Het tarief voor de opcentenheffing op de MRB wordt jaarlijks gemaximeerd door de staatssecretaris van Financiën. Het maximum voor 2023 wordt naar verwachting vastgesteld op 125,9 opcenten. Dat levert het volgende beeld op:

Bedragen x € 1.000,-	2023	2024	2025	2026
Voorgesteld tarief	62.000	62.000	62.000	62.000
Maximaal tarief	84.783	84.783	84.783	84.783
Onbenutte belastingcapaciteit	22.783	22.783	22.783	22.783

De weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe

Uit de hiervoor genoemde gegevens blijkt dat de weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe als volgt meerjarig kan worden weergegeven.

	2023		2024		2025		2026	
	S	I	S	I	S	I	S	I
Risicoreserve		21.325		21.325		21.325		21.325
Normomvang Algemene reserve		1.785		5.000		5.000		5.000
Post voor on-voorzien uitgaven	500		500		500		500	
Onbenutte belastingcapaciteit	22.783		22.783		22.783		22.783	
Totaal (inc. + struct.)	46.393		49.608		49.608		49.608	

Vanzelfsprekend geldt dat de componenten van de weerstandscapaciteit verschillen in hun mate van inzetbaarheid. Zo is de risicoreserve direct aanwendbaar tot het maximum. Het verhogen van het aantal opcenten tot het maximale tarief is echter niet realistisch.

Inventarisatie en beheersing risico's

Van de risico’s die de provincie loopt, is een aantal afgedekt door de gebruikelijke verzekeringen of door het instellen van voorzieningen. In deze paragraaf gaat het om risico’s die niet zijn afgedekt of niet kunnen worden afgedekt. Provincies hebben te maken met een diversiteit aan lastig in te schatten risico’s die bovendien soms onderling afhankelijk zijn. De provincie Drenthe acht het wenselijk om risico’s die van invloed zijn op de bedrijfsvoering beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico’s wordt de provincie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico’s nu en de risico’s gerelateerd aan toekomstige investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van de provincie. Om de risico’s van provincie Drenthe in kaart te brengen, wordt periodiek de risico-inventarisatie geactualiseerd en een risicoprofiel opgesteld. Uit de actuele inventarisatie zijn in totaal 51 risico’s naar voren gekomen en beschreven. In het onderstaande overzicht staan de 10 belangrijkste risico’s (= 80,78% invloed op totaal) en hoe deze beheerst worden. Deze 51 risico’s vertegenwoordigen een bedrag van afgerond € 56,6 miljoen. De in de tabel genoemde nummers komen overeen met de nummers in het door de provincie gebruikte registratiesysteem.

Risi-co nr	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Financieel gevolg	incidenteel / structureel
R245	Attero beschikt niet over de financiële middelen om bovenafdichting van de stortplaats te Wijster te kunnen realiseren.	De kosten voor de bovenafdichting komen voor rekening van de provincie	Attero heeft aan de provincie een borgtocht afgegeven, met hieraan gekoppeld twee financiële ratio’s. Attero wordt geacht een acceptabele financiële positie te hebben als zij voldoet aan beide ratio’s, die worden onderbouwd met de jaarlijks te ontvangen geconsolideerde jaarrekening en accountantsverklaring. Op deze wijze zijn wij in staat de financiële positie van Attero te monitoren en indien nodig maatregelen te nemen.	max. € 14.500.000	structureel

Risi-co nr	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Financieel gevolg	incidenteel / structureel
R216	Verlaging uitkering provinciefonds	Lagere inkomsten en daardoor geringere bestedingsruimte of noodzaak tot ombuigingen	Invloed uitoefenen door o.a. inbreng in IPO; lobby	max. € 7.000.000	structureel
R134	Het doelvermogen in het Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen provincie Drenthe is onvoldoende om de eeuwigdurende nazorg te kunnen financieren.	De kosten voor de eeuwigdurende nazorg komen voor zover deze niet gedekt kunnen worden door het fonds voor rekening van de provincie.	In gesprek met Attero blijven over mogelijkheden om vermogen op peil te brengen dan wel te houden. Indien de contante waarde van het doelvermogen 10% of meer afwijkt van de reeds opgebouwde waarde, wordt er afgerekend met Attero. Ook kan er iedere vijf jaar, en na vaststelling van een nieuw nazorgplan, worden afgerekend.	max. € 11.000.000	structureel
R121	Juridische fouten bij staatssteun, waarbij de provincie verwijtbaar is	Ten onrechte verstrekte overheidsmiddelen worden teruggevorderd	Deskundigheidsbevordering, inzetten second opinion.	max. € 2.500.000	structureel
R246	Het plafond van het BTW-compensatiefonds wordt overschreden.	Terugvordering van het teveel ontvangen BTW via het provinciefonds.	Invloed uitoefenen door o.a. inbreng in IPO; lobby, scherp zijn op btw-declaraties	max. € 1.250.000	structureel
R243	Wegvloeien kennis	Voor (tijdelijke) vervanging moeten hoge kosten voor inhuur en advies worden gemaakt. Het ontbreken en verloren gaan van kennis. De continuïteit van kennis in de organisatie wordt niet gewaarborgd	Ambitiies afstemmen op de beschikbare capaciteit. Realistische werkplanningen maken. Strategische Personeelsplanning invoeren en bijhouden.	max.€ 1.000.000	structureel
R74	Vertraging in de uitvoering van een infrastructureel project (grondaankoop)	Grondaankoop niet tijdig geregeld, geld niet tijdig beschikbaar door cofinanciering	Grondaankoop in de initiatieffase; verkennen en vroegtijdig starten met planprocedure cq onteigening	max. € 1.000.000	structureel
R220	De waarde van de beleggingsportefeuille van de NOM daalt, waardoor de marktwaarde van de NOM ook daalt.	Op grond van BBV mag onze boekwaarde (historische verkrijgingsprijs) niet hoger zijn dan die marktwaarde, waardoor een afwaardering moet plaatsvinden.	Invloed uitoefenen als aandeelhouder.	max. € 2.000.000	structureel
R217	virussen en hacking gericht op het plat leggen van het gehele systeem	Gedurende langere tijd niet functionerende provinciale systemen	Continue actuele software. Compartimentering van hard- en software. Continue monitoring. Frequent onderzoek naar potentiële lekken in de beveiliging.	max. € 2.000.000	structureel
R58	Claims van derden	uitbetaling claims	Zorgdragen voor adequate en zorgvuldige procedures /handhaving waardoor onterechte claims zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen. Afdekken door middel van aansprakelijkheidsverzekering en aanvullend de risicoreserve.	max.€ 1.000.000	structureel

In de tabel is onderscheid gemaakt in incidentele en structurele risico's. De risico’s die als structureel kunnen worden aangemerkt (en dus van invloed zijn op het meerjarenbeeld van de provincie), hebben wij voor 1 jaar meegenomen in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Wij zijn namelijk van mening dat indien structurele risico’s zich voordoen, hier binnen een jaar beleidsmatig op kan worden geanticipeerd en dat dus geen beroep hoeft te worden gedaan op de beschikbare structurele weerstandscapaciteit. Dit betekent dat wij bij de analyse van de toereikendheid van de

beschikbare weerstandscapaciteit geen onderscheid hebben gemaakt tussen incidentele en structurele risico's.
Op basis van de ingevoerde risico's en geactiveerde beheersmaatregelen is een risicosimulatie uitgevoerd. De simulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag van € 56,6 miljoen ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Uit de simulatie volgt dat met 90% zekerheid alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 17.227.000,-- als benodigde weerstandscapaciteit

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit
De beschikbare weerstandscapaciteit van de Provincie Drenthe bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken, hieronder valt onder meer de hiervoor ingestelde Risicoreserve. Voor het afdekken van de risico's wordt gebruik gemaakt van de incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit	
Weerstand	Startcapaciteit
Risicoreserve	21.325.000
Omvang Algemene Reserve	1.785.773
Post voor onvoorziene uitgaven	500.000
Onbenutte belastingcapaciteit	22.783.000
Totale weerstandscapaciteit	46.393.773

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Aangezien de risicoreserve, de omvang van de Algemene Reserve en de post voor onvoorziene uitgaven bij calamiteiten direct aanwendbaar zijn worden uitsluitend deze bedragen gebruikt om de weerstandsnorm te berekenen. De uitkomst van die berekening vormt de ratio weerstandsvermogen. De ontwikkeling van de weerstandscapaciteit in relatie tot het risicoprofiel wordt nauwlettend gevolgd.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€\ 23.610.773}{€\ 17.227.000} = 1{,}37$$

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van de berekende ratio.

Tabel 4: Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

Het kengetal van de provincie Drenthe valt in klasse C. Dit duidt op voldoende weerstandsvermogen.

Conclusie / Samenvatting
Met 90% zekerheid kunnen alle risico's worden afgedekt met een bedrag van € 17.227.000. De werkelijke omvang van de Risicoreserve is op het gewenste niveau. De ratio is ten opzichte van de jaarrekening 2021 gedaald. Dit komt omdat de beschikbare weerstandscapaciteit is gedaald door de stand van de Algemene Reserve op 1 januari 2023. In de loop van 2023 wordt de Algemene Reserve weer aangevuld en zal de beschikbare weerstandscapaciteit weer toenemen.
We blijven kritisch kijken in welke mate we door beheersmaatregelen de omvang van de risico's kunnen inperken.

Verplichte kengetallen financiële positie in begroting

Kengetal	realisatie	begroot	begroot	begroot	begroot	begroot
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1A. Netto schuldquote	-29,10%	13,63%	53,68%	65,86%	71,35%	86,15%
1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	-69,00%	-25,97%	12,11%	28,24%	31,89%	44,21%
2. Solvabiliteitsratio	69,70%	59,33%	53,26%	46,60%	41,75%	37,57%
3. Grondexploitatie	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
4. Structurele exploitatieruimte	13,90%	9,52%	4,69%	2,78%	3,48%	5,91%
5. Belastingcapaciteit	110,2	110,0	108,4	108,4	108,4	108,4

1A. De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Dit kengetal geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie.

1B. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Een netto schuldquote van minder dan 100% wordt als voldoende beschouwd. Hoe lager dit percentage hoe beter.
De Begroting 2023 laat een netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen zien van **ruim voldoende** met 12,11%. Dit komt vooral doordat de provincie Drenthe geen vaste schulden heeft. Ten opzichte van de begroting 2022 is dit een verslechtering van 38,08%. Dit wordt met name veroorzaakt doordat de liquiditeiten (de omvang van de middelen in 's Rijks schatkist) zijn afgenomen.

2. Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin wij in staat zijn aan onze financiële verplichtingen te voldoen. Onder dit kengetal wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Hoe hoger dit percentage hoe beter. Een solvabiliteit tussen de 25% en 40% wordt als gezond beschouwd.
Met een solvabiliteitspercentage van 53,26 % in 2023 zit de provincie Drenthe ruim boven de 40%. De provincie Drenthe beschikt hierbij over een **zeer gezonde** vermogenspositie.

3. De provincie Drenthe heeft geen grondexploitaties.

4. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn. Dit kengetal geeft aan in welke mate de provincie voldoende structurele baten heeft om haar structurele lasten te kunnen dekken. Hoe hoger dit percentage hoe beter. Hierbij geldt wel als voorwaarde dat het percentage of in het begrotingsjaar of in de meerjarenraming positief is. Met een percentage van 4,69% scoort de provincie Drenthe hier **voldoende**.

5. Een provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal te heffen opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. Geen enkele provincie maakt gebruik van dit maximale tarief. De belastingcapaciteit van provincies wordt berekend door het aantal opcenten in jaar t te vergelijken met het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage.

Als we de beschikbare kengetallen in hun onderlinge verhouding beoordelen concluderen wij dat onze financiële positie nog steeds **goed** is.

Paragraaf 2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding
Met het onderhoud van kapitaalgoederen is een substantieel deel van de exploitatie gemoeid. In deze paragraaf worden de beleidslijnen en de beheersmatige aspecten, zoals de uitvoering van het onderhoud, weergegeven. Kapitaalgoederen zijn alle goederen die in eigendom zijn van de provincie met een meerjarig nut. De kapitaalgoederen zijn opgenomen op de balans. Ze moeten goed onderhouden worden, zodat ze in stand blijven en er geen achterstallig onderhoud ontstaat met financiële gevolgen voor de toekomst. De kapitaalgoederen zijn als volgt gerubriceerd:
· Wegen;
· Vaarwegen;
· Gebouwen.

Wegen en vaarwegen

Wat willen wij bereiken?
De provincie Drenthe heeft 518 km weg, 177 km vaarweg, 270 km fietspaden, 72 bruggen en sluizen en 151 vaste kunstwerken in beheer en onderhoud. De provincie Drenthe is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van dit provinciale wegen- en vaarwegennetwerk. Omdat deze objecten van grote maatschappelijke waarde zijn**,** is de provincie Drenthe verantwoordelijk voor het behalen van maximale meerwaarde uit deze investering en dient daarbij rekening te houden met de belangen van de gebruikers.
In het beleidsplan zijn de kaders vastgelegd hoe het beheer en onderhoud van de wegen en vaarwegen plaatsvindt. Op basis van deze beleidskaders staan in het afzonderlijke beheerplan de beheer- en onderhoudsactiviteiten beschreven. De daaruit volgende programmering en benodigde financiën zijn vervolgens opgenomen in het Meerjaren Onderhoudsprogramma (MJOP).

De beheer- en onderhoudsactiviteiten voor Wegen en Vaarwegen maken onderdeel uit van programma 4: Mobiliteit en Bereikbaarheid. Het programma heeft als ambitie dat de provincie Drenthe in alle opzichten optimaal bereikbaar moet zijn. Vanuit het perspectief van beheer en onderhoud betekent dit dat de activiteiten zijn gericht op een goede beschikbaarheid voor en een veilige doorstroming van het (vaarweg-)verkeer en er aandacht is voor een aantrekkelijke en gezonde omgeving rondom wegen en vaarwegen.

De beheerstrategie is beschreven in het beheerplan en afgestemd op het voldoen aan wet- en regelgeving en de bestuurlijke doelstellingen. Daarnaast wordt een link gelegd met wat dit betekent voor de beheer- en onderhoudsactiviteiten aan de wegen en vaarwegen.
Wat gaan wij daarvoor doen?
Op 16 december 2020 is het Meerjaren Onderhoudsprogramma 2021-2024 vastgesteld. De daarin opgenomen activiteiten bestaan uit vast of groot onderhoud en eventuele vervanging.

Vast onderhoud betreft activiteiten ten behoeve van de dagelijkse beschikbaarheid van en veiligheid op het areaal. Voorbeelden zijn maaiwerkzaamheden, het strooien van de gladheidsbestrijding, het afhandelen van calamiteiten en uitvoeren van kleine reparaties. De kosten voor vast onderhoud worden geschat op basis van de uitgaven van de afgelopen jaren.

Groot onderhoud betreft planbaar onderhoud om de levensduur van het areaal te borgen. Onderhoudsactiviteiten worden gepland op basis van een inspectie of levensduur. Voorbeelden zijn het vervangen van een asfalt deklaag of het vervangen van verouderde, cruciale onderdelen van een beweegbare brug.

Als onderhoud niet langer rendabel of in stand houden technisch niet meer mogelijk is, worden objecten vervangen. Er loopt een investeringskrediet voor het vervangen van kunstwerken (2011-2030). Er is een investeringskrediet voor het vervangen van beschoeiing (2021-2024).

In 2023 zijn de volgende groot onderhoudswerkzaamheden aan wegen (verharding) gepland, hiervoor is circa € 5,4 miljoen geraamd.

Wegnr.	Lengte (km)
F353	0,1
F371	3,0
F372	0,2
F863	0,6
N34	9,3
N353	0,1
N371	1,0
N373	9,0
N375	3,8
N376	2,1
N381	8,0
N382	0,5
N386	1,7
N851	1,4
N853	1,5
N855	0,3
Fietspad	3,8
Hoofdrijbaan	38,6
Eindtotaal	42,5

Daarnaast is in 2023 onderhoud gepland aan 4 beweegbare bruggen en 5 sluizen in de provinciale vaarwegen te weten:
- 1e en 2e Uffelterbrug en Havelterbrug in de Drentsche Hoofdvaart,
- De Kerkbrug in de Verlengde Hoogeveensche Vaart,
- Sluisdeuren Jansenverlaat en Emmercompascuum,
- Sluisdeuren Stieltjeskanaalsluis en Oranjesluis,
- Geleidewerken Ossesluis.

De kosten die hiermee gemoeid zijn, bedragen circa € 2,4 miljoen (deels groot onderhoud ten laste van exploitatie en deels vervanging ten laste van vervangingskrediet).
Vervanging van beschoeiingen zal plaatsvinden op diverse trajecten in het Stieltjeskanaal, Verlengde Hoogeveensche Vaart de kosten bedragen circa € 6 miljoen.

Wat gaat dat kosten/wat levert dat op?
Het resultaat hiervan is het veilig beschikbaar houden van het provinciale wegenbestand op het afgesproken kwaliteitsniveau als integraal onderdeel van de Drentse economie met daarbij aandacht voor een schone, gezonde, mooie leefomgeving. Daarnaast is het resultaat het veilig en beschikbaar houden van de provinciale vaarwegen op het huidige kwaliteitsniveau met aandacht voor een schone en gezonde leefomgeving en waarbij de functionaliteit voor de beroeps-/recreatievaart en de aan- en afvoer van water gewaarborgd blijft.

Gebouwen
Wat willen wij bereiken?
Vastgoed van de provincie

De provincie Drenthe heeft de volgende gebouwen in beheer en onderhoud:
- Het provinciehuis;
- Het Drents Museum, incl. kantoren aan de Kloosterstraat;
- Het Depot Drents Museum;
- Huize Tetrode (besluit verkoop 2022);
- Vier actieve (vaar)wegen steunpunten (Peelo, Kloosterveen, Rogat en Schoonebeek);
- Een passieve (vaar)wegen steunpunt (Borger);
- Gieten kiosk (locatie P+R/Busstation);
- Voormalige brug- en sluiswoningen;
- Overige opstallen W&V;
- Health Hub Roden (HHR);
- RLS Eelde;
- Ondernemersfabrieken

Provinciehuis
Het vastgoed- en exploitatiebeleid bestaat uit het onderhoudsbeleid en huisvestingsbeleid.
Het huisvestingsbeleid richt zich op het gebruik van het gebouw en hoe we met onze werkomgeving om willen gaan. Onze werkomgeving is activiteitengericht, flexibel, schoon, open en transparant. Daarnaast stimuleert de werkomgeving tot ontmoeten en samenwerking. In het Huisvestingsbeleidsplan wordt beschreven hoe we het provinciehuis gebruiken. Aan het huisvestingsplan liggen o.a bezettingsgraadmeting, tevredenheidsmeting en de visie van de directie op de organisatie ten grondslag. Tijdens en na de coronapandemie hebben we geconcludeerd dat activiteitengericht/hybride werken de nieuwe maat is. Faciliteiten in het provinciehuis worden hierop verder aangepast.
Na afronding van de revitalisering van het provinciehuis in 2011 is ook het onderhoudsbeleid herzien. Het onderhoudsbeleid van het provinciehuis is dat er zoveel mogelijk "planmatig en voorspelbaar" wordt uitgevoerd in plaats van "ad hoc". Het gaat om het voorkomen van risico's en beheersen van kwaliteit ten opzichte van het beschikbaar budget, zodat er geen achterstallig onderhoud ontstaat. Binnen het onderhoud wordt waar mogelijk duurzaam, milieuvriendelijk, circulair en duurzaam gewerkt. Het onderhoud is gericht op een gebouw dat representatief, efficiënt, effectief en prettig in het gebruik is.
Onderhoudsgevoelige elementen van zowel bouwkundige- als installaties van technische aard, van exterieur en interieur, zijn vastgelegd in een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) van 25 jaar. De aanbevelingen van de Notitie Kapitaalgoederen (december 2017) van de BBV-commissie (Besluit Begroting en Verantwoording) worden opgevolgd, wat betekent dat om de 5 jaar het MJOP geactualiseerd dient te worden. In het MJOP worden Duurzaamheidsaspecten meegenomen. Volgens onze regelgeving moet de Voorziening in 2023 worden geactualiseerd. In 2022 is hiermee gestart; eventuele financiële gevolgen worden u in het lopende jaar aangeboden.

Drents Museum, incl. kantoren aan de Kloosterstraat
Om zo planmatig mogelijk het onderhoud aan de gebouwen van het Drents Museum uit te voeren, is in 2012 het onderhoudsplan (MJOP) aangepast. Dit naar aanleiding van de verbouwing en nieuwbouw van het Drents Museum, waarbij rekening is gehouden met een onderhoudsplanning van 25 jaar. Het MJOP loopt tot en met 2036 en wordt herzien in 2023.
In 2021 is gestart met de voorbereidingen voor het project ‘nieuwe collectie presentatie (NCP). Dit betreft de herinrichting van kunst en archeologische stukken in 18 ruimten van het monumentale deel van het gebouw. De provincie Drenthe participeert als eigenaar in dit project m.b.t. duurzaamheid, toegankelijkheid en beveiliging. In 2022 wordt met de daadwerkelijke verbouwing begonnen.

Samen met een ingenieursbureau zijn we een onderzoek gestart naar aanhoudende vochtproblematiek in de in 2011 gebouwde expositieruimte/kelder. Bedoeling is om op basis van dit onderzoek door een verbeter en herstelplan de problemen in 2023 definitief op te lossen. Daarnaast wordt gekeken of een combinatie met verbeterwensen vanuit het Drents Museum kunnen worden gerealiseerd.
Er gelden bij het Drents Museum verder dezelfde beleidsmatige uitgangspunten als voor het Provinciehuis. Alleen ligt bij het Drents Museum extra nadruk op het conserveren en in stand houden van het monumentale panden voor de toekomst. Het gebouw is een parel voor Assen en heeft een sterke representatieve functie.

Depot Drents Museum
In 2010 is een nieuw depot voor het Drents Museum opgeleverd. Voor het Depot Drents Museum is ook een MJOP aanwezig tot en met 2035. Naast de beleidsmatige uitgangspunten zoals verwoord zijn voor het Provinciehuis, is het onderhoud bij het Depot gericht op stabiele klimatologische omstandigheden. Hierdoor kunnen de museumstukken onder goede condities worden bewaard.
We hebben geen achterstallig onderhoud en actualiseren elke 5 jaar de onderhoudsplanning conform BBV-voorschriften. De actualisatie van het MJOP wordt tegelijk opgepakt met die van het Drents Museum.

Huize Tetrode
In 2022 is besloten Huize Tetrode te verkopen.

Steunpunten wegen en vaarwegen en Gieten Kiosk (locatie P+R/Busstation)
Er zijn zes provinciale panden van Wegen en Vaarwegen (W&V) in beheer en onderhoud. Het gaat om vijf steunpunten voor weg- en vaarwegonderhoud en een kiosk bij een bus transferium in Gieten. Het steunpunt Kloosterveen is in 2013 gebouwd, als gezamenlijk steunpunt voor de provincie en Rijkswaterstaat (RWS). RWS doet het onderhoud en beheer voor de voorzieningen die verbonden zijn met het regiokantoor van RWS op deze locatie, zoals beveiliging, nutsvoorzieningen e.d.. De provincie geeft uitvoering aan het onderhoud en beheer van de overige bouwkundige en installatietechnische voorzieningen voor de zoutloodsen, overkappingen en kantine. De kosten worden verdeeld en verrekend tussen de provincie en RWS.
In 2024/2025 worden de MJOP's geactualiseerd.

Health Hub Roden
De verbouwing van het pand is in 2019 afgerond. Vervolgens is in 2020 een MJOP opgesteld met bijbehorende voorziening.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Provinciehuis, Drents Museum, Depot Drents Museum, Steunpunten en kiosk Gieten en Health Hub Roden
De MJOP’s zijn handvatten voor de gebouwenbeheerders. Men bekijkt kritisch wat de werkelijke staat van onderhoud is van de diverse bouwkundige - en installatie onderdelen en op basis daarvan wordt onderhoud uitgevoerd. Hierdoor wordt het onderhoudsbudget zo optimaal mogelijk ingezet, zonder dat de kwaliteit van het onderhoud afneemt.

Samenvatting

	2023	2024	2025	2026
Onderhoud wegen (incl. steunpunten)				
Lasten	18.901.371	15.146.371	14.612.947	14.612.947
Vaarwegen				
Onderhoud vaarwegen (incl. steunpunten en woningen)				
Lasten	1.842.929	1.841.929	1.857.804	1.865.354
Gebouwen				
Onderhoud provinciehuis				
Lasten, storting in de voorziening	339.317	339.317	339.317	339.317
Lasten dagelijks onderhoud	311.441	320.057	320.057	320.057
Onderhoud Drents Museum (incl. Huize Tetrode)				
Lasten, storting in de voorziening	161.693	161.693	161.693	161.693
Lasten dagelijks onderhoud	232.400	238.210	238.210	238.210
Onderhoud Depot Drents Museum				
Lasten, storting in de voorziening	41.787	41.787	41.787	41.787
Lasten dagelijks onderhoud	44.804	47.072	47.072	47.072
Accomodatie Steunpunten				
Lasten, storting in de voorziening	137.500	137.500	137.500	137.500
Lasten dagelijks onderhoud	63.500	63.500	63.500	63.500

Paragraaf 2.4 Financiering

Inleiding

Wat wordt er besproken in de paragraaf Financiering?

In deze paragraaf wordt het financieringsbeleid besproken. Financiering heeft enerzijds betrekking op het (tijdelijk) uitzetten en aantrekken van financiële middelen uit hoofde van treasury, anderzijds op het verstrekken van geldleningen en garanties uit hoofde van de publieke taak.

In de financieringsparagraaf gaan we in op het risicobeheer en de stand van zaken en ontwikkelingen met betrekking tot onze tijdelijk overtollige middelen. Verder gaan we in op de renteontwikkelingen, liquiditeitsbegroting en financieringsbehoefte. Ook komen de leningen verstrekt uit hoofde van de publieke taak aan bod, gevolgd door de garant- en borgstellingen. Ook wordt ingegaan op de risicopositie met betrekking tot de leningen en garanties uit hoofde van de publieke taak.

Wat is treasury?

Treasury omvat alle activiteiten die gericht zijn op het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.
Treasury omvat alle werkzaamheden gericht op het formuleren van beleid, het aantrekken van eventueel noodzakelijke financiering en het uitzetten van tijdelijk overtollige middelen.

Wat zijn financieringen in het kader van de publieke taak?

Binnen de geldende wet- en regelgeving bepaalt de provincie wat zij onder haar publieke taak verstaat en hoe deze wordt uitgeoefend. Voor de uitoefening van haar publieke taak kan de provincie leningen en garanties tegen bepaalde voorwaarden verstrekken aan een onderneming om hiermee een voor de provincie Drenthe gewenst beleidsdoel te behalen.
Voor leningen en garanties die het karakter van een krediet- of garantiesubsidie hebben geldt dat deze vanaf een bedrag van € 150.000,-- aan Provinciale Staten worden voorgelegd voor wensen en bedenkingen (de voorhangprocedure uit de ASV 2017).

Wat willen wij bereiken?

De provincie heeft een behoudend treasurybeleid. Het beleid is gericht op het minimaliseren van financiële risico's en het binnen de geldende (wettelijke) kaders behalen van een zo optimaal mogelijk rendement. Dit kan betekenen dat (potentieel) niet het hoogste rendement wordt behaald.

Het treasurybeleid heeft de volgende doelstellingen:

- het verkrijgen en behouden van duurzame toegang tot financiële markten, tegen de scherpst mogelijke condities, zodat te allen tijde in de behoefte aan financiële middelen kan worden voorzien;
- het minimaliseren van financiële risico’s, zoals liquiditeits-, krediet- rente-, valuta-, koers- en solvabiliteitsrisico’s;
- het opzetten en onderhouden van een goede en efficiënte financiële infrastructuur;
- het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities;
- het optimaliseren van de renteresultaten binnen de geldende wet- en regelgeving en de richtlijnen en limieten van de Nota financiering provincie Drenthe 2020.

Wat zijn onze belangrijkste kaders?

Provinciale Staten geven de kaders voor de uitvoering van het beleid middels de Financiële verordening provincie Drenthe 2020, de Nota financiering provincie Drenthe 2020 en de Financieringsparagraaf in de begroting. Dit alles in overeenstemming met de bepalingen in de

Provinciewet, het Besluit begroting en verantwoording (BBV) en de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) en onderliggende ministeriële regelingen.

Provinciale Staten worden door middel van de Financieringsparagraaf in de jaarrekening in staat gesteld haar controlerende taak uit te voeren op het gevoerde beleid, zoals is geregeld in de Provinciewet.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Risicobeheersing

Een belangrijk onderdeel van het financieringsbeleid is het beheersen van risico's. Onder risicobeheer wordt verstaan: inzicht krijgen in de omvang van het risico, de gevolgen van dat risico afwegen en indien nodig beheersmaatregelen treffen. Het BBV schrijft voor dat in de Financieringsparagraaf aandacht geschonken dient te worden aan de kasgeldlimiet, de renterisiconorm, valutarisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en koersrisico's. In de volgende tabel zijn deze onderdelen beschreven, waarbij ook de risico-inschatting en de bijbehorende getroffen beheersmaatregelen worden vermeld.

Risico	Omschrijving risico	Risico inschatting	Beheersmaatregel
Renterisico kortlopende schulden - kasgeldlimiet	De kasgeldlimiet stelt een grens aan de korte financiering en is het bedrag dat de provincie maximaal als gemiddelde netto vlottende schuld per kwartaal mag hebben. Voor provincies is dat 7% van het begrotingstotaal.	Laag	Naar verwachting zal deze limiet niet worden overschreden in 2023.
Renterisico langlopende schulden - renterisiconorm	Het renterisico op langlopende schulden mag de wettelijke renterisiconorm niet overschrijden. De renterisiconorm bedraagt 20% van het begrotingstotaal.	Zeer laag	Op dit moment heeft de provincie geen langlopende leningen. De renterisiconorm zal ook in 2023 niet worden overschreden.
Valutarisico	Het risico dat de wisselkoers van vreemde valuta verandert, zodat een vordering, schuld of verplichting, luidende in vreemde valuta, nadelig wijzigt.	Nihil	Valutarisico's worden uitgesloten. Betalingsverkeer, uitzettingen en financiering vinden alleen plaats in euro's.
Kredietrisico	Het kredietrisico heeft betrekking op de mogelijkheid dat een derde partij, waarbij uitzettingen uitstaan, verplichtingen niet kan nakomen waardoor de hoofdsom (deels) verloren gaat.	Zeer laag	Het uitzetten van gelden vindt plaats conform de bepalingen in de Wet fido en de onderliggende ministeriële regelingen. De kredietwaardigheid van de tegenpartij wordt gevolgd. De Nederlandse Staat (schatkistbankieren) en haar decentrale overheden (onderling lenen) worden als zeer kredietwaardig beschouwd.
Intern liquiditeitsrisico	De kans dat er niet aan de financiële verplichtingen kan worden voldaan door een tekort aan liquide middelen.	Laag	Door middel van een liquiditeitsplanning worden de aanwezige liquide middelen afgestemd op de verwachte ontvangsten en uitgaven.
Koersrisico	Het koersrisico is het risico dat de uitzettingen in waarde verminderen door ongunstige koers- c.q. renteontwikkelingen.	Nihil	-

Voldoen aan kasgeldlimiet en renterisiconorm

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is opgenomen in de Wet fido en stelt een grens aan de omvang van de korte financiering (looptijd < 1 jaar). Korte financiering dient ervoor om tijdelijke liquiditeitstekorten voor de financiering van lopende uitgaven op te vangen. Juist voor korte financiering geldt dat het renterisico

aanzienlijk kan zijn, aangezien fluctuaties in de rente bij korte financiering direct een relatief grote invloed kunnen hebben op de rentelasten.

De kasgeldlimiet bedraagt 7% van het begrotingstotaal. Voor 2023 is dat circa € 27,6 miljoen. De gemiddelde netto vlottende schuld per kwartaal mag de kasgeldlimiet niet structureel overschrijden. Uiterlijk bij de derde overschrijding geldt een meldplicht aan de toezichthouder. Wij verwachten, net als in voorgaande jaren, dat de kasgeldlimiet in 2023 niet zal worden overschreden.

Renterisiconorm
Om het renterisico op de langlopende schuld te beheersen is in de Wet fido de renterisiconorm opgenomen. Renterisico op de langlopende schuld (looptijd > 1 jaar) heeft betrekking op de contractuele renteherzieningen en aflossingen in enig jaar. Het renterisicobedrag is de optelsom van leningen met een renteherziening of een herfinancieringsmoment.
Het doel van de renterisiconorm is het voorkomen van een overmatige afhankelijkheid van het renteniveau in één bepaald jaar. De renterisiconorm bedraagt 20% van het begrotingstotaal en mag niet worden overschreden.
De provincie Drenthe heeft op dit moment geen langlopende geldleningen opgenomen. De renterisiconorm zal in 2023, en naar verwachting ook in de jaren daarna, niet worden overschreden. Dit is in onderstaande tabel weergegeven.

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)		2023	2024	2025	2026
Stap					
(1)	Renteherzieningen	0	0	0	0
(2)	Aflossingen	0	0	0	0
(3) = (1 + 2)	Renterisico	0	0	0	0
(4)	Renterisiconorm	78.874	78.874	78.874	78.874
(5) = (4 > 3)	Ruimte onder renterisiconorm	78.874	78.874	78.874	78.874
Berekening					
(4a)	Begrotingstotaal 2023	394.368			
(4b)	Percentage	20%			
(4) = (4a x 4b)	Renterisiconorm van alleen 2023	78.874			

Optimaliseren van rendement
De overtollige liquide middelen die niet voor de uitoefening van de publieke taak ingezet worden, moeten conform de Wet fido aangehouden worden bij het Rijk (verplicht schatkistbankieren). Dit betekent dat de middelen op een rekening-courant bij het ministerie van Financiën worden aangehouden, maar wel ter vrije beschikking van de provincie staan.
Ook mogen leningen worden verstrekt aan openbare lichamen: andere decentrale overheden waarmee geen toezichtsrelatie bestaat (onderling lenen).
Uitzonderingen op het verplichte schatkistbankieren zijn vastgelegd in de Regeling schatkistbankieren, waaronder middelen aangehouden in het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Drenthe en middelen voor zover deze het zogenaamde drempelbedrag niet te boven gaan. Het drempelbedrag is voor de provincie Drenthe thans 2% van het begrotingstotaal.

Ook bestaat er nog een overgangsregeling voor overeenkomsten die zijn aangegaan vóór 4 juni 2012. Deze overeenkomsten mogen aflopen onder de voorwaarden zoals die vóór 4 juni 2012 van kracht waren. De provincie Drenthe heeft geen overeenkomsten meer onder deze overgangsregeling.

Uitzettingen van tijdelijke overtollige middelen
In onderstaande tabel is de treasuryportefeuille opgenomen, met de prognose voor 2023, onderverdeeld naar kortlopende en langlopende uitzettingen. De afname van de omvang van de totale portefeuille is het gevolg van uitvoering van beleidsvoornemens. Verderop in deze paragraaf wordt ingegaan wat de ontwikkelingen op de langere termijn zijn en wat dit betekent voor de financieringsbehoefte van de provincie.

Treasuryportefeuille (bedragen x € 1.000)		30-06-2022	Prognose gem. 2023
Kortlopende uitzettingen	's Rijks schatkist	173.443	45.000
Langlopende uitzettingen	Leningen aan decentrale overheden	20.000	20.000
Totaal		**193.443**	**65.000**

De leningen aan openbare lichamen staan in onderstaande tabel vermeld. Het betreft nog twee leningen aan gemeenten, met een einddatum in 2024.

Naam (bedragen x €1.000)	Einddatum	Rente	Stand Lening 30-06-2022	Prognose 31-12-2023
Openbaar lichaam				
Gemeente Velsen	16-09-24	1,58	10.000	10.000
Gemeente Amsterdam	11-12-24	1,20	10.000	10.000
Totaal Openbaar lichaam			20.000	20.000
Totaal Leningen aan openbare lichamen			20.000	20.000

Drempelbedrag
Het drempelbedrag is bedoeld om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen: niet elke laatste euro hoeft elke dag naar de schatkist te worden overgeboekt. Het drempelbedrag is het maximale bedrag dat we over een heel kwartaal gezien gemiddeld op dagbasis buiten de schatkist mogen aanhouden. en is voor de provincie Drenthe 2% van het begrotingstotaal (indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen). Voor 2023 is het drempelbedrag circa € 7,9 miljoen (2% van € 394 miljoen). We verwachten net als in voorgaande jaren het drempelbedrag in 2023 niet te overschrijden.

Ontwikkeling rentebaten
Onze begrote rente is gebaseerd op de rentebaten uit de treasuryportefeuille en de uitzettingen uit hoofde van de publieke taak. Omdat de provincie geen financieringen heeft aangetrokken zijn er geen rentelasten.
Onze liquiditeitsprognose laat zien dat de omvang van de treasuryportefeuille de komende jaren afneemt, door uitvoering van beleidsvoornemens. Als onderdeel van de totale treasuryportefeuille zijn de langlopende uitzettingen afgenomen, doordat de einddata worden bereikt. Gezien de begrote financieringsbehoefte verwachten we op dit moment geen nieuwe langlopende uitzettingen te zullen doen.

Omdat de rentebaten een algemeen dekkingsmiddel vormen op de provinciale begroting, is de begroting gevoelig voor bewegingen in de rentemarkt. Vrijval van de langlopende uitzettingen of aflossing van leningen in het kader van de publieke taak heeft gevolgen voor de begroting voor zover deze niet (opnieuw) worden uitgezet als leningen in het kader van de publieke taak.

Ontwikkeling rentetarieven
Het monetaire beleid van de ECB is gericht op prijsstabiliteit in het eurogebied: een inflatie van 2% op de middellange termijn. Als maatregel tegen de sterk gestegen inflatie heeft de ECB in juli 2022 de depositorente met 0,5 en in september met 0,75 procentpunt verhoogd. Verwachtingen in de markt zijn dat een verdere rentestijging zal volgen. Hoe deze zal doorwerken in de lange rente is onzeker, mede door veranderende inflatieverwachtingen en geopolitieke onzekerheid.
Van de negatieve geldmarktrentes had de provincie Drenthe geen hinder, omdat voor de middelen in de schatkist een (minimum)tarief van 0% geldt. Maar de huidige renteontwikkelingen waarbij korte en lange rente (verder) boven de nullijn bewegen, maken dat we de renteontwikkelingen nauwlettend blijven volgen.

Optimaal voorzien in de financieringsbehoefte

Liquiditeitsbegroting
De liquiditeitsbegroting geeft inzicht in de verwachte ontwikkeling van de liquiditeitspositie en financieringsbehoefte in de komende jaren, gebaseerd op de ambities in onze begroting.

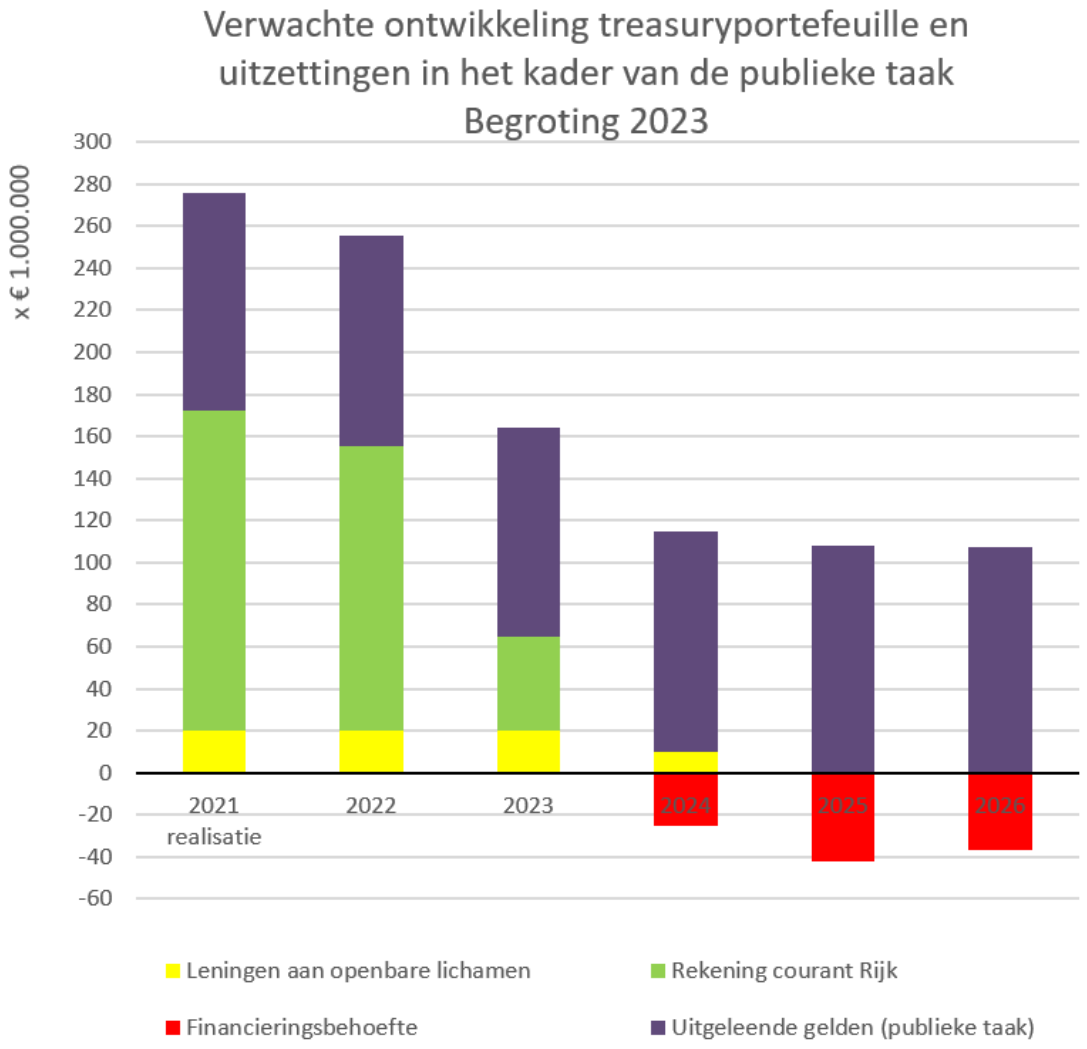

In bovenstaande grafiek zijn de verwachte ontwikkelingen van de treasuryportefeuille en de uitzettingen in het kader van de publieke taak zichtbaar gemaakt. Hieruit blijkt de indicatie van de verwachte gemiddelde financieringsbehoefte voor de komende jaren.

Bij het opstellen van de liquiditeitsbegroting hanteren we volgende uitgangspunten:

- De basis wordt gevormd door besluiten van Provinciale Staten.
- Uitgezette overtollige liquide middelen (leningen aan openbare lichamen) worden op vervaldatum toegevoegd aan de vrij beschikbare liquiditeiten (schatkistbankieren).
- Voor de leningen in het kader van de publieke taak is een inschatting gemaakt van nog te verstrekken leningen.
- Met betrekking tot de begrote investeringen wordt een inschatting van de fasering van uitgaven gemaakt voor de liquiditeitsbegroting. Dit vindt plaats op basis van ervaringen in voorgaande jaren en de ontwikkelingen in 2022 tot dusver. Gereserveerde bedragen die nog niet aan specifieke investeringsprojecten zijn toegewezen zijn buiten deze liquiditeitsbegroting gelaten. Dit omdat de praktijk laat zien dat deze bedragen verder in de tijd vooruitschuiven dan aanvankelijk is voorzien. Dit wijkt af van de werkwijze in voorgaande jaren.
- Ten aanzien van de besteding van de middelen uit de Investeringsagenda PLUS 2020-2023 is voor de liquiditeitsbegroting de aanname gedaan dat de middelen niet voor risicoafdekking voor kredietsubsidies (leningen) worden ingezet. Mocht dit wel gebeuren dan heeft dat een positief effect op de liquiditeitsontwikkeling op langere termijn.

Financieringsbehoefte
Uit de grafiek blijkt dat op basis van de huidige inzichten en ambities in 2024 een gemiddelde financieringsbehoefte van circa € 25 miljoen ontstaat. Vooralsnog is deze lager dan in voorgaande jaren werd begroot. Deels vloeit dit voort uit ontwikkelingen die in de Jaarrekening 2021 reeds zijn verklaard, waaronder bijvoorbeeld de afkoop van de structurele bijdrage door het Rijk voor onderhoud en beheer van vaarweg Meppel-de Punt (ca. € 30 miljoen) en lagere uitgaven van de middelen uit de Investeringsagenda in 2021 (meer dan € 30 miljoen). Daarnaast zijn in deze liquiditeitsbegroting de gereserveerde investeringsbedragen die al wel in de tijd waren gezet maar nog niet toegewezen naar concrete (deel)projecten, buiten beschouwing gelaten, wat de nu voorziene financieringsbehoefte in de komende jaren drukt. Zodra er besluitvorming voor concrete projecten en daarmee gepaard gaande uitgaven plaatsvindt, zullen deze in de liquiditeitsbegroting worden opgenomen.
Naarmate de financiële horizon verder ligt, neemt de onzekerheid over de verwachte inkomsten en begrote uitgaven toe. De liquiditeits- en renteontwikkeling wordt nauwlettend gevolgd, waarover wij op rapportage- en besluitvormingsmomenten aan u zullen rapporteren.

Uitzettingen in het kader van de publieke taak

Naast de uitzettingen in het kader van de treasurytaak heeft de provincie diverse leningen en garanties verstrekt in het kader van de publieke taak. Eerst komen de verstrekte leningen aan bod, daarna worden de garant- en borgstellingen vermeld.

Overige verstrekte leningen

De leningen betreffen voornamelijk langlopende, niet verhandelbare vorderingen die veelal een oorspronkelijke looptijd hebben van meer dan een jaar.

Naam (bedragen x €1.000)	Einddatum	Rente	Stand Lening 30-06-2022	Prognose 31-12-2023
Hypotheken				
Medewerkers provincie Drenthe	31-12-35	divers	2.677	2.300
Totaal Hypotheken			2.677	2.300
Verstrekte leningen (kredietsubsidies)				
Bio Energy Hartlief-Lammers B.V.	31-12-22	0,60%	100	100

Naam (bedragen x €1.000)	Einddatum	Rente	Stand Lening 30-06-2022	Prognose 31-12-2023
BOKD, Drentse vereniging voor Dorpsbelangen en Dorpshuizen	30-06-22	0%	75	0
Coöperatie "Agrarische Natuur Drenthe" U.A. (lening 1)	31-03-23	0%	638	0
Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (grijs, fase 1)	31-12-37	3,99%	419	383
Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (grijs, fase 2)		3,69%	572	560
Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (wit, fase 1)	31-12-37	0,81%	3.073	2.809
Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (wit, fase 2)		0,63%	3.383	3.308
Coöperatieve Kredietvereniging Kredietunie Noord Drenthe U.A.		3,00%	45	35
Glasvezel De Wolden B.V. (lening 1)	31-12-36	0,798%	8.438	7.763
Glasvezel De Wolden B.V. (lening 2)	31-12-37	1,416%	1.071	985
Glasvezel Zuidenveld B.V.		0,65%	5.600	5.320
Historische Vereniging Nieuw-Buinen/Buinerveen	31-12-22	0%	75	0
RE-NET Hoogeveen B.V.	31-12-38	0,82%	3.600	3.200
Steunstichting Domus DuMus	31-12-23	0,00%	30	0
Stichting Diever Village of Shakespeare	30-09-22	0,00%	95	0
Stichting Dorpscentrum Eexterveen	31-12-22	0,00%	49	0
Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe)		0%	29.200	29.200
Stichting Groenfonds (Ontwikkelfonds Energiecoöperaties)	31-12-39	0%	1.200	1.200
Stichting Maatschappij van Weldadigheid	11-01-36	2,00%	665	570
Stichting Plaatselijk Belang Steenwijksmoer en Stichting Dorpshuis "De Schalm"	30-09-22	0%	75	0
Stichting Schultehuus Diever, Stichting Museums Vledder en Stichting Zeemuseum Miramar	30-06-23	0%	30	0
Vekoglas B.V.	31-12-34	0,67%	126	106
Totaal Verstrekte leningen (kredietsubsidies)			58.559	55.539
Verstrekte overige geldleningen				
Nationaal Restauratiefonds	31-12-30	Variabel	6.204	12.500
Stichting RTV Drenthe	31-12-35	0,751%	1.509	1.293
Verwijdering asbestdaken Drenthe		Variabel	4.947	7.000
Zonneleningen (via SVn)	31-12-30	1 mnds deposito	3.390	1.600
Totaal Verstrekte overige geldleningen			16.050	22.393
Leningen aan deelnemingen				
Drentse Holding B.V.	31-12-37	0%		5.000
Enexis Holding N.V. (tranche A)	30-11-80	2,15%	11.858	11.858
Enexis Holding N.V. (tranche B)	30-11-80	1,40%	412	412
WMD Drinkwater N.V.	31-12-34	2,25%	6.000	6.000
Totaal Leningen aan deelnemingen			18.270	23.270
Totaal Overige verstrekte leningen			95.556	103.502

Medewerkers provincie Drenthe
Per 31 december 2021 stond nog circa € 2,8 miljoen aan hypothecaire leningen uit bij medewerkers van de provincie. De toegenomen complexiteit in fiscale wet- en regelgeving, de hogere eisen ten aanzien van zorgplicht voor financiële instellingen, de wens voor meer flexibiliteit in arbeidsvormen en tot slot de onmogelijkheden om iets te laten aan passen in bestaande leningen hebben in de afgelopen jaren geleid tot een versnelde afbouw van de portefeuille. De verwachting is dat de huidige deelnemers veelal zullen blijven, los van verloop door bijvoorbeeld verhuizing en door extra aflossingen. De begrote omvang van de portefeuille is gebaseerd op de ontwikkelingen in 2022 en ervaringen in voorgaande jaren.

Bio Energy Hartlief-Lammers B.V.
Ter uitvoering van de Drentse Green Deal is een lening verstrekt van € 200.000,--. De restant hoofdsom bedraagt € 100.000,--, we zijn in gesprek met de leningnemer over de aflossing hiervan.

BOKD, Drentse vereniging voor Dorpsbelangen en Dorpshuizen
Deze lening van € 75.000,-- betreft een voorfinanciering van een LEADER-project met een niet-economisch karakter. De lening had een looptijd tot 30 juni 2022. Als gevolg van coronamaatregelen heeft het project vertraging opgelopen. De looptijd van de lening is verlengd tot 30 november 2022.

Coöperatie "Agrarische Natuur Drenthe" U.A. (lening 1)
Aan deze coöperatie is in 2015 een kredietsubsidie (lening) van € 338.000,-- verstrekt, als voorfinanciering van haar uitvoerende werkzaamheden ten behoeve van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) in Drenthe. In 2017 is deze lening verhoogd tot € 638.000,--. Omdat het huidige Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) is verlengd tot 1 januari 2023, en daarmee ook de werkzaamheden die AND ten behoeve van het ANLb uitvoert, is voortzetting van de voorfinanciering aan AND noodzakelijk. Daarom is in 2021 de looptijd van de lening verlengd tot 31 maart 2023.

Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (grijs, fase 1)
Aan Coöperatie Glasvezel Noord U.A. is een lening verstrekt van € 479.000,-- voor de aanleg van een breedbandnetwerk, voor zogenaamde 'grijze' adressen. Het netwerk is operationeel en in januari 2020 is gestart met aflossen op de lening. Rente en aflossing worden tijdig ontvangen.

Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (grijs, fase 2)
Aan Coöperatie Glasvezel Noord U.A. is een lening verstrekt van € 597.523,-- voor de uitbreiding van het bestaande breedbandnetwerk, voor zogenaamde 'grijze' adressen. De aanleg is in 2020 gestart, van de lening is inmiddels € 572.000,-- opgenomen. Het netwerk zal in het derde kwartaal van 2022 volledig operationeel zijn.

Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (wit, fase 1)
Aan Coöperatie Glasvezel Noord U.A. is een lening verstrekt van circa € 3,5 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk, voor zogenaamde 'witte' adressen. Het netwerk is operationeel en in januari 2020 is gestart met aflossen op de lening. Rente en aflossing worden tijdig ontvangen.

Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (wit, fase 2)
Aan Coöperatie Glasvezel Noord U.A. is een lening verstrekt van € 3.528.561,-- voor de uitbreiding van het bestaande breedbandnetwerk, voor zogenaamde 'witte' adressen. De aanleg is in 2020 gestart, van de lening is inmiddels € 3.383.000,-- opgenomen. Het netwerk zal in het derde kwartaal van 2022 volledig operationeel zijn.

Coöperatieve Kredietvereniging Kredietunie Noord Drenthe U.A.
Kredietunie Noord Drenthe is een coöperatieve kredietvereniging voor en door ondernemers uit het Midden en Klein Bedrijf (MKB). Leden zijn Drentse ondernemers met beschikbare middelen (kredietgevers) en Drentse ondernemers op zoek naar financiering (kredietnemers). Op 20 december 2017 is er een leenovereenkomst getekend met een maximum leenbedrag van € 145.000,--. Op deze overeenkomst is € 50.000,-- uitbetaald, het restant kan conform leenovereenkomst niet meer worden opgenomen. De lening wordt in 10 jaarlijkse termijnen afgelost.

Glasvezel De Wolden B.V. (lening 1)
Aan Glasvezel De Wolden B.V. is een lening verstrekt van € 9,0 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk, voor zogenaamde 'witte' adressen. Het netwerk is operationeel en in april 2021 is gestart met de aflossing op de lening. Rente en aflossing worden tijdig ontvangen.

Glasvezel De Wolden B.V. (lening 2)
Aan Glasvezel De Wolden B.V. is een tweede lening verstrekt van € 2,0 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk, voor zogenaamde 'witte' adressen. Hiervan is ruim € 1,1 miljoen opgenomen. Het netwerk is operationeel en in april 2021 is gestart met de aflossing op de lening. Rente en aflossing worden tijdig ontvangen.

Glasvezel Zuidenveld B.V.
Aan Glasvezel Zuidenveld B.V. is een lening verstrekt van € 5,6 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk. De lening is volledig opgenomen. Naar verwachting kan in 2022 worden gestart met de aflossing.

Historische Vereniging Nieuw-Buinen/Buinerveen
Deze lening van € 75.000,-- betreft een voorfinanciering van een LEADER-project met een niet-economisch karakter. De lening wordt uiterlijk 31 december 2022 afgelost.

RE-NET Hoogeveen B.V.
Aan RE-NET Hoogeveen B.V. is een lening verstrekt van € 4,0 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk. Het netwerk is operationeel en in januari 2021 is gestart met de aflossing op de lening.

Steunstichting Domus DuMus
Deze lening van € 30.000,-- betreft een voorfinanciering van een LEADER-project met een niet-economisch karakter. De lening wordt uiterlijk 31 december 2023 afgelost.

Stichting Diever Village of Shakespeare
Deze lening van € 95.000,-- betreft een voorfinanciering van een LEADER-project met een niet-economisch karakter. De lening wordt uiterlijk 30 september 2022 afgelost.

Stichting Dorpscentrum Eexterveen
Deze lening van € 48.500,-- betreft een voorfinanciering van een LEADER-project met een niet-economisch karakter. De lening wordt uiterlijk 31 december 2022 afgelost.

Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe)
In 2018 is een leningovereenkomst gesloten met Energiefonds Drenthe voor een maximumbedrag van € 39.200.000,--. Hiervan is € 29.200.000,-- door Energiefonds Drenthe opgenomen. Over de lening is geen rente verschuldigd. Na beëindiging van de activiteiten per ultimo 2025 wordt een eindverantwoording met liquidatieplan opgesteld. Dit liquidatieplan zal een aflossingsschema bevatten.

Stichting Groenfonds (Ontwikkelfonds Energiecoöperaties)
In juli 2021 is een lening verstrekt aan Stichting Groenfonds van € 1,2 miljoen, ten behoeve van het Ontwikkelfonds Energiecoöperaties. De lening heeft een looptijd tot uiterlijk 31-12-2039. Dit revolverende fonds heeft als doel het stimuleren en professionaliseren van lokale energiecoöperaties in Drenthe. Dit gebeurt o.a. door het verstrekken van leningen als voorfinanciering van de kosten die in de ontwikkelfase van wind- en zonne-energieprojecten worden gemaakt.

Stichting Maatschappij van Weldadigheid
In 2015 is aan de Maatschappij van Weldadigheid als onderdeel van de IGO-Frederiksoord en omstreken voor de aankoop van het Inforium een lening van € 950.000,-- verstrekt tegen een rente van 2%. De lening wordt lineair in 20 jaar afgelost.

Stichting Plaatselijk Belang Steenwijksmoer en Stichting Dorpshuis "De Schalm"
Deze lening van € 75.000,-- betreft een voorfinanciering van een LEADER-project met een niet-economisch karakter. De lening wordt uiterlijk 30 september 2022 afgelost.

Stichting Schultehuus Diever, Stichting Museums Vledder en Stichting Zeemuseum Miramar
Deze lening van € 30.000,-- betreft een voorfinanciering van een LEADER-project met een niet-economisch karakter. De lening wordt uiterlijk 30 juni 2023 afgelost.

Vekoglas B.V.
Op 18 december 2019 is aan Vekoglas een lening verstrekt van € 145.000,--, voor de overname van het glasvezelnetwerk van ECO-Oostermoer Verbindt, teneinde dit netwerk in stand te kunnen houden. De lening wordt lineair in 15 jaar afgelost.

Nationaal Restauratiefonds
Het Nationaal Restauratiefonds voert het verstrekken van leningen (en subsidies) uit namens de provincie, ook int zij de rente en aflossingen namens de provincie.

Stichting RTV Drenthe
De lening aan RTV Drenthe was oorspronkelijk groot ruim € 7,1 miljoen, verstrekt voor de financiering van het pand Beilerstraat 30 te Assen en investeringen in inrichting en apparatuur. Het restant van de lening wordt in jaarlijkse termijnen afgelost. De laatste aflossingstermijn vervalt op 31-12-2035.

Verwijdering asbestdaken Drenthe
Omdat in 2017 verwacht werd dat asbestdaken na 2024 verboden zouden zijn, heeft PS in de Investeringsagenda € 3,5 miljoen vrijgemaakt voor sanering van asbestdaken. Er kan maximaal € 27,5 miljoen worden uitgeleend. Op 4 juni 2019 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel voor een verbod op asbestdaken verworpen. De subsidieregeling wordt wel voortgezet (tot en met 2028). Op basis van de huidige ontwikkelingen verwachten we dat de stand van de leningen per ultimo 2023 circa € 7 miljoen zal bedragen.

Zonneleningen (via SVn)
Bij SVn was op 1 januari 2019 een bedrag van circa € 9 miljoen beschikbaar voor Zonneleningen. De laatste Zonneleningen zijn in 2019 verstrekt. Het uitstaande bedrag van € 9 miljoen is inmiddels teruggebracht tot € 3,4 miljoen. Op basis van de huidige ontwikkelingen verwachten we dat dit bedrag per 31 december 2023 nog circa € 1,6 miljoen zal zijn.

Drentse Holding B.V.
Aan het MKB Fonds Drenthe (Drentse Holding BV) is een lening van € 10 miljoen verstrekt. De lening heeft als doel de omvang van het MKB Fonds Drenthe te vergroten, zodat het ook in de toekomst haar rol kan blijven vervullen in de financiering van het Drentse MKB. De lening wordt in vier tranches van € 2,5 miljoen beschikbaar gesteld. Op 30 juni 2022 was de eerste tranche nog niet opgenomen.

Enexis Holding N.V. (tranche A)
In juli 2020 is een hybride converteerbare aandeelhouderslening aan Enexis Holding N.V. verstrekt van € 11,9 miljoen, ten behoeve van investeringen in de uitbreiding van het energienetwerk in Nederland. De lening is onderdeel van een totale aandeelhouderslening van € 500 miljoen.

Enexis Holding N.V. (tranche B)
In november 2020 is tranche B van de hybride converteerbare aandeelhouderslening aan Enexis Holding N.V. verstrekt. Voor Drenthe bedroeg tranche B € 411.534,--.

WMD Drinkwater N.V.
In december 2019 is een lening aan WMD Drinkwater van € 6 miljoen beschikbaar gesteld, ter versterking van haar financiële positie. De lening is achtergesteld bij de vorderingen van andere financiers en heeft een looptijd van 15 jaar. Vanaf 31-12-2025 wordt de lening in 10 jaar afgelost.

Garant- en borgstellingen
In de afgelopen jaren zijn er om diverse redenen garant- en borgstellingen verstrekt. De lopende garant- en borgstellingen zijn in onderstaande tabel opgenomen.

Garant- en borgstellingen (bedragen x € 1.000)	Aard	Einddatum	Garant-/borgstelling per 30-06-2022	Garant-/borgstelling per 31-12-2023
Triodos Bank N.V.	Garantie	31-12-2047	1.200	1.200
Stichting Nationaal Warmtefonds	Garantie		119	107
Nationaal Groenfonds (inz. leningen pVSPN)	Garantie		4.920	4.680
Nationaal Groenfonds (inz. convenantsleningen)	Garantie	2023 / 2024	1.787	200
Totaal			**8.027**	**6.187**

Triodos Bank
Woningbouwcoöperaties, particuliere woningeigenaren en verenigingen van eigenaars (VvE's) worden gestimuleerd om projecten op te zetten die leiden naar woningen zonder energierekening. Voor het appartementencomplex 'Ellen' in de Asser woonwijk Lariks heeft de vereniging van eigenaars in 2017 een lening van € 1.200.000,-- aangetrokken bij de Triodos Bank. De Triodos Bank heeft als voorwaarde gesteld dat de provincie garant staat voor de betalingsverplichtingen (rente, aflossing en kosten) van de VvE ten aanzien van de lening. Per 30 juni 2022 bedroeg de lening nog € 1.078.681,--.

Stichting Nationaal Warmtefonds
Het Warmtefonds verstrekt aan (samenwerkende) eigenaar-bewoners en VvE's in de provincie Drenthe Energiebespaarleningen voor het treffen van energiebesparende maatregelen voor woningen.
In afwijking van reguliere kredietwaardigheidscriteria van het Warmtefonds, wenste de provincie Drenthe dat de rentekorting ook toegepast wordt op aanvragen van eigenaar-bewoners met een leeftijd van 75 jaar of ouder. Voor het verhoogde risico in verband met de leeftijd van de deelnemers heeft het Warmtefonds een garantstelling van de provincie ontvangen, voor een maximaal bedrag van € 500.000,--. Onder deze garantie worden sinds 2022 geen nieuwe leningen meer verstrekt. Nieuwe leningen worden nu in een nieuw fonds ondergebracht waarvoor geen garantie geldt. Het bedrag waarvoor de provincie kan worden aangesproken zal

daarom alleen maar afnemen. Per 30 juni 2022 was het saldo van de gegarandeerde leningen nog € 119.404,--.

Nationaal Groenfonds (inzake leningen pVSPN).
Het Nationaal Groenfonds heeft aan private partijen leningen met een looptijd van 30 jaar verstrekt als voorfinanciering van te ontvangen subsidie-uitkeringen voor particulier natuurbeheer. Het Nationaal Groenfonds deed dit op basis van de pVSPN-overeenkomst met de provincie: de 'Overeenkomst tot Voorfinanciering Subsidie Particulier Natuurbeheer'. De rente en aflossing op deze voorfinanciering worden door de provincie voldaan uit de jaarlijkse termijnen van de 30-jarige subsidie. De provincie staat garant voor de leningen die het Groenfonds in dit kader heeft aangetrokken, per 30 juni 2022 nog circa € 4,9 miljoen.

Nationaal Groenfonds (inzake convenantsleningen)
De convenantsleningen dateren van 1999 en vloeien voort uit een convenant tussen het Rijk en de provincies in het kader van grondaankopen voor natuurontwikkeling. Per 30 juni 2022 was dit nog een bedrag van € 25,9 miljoen. De provincie staat garant voor 6,90% van dit bedrag, € 1.787.383,--. Het Nationaal Groenfonds ontvangt jaarlijks van de provincie Drenthe een bedrag van € 782.771,-- voor rente en aflossing op de convenantsleningen. Hiervoor wordt de provincie gecompenseerd vanuit het provinciefonds. Het beleid van het Nationaal Groenfonds is erop gericht dat alle convenantsleningen in 2023/2024 zijn afgelost. Het risico dat de provincie wordt aangesproken in het kader van deze garantstelling is daarmee nihil.

Reserveringen t.b.v. leningen en garanties
Aan het verstrekken van leningen en garanties in het kader van de publieke taak (kredietsubsidies en garantiesubsidies) zijn risico's verbonden. Ter afdekking van deze risico's wordt bij verstrekking van een lening of garantie een percentage van de hoofdsom in de Reserve opvang revolverend financieren gestort. De gestorte bedragen blijven ook na aflossing van de lening of na de beëindiging van de garantie in de reserve. Eventuele voorzieningen wegens oninbaarheid kunnen worden gevormd ten laste van het gehele saldo van de genoemde reserve.

In onderstaande tabel worden de lopende leningen en garanties weergegeven, met de stortingen die daarvoor in de Reserve opvang revolverend financieren zijn gedaan. Tevens zijn de huidige standen van de leningen weergegeven, net als de huidige risicopercentages en de bijbehorende bedragen ter afdekking van het risico.
De aan Enexis Holding N.V. en WMD Drinkwater N.V. verstrekte leningen zijn niet opgenomen in de tabel, omdat de risico's voortvloeiend uit deze leningen zijn meegenomen in de berekening van het weerstandsvermogen.

In 2021 is er reeds een bedrag van € 50.000,-- in de reserve gestort voor nog te verstrekken leningen aan wooncollectieven uit hoofde van de Subsidieregeling collectieve wooninitiatieven Drenthe. De storting is reeds gedaan; de leningen kunnen gedurende de looptijd van de subsidieregeling worden verstrekt.

Uit onderstaande tabel is af te leiden dat de omvang van de reserve (€ 20,6 miljoen) voldoende is om de berekende risico's (€ 17,2 miljoen) van de huidige portefeuille krediet- en garantiesubsidies af te dekken.
Op dit moment zijn er nog geen nieuwe concrete voornemens tot het verstrekken van nieuwe leningen of garanties in het kader van de publieke taak.
Ook zijn er op dit moment geen signalen die aanleiding geven tot aanpassing van de risicopercentages en -bedragen naar aanleiding van de gevolgen van het coronavirus.

Reserveringen met betrekking tot verstrekte leningen en garanties (bedragen x €1.000)							
Leningen	**Hoofdsom / max. bedrag**	**Risico % bij aanvang**	**Storting in reserve**	**Stand lening per 30-06-2022**	**Nog op te nemen**	**Huidig risico %**	**Herziene storting**
BOKD, Drentse vereniging voor Dorpsbelangen en Dorpshuizen	75	10%	8	75	0	10%	8
Coöperatie "Agrarische Natuur Drenthe" U.A.	638	10%	64	638	0	10%	64
Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (grijs)	479	40%	192	419	0	40%	168
Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (grijs, fase 2)	598	40%	241	572	26	40%	241
Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (wit)	3.512	14%	508	3.073	0	15%	461
Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (wit, fase 2)	3.529	25%	898	3.383	146	25%	898
Coöperatieve Kredietvereniging Kredietunie Noord Drenthe U.A.	145	35%	51	45	0	35%	16
Drentse Holding B.V. (MKB Fonds Drenthe)	10.000	10%	1.000	0	10.000	10%	1.000
Glasvezel De Wolden B.V. (lening 1)	9.000	10%	900	8.438	0	35%	2.953
Glasvezel De Wolden B.V. (lening 2)	2.000	10%	200	1.071	0	35%	375
Glasvezel Zuidenveld	5.600	25%	1.400	5.600	0	25%	1.400
Historische Vereniging Nieuw-Buinen/Buinerveen	75	10%	8	75	0	10%	8
RE-NET Hoogeveen B.V.	4.000	10%	400	3.600	0	10%	360
Steunstichting Domus DuMus	30	10%	3	30	0	10%	3
Stichting Diever Village of Shakespeare	95	10%	10	95	0	10%	10
Stichting Dorpscentrum Eexterveen	49	10%	5	49	0	10%	5
Stichting Drentse Energie Organisatie	39.200	10%	3.920	29.200	10.000	10%	3.920
Stichting Groenfonds (Ontwikkelfonds Energiecoöperaties)	1.200	50%	600	1.200	0	50%	600
Stichting Maatschappij van Weldadigheid	950	10%	95	665	0	10%	67
Stichting Plaatselijk Belang Steenwijksmoer en Stichting Dorpshuis "De Schalm"	75	10%	8	75	0	10%	8
Stichting Schultehuus Diever, Stichting Museums Vledder en Stichting Zeemuseum Miramar	30	10%	3	30	0	10%	3
Vekoglas B.V.	145	15%	22	126	0	15%	19
Nationaal Restauratiefonds (extra leningfaciliteiten)	9.864	10%	986	9.864	0	10%	986
Stichting RTV Drenthe	2.371	10%	237	1.509	0	10%	151
Verwijdering asbestdaken Drenthe	27.500	10%	2.750	4.947	22.553	10%	2.750
Zonneleningen (via SVn)	10.415	15%	1.565	3.390	0	15%	508
Subtotaal risicoafdekking leningen			**16.071**	**78.167**			**16.978**
Garanties	**Max. bedrag**	**Risico %**	**Storting in reserve**	**Stand garantie per 30-06-2022**		**Herzien risico %**	**Herziene storting**
Triodos bank	1.200	10%	120	1.200		10%	120
Stichting Nationaal Warmtefonds	500	20%	100	500		20%	100
Subtotaal risicoafdekking garanties			**220**				**220**
Totaal risicoafdekking leningen en garanties			**16.291**				**17.198**
Omvang van de Reserve opvang revolverend financieren			**20.602**				**20.602**

Toerekening van rente

In het BBV is opgenomen dat de paragraaf financiering inzicht moet geven in de rentelasten uit externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening. Middels onderstaand renteschema wordt dit inzicht gegeven. De provincie heeft per saldo alleen rentebaten, daarom is er geen toe te rekenen rente.

Renteschema (bedragen x € 1.000)					
A.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering				€ 3
B.	De externe rentebaten (idem)			-/-	€ 1.097
	Saldo rentelasten en rentebaten			**-/-**	**€ 1.095**
C1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	€ 0		
C2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	€ 0		
C3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend		€ 0		
				-/-	**€ 0**
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente			**-/-**	**€ 0**
D1.	Rente over eigen vermogen				€ 0
D2.	Rente over voorzieningen				€ 0
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente			**-/-**	**€ 0**
E.	De aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag)			-/-	€ 0
F.	**Verwacht renteresultaat op het taakveld treasury**			**-/-**	**€ 1.095**

Paragraaf 2.5 Bedrijfsvoering

De gezamenlijke ambitie van de Teams Bedrijfsvoering
De Teams Bedrijfsvoering dragen er zorg voor dat de provinciale organisatie en processen soepel, doelmatig en rechtmatig kunnen functioneren op gebied van:
- Financieel beleid en beheer en uitvoering van de planning en control cyclus;
- Facilitaire services en vastgoed;
- ICT en geografische informatievoorziening;
- Subsidies en inkoop;
- Communicatie, klantencontactcentrum en bestuursadvisering;
- Personeel en Organisatie;
- Bestuurs- en concernzaken;
- Secretariële ondersteuning.

De omgeving waarin wij werken verandert voortdurend. Om zo goed mogelijk op deze veranderingen en uitdagingen te kunnen reageren, is het belangrijk dat we onze basis op orde houden en daarnaast investeren in de doorontwikkeling en ons innovatief vermogen. De teams binnen bedrijfsvoering spelen daar een pro-actieve, klantgerichte en dienstverlenende rol in. Op die manier dragen zij bij aan de realisatie van de provinciale opgaven. Daarnaast faciliteren zij het management om integraal te sturen op bedrijfsvoering. Voor bedrijfsvoering blijft doorontwikkeling en verbetering van de dienstverlening belangrijke drijfveren.

Organisatieontwikkeling

Samen doen
Een complexe buitenwereld vraagt om een simpele organisatiestructuur. Dat is een goede basis, een katalysator, om verder te bouwen aan een cultuur waarin we samen aan heldere opdrachten werken, doelgericht en koersvast zijn. Belangrijk daarin zijn flexibele samenwerkingsvormen, die helpen bij de opgaven die op het bord van de provincie Drenthe liggen. Doel van de organisatieontwikkeling is een flexibele en slagvaardige organisatie die snel en efficiënt kan reageren op alle ontwikkelingen in de samenleving. Samen werken we aan een organisatie waarin we met creativiteit, lef, professionaliteit én passie integraal werken aan de Drentse opgaven. Met een compacte managementlaag die actief stuurt op resultaat en kwaliteit. Kortom; samen doen!

Organisatiestructuur
De eerste stap in de doorontwikkeling naar deze flexibele organisatie is de aanpassing van de huidige managementstructuur naar een twee hoofdige directie (provinciesecretaris en directeur) en zes domeinen (zes domeinmanagers). Ook zijn de uitgangspunten geformuleerd voor de nadere invulling van de domeinen. De visualisatie met de leidende principes van de sturingsfilosofie vormt de basis voor het verdere gesprek hoe we samen de organisatie wensen vorm te geven, aan te sturen en welke waarden we daarin centraal stellen. De sturingsfilosofie wordt vertaald in het organisatiebesluit en de daarbij behorende mandaten en we gaan verder aan de slag met de cultuurontwikkeling.

Financiële doorrekening
Voor de financiële doorrekening is meer inzicht nodig in de invulling van de rollen en functies binnen een domein. De kosten van de nieuwe organisatiestructuur kunnen naar verwachting voor een beperkt deel worden opgevangen door de ruimte die ontstaat als gevolg van een compactere managementlaag. Mocht de huidige loonsom ontoereikend zijn voor de nieuwe inrichting van de organisatie dan komen wij hier in de 1e actualisatie op terug. Voor een betrouwbare doorrekening is meer inzicht nodig in de rollen en functies binnen een domein. We brengen onder meer met een

risicosessie in beeld welke kritische succesfactoren en gebeurtenissen samenhangen met een goede financiële businesscase.

Kwaliteitsimpuls
Om de slagvaardige en kwalitatieve netwerkorganisatie van de toekomst te worden, is het bovendien noodzakelijk dat we onze samenwerking binnen en buiten een kwaliteitsimpuls geven door extra in te zetten op de verdere digitale ontwikkeling van onze organisatie en de professionalisering van basistaken zoals control- en risicomanagement, HRM en financiën. Dat betekent een doorontwikkeling van onze basis op orde. De directie en de nieuwe domeinmanagers krijgen nadrukkelijk de opdracht om de benodigde rollen en functies zo efficiënt mogelijk vorm te geven. De huidige loonsom is hierbij richtinggevend.

Transitiekosten
De verwachting is dat als gevolg van de huidige krapte in de arbeidsmarkt niet alle functies meteen per 1 januari 2023 ingevuld kunnen worden. Dat betekent dat de omvang (zowel aantallen als budget) van de tijdelijke inhuur zal stijgen. Hier zal in het transitiebudget rekening mee moeten worden gehouden. Bovendien zijn er incidentele middelen nodig om medewerkers de gelegenheid te bieden om zich te ontwikkelen zodat zij hun nieuwe rollen/functies goed kunnen uitvoeren. Ook deze kosten zullen in eerste instantie binnen de huidige budgetten opgevangen worden. Mochten deze niet toereikend zijn dan zal hiervoor via de 1e actualisatie in 2023 op terug worden gekomen.

Verder op weg naar een organisatie in control
Op het gebied van financiën, planning en control is de aandacht gericht op goede financiële informatievoorziening ten behoeve van de managementcyclus en de P&C cyclus. Daarvoor wordt de P&C-cyclus van nieuwe en verbeterde instrumenten en informatie voorzien die bestuur en management beter in staat stellen invulling te geven aan hun sturingstaken. Dit gebeurt met behulp van een nieuw financieel bedrijfsinformatiesysteem dat aan de eisen van de tijd voldoet. Dit systeem wordt in de loop van de jaren 2022 en 2023 geïmplementeerd.
Inmiddels is er nu een werkende managementcyclus waarbij ook aandacht is voor de realisatie van de begroting. Het geactualiseerde financiële beleid is inmiddels in de organisatie uitgerold en wordt in 2023 gecompleteerd met een bestuurlijk afgeronde Nota onderhoud kapitaalgoederen en een Nota kostentoerekening. Na installatie van de nieuwe Provinciale en Gedeputeerde Staten wordt dan een begin gemaakt met actualisatie van alle nota’s en regelingen, aansluitend bij de afspraken die gemaakt zijn in het kader van de organisatieontwikkeling.

Blijvende aandacht voor de kwaliteit van de informatie voor het bestuur
Met een werkgroep uit de Staten is in het begin van deze bestuursperiode stil gestaan bij de kwaliteit van de informatie uit de P&C-cyclus. Hieruit zijn aanpassingen naar voren gekomen die tot doel hebben de instrumenten uit de P&C-cyclus leesbaarder en inzichtelijker te maken. Daarnaast blijven wij zelf kritisch en actief in het verbeteren van de inzichtelijkheid. Onderdeel van de aandacht voor de informatievoorziening is het zoeken naar een betere aansluiting van het door Provinciale Staten vastgestelde beleid en de jaarlijkse invulling daarvan in de begroting.
In 2023 komen wij voor de nieuwe Staten met voorstellen voor een voor de nieuwe bestuursperiode aangepaste informatievoorziening, te beginnen bij de Begroting 2024. Dit gebeurt op basis van een uitwerking van het coalitieakkoord van het nieuwe College. Daarbij blijft de wens bestaan, een betere aansluiting te verkrijgen van de (sectorale) beleidscycli en de (integrale) P&C-cyclus, met als uiteindelijk doel integratie van de diverse cycli op het vlak van instrumenten, proces en informatie.

Onze gebouwen zijn duurzaam, energieneutraal en worden hybride ingericht
Onze gebouwen zijn duurzaam en ingericht op een gezonde, veerkrachtige en duurzame werkomgeving. Het streven is erop gericht op termijn een energieneutraal provinciehuis te creëren. In 2023 wordt verder gewerkt aan goed uitvoerbare energiebesparende maatregelen. Daarvoor is het beheer van het meeste vastgoed gecentraliseerd en van daaruit wordt gewerkt aan een duurzaam vastgoedbeheer.
In 2023 gaat er specifieke aandacht uit naar het provinciehuis om daar waar nodig het provinciehuis zodanig verder in te richten dat deze aansluit bij de behoefte en afspraken rond 'hybride werken' passend binnen de dan van toepassing zijnde regelgeving om de gezondheid en veiligheid van medewerkers, huurders en bezoekers te waarborgen.

Herstel lekkageproblematiek Drens Museum
Als eigenaar van het vastgoed Drents Museum is de provincie verantwoordelijk voor het bouwkundig onderhoud. In de ondergrondse expositieruimte doen zich de afgelopen jaren bouwkundige problemen voor, die leiden tot terugkerende lekkages. Wij hebben onderzoek laten uitvoeren om te komen tot een structurele oplossing. Het onderzoek is afgerond en wordt momenteel vertaald in een uitvoeringsplan welke in 2023 wordt uitgevoerd.

E-depot
Via een drie-jarige pilot (2021, 2022 en 2023) ontwikkelen we samen met het Drents Archief een e-depot voor duurzaam beheer van digitale informatie. Volgens de Archiefwet zijn wij verplicht provinciale archiefbescheiden te verwerven, duurzaam en eenduidig te beheren, te behouden en effectief te ontsluiten en beschikbaar te stellen met als doel het Drents Cultureel erfgoed veilig te stellen en hergebruik ervan mogelijk te maken. Een voorziening voor digitale archiefbescheiden voor de lange termijn bestaat nog niet. Een dergelijk archief wordt aangeduid als e-depot.
Tijdens de pilot onderzoeken we vier onderdelen, te weten:

- Opnemen van videotulen in het e-depot;
- Opnemen van GIS-bestanden in het e-depot;
- Ontwikkelen van de raadpleegschil in het e-depot; gepland in 2023
- Aansluiting op het DMS (DocBase) met het e-depot; gepland in 2023.

Duurzame catering
Het kantoor wordt steeds vaker een bestemming om samen te werken. Anders werken en samenwerken doet een duidelijk beroep op eten & drinken als verbinder tussen mensen. Op meer momenten en met een grotere verscheidenheid . Eten en drinken zal voor, tijdens en na het werk een terugkerend onderdeel zijn. Gezondheid en duurzaamheid winnen aan belang. Die waarden maken een steeds groter onderdeel uit van de vraag, waarop wij het aanbod willen afstemmen.

Green Deal - Eten uit de Korte Keten
Green Deals zijn afspraken tussen de Rijksoverheid en andere partijen (waaronder provincie Drenthe).Het doel van deze Green Deal is om het eten van voedsel uit de korte keten te stimuleren door afspraken te maken over meer lokaal inkopen met de cateraar. We zetten in op een vergroting van het aandeel regionale producten in het cateringaanbod in het provinciehuis.

ICT en geografische informatievoorziening
Conform de Drentse digitaliseringsagenda transformeren we de ICT omgeving van een traditioneel ingerichte automatiseringsomgeving, met afgebakende, specialistische systemen naar een moderne samenhangende informatiehuishouding op een technisch robuust en toekomst vast fundament. Daarmee beschikt de provincie over een flexibele en innovatieve werkomgeving voor de eigen medewerkers en bevordert het mogelijkheden tot digitaal samenwerken met organisaties in en rondom Drenthe. Flexibel, tijd- en plaats onafhankelijk kunnen werken is hierbij het uitgangspunt.

Vanzelfsprekend doen we er alles aan om te voldoen aan de eisen die worden gesteld vanuit informatiebeveiliging, de wet en regelgeving (zoals de wet open overheid) en gaan we zorgvuldig om met persoonsgegevens.
Daarnaast gelden de eisen omtrent de open geo-data en vernieuwen we voortdurend het integrale geoplatform om de publicatie van geo-informatie te faciliteren.

Subsidies en inkoop
Het subsidie- en inkoopproces maakt onderdeel uit van het financieel instrumentarium dat de provincie tot haar beschikking heeft. Wij staan voor het tijdig, correct en begrijpelijk verstrekken van subsidies en het doen van inkopen die wij voor elke opgave passend kunnen invullen om bij te dragen aan de realisatie van de doelen van de provincie Drenthe. Een van die doelen is dat wij ons inzetten om volop kansen voor het (regionale) MKB te creëren bij eigen inkopen en aanbestedingen. Ook spelen wij met onze inkopen in op thema's als duurzaamheid, circulariteit en innovatie. Verder houden wij ons subsidie-instrumentarium actueel, waarbij klantvriendelijkheid, transparantie en rechtmatige subsidieverlening leidend is.

Communicatie als aanjager, ondersteuner en verbinder
In het afgelopen jaren heeft de pandemie mede gezorgd voor een enorme verschuiving in waarden. Denk aan vertrouwen, diversiteit en verbondenheid. Binnen deze complexe omgeving die steeds verandert, moeten wij zelf ook steeds mee-veranderen en onze vorm, toon en de inhoud aanpassen. Team Communicatie helpt dit aanjagen en faciliteren voor organisatie en medewerkers. Bijvoorbeeld door helder, herkenbaar en transparante communicatie te stimuleren, zodat de provincie Drenthe wordt gezien als een betrouwbare organisatie die opkomt voor Drenthe en haar inwoners. Of door te zoeken naar nieuwe mogelijkheden, zoals een studio om andere doelgroepen te bereiken, een newsroom en tamtam om de organisatie omgevingsbewuster te maken en de eerste stappen naar meer data gedreven communicatie. Extra inzet is nodig op interne communicatie om medewerkers te bereiken, te binden en te boeien. Daarbij benutten we kansen voor inclusie en ondersteunen we het traject voor organisatieontwikkeling. Onze dienstverlening bij het Klant Contact Centrum ontwikkelen we door. Aandachtspunten zijn continuïteit op (specialistische) functies in een krappe arbeidsmarkt en prioritering van het werkaanbod. Naast de grote opgaven als Stikstof, Wonen en Klimaat & Energie, staat 2023 natuurlijk in het teken van de Provinciale Verkiezingen en de afronding/start van een collegeperiode.

Investeren in de mensen die het doen
Onze organisatie moet toegesneden zijn op de opgaven waar we voor staan. Dat betekent deskundig, opgavegericht en flexibel, met een omvang waarmee we de plannen voor deze bestuursperiode uit kunnen voeren. Dit doen we zoveel als mogelijk met personeel dat bij onszelf in loondienst is. Dat is in lijn met het rijksbeleid, beter voor de continuïteit en voordeliger. We willen daarmee flexibel en kostenbewust onze taken uitvoeren, waarbij een goede integrale afweging van middelen en mensen mogelijk is. We merken dat de arbeidsmarkt steeds krapper wordt en dat heeft ook zijn weerslag op het kunnen aantrekken van voldoende en goed gekwalificeerde medewerkers om onze opgaven te realiseren. Daartoe wordt er hard gewerkt aan maatregelen om hierop te kunnen anticiperen.

Als provincie willen wij voor nu en in de toekomst een eigentijdse werkgever zijn die op verantwoorde wijze investeert in alle generaties die in de toekomst ook langer moeten doorwerken, vitaal kunnen blijven en goed zijn toegerust op hun taken. Hiervoor is in 2021 het beleid Drenthe Vitaal ontwikkeld, dat tegemoetkomt aan behoeften op het gebied van inzetbaarheid van alle leeftijdsgroepen binnen de provincie Drenthe als organisatie. Het doel hiervan is te faciliteren in vraagstukken die te maken hebben met inzetbaarheid, dus als antwoord op een tijdelijke verminderde inzetbaarheid.

Hybride werken
Corona is van grote invloed geweest op de wijze waarop wij ons werk uitvoeren. Het werken vanuit huis en op afstand heeft ook tot positieve ontwikkelingen geleid. Ontwikkelingen die we willen behouden, borgen en verder ontwikkelen. Onze visie op hybride werken is gericht op een effectieve balans tussen elkaar fysiek ontmoeten en virtueel (samen)werken: de opgave waaraan je werkt bepaalt de plek waar je je werk doet. Deze manier van werken draagt bij aan meer flexibiliteit voor medewerkers en aan de wendbaarheid van onze organisatie. Het verminderen van de reisbewegingen draagt bovendien bij aan het milieu en daarmee aan een duurzamere samenleving. Het provinciehuis van de toekomst is voor ontmoeten, verbinden en (samen)werken aan de Drentse opgaven. Digitale middelen en het ontwikkelen van nieuwe manieren van (samen)werken faciliteert deze ontwikkeling.

Juridische kwaliteitszorg
De legitimiteit van het openbaar bestuur is een permanent aandachtspunt. Dit doen we met een combinatie van onze juridische instrumenten. Om op een doelmatige wijze bij te dragen aan de maatschappelijke opgaven en opdrachten is het steeds meer van belang om te komen tot werkende oplossingen voor alle betrokkenen, waarbij risicomanagement een belangrijke rol speelt. We werken immers steeds meer samen met andere overheden, private partijen en andere stakeholders. Bij besluiten en procedures beperken we zoveel mogelijk de juridische risico's. Hierdoor versterken we de rechtmatigheid en doelmatigheid bij de uitvoering van de provinciale taken en beleidswensen
Komend jaar gaan we nog meer de wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur risicogericht toepassen door het inmiddels aangepaste Bibob-beleid van de provincie en de aankomende wijzigingen van de Wet Bibob, waarbij het delen van informatie met andere overheden mogelijk wordt. Hiermee kunnen wij dit instrument actief gebruiken zoals opgenomen in ons coalitieakkoord. De voortschrijdende digitaliseringswetgeving en de invoering van de Wet open overheid zal bijdragen aan de transparantie van het overheidshandelen en toegankelijkheid van overheid en overheidsinformatie. Deze wetgeving vraagt om implementatie en continue aandacht bij alle processen.
De Wet Open Overheid vraagt van de overheid om de informatiehuishouding op orde te brengen, ten einde op actieve en passieve wijze toegang te verlenen tot overheidsinformatie. Deze overheidsinformatie omvat onder meer toegang tot informatie over besluitvorming. Het gaat dan om de totstandkoming van besluitvorming, de besluiten zelf (agenda en besluiten) als ook de eventuele bezwaren naar aanleiding van het besluit. Het is noodzakelijk om een correct werkend digitaal proces te hanteren. Dit vergt investering in systemen en procedures, maar bovenal ook in kennis en vaardigheden van iedere betrokkene in het besluitvormingsproces.
In verband met de aanpassing van de Wet gemeenschappelijke regelingen ontstaat er meer ruimte voor onze Staten om hun betrokkenheid bij de besluitvorming van gemeenschappelijke regelingen te vergroten. Dit kan leiden tot aanpassing van bestaande gemeenschappelijke regelingen.

Rechtmatigheidsverantwoording door GS
Naar verwachting zal met ingang van de verantwoording over het boekjaar 2023 de accountant bij de jaarrekening een getrouwheidsverklaring afgeven en zullen GS komen met een rechtmatigheidsverantwoording. Reden voor deze wijziging (tot en met 2022 geeft de accountant een rechtmatigheidsverklaring af) is dat het de politieke aanspreekbaarheid van het college van GS verhoogt, het naar verwachting een kwaliteit verhogend effect heeft en aansluit bij de brede maatschappelijke trend dat bestuur verantwoording aflegt over rechtmatigheid. De rechtmatigheidsverantwoording wordt daarom door de wetgever neergelegd bij GS. De rechtmatigheidsverantwoording van GS maakt deel uit van de jaarrekening en valt daarmee onder de getrouwheidsverklaring van de accountant.

Secretariële-, administratieve-, bestuur- en programma ondersteuning
Onze organisatie ontwikkelt zich verder in een opgavegerichte organisatie en dit vraagt om een passende aanpak in onze ondersteuning. De ondersteuning die vanuit Secretariaten en het GS- en bestuurssecretariaat wordt geleverd raakt de gehele organisatie in al zijn concernopgaves, -programma's, -projecten en -processen. Ons speerpunt is de klantgerichtheid en kennis van de administratieve organisatie. In de ondersteuning van alle opgaves leveren wij een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van dienstverlening (intern en extern) en faciliteren wij 'het op orde houden van onze administratieve processen'.

Paragraaf 2.6 Verbonden partijen

Inleiding
Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de provincie een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Een financieel belang bestaat uit het door ons ter beschikking gestelde bedrag dat we niet kunnen verhalen indien de verbonden partij failliet gaat of het bedrag waarvoor we aansprakelijk zijn indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Een bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij door vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij door stemrecht.

Het provinciale beleid ten aanzien van verbonden partijen is uitgewerkt in de nota Verbonden Partijen. Het PS Protocol Verbonden Partijen en de op 21 juni 2016 gemaakte afspraken over de informatievoorziening betreffende de negen belangrijkste verbonden partijen gelden als nadere invulling op de wijze hoe GS PS informeert over de verbonden partijen. Om als provincie meer strategisch te kunnen sturen op verbonden partijen en te kunnen voldoen aan de gewenste informatievoorziening aan PS is in 2016 een beheersproces geïmplementeerd waarin relevante sturing- en verantwoordingsinformatie over de verbonden partij wordt bijgehouden. In 2017 is het beleid ten aanzien van verbonden partijen verder ontwikkeld. De aansturing is meer integraal en eenduidiger geregeld. De accenten in de ontwikkeling liggen daarbij op: verzakelijking van de opdrachtverlening, beter inzicht in organisatie performance en naleving van good governance. Door ons proces op deze manier in te richten zijn de risico’s ten aanzien van de verbonden partijen beheersbaar.

Ontwikkeling
Vanuit PS bestaat de behoefte om het protocol verbonden partijen na vijf jaar te vernieuwen. Door de Statenwerkgroep verbonden partijen is samen met de Statengriffie een concept vernieuwd protocol opgesteld, waarin onder aan de aanbevelingen uit het NRK-rapport Revolverende fondsen (Statenstuk 2021-999) zijn overgenomen. Dit concept is op 24 juni 2021 aan ons toegestuurd. Het huidige protocol bestaat uit een vijftal afspraken tussen PS en GS over de informatievoorziening omtrent verbonden partijen. Door deze afspraken ontstaat een helder beeld van de rollen van PS en GS bij een verbonden partij. Gezien de nieuwe ontwikkelingen rondom verbonden partijen erkennen wij het belang van een vernieuwd informatieprotocol dat het mogelijk maakt voor PS om goed geïnformeerd haar rol uit te kunnen voeren. Wij hebben het aanbod gedaan om ambtelijk bij te dragen aan de vervolmaking van het vernieuwde protocol. Dat is opgepakt en de afstemming loopt op dit moment nog. Vooralsnog is het vernieuwde protocol nog niet door PS vastgesteld. Wij hopen dat in 2022 het vernieuwde protocol door uw Staten kan worden vastgesteld. Waarin dan ook de gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) meegenomen is. Deze wet versterkt de kaderstellende en controlerende rol van uw staten, daarnaast worden de participatiemogelijkheden van burgers en belanghebbenden bij de besluitvorming in gemeenschappelijke regelingen vergroot.

Overzicht verbonden partijen en risico's
Verbonden partijen brengen de onderstaande financiële risico’s met zich mee:

Gestort aandelenkapitaal bij deelnemingen
Een aandeelhouder in een vennootschap (deelneming) heeft een bedrag betaald voor de aandelen. In het geval dat de vennootschap slechte resultaten behaalt, kan sprake zijn van (gedeeltelijk) verlies van dit bedrag. Dit dient dan op de provinciale balans te worden gecorrigeerd.

Dividendopbrengsten van deelnemingen
Als een deelneming winsten behaalt, kan een deel van die winst als dividend worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. Deze mogelijke inkomsten zijn een onzekere post doordat pas na afloop van een boekjaar blijkt of het verwachte resultaat is behaald.

Verstrekte leningen aan verbonden partijen
Zowel aan een aantal deelnemingen als aan enkele overige verbonden partijen zijn leningen en garanties verstrekt. Er bestaat een risico van niet-terugbetaling. Zowel ten behoeve van deelnemingen als van overige verbonden partijen zijn garanties/borgstellingen afgegeven.

Risico's binnen Gemeenschappelijke Regelingen
Elke deelnemer aan een Gemeenschappelijke Regeling is in principe voor zijn aandeel in mogelijke tekorten verantwoordelijk.

Onderstaand is het overzicht van alle verbonden partijen van de provincie Drenthe met de kerngegevens opgenomen. De opgenomen informatie over het eigen en vreemd vermogen en het resultaat, betreffen de meest recente gegevens waar wij thans over beschikken.

Verbonden partij	Rechtsvorm	Eigenaars-/ deelnemers belang
Gemeenschappelijke regelingen		
De Noordelijke Rekenkamer	Gemeenschappelijke regeling	33,33%
Gemeenschappelijke Regeling Openbaar Lichaam OV-bureau van de gemeente Groningen en de provincies Groningen en Drenthe	Gemeenschappelijke regeling	35,00%
Gemeenschappelijke regeling Prolander	Gemeenschappelijke regeling	68,00%
Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe	Gemeenschappelijke regeling	21,80%
Samenwerkingsverband Noord-Nederland	Gemeenschappelijke regeling	33,33%
Beheerorganisatie Vechtdallijnen (Provincie Overijssel)	Gemeenschappelijke regeling zonder meer	36,00%
Regio Groningen-Assen	Gemeenschappelijke regeling zonder meer	12,50%
Vennootschappen		
CSV Amsterdam B.V.	Besloten Vennootschap	2,28%
MKB Fonds Drenthe B.V.	Besloten Vennootschap	100,00%
Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.	Besloten Vennootschap	2,28%
N.V. NOM, Investerings- en Ontwikkelmaatschappij voor Noord-Nederland	Naamloze Vennootschap	16,67%
BNG Bank N.V.	Naamloze Vennootschap	0,16%
Enexis Holding N.V.	Naamloze Vennootschap	2,37%
Groningen Airport Eelde N.V. (GAE)	Naamloze Vennootschap	30,00%
Nederlandse Waterschapsbank N.V.	Naamloze Vennootschap	0,04%
WMD Drinkwater N.V. (voorheen: N.V. Waterbedrijf Drenthe)	Naamloze Vennootschap	50,00%
Stichtingen en verenigingen		
Stichting Bodembeheer Schoonebeek	Stichting	6,00%
Stichting Drentse Energie Organisatie	Stichting	100,00%
Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging	Stichting	8,50%
Coöperatieve vereniging Decentrale OV-Autoriteiten (NDVO-DOVA U.A.)	Vereniging	6,67%
Huis van de Nederlandse Provincies	Vereniging	7,69%
Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)	Vereniging	6,67%
Overige		
Fonds nazorg gesloten stortplaatsen	Reglement	100,00%

Belangrijkste verbonden partijen
Medio 2016 is de Commissie van Onderzoek in samenspraak met GS gekomen tot een selectie van de negen belangrijkste verbonden partijen. Deze selectie is gemaakt om twee redenen. De eerste is om bij de belangrijkste verbonden partijen de betrokkenheid van PS te vergroten. De tweede reden is

om te voorkomen dat onnodige bureaucratie ontstaat, doordat bij iedere verbonden partij een even uitvoerige toelichting gegeven wordt. Over deze negen verbonden partijen worden PS met regelmaat en uitvoeriger geïnformeerd dan de overige verbonden partijen.
De negen verbonden partijen waarover PS uitvoerig worden geïnformeerd zijn:
1. OV-bureau Groningen Drenthe;
2. Drentse Energie Organisatie (DEO);
3. N.V. Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM);
4. Groningen Airport Eelde (GAE);
5. Regionale Uitvoeringsdienst (RUD);
6. Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN);
7. Regiovisie Groningen-Assen (RGA);
8. Prolander;
9. WMD Drinkwater N.V.

Hieronder is per verbonden partij de verantwoordingsinformatie opgenomen. De opgenomen informatie betreft de meest actuele voor publicatie beschikbare verkregen informatie van de verbonden partij. Voor alle verbonden partijen geldt onverlet dat PS zal worden geïnformeerd mochten zich politiek bestuurlijk relevante ontwikkelingen bij deze verbonden partij voordoen.

Vechtdallijnen	
Naam verbonden partij	Beheerorganisatie Vechtdallijnen (Provincie Overijssel)
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling zonder meer
Doel	Concessiebeheer spoorverbindingen Zwolle-Emmen en Almelo–Mariënberg
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	36,00%
Bestuurlijk belang	Lid stuurgroep
Invloed uitoefenen	Via de bestuurder in de stuurgroep en via de ambtelijke samenwerkingsgroepen
Risico's	1. De opdracht gevende partijen Overijssel en Drenthe zijn opbrengstverantwoordelijk voor de exploitatie van de treindienst. Dat wil zeggen dat zij de risico's lopen van fluctuerende kaartverkoop inkomsten. Conform het OV-bureau Groningen Drenthe wordt er een conservatief financieel beleid gevoerd. 2. Als gevolg van covid-19 heeft het openbaar vervoer te maken met een enorme vraaguitval en verlies aan inkomsten, we verwachten in net als voor 2022 ook voor 2023 een redelijk herstel. 3. Bij de Vechtdallijnen hebben we nog steeds te maken met incidenten op het vlak van sociale veiligheid. Dit is een structureel aandachtspunt. 4. Met Prorail is een discussie gaande over de gebruikersvergoeding. Prorail is voornemens deze vanaf 2023 fors te verhogen.
Beheersmaatregel	1. De fluctuaties in het resultaat worden opgevangen in de exploitatie van de beheersorganisatie. 2. Voor de periode 2022 is beschikbaarheidsstelling afgesproken met het rijk. De BVOV (Regeling specifieke uitkering beschikbaarheidsvergoeding regionale OV-concessies) is er vanaf 2023 niet meer en over 2022 heeft Arriva als opbrengstverantwoordelijke deze bijdrage van het rijk niet aangevraagd. Verwacht wordt dat de vraaguitval zich langzaam zal herstellen. Zo geeft Arriva zelf aan dat de verwachte opbrengsten van de reizigersopbrengsten, de SOV-middelen hoger worden als gevolge van meer studenten. Dat is een landelijke ontwikkeling. 3. Inzetten van extra personeel en vliegende brigades, hier gaan kosten mee gepaard. 4. De provincies voeren een lobby om deze gestegen gebruikersvergoeding te beperken en zijn hierover in gesprek met het Rijk en Prorail.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	nog niet bekend	0	0	0
Bijdrage provincie	2.873.746	2.841.331	nog niet bekend	nog niet bekend
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

NRK	
Naam verbonden partij	De Noordelijke Rekenkamer
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doel	Onafhankelijk beleidsonderzoek
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	33,33%
Bestuurlijk belang	Adviesraad
Invloed uitoefenen	Via de Adviesraad het doen van suggesties ten behoeve van het onderzoeksprogramma. Ook adviseert de Adviesraad over de begroting en de wijze van publiceren van rapporten en het doen van suggesties ten behoeve van het onderzoeksprogramma.
Risico's	Eventueel aansprakelijkheid n.a.v. onderzoeken.
Beheersmaatregel	

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	291.057	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	139.189	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	247.806	0	0	0
Bijdrage provincie	288.333	308.332	308.332	308.332
Opbrengsten dienstverlening	nog niet bekend	6.800	6.800	6.800

OV-bureau	
Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke Regeling Openbaar Lichaam OV-bureau van de gemeente Groningen en de provincies Groningen en Drenthe
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doel	Zorgen voor en bevorderen van openbaar vervoer
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	35,00%
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur
Invloed uitoefenen	Via zeggenschap in het AB en DB en door PS via de mogelijkheid voor een zienswijze op de ontwerpbegroting.
Risico's	1. De effecten van de uitbraak van het coronavirus zijn sterk voelbaar in het openbaar vervoer. De beperkingen op het OV-gebruik zijn in 2022 voorzichtig afgenomen waardoor de reizigers langzamerhand weer terug komen. De tekorten worden in 2022 door het nog rijk aangevuld met de beschikbaarheidsvergoeding. Voor 2023 is deze vergoeding niet beschikbaar al wordt er door politieke druk nog wel gesproken met het ministerie over een mogelijke transitievergoeding. In de conceptbegroting 2023 wordt niet uitgegaan van extra rijksbijdrage. 2. Voor het inschatten van lasten en baten voor de meerjarige begroting OV-Bureau wordt uitgegaan van handmatige berekeningen in een Excelmodel. Door alle onduidelijkheden over het coronavirus (wel/geen lockdown) is de toekomst erg moeilijk goed te voorspellen. 3. Het streven is om het Weerstandsvermogen op peil houden: € 4,75 miljoen is bedoeld om crisis-situaties te kunnen opvangen. Het risico bestaat dat het weerstandsvermogen van het OV-Bureau hard terugloopt.
Beheersmaatregel	1. De begroting 2022 is alleen sluitend te maken met diverse maatregelen die door het OV-bureau beïnvloedbaar zijn (beperken omvang van dienstregeling en inzet additionele financiële middelen vanuit het Rijk en/of de deelnemers en/of het eigen weerstandsvermogen). De toepassing van een conservatief scenario qua opbrengsten plus ontwikkeling hiervan en een 3,5% index van de kostenontwikkeling (LBI index) is door de prijsontwikkeling ten gevolge van de Oekraïne-crisis niet meer toereikend. 2. Het OV-Bureau laat deze doorrekening toetsen door de accountant. Het OV-Bureau zal verzocht worden de werkwijze van het OV-model af te stemmen met de deelnemers. 3. Door de bijdragen van de provincies te indexeren worden prijsstijgingen in ieder geval deels gecompenseerd. Additionele financiering van derden (Rijk en/of provincie Groningen, Drenthe en gemeente Groningen) is mogelijk noodzakelijk om niet structureel op een financieel tekort uit te komen. Het OV-bureau ziet als oplossing voor het meerjarig financieringstekort (2022-2025) extra middelen van derden in combinatie met (nog) verder ingrijpen in de dienstregeling (taakstelling). Ook wordt de optie van verhoging van de reizigerstarieven overwogen. De taakstelling in de dienstregeling wordt doorgerekend: een bezuiniging van ca. € 5 miljoen in directe lasten van de dienstregeling. Op dit moment houdt de Begroting 2023 van het OV-bureau rekening met een extra bijdrage van in totaal € 650.000,- als aanvullende bijdrage van de deelnemers. 4. Politieke druk om na de Beschikbaarheidsvergoeding voor 2023 (en verder?) een mogelijke transitievergoeding te ontvangen tot het aantal reizigers weer op het niveau van voor de coronacrisis in 2019 is.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	21.209.000	13.836.000	20.517.000	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	18.014.000	10.896.000	7.596.000	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-56.000	0	0	nog niet bekend
Bijdrage provincie	22.191.758	22.525.522	23.073.343	23.698.196
Opbrengsten dienstverlening	17.097	14.895	15.043	15.043

Prolander	
Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke regeling Prolander
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doel	Het omzetten van provinciaal natuurbeleid tot concrete resultaten in het gebied.
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	68,00%
Bestuurlijk belang	Voorzitter Bestuur
Invloed uitoefenen	Via het bestuur en middels de sturing in de opdrachtverlening. Provinciale Staten hebben de mogelijkheid tot het geven van een zienswijze op de begroting.
Risico's	1. Een van de belangrijkste risico's is dat Prolander voor het uitvoeringsprogramma Natuur mogelijk niet aan de door de provincie gevraagde personele inzet kan voldoen. Dit wordt veroorzaakt door krapte in de arbeidsmarkt. 2. De GR Prolander heeft alleen betrekking op de bedrijfsvoering van de organisatie. Tegen- en meevallers bij de realisatie van het natuurnetwerk zelf vallen buiten de GR. Laatstgenoemde loopt via de jaarlijkse Prestatieovereenkomst met Prolander (PPO) en komen via deze weg voor rekening van de provincie Drenthe als opdrachtgever.
Beheersmaatregel	1. Er wordt personeelsbeleid op strategisch niveau ontwikkeld. Huidige en nieuwe medewerkers wordt perspectief geboden van onder meer vaste contracten. 2. Prolander heeft een hoog budget voor de ontwikkelopgave (realisatie natuur en natuurherstelmaatregelen). Voor het beheer van deze gelden is het Treasury statuut opgesteld.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	382.960	701.500	861.500	1.068.000
Vreemd vermogen op 31-12	15.892.536	4.639.500	4.639.500	4.639.500
Resultaat (voor bestemming)	-32.076	165.000	-160.000	-206.500
Bijdrage provincie	nog niet bekend	6.656.500	6.800.500	6.865.500
Opbrengsten dienstverlening	1.475.934	1.475.934	1.487.192	nog niet bekend

RGA	
Naam verbonden partij	Regio Groningen-Assen
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling zonder meer
Doel	Afstemming woningbouw en bedrijventerreinen voor plangebied Realisatie pakket bereikbaarheidsmaatregelen Behoud en versterking (landschappelijke) kwaliteit
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	12,50%
Bestuurlijk belang	Lid stuurgroep
Invloed uitoefenen	GS via stuurgroep. PS middels zienswijze op begrotingen en jaarstukken
Risico's	1. Een tekort op de vrij te besteden middelen binnen het Financieel Kader. Er is dan meer aan projecten toegewezen dat er daadwerkelijk aan middelen beschikbaar is. Dit was in het verleden het geval, maar nu al enige jaren niet meer evengoed blijft dit een risico. 2. Er bestaat het risico dat de frictiekosten van salarisverplichtingen voor het boventallig personeel van Regio Groningen-Assen die niet kan worden gedekt uit detacheringsvergoedingen.
Beheersmaatregel	1. Elk jaar wordt het financieel kader geactualiseerd om te kijken hoe groot het risico is. Door vrijval vanuit projecten is het tekort in zijn geheel ingelopen en is zelfs sprake van een kleine plus. In het Financieel Kader voor de jaren 2022 tot en met 2025 is in totaal € 33,1 miljoen begroot. De verwachting is dat per 1 januari 2023 in totaal €19,92 miljoen is besteed. Uitgangspunt hierbij is de verwachting dat de kosten in 2022 conform begroting worden gemaakt. Daarnaast gaan we ervan uit dat de projecten conform de beschikkingen worden afgerekend. Het nog niet bestede deel bedraagt (€ 33,10 - € 19,92)= €13,17 miljoen. Deze middelen zijn vrijwel volledig geoormerkt voor de thema's en activiteiten. Afgelopen jaar is door goedkoper uitvallende projecten de vrijval verder opgelopen van € 0,41 miljoen naar € 0,68 miljoen. Het gaat hierbij om vrijval binnen de thema's Regionale projecten en Mobiliteit. 2. Om dit risico te beperken heeft RGA een Bestemmingsreserve frictiekosten ingesteld. Het saldo van deze reserve lijkt voldoende hoog te zijn om het risico op te vangen.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	4.726.459	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	4.870.818	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-2.420.851	-1.336.344	1.893.345	nog niet bekend
Bijdrage provincie	921.732	921.732	921.732	921.732
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

RUD Drenthe	
Naam verbonden partij	Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doel	Uitvoering WABO, WBB en overige uitvoeringstaken op het gebied van milieu
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	21,80%
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur
Invloed uitoefenen	Door de vertegenwoordiging in het Dagelijks- en Algemeen bestuur.
Risico's	1. Invoering van de omgevingswet per 1 januari 2023 kan door een negatief oordeel van het Adviescollege ICT-Toetsing over de DSO nog worden uitgesteld. 2. De werkzaamheden van de RUD Drenthe zijn wettelijke taken met een hoog maatschappelijk belang. Als deze werkzaamheden niet/onvoldoende worden uitgevoerd lopen burgers en bedrijven milieurisico's. Om de aanbevelingen uit de evaluatie van 2020/2021 op te volgen is een plan van aanpak opgeleverd. De eerste verbeteringen zijn doorgevoerd. 3. Het weerstandsvermogen is in lijn met de risico's bij de RUD Drenthe. Dit neemt niet weg dat tekorten in de bedrijfsvoering voornamelijk voor rekening komen van de eigenaren. 4. De RUD Drenthe heeft moeite om voldoende en gekwalificeerd personeel te vinden en vast te houden. Dit wordt veroorzaakt door de krappe arbeidsmarkt. Daarnaast is het (langdurig) ziekteverzuim hoog. Hierdoor ontstaat het risico dat de RUD Drenthe de werkzaamheden niet volledig uit kan voeren.
Beheersmaatregel	1. Op dit moment wordt hard gewerkt aan de invoering van de omgevingswet, bij RUD Drenthe, tegelijkertijd houden we rekening met de mogelijkheid tot uitstel. 2. Er vindt goede afstemming plaats tussen de deelnemers en de RUD Drenthe over de uitvoering van het plan van aanpak. Het DB is opdrachtgever en informeert met regelmaat het AB en de deelnemers over de voortgang. Vanwege de recente gemeenteraadsverkiezingen zijn er in de gemeenten nieuwe colleges gevormd en daarmee wijzigingen in de samenstelling van het AB en DB. 3. In de reguliere afstemmings-overleggen van de accounthouders, eigenaren en het DB en AB wordt hierop gestuurd. Met de RUD Drenthe zijn afspraken gemaakt over het verlenen van inzicht in de voortgang op het jaarprogramma en de eventuele bijsturingsmogelijkheden. 4. Tussen de ODG, FUMO en RUD Drenthe vindt afstemming plaats over de arbeidsmarktstrategie. Het opdrachtgeverschap richting de RUD Drenthe professionaliseren we verder. Zo geven we de RUD Drenthe tijdig inzicht in de verwachte opdracht waardoor zij tijdiger personeel kunnen aantrekken of vasthouden.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	334.546	58.000	79.000	100.000
Vreemd vermogen op 31-12	5.213.872	2.575.000	2.575.000	2.575.000
Resultaat (voor bestemming)	273.213	22.000	21.000	21.000
Bijdrage provincie	3.126.870	3.093.906	3.093.906	3.093.906
Opbrengsten dienstverlening	510.406	547.586	547.586	547.586

SNN	
Naam verbonden partij	Samenwerkingsverband Noord-Nederland
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doel	Het stimuleren van duurzame, innovatieve economische ontwikkeling van Noord-Nederland.
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	33,33%
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur
Invloed uitoefenen	Via stemrecht in het DB en AB. GS is met 1 lid vertegenwoordigd in het DB en met 3 leden in het AB.
Risico's	1. Het risico dat op enig moment niet wordt voldaan aan voorschriften, regels en procedures, zowel opgelegd door de geldgever als vastgelegd in de eigen administratieve organisatie, inclusief toetsingskader en controleprotocollen. Zoals procedurele risico's in de uitvoering volgens de Europese richtlijn.
Beheersmaatregel	1. Dit risico is gering, de auditautoriteit die in opdracht van het ministerie van EZK toezicht houdt op de MA-en waaronder SNN. Focus blijft op de selectie van projecten, controle spoor, informatiesystemen en maatregelen tegen fraude.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	3.989.000	3.701.000	3.776.000	3.876.000
Vreemd vermogen op 31-12	278.551.000	244.475.000	204.475.001	174.475.000
Resultaat (voor bestemming)	31.000	1.000	nog niet bekend	0
Bijdrage provincie	567.000	1.700.000	1.760.000	1.821.000
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

NOM	
Naam verbonden partij	N.V. NOM, Investerings- en Ontwikkelmaatschappij voor Noord-Nederland
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Doel	Het stimuleren van de regionale economische structuur en werkgelegenheid
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	16,67%
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Invloed uitoefenen	Als aandeelhouder invloed via de AvA.

NOM	
Risico's	1. De provinciale deelneming in de NOM is in 2016 aangekocht voor een bedrag van € 21,5 miljoen (16,67% van totaal). In 2020 is de inzet op deze deelneming nog eens verhoogd met bijna € 3 miljoen. In 2021 is nogmaals een agiostorting gedaan van € 3,9 miljoen vanwege de extra middelen die het Rijk beschikbaar heeft gesteld om de coronacrisis het hoofd te bieden. Eind 2021 heeft de definitieve afrekening van de aankoop van de aandelen NOM plaatsgevonden en is de aankoopprijs van destijds € 250.000,-- lager geworden. Het grootste risico voor de provincie als deelnemer in N.V. NOM is het risico dat de benaderde marktwaarde van de participaties van N.V. NOM daalt en het provinciaal deelnemersbelang in N.V. NOM moet worden afgewaardeerd conform het BBV. Deze benaderde marktwaarde van de participaties is de beste inschatting die N.V. NOM maakt van de mogelijke transactieprijs in een vrije markt. Gelet op de aard van de bedrijven waarin N.V. NOM investeert, kan de hoogte van de benaderde marktwaarde jaarlijks aan verandering onderhevig zijn. In 2020 en 2021 was sprake van een afwaardering die ten laste van de risicoreserve. Mogelijk dat dit ook in 2022 en 2023 zich kan voordoen. 2. De NOM heeft het karakter van een hoog risico-financier. Veel van de ondernemingen die de NOM financiert zijn startups; technologiegedreven en innovatieve bedrijven. Investeren is dan ook niet zonder risico's. Bij jonge innovatieve bedrijven zijn zowel de technologie als de onderneming nog in ontwikkeling. Deze ondernemingen hebben risicoprofielen die marktpartijen, zoals banken of andere investeerders, niet accepteren. Het is daarom reëel rekening te houden met een minimaal rendement of zelfs afboekingen op de investeringen. 3. Door de directie van de N.V. NOM worden jaarlijkse updates van de risicoanalyse uitgevoerd. In het jaarverslag over 2021 gaat de N.V. NOM uitgebreid in op deze risico's en de maatregelen die zij treft om deze risico's te beheersen. Als belangrijkste risico merkt de NOM aan onvoldoende liquiditeit om de taak te kunnen uitvoeren. Daarnaast ziet de NOM overtreding van de staatssteunregels als belangrijk risico en risico's op het gebied van ICT en de invoering van de Wet Open Overheid (Woo). 4. De NOM is bij uitstek een verbonden partij die gevoelig is voor fluctuaties in de markt. In geval van een economische recessie heeft dit direct gevolgen voor de waardering van het eigen vermogen en de benaderde marktwaarde van de NOM. Dit heeft invloed op de waardering van de aandelen NOM op de provinciale balans. 5. De covid-19 situatie raakt vele ondernemingen uit de portefeuille van de NOM. De NOM heeft naar aanleiding van de covid-19 situatie een analyse gemaakt van de gehele NOM portefeuille. Bij het opstellen van de Jaarrekening 2021 van de NOM, blijkt het effect per saldo op de waardering van de portefeuillebedrijven niet heel groot. Er zijn geen aanwijzingen dat dit nu anders is. 6. Begin 2022 heeft de NOM geïnventariseerd wat de gevolgen zijn van de oorlog tussen Rusland en Oekraïne voor de bedrijven in de NOM portefeuille. Voor veel bedrijven zal dat op langere termijn grote problemen opleveren. Een enkel bedrijf lijkt voordeel te hebben nu er meer aandacht is voor security bijvoorbeeld. Momenteel zijn er nog geen bedrijven die zich om deze specifieke reden in een kritieke situatie bevinden.
Beheersmaatregel	1. De benaderde marktwaarde van de aandelenparticipaties komt tot stand door een cijfermatige benadering van de marktwaarde gevolgd door meerdere financiële waarderingsmethodieken. De gevolgde benadering borgt dat de waardering gestandaardiseerd en consistent tot stand komt. Wij ontvangen rapportages waarmee we de NOM kunnen monitoren. Aanpassingen van de waardering verlopen via de Voorziening deelnemingen, zodat bij een eventuele opwaardering van de deelneming eerdere afwaarderingen gecompenseerd kunnen worden. 2. Voordat de NOM overgaat tot een investeringsbeslissing wordt er door de investment manager als onderdeel van de due diligence een inschatting gemaakt van de hoogte van de verbonden risico's. Mede om risico's te beperken is een aandeelhoudersinstructie voor de NOM opgesteld. 3. De NOM heeft voor het beheersen van de risico's op het gebied van staatssteun en ICT beheersmaatregelen ingevoerd en anticipeert op de invoering van de Wet Open Overheid (Woo). 4. Hier zijn niet direct beheersmaatregelen voor te nemen. 5. Twee keer per jaar wordt door de NOM een analyse van het portefeuillebedrijf gemaakt en wordt de Benaderde MarktWaarde (BMW) berekend. Tot op heden was er geen aanleiding voor de NOM om de portefeuille naar beneden bij te stellen vanwege de Covid-crisis. De NOM zal de portefeuille bedrijven actief volgen en ze daarbij met de beschikbare middelen ondersteunen en adviseren. Eén van die middelen was de uitvoering van de landelijke COL (Corona Overbruggingslening). Deze regeling is 17 mei 2021 gesloten. Het effect van covid-19 op de NOM is beperkt. 6. Hier zijn niet direct beheersmaatregelen voor te nemen.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	140.468.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	8.247.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	40.173.000	3.013	-2.317.103	71.178
Bijdrage provincie	650.000	650.000	650.000	650.000
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

BNG Bank N.V.	
Naam verbonden partij	BNG Bank N.V.
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Doel	Financiële dienstverlening van en voor overheden en instellingen met een maatschappelijk belang.
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	0,16%
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Invloed uitoefenen	Ja, via AvA
Risico's	De BNG Bank N.V. (BNG) verstrekt voornamelijk kredieten aan decentrale overheden, woningcorporaties en zorginstellingen. Het grootste deel van de kredietportefeuille bestaat uit leningen gegarandeerd door overheidsinstanties met een risicoweging van 0%. De BNG behoort tot de meest solide banken van Europa met de hoogste kredietwaardigheidsratings (Moody's: Aaa, Standard & Poor's: AAA en Fitch: AAA), wat een uitstekend risicoprofiel impliceert. Het risicobeheer is gericht op handhaving van het risicoprofiel. Overall beoordelen wij het risico in deze verbonden partij als laag, ook in relatie tot het geringe belang van 0,16%.
Beheersmaatregel	De provincie Drenthe heeft geen specifieke beheersmaatregelen getroffen. De BNG maakt voor elk risico de afweging of zij bereid is deze te lopen. Indien dit het geval is, zijn er door de BNG maatregelen getroffen om deze risico's te beheersen. NB. Onderstaande bedragen zijn in miljoenen euro's.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	4.329	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	143.995	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	236	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

CSV Amsterdam B.V.	
Naam verbonden partij	CSV Amsterdam B.V.
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Doel	Vertegenwoordiging verkopende aandeelhouders Essent
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28%
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Invloed uitoefenen	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.
Risico's	Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestorte aandelenkapitaal van deze vennootschap (art. 2:81 BW).
Beheersmaatregel	

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	312.379	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	22.664	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	-42.665	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

Enexis Holding N.V.	
Naam verbonden partij	Enexis Holding N.V.
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Doel	Energiedistributie
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,37%
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Invloed uitoefenen	De provincie Drenthe is als aandeelhouder door de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.
Risico's	Enexis is financieel gezond. Enexis heeft de Standard & Poor's (S&P) long term rating A+ (outlook negative) en bij Moody's Aa3 (stable outlook). De aandeelhouders lopen het risico (een deel van) de boekwaarde te moeten afwaarderen. Het risico voor de aandeelhouders is gering omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V. Door aandeelhouders verstrekte aandeelhoudersleningen zijn per ultimo 2021 € 500 miljoen (2020: € 500 miljoen). De over de aandeelhoudersleningen betaalde rentevergoedingen bedroegen in 2021 € 10 miljoen (2020: € 3 miljoen). Een aanvullend risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten. De geraamde dividendinkomsten voor de jaren 2023 en verder zijn in 2022 neerwaarts bijgesteld, tevens wordt het dividendbeleid voor de jaren 2023 en verder herzien.
Beheersmaatregel	Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist, Enexis heeft op dit moment ruim 53% eigen vermogen. Dit levert een laag risico op voor de aandeelhouders van Enexis Holding N.V. Met betrekking tot de dividendinkomsten geldt dat het risico vooralsnog is gemitigeerd door een overeengekomen streefwaarde van € 100 miljoen voor het jaarlijkse dividend. NB. Onderstaande bedragen zijn in miljoenen euro's.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	4.241	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	5.154	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	199	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

GAE	
Naam verbonden partij	Groningen Airport Eelde N.V. (GAE)
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Doel	Uitoefening van het luchthavenbedrijf
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	30,00%
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Invloed uitoefenen	Stemrecht in de AvA
Risico's	1. GAE dient een hoog maatschappelijk belang met een mate van onzekerheid qua exploitatie. De kans dat de provincie ervoor kiest de exploitatie van het vliegveld niet meer te financieren, is laag. De provincie heeft ook veel geld in het vliegveld geïnvesteerd. De luchthaven heeft ook te maken met een groot aantal risico's die niet of zeer moeilijk beheersbaar zijn. Dit betreffen aanslagen, vliegrampen, economische bedreigingen (alternatieve luchthavens en snelle treinverbindingen) en veranderende wet- en regelgeving die de bedrijfsvoering van de luchthaven direct raken. 2. De coronacrisis heeft een gigantische impact op de luchtvaart in Nederland en daarmee uiteraard ook op GAE. In 2020 en 2021 zijn minder passagiers vervoerd en de verwachting is dat dit in 2022 ook het geval zal zijn, hiermee is in de Begroting 2022 rekening gehouden. Voor 2022 zal het exploitatieresultaat negatief zijn. Groningen Airport Eelde heeft een beroep gedaan op steun door een aanvraag voor de NOW-regeling in te dienen, over de daadwerkelijk hoogte van de steun over 2020 en 2021 is op moment van schrijven nog onzekerheid. 3. De gemeente Groningen heeft haar aandelen (26%) verkocht aan FB Oranjewoud Participaties BV. Deze private partij gaat niet meebetalen aan investeringen voor de luchthaven. Indien nieuwe investeringen aan de orde zijn, nemen de financieringslasten voor de publiek aandeelhouders toe. Voor wat betreft de geaccordeerde investeringen bestaat het risico dat de gemeente Groningen de toegezegde financiering niet voldoet. Ook de gemeente Assen heeft haar 10% aandelen verkocht en deze zijn tijdelijk ondergebracht bij de gemeente Tynaarlo. 4. De exploitatieverliezen van de luchthaven nemen ieder jaar toe waardoor op korte termijn een situatie kan ontstaan dat de luchthaven niet meer aan zijn betalingsverplichtingen kan voldoen. 5. Voor de verdeling van het vliegverkeer is geen sprake van een level playing field voor de luchthavens in Nederland.
Beheersmaatregel	1. Risico's blijven in principe beperkt tot de omvang van de kapitaalinbreng in geval van een faillissement en de jaarlijkse bij te dragen bijdrage. Het aandelenkapitaal van de provincie Drenthe is nominaal gewaardeerd op € 1.242.000,-- en een Drentse storting van € 2.156.434,-- (7 x € 308.062,--) in de agioreserve. De boekwaarde van de aandelen is op € 0,- gewaardeerd. Daarnaast heeft de provincie Drenthe in juli 2017 € 13,8 miljoen aan extra middelen beschikbaar gesteld ten behoeve van de vergoeding. Het standpunt blijft dat naast de gereserveerde gelden er geen extra geld bijkomt. De exploitatievooruitzichten voor de komende jaren zijn zorgelijk en heeft de volle aandacht van alle aandeelhouders. Er is een lobby gestart om vanuit het Rijk de luchthaven en de regionale overheden te ondersteunen. 2. GAE verwacht dat aanvullende liquide middelen of een andere vorm van steun nodig is. Het Drentse aandeel in de overbruggingsfinanciering is in de Voorjaarsnota 2021 opgenomen. 3. Aandeelhouder FB Oranjewoud Participaties BV onderschrijft het maatschappelijk belang van de luchthaven en wenst deze open te houden en heeft inmiddels de optie voor een lening van 1 miljoen euro beschikbaar gesteld ter aanvulling van de liquide middelen mocht de luchthaven daar behoefte aan hebben. De gemeente Assen heeft aangegeven dat het haar afspraken t.a.v. toegezegde bijdragen blijft voldoen ook als ze geen aandeelhouder meer zal zijn. 4. De financiële positie van de lichthaven wordt nauwlettend gevolgd op basis van de kwartaalcijfers. 5. Bestuurlijk en vanuit GAE is de lobby richting het Rijk ingezet voor een landsdekkend systeem voor vliegverkeer en een bijdrage vanuit het Rijk voor de kosten van beheer en instandhouding.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	9.494.012	7.685.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	3.572.436	3.458.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-977.739	-1.371.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	1.353.335	1.800.000	0	900.000
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

MKB Fonds Drenthe	
Naam verbonden partij	MKB Fonds Drenthe B.V.
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Doel	Stimulering MBK innovatie
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	100,00%
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Invloed uitoefenen	Via de AvA (als 100% aandeelhouder)
Risico's	De provincie is enig aandeelhouder en heeft € 13 miljoen geïnvesteerd in het MKB Fonds met als doel de economie van het midden en klein bedrijf te stimuleren en daarmee werkgelegenheid te realiseren. Deze provinciale bijdrage moet onder aftrek van de beheerskosten revolverend worden ingezet. Daarnaast is in 2021 een lening verstrekt van € 10 miljoen. Deze lening kan opgenomen worden afhankelijk van de financieringsbehoefte van het fonds. Een financieel risico is dat de lening aan het eind van de looptijd niet terugbetaald kan worden door het MKB Fonds. Aan het financieren van ondernemingen zijn risico's verbonden. Voor het MKB Fonds zijn deze hoger doordat de doelondernemingen zich bevinden in een segment met hogere risico's. Het gaat immers om jonge, innovatieve ondernemingen, start-ups en bestaande ondernemingen die hun nieuwe ideeën willen valoriseren.
Beheersmaatregel	Per onderneming wordt de risico-ontwikkeling bewaakt en het risicoprofiel wordt halfjaarlijks opnieuw beoordeeld en besproken met de RvC. Daarnaast moet de portefeuille van het MKB Fonds voldoende gespreid over de levensfasen, sectoren en financieringsbedragen zijn opgebouwd. De € 13 miljoen die ingebracht is het MKB-fonds is destijds in de begroting van de provincie als last genomen. Om die reden zullen niet nog eens financiële risico's afgewikkeld hoeven te worden over dat bedrag. Daarmee impliceert de provincie in haar boekhouding dat het fondsvermogen niet zal terugvloeien naar de provincie, ondanks dat het fonds het oogmerk 'revolverend' heeft. Het idee is om het MKB in Drenthe vooruit te helpen en eventuele opbrengsten in de vorm van rente, dividend en verkoopopbrengsten van deelnemingen hiervoor opnieuw in te zetten binnen het MKB-fonds zelf. Ter afdekking van het risico dat de lening niet terugbetaald kan worden, is een storting van 10% ofwel € 1 miljoen in de Reserve opvang revolverend financieren gedaan.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	8.015.248	7.359.779	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	150.000	2.650.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-243.386	-655.468	nog niet bekend	nog niet bekend

Nederlandse Waterschapsbank N.V.				
Naam verbonden partij	Nederlandse Waterschapsbank N.V.			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Kredietverlening aan waterschappen en andere overheden			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	0,04%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Ja, via AvA			
Risico's	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB) verstrekt voornamelijk kredieten aan overheden en aan instellingen die door de overheden worden gegarandeerd. Dat resulteert in een laag risicoprofiel van de kredietportefeuille van de NWB. Risicobeheer heeft een centrale plaats in de organisatie van de NWB en wordt gekenmerkt door het effectief inspelen op veranderende marktomstandigheden en het bieden van adequate kaders voor de activiteiten van de bank. Dit helpt de bank haar sterke financiële positie en zeer lage kostenstructuur te behouden. De NWB beschikt over de hoogste kredietwaardigheidsratings AAA/Aaa. Overall beoordelen wij het risico in deze verbonden partij als laag, ook in relatie tot het geringe belang ad 0,04%.			
Beheersmaatregel	De provincie Drenthe heeft geen specifieke beheersmaatregelen getroffen. De NWB maakt voor elk risico de afweging of zij bereid is deze te lopen. Indien dit het geval is, zijn er door de NWB maatregelen getroffen om deze risico's te beheersen. NB. Onderstaande bedragen zijn in miljoenen euro's.			
Bedragen in miljoenen				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	1.902	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	94.117	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	121	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.				
Naam verbonden partij	Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Verkoop Vennootschap			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie			
Risico's	Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het gestorte aandelenkapitaal van deze vennootschap (art 2:81 BW).			
Beheersmaatregel				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	1.569.395	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	6.925	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	-37.321	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

WMD Drinkwater N.V. (voorheen: N.V. Waterbedrijf Drenthe)	
Naam verbonden partij	WMD Drinkwater N.V. (voorheen: N.V. Waterbedrijf Drenthe)
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Doel	De vennootschap heeft als doel de uitoefening van een publiek (drink)waterbedrijf, daaronder begrepen de winning, de productie, het transport, de verkoop en distributie van water binnen het distributiegebied en de verkoop en distributie van drinkwater en gros buiten het distributiegebied, alsmede het verrichten van al hetgeen met de publieke drinkwatervoorziening verband houdt of daartoe in de ruimste zin bevorderlijk kan zijn.
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	50,00%
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Invloed uitoefenen	via de aandeelhoudersrelatie
Risico's	1. De drinkwatervoorziening wordt door de overheid niet overgelaten aan de markt. Wat wel een bedreiging is, is de strakke normering op basis van de WACC door ILT en ACM.Het drinkwatertarief is dus genormeerd en gerelateerd aan de investeringen. Hierdoor bestaat de mogelijkheid van een neerwaartse spiraal, waarbij het niet (kunnen) investeren leidt tot verlaging van de tarieven en waarbij een onvoldoende solvabiliteit problemen oplevert voor de financiering van nieuwe investeringen. Het op peil houden van het leidingennet kan in het geding komen. De WMD is sterk afhankelijk van wet en regelgeving. Door de toezichthouders ILT en ACM wordt in sterke mate de speelruimte beperkt die de WMD heeft voor het bepalen van tarieven en het daarmee het doen van investeringen. De tarieven zijn genormeerd; gebaseerd op de WACC is slechts een beperkte vergoeding van vermogenskosten toegestaan. 2. De WMD moet steeds een goede balans vinden tussen de beschikbaarheid van voldoende middelen, borgen drinkwatervoorziening in Drenthe, acceptabele tariefontwikkeling voor klanten en aandeelhouders en robuuste ontwikkeling van parameters die nodig zijn voor verkrijgen van financiering.
Beheersmaatregel	1. In 2018 is door een schattingswijziging rond de afschrijvingstermijn van leidingen en door een gewijzigde – gematigde – tariefstelling voor 2019 en latere jaren het nodige gedaan aan de solvabiliteit en daarmee aan de mogelijkheden investeringen te financieren. In 2017 is de WMD gestart met het afbouwen van haar belangen in deze buitenlandse deelnemingen en ook van de belangen in de Nederlandse deelnemingen die niet tot de kerntaken behoren. Voor een groot deel zijn de belangen afgebouwd. Bij de accountantscontrole leveren de deelnemingen geen problemen meer op voor het verkrijgen van een goedkeurende verklaring. De provincie heeft eind 2019 aan het Waterbedrijf Drenthe een achtergestelde lening verstrekt van € 6 miljoen. De risico's die zijn verbonden aan de achtergestelde lening zijn betrokken bij de berekening van het weerstandsvermogen van de provincie. Aan de WACC is als norm weinig te doen. Er vindt wel overleg met ILT en ACM plaats. 2. Deze balans is gevonden in het scenario dat is uitgewerkt in het Meerjaren Investeringsplan van de WMD. 3. Met deze vertraging is rekening gehouden in het Meerjaren Investeringsplan van de WMD.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	61.268	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	136.587	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	9.924	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

Coöperatieve vereniging NDVO-DOVA U.A.	
Naam verbonden partij	Coöperatieve vereniging Decentrale OV-Autoriteiten (NDVO-DOVA U.A.)
Rechtsvorm	Vereniging
Doel	Het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals informatievoorziening over het openbaar vervoer en andere vormen van collectief of individueel vervoer.
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	6,67%
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen Bestuur
Invloed uitoefenen	Via het bestuur
Risico's	1. De deelname aan NDOV en DOVA brengt kosten met zich mee. De jaarlijkse provinciale kosten voor deelname aan DOVA worden betaald door de provincie uit het budget bijdrage DOVA (destijds overgeheveld vanuit het budget Bijdrage OV-bureau Groningen Drenthe). De jaarlijkse provinciale bijdrage is beperkt qua omvang en bedraagt 0,26% van het totaal van de exploitatiebijdragen die het DOVA ontvangt. De bijdrage staat voor 5 jaar vast (vanaf 2019). 2. In de begroting 2023 heeft DOVA aangegeven dat het weerstandsvermogen geleidelijk omlaag gaat en niet op het gewenste niveau zit. Al eerder is aangegeven dat getracht wordt het weerstandsvermogen op te bouwen in de periode 2022-2025, maar dat in 2025 nog niet op het gewenste niveau bereikt is (nog niet eens op de 1/3 van het gewenste niveau). Het uitgangspunt is dat in ieder geval het personeel een jaar lang doorbetaald kan worden mocht DOVA ophouden te bestaan. In de begroting 2023 van DOVA is een risicoparagraaf opgenomen worden, waarin dit is vermeld. 3. In de jaarrekening 2020 is aangegeven dat op grond van de financiële positie van DOVA en de positieve invloed van de ondersteuningsmaatregelen door de overheid, die de negatieve financiële gevolgen van de uitbraak van het coronavirus beperken, het risico van een niet duurzame voortzetting van de bedrijfsuitoefening gering is.
Beheersmaatregel	De algemene reserve wordt onder meer aangehouden voor het opvangen van risico's. Met de huidige reserve wordt een weerstandsvermogen opgebouwd.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	871.984	810.406	713.469	671.031
Vreemd vermogen op 31-12	4.284.621	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	230.344	8.425	-26.937	27.563
Bijdrage provincie	10.835	12.066	13.916	nog niet bekend
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

Huis van de Nederlandse Provincies	
Naam verbonden partij	Huis van de Nederlandse Provincies
Rechtsvorm	Vereniging
Doel	Het HNP vervult als vooruitgeschoven post een signalerende functie en is een platform voor de gezamenlijke belangenbehartiging van de provincies en het IPO in Brussel. Het Huis van de Nederlandse Provincies zet zich in om zo vroeg mogelijk input te leveren in Brussel
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	7,69%
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur
Invloed uitoefenen	Via het bestuur
Risico's	1. Onze jaarlijkse financiële bijdrage kan hoger dan geraamd uitvallen. De deelnemersbijdrage HNP is voor Drenthe vastgesteld op 7,69%. 2. De twaalf Nederlandse provincies en het Interprovinciaal Overleg (IPO) stichtten in 2000 het Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) in Brussel. Het HNP is een stichting waarop het Belgisch vennootschapsrecht van toepassing is (statutair gevestigd in Brussel). Daardoor is sprake van een afwijkende financiële verslaglegging.
Beheersmaatregel	1. Ontwikkeling van kosten HNP goed volgen en monitoren.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	nog niet bekend	0	0	0
Bijdrage provincie	65.618	66.800	67.960	69.141
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

Stichting Bodembeheer Schoonebeek	
Naam verbonden partij	Stichting Bodembeheer Schoonebeek
Rechtsvorm	Stichting
Doel	Sanering van bodemverontreiniging in aangewezen landinrichtingsgebieden in de provincie Drenthe
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	6,00%
Bestuurlijk belang	Lid Raad van Toezicht
Invloed uitoefenen	Het voorzitterschap wordt bekleed door de vertegenwoordiger van de gemeente Emmen. Het Drentse lidmaatschap wordt bemenst door de milieu-gedeputeerde. Iedere deelnemer heeft één stem. Besluiten worden genomen o.b.v. volstrekte meerderheid.
Risico's	1. Mocht de bodem vervuild blijken en het saneren hiervan is een discussie, dan heeft dit grote maatschappelijke impact en is de kans op imagoschade hoog. De bodemsanering zal direct worden geassocieerd met de verantwoordelijkheid van de provincie. 2. De stichting heeft in 2015 een analyse uitgevoerd betreffende de vermogens- en kostenopbouw. Uit deze analyse blijkt dat de baten (rente-inkomsten) de lasten (stichtings- en saneringskosten) niet meer kunnen compenseren. SBS belegt feitelijk ook niet meer; de gelden staan geparkeerd op een spaarrekening. Dit betekent dat op de lange termijn de voorziening onvoldoende is om de uitvoering van het takenpakket van de stichting te kunnen waarborgen. Naar aanleiding van de financiële analyse is een versobering van de uitvoering doorgevoerd. Het financiële toekomstperspectief op lange termijn blijft echter om aandacht vragen.
Beheersmaatregel	1. In de Raad van Toezicht (RvT) worden afspraken gemaakt over de aanpak. De eigenaren van de vervuilde percelen zijn in de RvT vertegenwoordigd. Op deze wijze worden discussies over de aanpak vroegtijdig opgepakt. 2. De geplande saneringen zijn afgerond.De stichting maakt de overgang naar een beheerorganisatie, waarbij periodieke monitoring de belangrijkste taak is. 3. Bij tekorten zijn de overheden (provincie Drenthe en de gemeenten Emmen en Coevorden) aan te spreken, conform het overeengekomen convenant. In dat geval draagt de provincie bij in tekort of meerkosten. In dat geval draagt de provincie 50% bij in tekort of meerkosten. In 2021 is het financiële toekomstperspectief onderwerp van gesprek geweest voor de Raad van Toezicht. In 2022 vindt een nadere analyse plaats mede in het licht van de komst van de Omgevingswet.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend

Energiefonds Drenthe (vh. Drentse Energie Organisatie)	
Naam verbonden partij	Stichting Drentse Energie Organisatie
Rechtsvorm	Stichting
Doel	Financiering van maatregelen waarmee de CO2-uitstoot wordt gereduceerd
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	100,00%
Bestuurlijk belang	Geen bestuurlijk belang
Invloed uitoefenen	Energiefonds Drenthe heeft een subsidierelatie met de provincie. De subsidievoorwaarden zijn vastgelegd in een programma van eisen. Via een jaarlijkse verantwoordingsrapportage wordt verantwoording afgelegd. Op basis van de bevindingen vindt een jaarlijks bestuurlijk overleg met directeur plaats.
Risico's	1. De provincie Drenthe heeft aan Energiefonds Drenthe (EFD) € 39,2 miljoen in de vorm van een lening verstrekt. EFD verstrekt financiering aan bedrijven en instellingen die niet door reguliere geldverstrekkers wordt verstrekt. Het risico dat een deel van de uitgezette leningen niet worden kan worden afgelost en terugbetaald waardoor EFD niet aan terugbetalingsverplichtingen jegens de provincie kan voldoen, is aanwezig. 2. Duurzaamheid, milieubewust zijn thema's die in goede economische tijden door de wetgever gevoelig zijn voor aanpassing (zie uitwerking van het Klimaatakkoord en Klimaatwet). De partijen waaraan EFD de leningen verstrekt, worden geraakt door wijzigingen in wet- en regelgeving. Dit kan ertoe leiden dat deze partijen financiële moeilijkheden komen doordat hun businessmodellen niet meer houdbaar zijn en niet aan hun betalingsverplichtingen richting EFD kunnen voldoen. Dit raakt indirect EFD. 3. De economische gevolgen van COVID-19 kunnen ertoe leiden dat bedrijven aan wie EFD de energieleningen heeft verstrekt, in financiële problemen komen en daardoor niet meer aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen.
Beheersmaatregel	• EFD voert een actief debiteurenbeheer en heeft zekerheden (hypotheek en pandrechten) gesteld ter nakoming van de betalings- en aflossingsverplichtingen door de leningnemers. Ook heeft EFD een voorziening hiervoor opgenomen en deze per saldo verrekend met de schuld aan de provincie. De hoogte van deze voorziening bepaalt EFD aan de hand van een risico-analyse per energielening. Voor 2021 ging het daarbij om een totaalbedrag van € 1.950.046,- tegen een bedrag van € 1.190.788,- in 2020. Daarnaast is het cumulatieve saldo van de baten en lasten van de organisatie sinds de oprichting per saldo een negatief bedrag van € 504.745,-. Ook dit saldo wordt verrekend met de schuld aan de provincie. • De provincie heeft hiervoor een reservering van 10% (€ 3,92 miljoen) getroffen. • Per kwartaal levert EFD een financieel overzicht aan waarin de actuele stand is vermeld van die leningen die onder bijzonder beheer vallen; • Met EFD is de afspraak gemaakt dat de jaarlijkse rente-inkomsten een eventueel verlies op oninbare vorderingen compenseren. Door de stichtingsvorm kan de provincie Drenthe niet aansprakelijk worden gesteld. Ook het personeel van EFD is in dienst op basis van inhuur. Hiervoor gelden geen overnameverplichtingen.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	140.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	32.051.724	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	43.184	59.270	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Opbrengsten dienstverlening	39.570	39.570	39.570	39.570

SLB	
Naam verbonden partij	Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging
Rechtsvorm	Stichting
Doel	Sanering van bodemverontreiniging in aangewezen landinrichtingsgebieden in de provincies Groningen en Drenthe
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	8,50%
Bestuurlijk belang	Lid Raad van Toezicht
Invloed uitoefenen	De Raad van Toezicht ziet toe op de directie en op de algemene gang van zaken van de stichting. De Raad heeft 5 leden. Het Drentse lidmaatschap wordt bemenst door de milieu-gedeputeerde. Iedere deelnemer heeft één stem. Besluiten worden genomen o.b.v. volstrekte meerderheid. Doorgaans wordt het Drentse lidmaatschap uitgevoerd door een waarnemend ambtenaar. De Raad van Toezicht van de SLB heeft in zijn vergadering van 17 februari 2011 ingestemd met het voorstel de jaarlijkse verantwoording over het gevoerde beleid te vereenvoudigen. Dit houdt in dat er niet langer een formeel en door de accountant goedgekeurd jaarverslag wordt uitgebracht, maar in plaats daarvan een tot op het niveau van de afzonderlijke uitgaven toelichtende verantwoording. Tevens is bepaald dat bij deze wijze van rapportage niet langer jaarlijks zal worden vergaderd, maar de rapportage in een schriftelijke ronde zal worden afgehandeld. Dit laat onverlet dat elk van de afzonderlijke leden van de raad het recht heeft SLB op te dragen alsnog een vergadering uit te schrijven voor plenaire behandeling van de rapportage. Tevens voert de provincie invloed uit via haar wettelijke rol van bevoegd gezag Wet bodembescherming en als regievoerder van de bodemsaneringsoperatie. In dat verband moet zij inhoudelijke oordelen geven over besluiten omtrent de ernst van gevallen van bodemverontreiniging en over de kwaliteit van beschermingsmaatregelen, bodemsaneringen en nazorg.
Risico's	1.Niet voorzien. Het totale fondsbedrag van circa € 2 miljoen zou voldoende moeten zijn om de algemene uitvoerende taken te dekken door middel van de jaarlijkse rentebijschrijving 2.Mocht de bodem vervuild blijken en het saneren hiervan is een discussie, dan heeft dit grote maatschappelijke impact en is de kans op imagoschade hoog. De bodemsanering zal direct worden geassocieerd met de verantwoordelijkheid van de provincie.
Beheersmaatregel	1 De stichting beschikt over voldoende reserves om de vrijwaringen eeuwigdurend gestand te doen. 2.Door de stichting wordt de kwaliteit van de bodem gemonitord evenals het gebruik van de percelen. Deze werkwijze biedt goede garanties voor het vroegtijdig signaleren van onbalans tussen gebruik en bodemkwaliteit.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	nog niet bekend	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

IPO	
Naam verbonden partij	Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)
Rechtsvorm	Vereniging
Doel	Belangenbehartiging van provincies in ‘Den Haag’ en ‘Brussel'
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	6,67%
Bestuurlijk belang	Lid Bestuur
Invloed uitoefenen	Invloed kan worden uitgeoefend in het IPO-bestuur door het collegelid dat lid is van het IPO-bestuur. Het college van GS in de persoon van het IPO-bestuurslid legt verantwoording af over het gevoerde beleid aan PS.
Risico's	1. Onze jaarlijkse financiële bijdrage kan hoger dan geraamd uitvallen. De deelnemersbijdrage IPO is voor Drenthe vastgesteld op 7,3 % en de bijdrage BIJ12 bedraagt 8,84%.
Beheersmaatregel	1. De ontwikkeling van kosten IPO en BIJ12 goed volgen en monitoren.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	8.922.473	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	34.452.940	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	6.731.330	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	1.243.608	1.307.920	1.307.920	1.307.920
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

Fonds nazorg gesloten stortplaatsen	
Naam verbonden partij	Fonds nazorg gesloten stortplaatsen
Rechtsvorm	Reglement
Doel	Financiering eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	100,00%
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur
Invloed uitoefenen	Het DB kan beleidswijzigingen voorstellen aan het AB. Een besluit kan slechts genomen worden door het AB.
Risico's	De provincie loopt een financieel risico op het nazorgfonds. In de begroting wordt gerekend met een verwacht bruto rendement van 5% (afspraak IPO). Wanneer dit rendement niet wordt behaald kan aan Attero een nazorgheffing worden opgelegd. Het doelvermogen van het fonds bedraagt € 21 miljoen in 2033. Dit doelvermogen moet door Attero worden volgestort.
Beheersmaatregel	Wij beheersen dit risico door jaarlijks, na vaststellen van de jaarrekening te beoordelen of wij een nazorgheffing aan Attero opleggen. Hiertoe kan GS besluiten wanneer de actuele stand van het fonds 10% lager is dan de benodigde stand.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024
Eigen vermogen op 31-12	14.487.851	13.500.680	14.113.068	14.749.007
Vreemd vermogen op 31-12	20.076	3.500	3.500	3.500
Resultaat (voor bestemming)	970.136	534.569	612.388	635.939
Bijdrage provincie	0	0	0	0
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

Paragraaf 2.7 Grondbeleid

Inleiding

In de paragraaf grondbeleid komen de volgende zaken aan de orde:
- Een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- De wijze waarop de provincie het grondbeleid uitvoert;
- De beleidsuitgangspunten van de reserves voor de grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Wat willen wij bereiken?

Grond is een instrument om provinciale doelstellingen te kunnen realiseren. Dat is met name van belang bij het realiseren van infrastructuur, natuur en agrarische structuurversterking. Dit is vastgelegd in de nota Grondbeleid van provincie Drenthe die in maart 2016 door provinciale staten is vastgesteld. Op dit moment wordt gewerkt aan actualisatie van de nota Grondbeleid.

In de nota grondbeleid is aangegeven welke regels en procedures de provincie Drenthe hanteert als zij zich op de grondmarkt begeeft. Hierbij hanteren de provincie een terughoudende opstelling, waarbij het uitgangspunt is dat risico's beheersbaar zijn. Grondspeculatie om extra inkomsten te generen hoort daar niet bij. Met dit grondbeleid worden ook bredere ontwikkelingen in Drenthe ondersteund.

De verantwoordelijkheid die de provincie in het kader van de realisatie van de doelen heeft, die hoofdzakelijk uit het Programma Natuurlijk Platteland (PNP) komen, brengt met zich mee dat de provincie actief gronden verwerft, verkoopt en beheert. Onder de noemer van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) dienen zich nieuwe opgaven aan op het gebied van biodiversiteit, stikstof, landbouw, energie en klimaat. Om deze opgaven op een (zoveel mogelijk) vrijwillige en integrale wijze te realiseren speelt grond, en met name vrijwillige kavelruil in combinatie met een strategische voorraad (ruil)grond, een voorname rol. Voor de provinciale ambitie is grondbeleid en grondbezit daarbij een onmisbaar instrument. Grondbezit is daarbij geen doel op zich maar is een uitvoeringsinstrument om de provinciale doelen te kunnen realiseren.

Een belangrijk uitgangspunt hierbij is dat de provincie geen verstorende werking op de grondmarkt heeft en geen staatssteun verleent, ofwel marktconform werkt. Zowel de aan- en verkoop als het ruilen van gronden gebeurt op basis van onafhankelijke taxaties en in principe op vrijwillige basis. Als het nodig is kan gebruik gemaakt worden van andere (meer dwingende) instrumenten.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Landelijk gebied
Met de Natuurvisie 2040, het PNP, het programma Natuur en het NPLG zijn er omvangrijke opgaven te realiseren die allen ondersteund worden door het grondbeleid van de Provincie. Voor de provincie Drenthe ligt er een forse ambitie om de provinciale doelen in het platteland te realiseren, zoals de natuur- en KRW doelen, een verbetering van de agrarische structuur en een aanzienlijke reductie van stikstof. Hiervoor zijn diverse instrumenten beschikbaar zijn.

De kaders van het grondbeleid zijn voor het PNP volledig uitgewerkt. Dit kader heeft meerdere functies. Het geeft onder andere aan hoe de provincie in de uitvoering wil samenwerken met de partners. Maar het geeft ook de hoofdlijnen weer voor de uitvoering van grondzaken in de verschillende deelprogramma's van het PNP.

De doelstelling van het PNP (peildatum 1 januari 2016) was het inrichten van 8.592 hectare nieuwe natuur en het verwerven of wijzigen van functie van 3.855 hectare grond.
In alle deelprogramma's van het PNP tezamen resteert nog een grondopgave voor de realisatie van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) van circa 2350 ha, die via verwerving/functiewijziging plaats moet vinden. Een belangrijk uitgangspunt is dat functiewijziging en dus ook de grondverwerving in principe gebaseerd is op vrijwilligheid, zodanig dat daarvan een zo beperkt mogelijke marktverstorende werking uitgaat. Voor alle gebieden is daarvoor een strategie bepaald met stappen die nodig zijn om de grond beschikbaar te krijgen voor het realiseren van de gestelde doelen.

Het jaar 2023 zal opnieuw in het teken staan van versnellen van de grondopgave. Hoe kunnen we eerder en meer hectares per jaar realiseren? Daarnaast vindt verbreding van de grondopgave naar de doelen van het NPLG plaats. De focus ligt dus meer en meer op regie op grond en integraal werken, met duidelijke kaders en afspraken (bandbreedtes). Dit betekent concreet dat:

- Afspraken over einddoelen en de scenario's om de grondopgaven van het NPLG en PNP te realiseren zijn vastgelegd in deelstrategieplannen en/of gebiedsplannen.
- Er snel duidelijkheid voor grondeigenaren moet komen.

Eén van de strategieën om het NNN te realiseren is om grond van eigenaren gelegen binnen de begrenzing van het NNN uit te ruilen met grond daar buiten. Er wordt dan ook actief gekeken naar de mogelijkheden om geschikte ruilgronden te verwerven voor deze eigenaren. Voor deze gronden moet er dan ook perspectief zijn (mede i.r.t. de opgave stikstof). Deze gronden proberen we te verwerven om ze vervolgens toe te voegen aan de strategische grondvoorraad van de provincie.

Landbouw
Landbouw, de primaire agrarische sector, is in Drenthe de grootste grondgebruiker en (mede daardoor) een belangrijke economische factor in het buitengebied. Daarnaast levert deze sector een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid van en aan het beheer en onderhoud van het landschap. Instrumenten als kavelruil, aan- en verkoop van grond en bedrijfsverplaatsingen worden door ons ingezet voor de agrarische structuurversterking. Bijzondere aandacht gaat daarbij de komende jaren uit naar de uitwerking van de gebiedsplannen (vanuit de gebiedsgerichte aanpak Stikstof). Hierbij neemt de provincie een stevige regierol op zich en wordt een forse toename van de strategische grondvoorraad van de provincie voorzien, ook door stoppers (vrijwillig) te faciliteren.

Infrastructuur
In 2023 zal waar nodig grondverwerving plaatsvinden voor infrastructurele projecten. Hiervoor stellen GS voor de grotere projecten een aankoopstrategieplan op waarin te verwerven kavels, ramingen, beschikbaar budget, gewenste tijdsplanning en onderhandelingsstrategie worden aangegeven. Tevens wordt helderheid gegeven over wanneer en op welke wijze gebruik gemaakt wordt van het instrument onteigening. Daarbij is sprake van een helder uitgangspunt: het werk moet er binnen een bepaalde tijdsplanning (enkele jaren) komen. Er is uiteindelijk geen sprake van vrijwilligheid voor de eigenaar om te kiezen voor wel of niet verkopen. Met het oog hierop wordt eigenaren en overige belanghebbenden een volledige schadeloosstelling aangeboden. De provincie hanteert het onteigeningsinstrument alleen indien dat noodzakelijk wordt gevonden.

Ruimtelijk-economische ontwikkeling
Het stimuleren van economische activiteiten, innovatie, duurzame werkgelegenheid, de energietransitie en klimaatadaptatie zijn belangrijke speerpunten van het provinciale beleid. In de nota Grondbeleid van provincie Drenthe is aangekondigd een verkenning uit te voeren naar de bijdrage die (provinciale) grond, direct of indirect kan leveren aan de versterking van de ruimtelijk-economische opgaven en de vrijetijdseconomie. Deze verkenning is in 2017 afgerond en heeft geleid tot een

voorstel voor een afwegingskader waarmee grondbeleid breder kan worden ingezet. Ondertussen heeft het NPLG zijn intrede gedaan, waarin ook ruimtelijk-economische aspecten een rol spelen. Het totaal aan ontwikkeling zal input leveren voor het nieuwe Grondbeleid.

Strategische Grondvoorraad
Om de opgaven te kunnen realiseren beschikt de provincie over een (strategische) grondvoorraad die aan de ene kant is opgebouwd uit gronden binnen en aan de andere kant gronden buiten projectgrenzen.

- *Gronden die liggen binnen de grenzen van een project, zoals een weg tracé of het NNN of een ander project.*
  Deze gronden worden afgewaardeerd naar de waarde die zij na realisatie van het project hebben. Voor het beleidsveld van het PNP worden gronden binnen het NNN na aanschaf afgewaardeerd naar 15% van de agrarische waarde. De gronden voor infrastructurele werken worden afgewaardeerd naar 0 euro. De verwachting is dat in het kader van de uitvoering en uitwerking van het NPLG hier nieuwe categorieën aan toegevoegd worden, zoals bijvoorbeeld de gronden in overgangsgebieden.

- *Gronden buiten de grenzen van een project.*
  Deze gronden kunnen worden ingezet bij ruil- en verplaatsingsprocessen voor de realisatie van provinciale doelen. Daarvoor worden gronden door de provincie (anticiperend) aangekocht. Het tijdelijke bezit wordt op de post “grondvoorraad” op de provinciale balans tegen verwervingsprijs of lagere marktwaarde verantwoord. Jaarlijks wordt hierbij getoetst hoe de boekwaarde zich verhoudt tot de marktwaarde. Zodra de marktwaarde onder de boekwaarde komt te liggen, vindt afwaardering plaats ten laste van het beleidsveld.

De maximale omvang van het tijdelijk grondbezit voor het Programma Natuurlijk Platteland is in 2022 op basis van de huidige grondprijzen beklemd op 62 miljoen euro; dit is opgebouwd uit ruilgronden buiten het NNN en het provinciale bezit binnen het NNN. Per 31 december 2021 bedroeg het tijdelijk grondbezit op naam van de provincie Drenthe 2.703 ha grond met een balanswaarde van € 58,1 mln. De relatief lage balanswaarde in verhouding tot de hectares is het gevolg van de om niet verkregen ruilgronden van het rijk op basis van het natuurakkoord.

Wat gaat dat kosten/wat levert dat op?

Vanuit de opgave PNP is een prognose opgesteld voor de aan- en verkopen van grond. Er is echter nog onvoldoende zekerheid over de impact van de opgave uit het NLPG. Ook zal er overlap zijn met de opgave PNP. De verwachting is dat met name de aankopen fors zullen toenemen (mede omdat we stoppers vrijwillig wensen te faciliteren) en dat we voor een langere periode een grotere voorraad ruilgrond aan zullen houden, mede vanwege de uitwerking van de gebiedsplannen. Vanuit de PPO 2023 is voor de opgave PNP een voorzichtige inschatting van aan- en verkopen gemaakt.

<u>Verkopen</u>

Verkoop (en ingebruikgeving pacht)
Jaarlijks worden er gronden verkocht door de provincie. De provincie handelt bij exploitatie en verkoop marktconform en rechtmatig. Overtollige gronden en vastgoed worden verkocht en ruilgronden worden geleverd in verschillende gebiedsprocessen.

Natuurlijk Platteland
In 2023 worden gronden zowel binnen als buiten het NNN verpacht of in gebruik gegeven waar dat mogelijk is. De exploitatie kent naar verwachting een positief saldo. Verder zal binnen het NNN naar verwachting 382 hectare vervreemd worden. De waarde van de gronden wordt getaxeerd voor

doorlevering. Door ruiling en verkoop zal 455 hectare vervreemd worden uit de strategische grondvoorraad ruilgrond. Daarnaast wordt ingezet op de verkoop van 5 bebouwde locaties.

Infrastructuur
In 2023 zal in enkele gevallen grond worden verpacht en/of verhuurd met relatief beperkte inkomsten. Gronden die niet (langer) benodigd zijn voor provinciale doelen zullen verkocht worden. Hiervoor is geen actief verkoopbeleid, maar wordt dit in voorkomende gevallen beoordeeld en uitgevoerd.

Aankopen

Natuurlijk Platteland
De totale grondopgave van 3.855 hectare is momenteel gepland voor circa 192 miljoen euro tot 2028. Deze functiewijzigingsopgave is in het PNP gespecificeerd naar de verschillende gebieden. Voor 2023 is de inschatting dat er een oppervlakte van 259 hectare NNN verworven kan worden.

Infrastructuur
In 2023 zal voor verschillende projecten een aankoopopgave zijn van relatief kleine oppervlakten grond.

Strategische Grondvoorraad
Voor de opgave uit het PNP wordt in 2023 naar verwachting 416 hectare ruilgrond gekocht. De opgave in het PNP is groot en het blijft noodzakelijk om vol in te zetten op een actieve benadering van de grondeigenaren, om samen op een creatieve manier en met de inzet van de instrumentenkoffer maatwerk te leveren om de hectares te realiseren. Om deze opgave te realiseren zijn strategieën voor aan- en verkopen opgesteld. De ontwikkeling van de aan- en verkopen van de (strategische) grondvoorraad wordt in onderstaande tabel weergegeven en financieel gemaakt.

Onderstaande tabel bevat de voortgang van de uitvoering van het grondbeleid via de PPO-opdracht aan Prolander en dus exclusief SKNL, kosten via provincie en overige sporen.

Tabel Grondparagraaf	Jaarrekening 2021		PPO 2022 #		PPO 2023							
	Ha voorraad	Boekwaarde	Saldo mutaties ha	Mutaties Boekwaarde in 2021	Mutaties ha voorraad	Bruto aan- en verkopen	Lasten	Baten	Mutaties boekwaarde		Prognose ha voorraad	Voorraad grond
							waarde daling	boekwinst	Vermeerdering	Vermindering		Prognose boekwaarde
Voorraad ruilgrond	1.128	52.819.960	49	17.316.661								
Voorraad NNN grond	1.119	6.117.318	172	2.272.832								
Landschapselement	19	80.000	0	0								
Stikstof #			110	7.920.000								
Overig ruilgrond @					nvt	nvt	1.200.000		nvt			nvt
Aankoop ruilgrond					416	34.510.452	0		34.510.452			34.510.452
Aankoop NNN					259	18.234.988	14.719.491		3.515.498			3.515.498
Versnelling NNN (PN)					nvt	zie NNN	11.321.156		nvt			nvt
aankoop Stikstof					195	17.550.000	3.510.000		14.040.000			14.040.000
Mutatie lasten / vermeerdering					**870**	**70.295.440**	**30.750.647**		**52.065.950**			**52.065.950**
Overig ruilgrond					nvt	nvt		nvt		nvt		nvt
Verkopen ruilgrond					-455	31.172.876		6.827.992		-24.344.884		-24.344.884
Verkopen NNN					-382	3.888.765		893.935		-2.994.829		-2.994.829
Verkoop Stikstof					0	0		0		0		0
Mutatie baten / vermindering					**-837**	**35.061.641**		**7.721.927**		**-27.339.713**		**-27.339.713**
Standen 31 december												
	2021		**2022**								**2023**	
Voorraad ruilgrond	1.128	52.819.960	1.177	70.136.621							1.138	80.302.189
Voorraad NNN grond	1.119	6.117.318	1.291	8.390.150							1.168	8.910.819
Landschapselement	19	80.000	19	80.000							19	80.000
Stikstof			110	7.920.000							305	21.960.000
	2.266	**59.017.278**	**2.597**	**86.526.771**	**33**	**nvt**	**30.750.647**	**7.721.927**	**52.065.950**	**-27.339.713**	**2.630**	**111.253.008**

II Financiële begroting

II.1 Overzicht van lasten en baten, tevens Meerjarenraming 2023 - 2026

Programma	2021 Rekening	2022 Begroting	2023 Begroting	2024 Begroting	2025 Begroting	2026 Begroting
1: Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen						
Lasten	5.025.803	11.434.858	10.835.494	10.046.987	9.158.771	9.098.257
Baten	-11.215	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640
Totaal programma	5.014.588	11.415.218	10.815.854	10.027.347	9.139.131	9.078.617
2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven						
Lasten	93.585.067	115.717.698	135.689.123	117.767.795	109.196.223	86.314.539
Baten	-20.935.434	-40.823.248	-44.107.151	-32.739.725	-19.881.144	-13.162.463
Totaal programma	72.649.633	74.894.450	91.581.972	85.028.070	89.315.079	73.152.076
3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten						
Lasten	14.559.810	14.095.098	9.376.973	8.963.038	9.173.031	8.996.101
Baten	-1.173.262	-1.738.979	-142.918	-142.918	-142.918	-142.918
Totaal programma	13.386.548	12.356.119	9.234.055	8.820.120	9.030.113	8.853.183
4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig						
Lasten	62.833.748	80.456.811	69.679.258	67.747.040	70.133.468	72.443.749
Baten	-39.701.120	-11.536.454	-2.710.014	-2.450.014	-528.014	-528.014
Totaal programma	23.132.628	68.920.357	66.969.244	65.297.026	69.605.454	71.915.735
5: Klimaat en energie: samen doorpakken						
Lasten	3.491.144	7.260.588	9.890.589	4.235.629	3.880.620	3.875.560
Baten	-80.102	-700.000				
Totaal programma	3.411.043	6.560.588	9.890.589	4.235.629	3.880.620	3.875.560
6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig						
Lasten	24.238.790	26.966.830	22.919.197	24.039.901	23.870.598	24.293.552
Baten	-1.862.662	-3.676.032	-1.885.797	-1.899.581	-1.563.394	-1.563.394
Totaal programma	22.376.128	23.290.798	21.033.400	22.140.320	22.307.204	22.730.158
7: Middelen en mensen						
Lasten	63.084.557	82.636.982	81.298.953	86.081.694	82.878.741	68.712.486
Baten	-226.136.200	-234.358.596	-242.602.395	-249.901.487	-250.472.688	-238.508.510
Totaal programma	-163.051.643	-151.721.614	-161.303.442	-163.819.793	-167.593.947	-169.796.024
8: Samenwerkingsverbanden (kassiersfunctie)						
Lasten	6.772.527	14.148.820	691.000	190.000	180.000	
Baten	-1.539.190	-3.721.842	-277.138	-77.551	-73.469	
Totaal programma	5.233.337	10.426.978	413.862	112.449	106.531	
9: Investeringsagenda						
Lasten	11.960.938	37.388.254	10.410.703	8.275.915	5.324.340	
Baten	-266.833	-684.816				
Totaal programma	11.694.105	36.703.438	10.410.703	8.275.915	5.324.340	
Exploitatiesaldo vóór toevoeging c.q. onttrekking aan reserves	-6.153.633	92.846.332	59.046.237	40.117.083	41.114.525	19.809.305

	2021 Rekening	2022 Begroting	2023 Begroting	2024 Begroting	2025 Begroting	2026 Begroting
Alle programma Lasten exclusief reserve mutaties	285.552.384	390.105.939	350.791.290	327.347.999	313.795.792	273.734.244
Alle programma Baten exclusief reserve mutaties	-291.706.017	-297.259.607	-291.745.053	-287.230.916	-272.681.267	-253.924.939
Exploitatiesaldo vóór toevoeging c.q. onttrekking aan reserves	-6.153.633	92.846.332	59.046.237	40.117.083	41.114.525	19.809.305
Reserve mutaties Lasten	236.155.349	47.666.621	43.577.005	36.929.170	15.874.518	72.810.062
Reserve mutaties Baten	-237.941.217	-140.512.953	-102.623.242	-77.046.253	-56.989.043	-92.619.367
Saldo mutaties reserves	-1.785.868	-92.846.332	-59.046.237	-40.117.083	-41.114.525	-19.809.305
Resultaat exploitatiesaldo na toevoeging aan c.q. onttrekking aan reserves	-7.939.501					

Saldo Programma's	2021 Rekening	2022 Begroting	2023 Begroting	2024 Begroting	2025 Begroting	2026 Begroting
Programma 1: Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen	5.014.588	11.415.218	10.815.854	10.027.347	9.139.131	9.078.617
Programma 2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven	72.649.633	74.894.450	91.581.972	85.028.070	89.315.079	73.152.076
Programma 3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten	13.386.548	12.356.119	9.234.055	8.820.120	9.030.113	8.853.183
Programma 4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig	23.132.628	68.920.357	66.969.244	65.297.026	69.605.454	71.915.735
Programma 5: Klimaat en energie: samen doorpakken	3.411.043	6.560.588	9.890.589	4.235.629	3.880.620	3.875.560
Programma 6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig	22.376.128	23.290.798	21.033.400	22.140.320	22.307.204	22.730.158
Programma 7: Middelen en mensen	-163.051.643	-151.721.614	-161.303.442	-163.819.793	-167.593.947	-169.796.024
Programma 8: Samenwerkingsverbanden (kassiersfunctie)	5.233.337	10.426.978	413.862	112.449	106.531	
Programma 9: Investeringsagenda	11.694.105	36.703.438	10.410.703	8.275.915	5.324.340	
Saldo voor bestemmingen	-6.153.633	92.846.332	59.046.237	40.117.083	41.114.525	19.809.305
Reserve mutaties Lasten	236.155.349	47.666.621	43.577.005	36.929.170	15.874.518	72.810.062
Reserve mutaties Baten	-237.941.217	-140.512.953	-102.623.242	-77.046.253	-56.989.043	-92.619.367
Saldo mutaties reserves	-1.785.868	-92.846.332	-59.046.237	-40.117.083	-41.114.525	-19.809.305
Resultaat exploitatiesaldo na toevoeging aan c.q. onttrekking aan reserves	-7.939.501					

	2021 Begroting	2022 Begroting	2023 Begroting	2024 Begroting	2025 Begroting	2026 Begroting
Onvoorzien	25.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Vrije bestedingsruimte		7.227.650	1.469.806	6.067.716	-1.053.079	-18.639.029
Totale ruimte binnen begroting	25.000	7.727.650	1.969.806	6.567.716	-553.079	-18.139.029

II.2 Toelichting op belangrijke ontwikkelingen

Inleiding

De bedragen opgenomen in het overzicht van baten en lasten, tevens meerjarenraming 2023- 2026, laten in sommige gevallen (aanmerkelijke) verschillen te zien. Hiervoor is een aantal algemene oorzaken aan te wijzen, waarvan we hier de voornaamste beschrijven:

- Bepaalde begrotingsjaren bevatten incidentele uitgaven.
- Met name in de sfeer van de specifieke uitkeringen komt het voor, dat programma's aflopen; in de regel levert dat zowel aan de kant van de lasten als aan de kant van de baten verschillen tussen jaren op.
- Elk jaar worden de boekwaarden van de financieel nog niet afgesloten investeringen geactualiseerd.
- Door nieuwe inschattingen van het verloop van kredieten en eventuele gewijzigde uitgangspunten voor de te hanteren afschrijvingstermijnen, leidt dit tot geactualiseerde kapitaallasten van deze investeringen.

In de Meerjarenraming 2023-2026 zijn de besluiten verwerkt die zijn genomen naar aanleiding van de Voorjaarsnota 2022 en de Bestuursrapportage 2022 en het financieel perspectief dat bij de Begroting 2023 is opgesteld op basis van nog te verwerken autonome ontwikkelingen. De belangrijkste financiële aanpassingen worden nader toegelicht in de bij deze Begroting 2023 behorende wijziging "Bijstelling van de primitieve Begroting 2023".
Een toelichting op de *specifieke* verschillen tussen de begrotingsjaren 2022 en 2023 is gegeven in het programmaplan, bij de betreffende programma's. Waar de financiële totaaloverzichten voor de programma's substantiële verschillen (afwijkingen groter dan € 50.000,--) tussen de jaren 2022 en 2023 laten zien, wordt hiervoor een toelichting gegeven. Wij verwijzen naar de toelichting per programma.
Enige algemene ontwikkelingen met financiële gevolgen worden hierna besproken.

Algemene uitkering provinciefonds

De raming van de algemene uitkering uit het provinciefonds is gebaseerd op de meicirculaire provinciefonds 2022. In deze circulaire wordt informatie verstrekt over de ontwikkeling van de algemene uitkering uit het provinciefonds en over zogenoemde decentralisatie-uitkeringen. De effecten van de circulaire zijn meegenomen in de 10^{e} wijziging van de Begroting 2022. Het meerjarige beeld komt vervolgens terug in de Begroting 2023.

In de meicirculaire is een nieuwe accresraming opgenomen voor het jaar 2022 en verder, berekend conform de systematiek zoals deze is vastgesteld in het Coalitieakkoord en de daaruit volgende Startnota. Voor 2022 tot en met 2025 wordt de bestaande normeringssystematiek toegepast. Vanaf 2026 is het accres vastgezet op een plus van in totaal 1 miljard euro bovenop de stand Miljoenennota 2022. Daarover vindt nog wel indexatie plaats voor de loon- en prijsontwikkeling. Als gevolg hiervan is er voor alle jaren tot en met 2025 sprake van een jaar-op-jaar opwaartse bijstelling van het accres. In 2026 vlakt het effect sterk af door de "bevriezing" van het volume-deel van het accres.

Financieel ziet het beeld er als volgt uit:

Ontwikkeling algemene uitkering (meicirculaire 2022)	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Raming algemene uitkering Begroting 2022	147.377.228	152.955.885	155.347.204	158.004.213	162.211.846	162.211.846
Raming algemene uitkering meicirculaire 2022	147.500.230	162.777.875	171.214.580	179.433.962	179.906.136	167.980.904
Verschil	**123.002**	**9.821.990**	**15.867.376**	**21.429.749**	**17.694.290**	**5.769.058**

Opcenten Motorrijtuigbelasting (MRB)

Zoals aangegeven in het Coalitieakkoord, zien wij in deze bestuursperiode af van indexering van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Wij bevriezen het aantal opcenten daarom op 92, ook voor het begrotingsjaar 2023.

De inkomsten
De geraamde inkomsten voor 2023 en de jaren daarna baseren wij op het tarief van 92 opcenten, het autobestand en de samenstelling van dat autobestand in 2022, gerekend met een gemiddelde van de ramingen voor respectievelijk 1 januari 2022 en 1 juli 2022. Deze raming wordt vooralsnog ook gebruikt voor het jaar 2024. Voor de jaren 2025 en verder wordt uitgegaan van een doorgetrokken raming. Tegen die tijd zit er een nieuw provinciaal belastinggebied aan te komen, maar wat daarvan de opbrengst is, is nog niet bekend.

Afschrijvingstermijnen

De afschrijvingstermijnen zijn niet aangepast ten opzichte van de Begroting 2022 en zijn ook zo opgenomen in de Nota investeren, activeren en waarderen Drenthe.

Investering	afschrijvingstermijn (in jaren)
Gronden en tereinen	n.v.t.
Woonruimten	50
Gebouwen (grote verbouwing: aansluiten bij restant afschrijving)	50
Verbouwing/revitalisering	20
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken waaronder:	
- sluizen (was 90 jaar)	80
- sluisdeur van composiet	100
- sluisdeur van staal	80
- sluisdeur van hout	50
- bruggen (waaronder val) en viaducten (was 90 jaar)	80
- voorzieningen bij waterwegen	30
- (aanleg van) wegen	20
- rotondes en verkeersdrempels e.d.	20
- betonbeschoeiing (was 50 jaar)	80
- staalbeschoeing	50
- houtbeschoeiing	30
- bedienpost tbv de scheepvaart (incl. aanleg glasvezel)	10
Vervoersmiddelen	5
machines, apparaten en installaties lang	30
machines, apparaten en installaties middel	15
machines, apparaten en installaties kort	10
Overige materiële vaste activa, waaronder:	
- inventarissen (waaronder meubilair)	10
- schilderijrekken	20
- isolatieglas	20
- audio/videoapparatuur en telefooncentrale	8
- multimedia, beveiligingscamera's	5

Indexering OV-bureau en Vechtdallijnen

De bijdrage aan het Openbaar Vervoersbureau Groningen-Drenthe wordt op basis van het gemiddelde over 5 jaar van de Landelijke Bijdrage Index (LBI) geïndexeerd. Dat betekent dat voor de jaren 2023 t/m 2026 het budget met € 119.386,-- (2023) oplopend naar € 514.327,-- (2026) wordt

verhoogd. Voor de exploitatie van de Vechtdallijnen wordt het budget op dezelfde wijze geïndexeerd. Dat leidt tot een verhoging van € 15.118,-- in 2023 tot € 65.135,-- in 2026. We stellen voor de prijscompensatie van totaal € 134.504,-- (2023) oplopend naar € 579.462,-- (2026) te verrekenen met de vrije bestedingsruimte.

Uitgangspunten en actualisering index gesubsidieerde instellingen

De subsidies aan instellingen, waarmee we een structurele samenwerking hebben zijn meerjarig geïndexeerd. Dit jaar hebben we ook alle andere begrotingssubsidies (met uitzondering van de subsidies op het snijvlak van cultuur en vrijetijdseconomie) uit paragraaf 4.5 daaraan toegevoegd. De indexering wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van recente CPB info (en de meicirculaire provinciefonds). De indexering wordt berekend op basis van een gemiddelde over de afgelopen 5 jaar van een mix van de indices voor lonen en prijzen.
Door het gebruik van een dergelijk gemiddelde worden schommelingen in de indexering zoveel mogelijk tegen gegaan en behoeft geen nacalculatie plaats te vinden. Voor de Begroting 2023 bedraagt de index 2,1 %. Meerjarig gaan we nu uit van 2,8 % index voor 2024, 2,7% voor 2025 en 2,8% voor 2026.

Loonkosten

In de Begroting 2023 zijn de loonkosten van de provinciale organisatie toegerekend naar twee afzonderlijke posten in programma 7 Middelen en mensen, te weten de doelstellingen:
- Directe personele inzet (directe loonkosten)
- Inzet ondersteunend personeel (indirecte loonkosten incl. overhead).

Op deze wijze krijgt u inzicht in de omvang van de overhead en de directe loonkosten.

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (het BBV) moeten de loonkosten per beleidsdoelstelling/ taakveld gesplitst worden naar van medewerkers die direct voor beleidsonderdelen werkzaam zijn en overhead. Overhead zijn al die (loon)kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van het primaire proces. De lonen die worden besteed aan investeringsprojecten worden niet als jaarlast begroot en verantwoord, maar maken deel uit van de “waarde van het bezit” op de balans, waarover wordt afgeschreven. Het gaat dan om de personele inzet voor concrete projecten (investeringskrediet is beschikt) en niet voor algemene beleidsontwikkeling. Voor de provincie Drenthe gaat het voornamelijk om de inzet voor investeringsprojecten verkeer en vervoer en infrastructurele werken wegen en vaarwegen. We hebben voor de begroting 2023 ev. de verdeling van de lonen over directe beleidsonderdelen, overhead en investeringen niet aangepast maar identiek gehouden aan de lopende meerjarenbegroting. De doorbelasting naar investeringen is begroot op 25,3 fte ofwel € 2.024.000,--. In de Uitvoeringsinformatie staat een specificatie ven de toegerekende loonkosten aan de voorgeschreven taakvelden en de verschillende overheadcomponenten.

De loonkosten zijn meerjarig geïndexeerd op basis van recente CPB info en de meicirculaire tenzij er concrete CAO afspraken liggen. Voor 2023 is daarom de indexering gebaseerd op de CAO afspraken (4% loonstijging per 1 januari 2023 en een thuiswerkvergoeding van € 3,-- per dag. Meerjarig is voor 2024 en verder de index voor de loonvoet sector overheid uit de actualisatie van het CEP (en de meicirculaire) gehanteerd. Voor 2024, 2025 en 2026 bedraagt die 4,2%, 4,1% en 3,9%.

Overzicht gehanteerde indexcijfers

Omschrijving	Toegepast in 2022	Toegepast in 2023
Index gesubsidieerde instellingen	2,80%	2,10%
Index t.b.v. Openbaar Vervoer (OV-bureau)	1,50%	2,43%
Index t.b.v. Openbaar Vervoer (Trein)	1,50%	2,43%
Index belastingen en heffingen	0,00%	0,0%%
Groei van het wagenpark in relatie tot de MRB	0,00%	0,00%
Rentepercentage van toegerekende rente	0,00%	0,00%
Rentetoerekening aan reserves	n.v.t.	n.v.t.

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten					
Programma: 1: Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen					
Beleidsopgave: PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling					
Onderzoek, informatievergaring en communicatie door Provinciale Staten (PS)	-79.435				
Totaal Incidenteel	-79.435				
Totaal Structureel	1.193.877	1.288.210	1.198.877	1.198.877	1.198.877
Totaal beleidsopgave	1.114.442	1.288.210	1.198.877	1.198.877	1.198.877
Beleidsopgave: CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld					
Jongerenraad	10.000	10.000			
Integraal veiligheidsbeleid	141.667				
Totaal Incidenteel	151.667	10.000			
Totaal Structureel	61.634	61.634	66.634	66.634	66.634
Totaal beleidsopgave	213.301	71.634	66.634	66.634	66.634
Beleidsopgave: Goed openbaar bestuur in Drenthe					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000
Totaal beleidsopgave	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000
Beleidsopgave: Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur					
Gedeputeerde staten (GS)	50.000	25.000			
Participatie Omgevingswet	50.000				
Cofinanciering Europa	5.687.426	5.040.290	4.324.122	3.386.412	3.286.405
Algemeen juridisch beleid	40.000				
Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN)		20.000	30.000	30.000	20.000
Totaal Incidenteel	5.827.426	5.085.290	4.354.122	3.416.412	3.306.405
Totaal Structureel	3.904.809	4.015.480	4.052.474	4.101.968	4.151.461
Totaal beleidsopgave	9.732.235	9.100.770	8.406.596	7.518.380	7.457.866
Beleidsopgave: Verbinding met de Drentse samenleving					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	365.880	365.880	365.880	365.880	365.880
Totaal beleidsopgave	365.880	365.880	365.880	365.880	365.880
Totaal incidenteel programma	**5.899.658**	**5.095.290**	**4.354.122**	**3.416.412**	**3.306.405**
Totaal structureel programma	**5.535.200**	**5.740.204**	**5.692.865**	**5.742.359**	**5.791.852**

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2022	2023	2024	2025	2026
Totale Lasten programma	**11.434.858**	**10.835.494**	**10.046.987**	**9.158.771**	**9.098.257**
Programma: 2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven					
Beleidsopgave: Toekomstgerichte landbouw					
Bijdrage Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw	2.503.541	1.943.434	1.718.464		
POP3 Landbouw	1.750.000				
Interbestuurlijk programma vitaal platteland Drents Plateau (IBP)	369.968	174.189			
Verbetering van de landbouwstructuur	75.000	75.000			
Totaal Incidenteel	4.698.509	2.192.623	1.718.464		
Totaal Structureel	984.692	782.965	803.000	983.699	834.949
Totaal beleidsopgave	5.683.201	2.975.588	2.521.464	983.699	834.949
Beleidsopgave: Natuurlijk Platteland					
Uitvoering Natuurbeschermingswet (NBW) aandeel VTH	100.000				
NME	9.247	9.460	9.687	9.909	9.909
R-Nationale Parken	125.765				
R-Realisatie EHS			10.482.001	14.172.343	14.172.343
R-Soortenbescherming	100.000				
P-Milieukwaliteit Drenthe	7.275.225	2.260.226	4.107.893	1.905.029	34.300
Uitfinanciering Natuur-overig	375.342	797.894	509.853	1.991.477	429.977
Grondverwerving en functieverandering NNN	33.479.221	32.411.647	17.253.466	18.779.421	7.532.942
aankoop van veehouderijen in het kader van stikstof	45.000	3.585.000	75.000	50.000	45.000
Gebiedsgerichte aanpak stikstof	600.000				
Verbetering van de kwaliteit van natuurgebieden (PN SPUK)	714.000	8.500	545.000	1.717.700	
Hydrologische verbetering (PN SPUK)	3.167.173	6.189.103	10.987.635	3.783.684	
Versnelling van verwerving (PN SPUK)	6.015.381	5.911.816			
Uitvoeringskosten (PN SPUK)	2.500.000	2.500.000			
Schoolpleinen van de toekomst	700.000	50.000	50.000		
Totaal Incidenteel	55.206.354	53.723.646	44.020.535	42.409.563	22.224.471
Totaal Structureel	41.033.612	52.099.723	60.310.432	55.329.367	52.769.184
Totaal beleidsopgave	96.239.966	105.823.369	104.330.967	97.738.930	74.993.655
Beleidsopgave: Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken					
Stedelijke Ontwikkeling en vernieuwing	1.740.000	875.000			
Totaal Incidenteel	1.740.000	875.000			
Totaal Structureel	1.888.350	4.018.350	3.818.350	3.818.350	3.818.350
Totaal beleidsopgave	3.628.350	4.893.350	3.818.350	3.818.350	3.818.350

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2022	2023	2024	2025	2026
Beleidsopgave: Zorgvuldig omgaan met water					
Beleidsontwikkeling Regionaal waterplan	275.265				
Onderzoeken grondwatersystemen	1.050.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Klimaatadaptie	375.000	350.000			
Totaal Incidenteel	1.700.265	850.000	500.000	500.000	500.000
Totaal Structureel	1.278.500	1.328.500	1.328.500	1.328.500	1.328.500
Totaal beleidsopgave	2.978.765	2.178.500	1.828.500	1.828.500	1.828.500
Beleidsopgave: In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen					
Vorming RUD	17.000	17.000	17.000		
Bescherming aardkundige waarden/bodemarchief	60.000				
Totaal Incidenteel	77.000	17.000	17.000		
Totaal Structureel	5.371.971	4.926.542	5.030.656	4.623.244	4.635.585
Totaal beleidsopgave	5.448.971	4.943.542	5.047.656	4.623.244	4.635.585
Beleidsopgave: De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden					
Voorbereiden en uitvoeren overheidssaneringen door de provincie	1.394.358	14.671.274	17.358		
Totaal Incidenteel	1.394.358	14.671.274	17.358		
Totaal Structureel	344.087	203.500	203.500	203.500	203.500
Totaal beleidsopgave	1.738.445	14.874.774	220.858	203.500	203.500
Totaal incidenteel programma	**64.816.486**	**72.329.543**	**46.273.357**	**42.909.563**	**22.724.471**
Totaal structureel programma	**50.901.212**	**63.359.580**	**71.494.438**	**66.286.660**	**63.590.068**
Totale Lasten programma	**115.717.698**	**135.689.123**	**117.767.795**	**109.196.223**	**86.314.539**
Programma: 3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten					
Beleidsopgave: Een goed vestigings- en ondernemersklimaat					
Beleidskaders en programmabeheer	1.488.394	971.038	971.038		
Ruimtelijk Economisch Programma	1.643.098	437.500	250.000	250.000	
Voorzieningen vestigingsfactoren kernzones		300.000			
Totaal Incidenteel	3.131.492	1.708.538	1.221.038	250.000	
Totaal Structureel	4.656.399	4.115.062	4.145.261	5.138.304	5.161.740
Totaal beleidsopgave	7.787.891	5.823.600	5.366.299	5.388.304	5.161.740
Beleidsopgave: (Inter)nationale en (inter)regionale kansen benutten					
Vierkant voor Werk/Bedrijvenregeling	1.984.217				
Totaal Incidenteel	1.984.217				
Totaal beleidsopgave	1.984.217				

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2022	2023	2024	2025	2026
Beleidsopgave: Zorgdragen voor een veerkrachtige en toekomstbestendige arbeidsmarkt					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	667.400	667.400	667.400	667.400	667.400
Totaal beleidsopgave	667.400	667.400	667.400	667.400	667.400
Beleidsopgave: Vrijetijdseconomie stimuleren					
Structuurversterking recreatie en toerisme	800.000				
Voorzieningen toeristisch aanbod	45.205	45.205			
Totaal Incidenteel	845.205	45.205			
Totaal Structureel	2.810.385	2.840.768	2.929.339	3.117.327	3.166.961
Totaal beleidsopgave	3.655.590	2.885.973	2.929.339	3.117.327	3.166.961
Beleidsopgave: Drenthe heeft optimale fiets- en wandelvoorzieningen voor inwoners en bezoekers					
Totaal Incidenteel					
Totaal beleidsopgave					
Totaal incidenteel programma	**5.960.914**	**1.753.743**	**1.221.038**	**250.000**	
Totaal structureel programma	**8.134.184**	**7.623.230**	**7.742.000**	**8.923.031**	**8.996.101**
Totale Lasten programma	**14.095.098**	**9.376.973**	**8.963.038**	**9.173.031**	**8.996.101**
Programma: 4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig					
Beleidsopgave: Kerntaken onderzoek en samenwerking					
Drenthe reist duurzaam	841.182	520.000			
Mobiliteit	57.000	2.024.000	1.059.000	860.000	960.000
Monitoring	50.000				
Luchtvaart	1.870.000		900.000	900.000	900.000
Uitvoering	86.000				
Beleid kerntaken	170.000				
Mobiliteit incidenteel	165.000				
Totaal Incidenteel	3.239.182	2.544.000	1.959.000	1.760.000	1.860.000
Totaal Structureel	559.996	675.731	536.732	537.723	538.780
Totaal beleidsopgave	3.799.178	3.219.731	2.495.732	2.297.723	2.398.780
Beleidsopgave: Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	21.594.010	21.421.151	17.715.814	17.329.670	17.346.838
Totaal beleidsopgave	21.594.010	21.421.151	17.715.814	17.329.670	17.346.838
Beleidsopgave: Toegankelijke en veilige bereikbaarheid					

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2022	2023	2024	2025	2026
Brede doeluitkering	290.730	653.020			
Mobiliteit VJN 2021	4.300.000	125.000			
Educatie en verkeerscampagnes	3.400.000	3.400.000	3.400.000	3.400.000	
Uitvoeringsprogramma SPVD	350.000	350.000	350.000	350.000	350.000
Totaal Incidenteel	8.340.730	4.528.020	3.750.000	3.750.000	350.000
Totaal Structureel	7.914.970	8.354.558	10.765.741	10.984.470	13.459.500
Totaal beleidsopgave	16.255.700	12.882.578	14.515.741	14.734.470	13.809.500
Beleidsopgave: Mobiliteit op maat					
Beleid	250.000				
Ontwikkeling Hubs	2.000.000				
Maas Pilot	460.200				
Totaal Incidenteel	2.710.200				
Totaal beleidsopgave	2.710.200				
Beleidsopgave: Fiets als duurzaam alternatief					
Beleid Fiets als duurzaam alternatief	50.000				
Gebiedsgerichte maatwerkplannen fietsinfrastructuur		111.111	555.555	777.778	1.055.555
Doorfietsroutes		555.556	2.777.778	3.888.888	5.277.778
Lokale aanpak verkeersveiligheid fiets		111.111	555.556	777.778	1.055.556
Ontbrekende schakels in het fietsnetwerk		222.222	1.111.111	1.555.556	2.111.111
Totaal Incidenteel	50.000	1.000.000	5.000.000	7.000.000	9.500.000
Totaal beleidsopgave	50.000	1.000.000	5.000.000	7.000.000	9.500.000
Beleidsopgave: Adequaat openbaar vervoernetwerk					
Verbetering spoor Zwolle Coevorden en Emmen	8.037.522				
Ontwikkelingen	735.000	3.310.000			
Busconcessie				90.000	90.000
Totaal Incidenteel	8.772.522	3.310.000		90.000	90.000
Totaal Structureel	26.525.201	27.195.798	27.869.753	28.531.605	29.298.631
Totaal beleidsopgave	35.297.723	30.505.798	27.869.753	28.621.605	29.388.631
Beleidsopgave: Duurzame oplossingen en innovatie					
Duurzaam investeren	100.000	100.000			
Laadtankinfrastructuur	300.000	300.000			
Duurzame logistiek	100.000	50.000			
Innovatie en ontwikkeling	100.000	50.000			
Regionaal mobiliteitsplan Drenthe	150.000	150.000	150.000	150.000	

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal Incidenteel	750.000	650.000	150.000	150.000	
Totaal beleidsopgave	750.000	650.000	150.000	150.000	
Totaal incidenteel programma	**23.862.634**	**12.032.020**	**10.859.000**	**12.750.000**	**11.800.000**
Totaal structureel programma	**56.594.177**	**57.647.238**	**56.888.040**	**57.383.468**	**60.643.749**
Totale Lasten programma	**80.456.811**	**69.679.258**	**67.747.040**	**70.133.468**	**72.443.749**
Programma: 5: Klimaat en energie: samen doorpakken					
Beleidsopgave: Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)					
Programma klimaat en energie	1.707.034	6.000.000	350.000		
Beleidsontwikkeling klimaat en energie	2.040.507	395.500	395.500	395.500	395.500
Actieplan Energieneutraal Wonen	1.000.000				
Regionale Energie Strategie	240.623				
Totaal Incidenteel	4.988.164	6.395.500	745.500	395.500	395.500
Totaal Structureel	2.272.424	3.495.089	3.490.129	3.485.120	3.480.060
Totaal beleidsopgave	7.260.588	9.890.589	4.235.629	3.880.620	3.875.560
Totaal incidenteel programma	**4.988.164**	**6.395.500**	**745.500**	**395.500**	**395.500**
Totaal structureel programma	**2.272.424**	**3.495.089**	**3.490.129**	**3.485.120**	**3.480.060**
Totale Lasten programma	**7.260.588**	**9.890.589**	**4.235.629**	**3.880.620**	**3.875.560**
Programma: 6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig					
Beleidsopgave: Oog voor cultureel erfgoed					
Monumenten	790.000			738.935	738.935
Cultuurhistorie verhaal van Drenthe/Koloniën van Weldadigheid	16.375				
Totaal Incidenteel	806.375			738.935	738.935
Totaal Structureel	2.929.265	3.576.566	3.637.517	2.905.238	2.968.079
Totaal beleidsopgave	3.735.640	3.576.566	3.637.517	3.644.173	3.707.014
Beleidsopgave: Cultuur en evenementen					
Versterking van de regionale culturele infrastructuur	591.660	333.330	333.330		
75 jaar bevrijding in Drenthe in het jaar 2020	74.108				
Musea	866.000				
Podium Platteland		110.000			
Totaal Incidenteel	1.531.768	443.330	333.330		
Totaal Structureel	15.501.246	15.648.632	16.302.997	16.405.461	16.707.097
Totaal beleidsopgave	17.033.014	16.091.962	16.636.327	16.405.461	16.707.097
Beleidsopgave: Sociaal Drenthe voor iedereen					

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2022	2023	2024	2025	2026
P-Economische vitaliteit platteland	350.000	50.000			
Subsidies Leader Zuidoost Drenthe	794.789				
Subsidies Leader Zuidwest Drenthe	923.504				
Sociaal-maatschappelijke ontwikkeling en ondersteuning	75.000				
Leefbaarheid en bereikbaarheid	675.000				
Onderwijskwaliteit en gelijke kansen	100.000				
Totaal Incidenteel	2.918.293	50.000			
Totaal Structureel	2.445.868	2.362.774	2.922.621	2.972.035	3.024.662
Totaal beleidsopgave	5.364.161	2.412.774	2.922.621	2.972.035	3.024.662
Beleidsopgave: Sport en Bewegen stimuleren					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	834.015	837.895	843.436	848.929	854.779
Totaal beleidsopgave	834.015	837.895	843.436	848.929	854.779
Totaal incidenteel programma	**5.256.436**	**493.330**	**333.330**	**738.935**	**738.935**
Totaal structureel programma	**21.710.394**	**22.425.867**	**23.706.571**	**23.131.663**	**23.554.617**
Totale Lasten programma	**26.966.830**	**22.919.197**	**24.039.901**	**23.870.598**	**24.293.552**
Programma: 7: Middelen en mensen					
Beleidsopgave: Een duurzaam sluitende provinciale begroting					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	12.052.968	8.317.516	11.476.131	4.686.111	-11.982.233
Totaal beleidsopgave	12.052.968	8.317.516	11.476.131	4.686.111	-11.982.233
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Documentaire informatievoorziening					
Documentaire informatievoorziening en beheer	56.000	56.000			
Totaal Incidenteel	56.000	56.000			
Totaal Structureel	191.685	191.685	191.685	191.685	191.685
Totaal beleidsopgave	247.685	247.685	191.685	191.685	191.685
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Financiën en Control					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	251.190	511.329	590.705	648.070	648.070
Totaal beleidsopgave	251.190	511.329	590.705	648.070	648.070
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Informatievoorziening en Automatisering					
Informatiearchitectuur - Applicaties	100.000				
Totaal Incidenteel	100.000				
Totaal Structureel	4.372.690	5.300.849	5.216.542	6.338.650	5.916.659

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal beleidsopgave	4.472.690	5.300.849	5.216.542	6.338.650	5.916.659
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Subsidies en Inkoop					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	15.300	15.300	15.300	15.300	15.300
Totaal beleidsopgave	15.300	15.300	15.300	15.300	15.300
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Personeel en organisatie					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	2.166.190	2.166.190	2.166.190	2.146.190	2.146.190
Totaal beleidsopgave	2.166.190	2.166.190	2.166.190	2.146.190	2.146.190
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Personele inzet					
Loonkosten op taakveld 0.6 Overhead	483.407	255.407			
Loonkosten op taakveld 1.2 Gedeputeerde Staten	137.500	80.200			
Loonkosten op taakveld 4.4 Vergunningverlening en handhaving	402.400	125.000			
Totaal Incidenteel	1.023.307	460.607			
Totaal Structureel	55.771.897	58.979.646	60.948.057	63.407.752	66.102.665
Totaal beleidsopgave	56.795.204	59.440.253	60.948.057	63.407.752	66.102.665
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Facilitair en Vastgoed					
Accommodatie Drents Museum	1.350.000				
Totaal Incidenteel	1.350.000				
Totaal Structureel	5.285.755	5.299.831	5.477.084	5.444.983	5.674.150
Totaal beleidsopgave	6.635.755	5.299.831	5.477.084	5.444.983	5.674.150
Totaal incidenteel programma	**2.529.307**	**516.607**			
Totaal structureel programma	**80.107.675**	**80.782.346**	**86.081.694**	**82.878.741**	**68.712.486**
Totale Lasten programma	**82.636.982**	**81.298.953**	**86.081.694**	**82.878.741**	**68.712.486**
Programma: 8: Samenwerkingsverbanden (kassiersfunctie)					
Beleidsopgave: Samenwerkingsverbanden					
RD ZO-Drenthe: Werken	3.985.956				
RD ZO-Drenthe: Wonen	3.554.956	31.000			
RD ZO-Drenthe: Welzijn	2.485.956				
RD ZO-Drenthe: Proceskosten	2.485.957				
Uitvoering provincie Drenthe Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe: projecten Wonen	32.589				
Uitvoering provincie Drenthe Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe: projecten Werken	183.406				
Ruimtelijk Economisch Programma: IT Hub	1.420.000	660.000	190.000	180.000	
Totaal Incidenteel	14.148.820	691.000	190.000	180.000	

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal beleidsopgave	14.148.820	691.000	190.000	180.000	
Totaal incidenteel programma	**14.148.820**	**691.000**	**190.000**	**180.000**	
Totaal structureel programma					
Totale Lasten programma	**14.148.820**	**691.000**	**190.000**	**180.000**	
Programma: 9: Investeringsagenda					
Beleidsopgave: Mobiliteit					
Totaal Incidenteel					
Totaal beleidsopgave					
Beleidsopgave: Sociale agenda					
Sociale Agenda algemeen (IA)	48.938	30.000			
Drenthe brede projecten onderwijskwaliteit en gelijke kansen (IA)	122.575	222.500			
Alliantieprojecten en experimenten onderwijskwaliteit en gelijke kansen (IA)	200.000				
Drenthe brede projecten Verbeteren van de gezondheid en vitaliteit van inwoners (IA)	26.965				
Alliantieprojecten en experimenten Verbeteren van de gezondheid en vitaliteit van inwoners (IA)	379.250				
Drenthe brede projecten verbeteren van de leefbaarheid en bereikbaarheid (IA)	371.000	200.000			
Alliantieprojecten en experimenten verbeteren van de leefbaarheid en bereikbaarheid (IA)	550.000				
Drenthe brede projecten verminderen armoede en laaggeletterdheid (IA)	156.432				
Alliantieprojecten en experimenten verminderen armoede en laaggeletterdheid (IA)	406.908				
Drenthe brede projecten zorgen dat iedereen mee kan doen (IA)	200.000				
Alliantieprojecten en experimenten zorgen dat iedereen mee kan doen (IA)	315.390				
Drenthe brede projecten Wonen (IA)	573.146	400.000			
Alliantieprojecten en experimenten met anders wonen	150.000				
Totaal Incidenteel	3.500.604	852.500			
Totaal beleidsopgave	3.500.604	852.500			
Beleidsopgave: Cultuur en erfgoed					
Aandeel in Noodfonds cultuur	367.648				
Totaal Incidenteel	367.648				
Totaal beleidsopgave	367.648				
Beleidsopgave: Regiostedenfonds					
Regiostedenfonds (IA)	3.889.000	4.089.000	4.520.000	1.762.000	
Totaal Incidenteel	3.889.000	4.089.000	4.520.000	1.762.000	
Totaal beleidsopgave	3.889.000	4.089.000	4.520.000	1.762.000	
Beleidsopgave: Herstructureringsfonds					

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2022	2023	2024	2025	2026
Herstructureringsfonds 2021 (IA)	1.013.674				
Herstructureringsfonds 2021 PLUS (Roden, Beilen, Coevorden) (IA)	4.000				
Totaal Incidenteel	1.017.674				
Totaal beleidsopgave	1.017.674				
Beleidsopgave: Toekomstbestendig wonen					
Woonagenda (IA)	1.387.784	850.000			
Totaal Incidenteel	1.387.784	850.000			
Totaal beleidsopgave	1.387.784	850.000			
Beleidsopgave: Boer, Burger en Natuur					
Opschaling duurzaamheidsplannen (IA)	789.076	1.072.533	72.533		
Cofinanciering IBP Vitaal Platteland (IA)	102.699	37.349			
Verdienmodel landbouw (IA)	150.000	150.000			
Co-financiering van POP3 nar nieuwe GLB (IA)	1.500.000				
Streekbeheer (IA)	116.667	116.667	116.666		
Uitvoeringsplan boerenlandvogels (IA)	412.500	263.000			
Vergroening van de leefomgeving (IA)	463.890	265.000			
Aanvullende bossenstrategie (IA)	150.000	150.000			
Toekomstbestendig bosbeheer Gieten/Boschoord (IA)	150.000	50.000			
Totaal Incidenteel	3.834.832	2.104.549	189.199		
Totaal beleidsopgave	3.834.832	2.104.549	189.199		
Beleidsopgave: Recreatie en Toerisme					
Verstreken Drents aanbod dagrecreatie	2.932.103				
verblijfsrecreatie	1.116.160				
Toekomstbestendig fietsnetwerk	3.362.896				
Totaal Incidenteel	7.411.159				
Totaal beleidsopgave	7.411.159				
Beleidsopgave: UvhN/Campus Emmen					
Universiteit van het Noorden, Regiocampus Emmen			3.000.000	3.000.000	
Totaal Incidenteel			3.000.000	3.000.000	
Totaal beleidsopgave			3.000.000	3.000.000	
Beleidsopgave: Energietransitie					
Expeditie Energieneutraal Wonen (IA+)	1.515.423	1.058.000			
Waterstof (IA+)	1.506.227	689.383	104.383	100.007	
Slimme Energieoplossingen (IA+)	938.245				

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal Incidenteel	3.959.895	1.747.383	104.383	100.007	
Totaal beleidsopgave	3.959.895	1.747.383	104.383	100.007	
Beleidsopgave: Sport en bewegen					
Kwaliteitsimpuls voor bovenregionale sportaccommodaties	1.400.000				
Totaal Incidenteel	1.400.000				
Totaal beleidsopgave	1.400.000				
Beleidsopgave: Investeringagenda 2016-2019					
Omgeving van de luchthaven	3.014.309	90.000			
Versterken van Drentse bedrijfsleven (IA)	210.000				
Investeringsagenda; Toekomstgerichte landbouw ontwikkelagenda melkveehouderij	1.159.660	151.937			
Aanpak asbestdaken	302.928				
Aanpak vitale vakantieparken Drenthe	4.632.761				
Culturele investeringen	1.000.000				
Mooie steden en dorpen		75.334	462.333	462.333	
Ontwikkeling Veenhuizen	300.000	450.000			
Totaal Incidenteel	10.619.658	767.271	462.333	462.333	
Totaal beleidsopgave	10.619.658	767.271	462.333	462.333	
Totaal incidenteel programma	**37.388.254**	**10.410.703**	**8.275.915**	**5.324.340**	
Totaal structureel programma					
Totale Lasten programma	**37.388.254**	**10.410.703**	**8.275.915**	**5.324.340**	
Totale Lasten alle programma's, zonder reservemutaties	**390.105.939**	**350.791.290**	**327.347.999**	**313.795.792**	**273.734.244**

Baten					
Programma: 1: Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen					
Beleidsopgave: PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling					
Totaal Incidenteel					
Totaal beleidsopgave					
Beleidsopgave: Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000
Totaal beleidsopgave	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000
Beleidsopgave: Verbinding met de Drentse samenleving					
Totaal Structureel	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal beleidsopgave	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640
Totaal incidenteel programma					
Totaal structureel programma	**-19.640**	**-19.640**	**-19.640**	**-19.640**	**-19.640**
Totale Baten programma	**-19.640**	**-19.640**	**-19.640**	**-19.640**	**-19.640**
Programma: 2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven					
Beleidsopgave: Toekomstgerichte landbouw					
POP3 Landbouw	-1.750.000				
Interbestuurlijk programma vitaal platteland Drents Plateau (IBP)	-356.660	-167.923			
Verbetering van de landbouwstructuur	-400.000	-400.000			
Bijdrage Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw	-1.273.541	-1.099.904	-1.718.464		
Totaal Incidenteel	-3.780.201	-1.667.827	-1.718.464		
Totaal Structureel		5.000	-395.000	-98.750	
Totaal beleidsopgave	-3.780.201	-1.662.827	-2.113.464	-98.750	
Beleidsopgave: Natuurlijk Platteland					
Uitfinanciering Natuur-overig	-611.667	-353.333	-167.000	-1.959.077	-22.919
Grondverwerving en functieverandering NNN	-8.893.229	-7.721.928	-7.550.363	-7.025.910	-3.336.029
aankoop van veehouderijen in het kader van stikstof	-45.000	-3.585.000	-75.000	-50.000	-45.000
Verbetering van de kwaliteit van natuurgebieden (PN SPUK)	-714.000	-8.500	-545.000	-1.717.700	
Hydrologische verbetering (PN SPUK)	-3.167.173	-6.189.103	-10.987.635	-3.783.684	
Versnelling van verwerving (PN SPUK)	-6.015.381	-5.911.816			
Uitvoeringskosten (PN SPUK)	-2.500.000	-2.500.000			
Totaal Incidenteel	-21.946.450	-26.269.680	-19.324.998	-14.536.371	-3.403.948
Totaal Structureel	-13.599.197	-9.728.879	-10.328.763	-4.273.523	-8.786.015
Totaal beleidsopgave	-35.545.647	-35.998.559	-29.653.761	-18.809.894	-12.189.963
Beleidsopgave: Zorgvuldig omgaan met water					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000
Totaal beleidsopgave	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000
Beleidsopgave: In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000
Totaal beleidsopgave	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000
Beleidsopgave: De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden					

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2022	2023	2024	2025	2026
Voorbereiden en uitvoeren overheidssaneringen door de provincie	-524.900	-5.473.265			
Totaal Incidenteel	-524.900	-5.473.265			
Totaal Structureel	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500
Totaal beleidsopgave	-562.400	-5.510.765	-37.500	-37.500	-37.500
Totaal incidenteel programma	**-26.251.551**	**-33.410.772**	**-21.043.462**	**-14.536.371**	**-3.403.948**
Totaal structureel programma	**-14.571.697**	**-10.696.379**	**-11.696.263**	**-5.344.773**	**-9.758.515**
Totale Baten programma	**-40.823.248**	**-44.107.151**	**-32.739.725**	**-19.881.144**	**-13.162.463**
Programma: 3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten					
Beleidsopgave: Een goed vestigings- en ondernemersklimaat					
Beleidskaders en programmabeheer	-1.175.000				
Ruimtelijk Economisch Programma	-185.771				
Totaal Incidenteel	-1.360.771				
Totaal Structureel	-346.008	-110.718	-110.718	-110.718	-110.718
Totaal beleidsopgave	-1.706.779	-110.718	-110.718	-110.718	-110.718
Beleidsopgave: (Inter)nationale en (inter)regionale kansen benutten					
Totaal Incidenteel					
Totaal beleidsopgave					
Beleidsopgave: Zorgdragen voor een veerkrachtige en toekomstbestendige arbeidsmarkt					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200
Totaal beleidsopgave	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200
Totaal incidenteel programma	**-1.360.771**				
Totaal structureel programma	**-378.208**	**-142.918**	**-142.918**	**-142.918**	**-142.918**
Totale Baten programma	**-1.738.979**	**-142.918**	**-142.918**	**-142.918**	**-142.918**
Programma: 4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig					
Beleidsopgave: Kerntaken onderzoek en samenwerking					
Drenthe reist duurzaam	-462.345	-260.000			
Monitoring	-44.000				
Totaal Incidenteel	-506.345	-260.000			
Totaal Structureel	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000
Totaal beleidsopgave	-520.345	-274.000	-14.000	-14.000	-14.000
Beleidsopgave: Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur					
Instandhouden van de infrastructuur van wegen (variabel onderhoud)	-123.750				
Totaal Incidenteel	-123.750				

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal Structureel	-514.014	-514.014	-514.014	-514.014	-514.014
Totaal beleidsopgave	-637.764	-514.014	-514.014	-514.014	-514.014
Beleidsopgave: Toegankelijke en veilige bereikbaarheid					
Totaal Incidenteel					
Totaal beleidsopgave					
Beleidsopgave: Mobiliteit op maat					
Maas Pilot	-418.823				
Totaal Incidenteel	-418.823				
Totaal beleidsopgave	-418.823				
Beleidsopgave: Fiets als duurzaam alternatief					
Totaal Incidenteel					
Totaal beleidsopgave					
Beleidsopgave: Adequaat openbaar vervoernetwerk					
Verbetering spoor Zwolle Coevorden en Emmen	-8.037.522				
Treinconsessie	-1.922.000	-1.922.000	-1.922.000		
Totaal Incidenteel	-9.959.522	-1.922.000	-1.922.000		
Totaal beleidsopgave	-9.959.522	-1.922.000	-1.922.000		
Totaal incidenteel programma	**-11.008.440**	**-2.182.000**	**-1.922.000**		
Totaal structureel programma	**-528.014**	**-528.014**	**-528.014**	**-528.014**	**-528.014**
Totale Baten programma	**-11.536.454**	**-2.710.014**	**-2.450.014**	**-528.014**	**-528.014**
Programma: 5: Klimaat en energie: samen doorpakken					
Beleidsopgave: Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)					
Programma klimaat en energie	-700.000				
Totaal Incidenteel	-700.000				
Totaal beleidsopgave	-700.000				
Totaal incidenteel programma	**-700.000**				
Totaal structureel programma					
Totale Baten programma	**-700.000**				
Programma: 6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig					
Beleidsopgave: Oog voor cultureel erfgoed					
Monumenten	-90.000				
Totaal Incidenteel	-90.000				
Totaal beleidsopgave	-90.000				

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2022	2023	2024	2025	2026
Beleidsopgave: Cultuur en evenementen					
Versterking van de regionale culturele infrastructuur	-591.660	-333.330	-333.330		
Musea	-281.000				
Totaal Incidenteel	-872.660	-333.330	-333.330		
Totaal Structureel	-1.538.819	-1.552.467	-1.566.251	-1.563.394	-1.563.394
Totaal beleidsopgave	-2.411.479	-1.885.797	-1.899.581	-1.563.394	-1.563.394
Beleidsopgave: Sociaal Drenthe voor iedereen					
Subsidies Leader Zuidoost Drenthe	-550.550				
Subsidies Leader Zuidwest Drenthe	-624.003				
Totaal Incidenteel	-1.174.553				
Totaal beleidsopgave	-1.174.553				
Totaal incidenteel programma	**-2.137.213**	**-333.330**	**-333.330**		
Totaal structureel programma	**-1.538.819**	**-1.552.467**	**-1.566.251**	**-1.563.394**	**-1.563.394**
Totale Baten programma	**-3.676.032**	**-1.885.797**	**-1.899.581**	**-1.563.394**	**-1.563.394**
Programma: 7: Middelen en mensen					
Beleidsopgave: Een duurzaam sluitende provinciale begroting					
Uitkering Provinciefonds	-1.430.327	-773.293	-773.293	-738.935	-738.935
Totaal Incidenteel	-1.430.327	-773.293	-773.293	-738.935	-738.935
Totaal Structureel	-227.791.885	-236.445.646	-243.787.157	-244.008.738	-232.044.560
Totaal beleidsopgave	-229.222.212	-237.218.939	-244.560.450	-244.747.673	-232.783.495
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Financiën en Control					
Totaal Structureel	-6.000	-6.000	-6.000	-388.185	-388.185
Totaal beleidsopgave	-6.000	-6.000	-6.000	-388.185	-388.185
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Informatievoorziening en Automatisering					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-1.225.751	-1.225.751	-1.182.639	-1.182.639	-1.182.639
Totaal beleidsopgave	-1.225.751	-1.225.751	-1.182.639	-1.182.639	-1.182.639
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Personeel en organisatie					
Totaal Incidenteel					
Totaal beleidsopgave					
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Personele inzet					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-2.604.486	-2.604.634	-2.604.634	-2.604.634	-2.604.634
Totaal beleidsopgave	-2.604.486	-2.604.634	-2.604.634	-2.604.634	-2.604.634

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2022	2023	2024	2025	2026
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Facilitair en Vastgoed					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-1.300.147	-1.547.071	-1.547.764	-1.549.557	-1.549.557
Totaal beleidsopgave	-1.300.147	-1.547.071	-1.547.764	-1.549.557	-1.549.557
Totaal incidenteel programma	**-1.430.327**	**-773.293**	**-773.293**	**-738.935**	**-738.935**
Totaal structureel programma	**-232.928.269**	**-241.829.102**	**-249.128.194**	**-249.733.753**	**-237.769.575**
Totale Baten programma	**-234.358.596**	**-242.602.395**	**-249.901.487**	**-250.472.688**	**-238.508.510**
Programma: 8: Samenwerkingsverbanden (kassiersfunctie)					
Beleidsopgave: Samenwerkingsverbanden					
RD ZO-Drenthe: Werken	-1.000.000				
RD ZO-Drenthe: Wonen	-892.250	-7.750			
RD ZO-Drenthe: Welzijn	-625.000				
RD ZO-Drenthe: Proceskosten	-625.000				
Ruimtelijk Economisch Programma: IT Hub	-579.592	-269.388	-77.551	-73.469	
Totaal Incidenteel	-3.721.842	-277.138	-77.551	-73.469	
Totaal beleidsopgave	-3.721.842	-277.138	-77.551	-73.469	
Totaal incidenteel programma	**-3.721.842**	**-277.138**	**-77.551**	**-73.469**	
Totaal structureel programma					
Totale Baten programma	**-3.721.842**	**-277.138**	**-77.551**	**-73.469**	
Programma: 9: Investeringsagenda					
Beleidsopgave: Toekomstbestendig wonen					
Woonagenda (IA)	-442.149				
Totaal Incidenteel	-442.149				
Totaal beleidsopgave	-442.149				
Beleidsopgave: Investeringagenda 2016-2019					
Aanpak vitale vakantieparken Drenthe	-242.667				
Totaal Incidenteel	-242.667				
Totaal beleidsopgave	-242.667				
Totaal incidenteel programma	**-684.816**				
Totaal structureel programma					
Totale Baten programma	**-684.816**				
Totale Baten alle programma's, zonder reservemutaties	**-297.259.607**	**-291.745.053**	**-287.230.916**	**-272.681.267**	**-253.924.939**

Mutaties reserves	2022	2023	2024	2025	2026
Toevoeging reserves					
Programma: 7: Middelen en mensen					
Beleidsopgave: Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen					
Bijdrage aan de reserve voor algemene doeleinden	111.949	4.236.177	476.949		
Bijdrage aan saldireserve	1.500.000				
Bijdrage aan reserve provinciaal aandeel ILG	1.315.507	5.652.689	3.863.460	1.959.077	22.919
Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket	2.625.000				
Bijdrage aan Cofinancieringsreserve Europa	7.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
Bijdrage aan reserve natuurbeleid	18.217.360	17.877.858	18.582.475	3.649.558	61.944.006
Bijdrage aan reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen	2.965.501	2.841.751	2.841.751	2.841.751	2.841.751
Bijdrage aan reserve uitvoering generatiepact	250.268	250.268	250.268	83.868	
Bijdrage aan Reserve investeringsagenda 2019-2023	50.333	50.333			
Bijdrage aan reserve Verstrekte subsidies	6.605.742				
Bijdrage aan Reserve mobiliteit	7.024.961	7.817.929	6.064.267	2.490.264	3.151.386
Bijdrage aan Financieringsreserve		350.000	350.000	350.000	350.000
Bijdrage aan Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw		2.500.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000
Totaal Incidenteel	47.666.621	43.577.005	36.929.170	15.874.518	72.810.062
Totaal Structureel					
Totaal beleidsopgave	47.666.621	43.577.005	36.929.170	15.874.518	72.810.062
Totaal incidenteel	**47.666.621**	**43.577.005**	**36.929.170**	**15.874.518**	**72.810.062**
Totaal structureel					
Totale Toevoeging reserves	**47.666.621**	**43.577.005**	**36.929.170**	**15.874.518**	**72.810.062**

Ontrekking reserves					
Programma: 7: Middelen en mensen					
Beleidsopgave: Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen					
Bijdrage van reserve uitvoering generatiepact	-941.379	-773.333	-615.172	-279.606	-111.842
Bijdrage van Reserve regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	-5.668.825				
Bijdrage van Reserve investeringsagenda 2019-2023	-13.606.832	-5.301.333	-3.116.666	-3.000.000	
Bijdrage van reserve verstrekte subsidies	-8.225.501	-8.010.956	-6.186.600	-3.069.847	-395.500
Bijdrage van Reserve compensatieverlof	-100.000	-200.000	-250.000		
Bijdrage van Reserve mobiliteit	-16.501.716	-18.233.708	-13.157.594	-10.886.200	-11.178.200
Bijdrage van reserve voor algemene doeleinden	-3.750.074	-1.000.000			

Mutaties reserves	2022	2023	2024	2025	2026
Bijdrage van de saldireserve	-29.534.869	-15.340.614	-272.533		
Bijdrage van Reserve Regio Specifiek Pakket	-1.965.408	-390.612	-112.449	-106.531	
Bijdrage van reserve provinciaal aandeel ILG	-1.079.182	-6.097.250	-4.206.313	-1.991.477	-429.977
Bijdrage van Financieringsreserve	-18.742.244	-3.486.625	-61.625	-11.625	-2.000.000
Bijdrage van reserve vitaal platteland	-658.000	-50.000			
Bijdrage van Cofinancieringsreserve Europa	-5.469.738	-4.719.738	-4.219.738	-3.286.405	-3.286.405
Bijdrage van reserve natuurbeleid	-24.250.945	-35.542.322	-40.920.812	-30.430.601	-71.290.692
Bijdrage van Reserve investeringsagenda	-1.560.000	-450.000			
Bijdrage van reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen	-6.473.240	-2.841.751	-2.841.751	-2.841.751	-2.841.751
Bijdrage van Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde	-1.985.000	-185.000	-1.085.000	-1.085.000	-1.085.000
Totaal Incidenteel	-140.512.953	-102.623.242	-77.046.253	-56.989.043	-92.619.367
Totaal Structureel					
Totaal beleidsopgave	-140.512.953	-102.623.242	-77.046.253	-56.989.043	-92.619.367
Totaal incidenteel	**-140.512.953**	**-102.623.242**	**-77.046.253**	**-56.989.043**	**-92.619.367**
Totaal structureel					
Totale Ontrekking reserves	**-140.512.953**	**-102.623.242**	**-77.046.253**	**-56.989.043**	**-92.619.367**

Resumerend	2022	2023	2024	2025	2026
Totale Lasten alle programma, zonder reserve mutaties	390.105.939	350.791.290	327.347.999	313.795.792	273.734.244
Waarvan incidenteel	164.850.673	109.717.736	72.252.262	65.964.750	38.965.311
Waarvan structureel	225.255.266	241.073.554	255.095.737	247.831.042	234.768.933
Totale Baten alle programma, zonder reserve mutaties	-297.259.607	-291.745.053	-287.230.916	-272.681.267	-253.924.939
Waarvan incidenteel	-47.294.960	-36.976.533	-24.149.636	-15.348.775	-4.142.883
Waarvan structureel	-249.964.647	-254.768.520	-263.081.280	-257.332.492	-249.782.056
Saldo structurele lasten en baten	**-24.709.381**	**-13.694.966**	**-7.985.543**	**-9.501.450**	**-15.013.123**

Meerjarige incidentele budgetten

Artikel 1 van de Nota begrotingsregels 2020 maakt het mogelijk onder voorwaarden te werken met meerjarige incidentele budgetten. Hiervoor nemen Gedeputeerde Staten een expliciete lijst van budgetten op in de begroting en ter goedkeuring voor aan Provinciale Staten. Meerjarige budgettering leidt tot een grotere flexibiliteit en transparantie in de financiële besturing en heeft als voordeel dat de discussie of iets wel of niet overgeheveld wordt, niet meer achteraf wordt gevoerd bij de jaarovergang, maar al bij aanvang van het project aan PS wordt voorgelegd.

Onderstaand overzicht bevat de meerjarige incidentele budgetten voor het begrotingsjaar 2023 ter aanvulling op het vorig jaar door uw staten vastgestelde overzicht met meerjarige incidentele budgetten voor de begrotingsjaren 2021 en 2022.

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling	Budget 2023
2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven	2.1 Toekomstgerichte landbouw	2.1.02 Bijdrage Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw	843.530
2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven	2.3 Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken	2.3.02 Toekomstbesteding Wonen	875.000
2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven	2.4 Zorgvuldig omgaan met water	2.4.07 De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water 2021	350.000
2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven	2.6 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	2.6.01 Uitvoeren meerjarenprogramma bodem en ondergrond (2021-2025): sanering en voorkomen nieuwe saneringslocaties	17.358
5: Klimaat en energie: samen doorpakken	5.1 Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)	5.1.01 Het aandeel hernieuwbare energiebronnen bedraagt 14% in 2020 en 16% in 2023	5.000.000
6. Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig	6.3 Sociaal Drenthe voor iedereen	6.3.01 Integrale aanpak van leefbaarheid zowel Drenthe breed als gebiedsgericht	50.000
9. Investeringsagenda	9.04 Sociale Agenda	9.04.02 Sociale agenda algemeen	30.000
9. Investeringsagenda	9.04 Sociale Agenda	9.04.03 Verbeteren onderwijskwaliteit en gelijke kansen	222.500
9. Investeringsagenda	9.04 Sociale Agenda	9.04.05 Verbeteren van de leefbaarheid en bereikbaarheid	200.000
9. Investeringsagenda	9.04 Sociale Agenda	9.04.07 Experimenteren met anders wonen	400.000
9. Investeringsagenda	9.06 Regiostedenfonds	9.06.01 Sterke steden en vitale dorpen	4.089.000
9. Investeringsagenda	9.08 Toekomstbestendig wonen	9.08.01 Woonagenda uitvoeren en instrumentarium uit de agenda inzetten	850.000
9. Investeringsagenda	9.09 Boer, Burger en Biodiversiteit	9.09.01 Toekomstgerichte landbouw	1.259.882
9. Investeringsagenda	9.09 Boer, Burger en Biodiversiteit	9.09.02 Gezonde leefomgeving	894.667
9. Investeringsagenda	9.13 Energietransitie	9.13.02 In 2023 een reductie van 27 % van het fossiele energiegebruik in de Drentse woonomgeving t.o.v. 2015	1.058.000
9. Investeringsagenda	9.13 Energietransitie	9.13.03 Drenthe heeft in 2030 een duurzaam, betrouwbaar en veelzijdig energiesysteem dat ruimte biedt aan onze ambities en innovatieve technieken	689.383
9. Investeringsagenda	9.14 Sport en bewegen	9.14.01 Vergroten maatschappelijke en economische effecten sportactiviteiten	
9. Investeringsagenda	9.15 Investeringagenda 2016-2019	9.15.01 Mooie steden en dorpen	75.334
9. Investeringsagenda	9.15 Investeringagenda 2016-2019	9.15.02 Gebiedsontwikkeling Groningen Airport Eelde	90.000

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling	Budget 2023
9. Investeringsagenda	9.15 Investeringagenda 2016-2019	9.15.06 Toekomstgerichte landbouw	151.937
9. Investeringsagenda	9.15 Investeringagenda 2016-2019	9.15.08 Ontwikkeling Veenhuizen	450.000
			17.596.591

II.4 Financiële positie en toelichting

4.1 Investeringen naar nut

1. Netto Investeringen met economisch nut	2023	2024	2025	2026
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambitielijn Excellente Dienstverlening	180.163	52.989	0	0
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambitielijn Flexibiliteit in Techniek	769.823	1.542.864	485.462	105.978
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambitielijn Het Nieuwe Samenwerken	1.000.000	906.177	0	60.000
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambitielijn Organisatie in Control	105.978	311.004	161.002	161.002
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Niet informatieplan	203.272	215.051	13.248	13.247
Provinciehuis	558.403	200.000	1.383.000	1.690.000
Grondaankopen (ruilgronden)	24.726.236	-10.471.334	-43.542.952	-33.074.676
	27.543.875	**(7.243.249)**	**(41.500.241)**	**(31.044.449)**

2. Netto Investeringen met een maatschappelijk nut:	2023	2024	2025	2026
Verkeer en vervoersprojecten	30.424.513	26.671.062	21.680.223	45.477.964
Bereikbaarheidsakkoord	3.000.000	7.200.000	7.684.443	11.500.000
Scheepvaartkanalen	9.362.046	1.001.603	0	0
IT-HUB	0	0	0	0
Health Hub	0	0	0	0
VAM-berg fase 2	1.120.908	160.000	0	0
Provinciehuis	0	0	1.651.000	0
Drents Museum	2.320.947	0	0	2.151.000
	46.228.414	**35.032.665**	**31.015.666**	**59.128.964**

Totaal generaal	**73.772.288**	**27.789.416**	**(10.484.575)**	**28.084.515**

Object	Omschrijving object	Prestatie	Team	Totaal krediet	Boekwaarde 31-12-2021	Vermeerdering 2022	Vermindering 2022	Vermeerdering 2023	Vermindering 2023	Vermeerdering 2024	Vermindering 2024	Vermeerdering 2025	Vermindering 2025	Vermeerdering 2026	Vermindering 2026
INVESTERINGEN Programma 2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven															
6621801	Grondaankopen (voorraad) natuurbeheer	3621104	6208	-	57.867.808	12.678.000	15.348.320	52.065.949	27.339.713	15.342.243	25.813.577	4.782.326	48.325.278	12.180.340	45.255.016
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven				**-**	**57.867.808**	**12.678.000**	**15.348.320**	**52.065.949**	**27.339.713**	**15.342.243**	**25.813.577**	**4.782.326**	**48.325.278**	**12.180.340**	**45.255.016**
INVESTERINGEN Programma 3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten															
6701806	IT HUB	3700501	6302	1.125.000	780.325	563.610	218.935	-	-	-	-	-	-	-	-
6701805	Health Hub Roden (fase 2)	3700501	6302	240.000	72.075	167.925	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6620001	Vamberg 2e fase	3700103	6303	1.500.000	79.092	140.000	-	1.120.908	-	160.000	-	-	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten				**2.865.000**	**931.491**	**871.536**	**218.935**	**1.120.908**	**-**	**160.000**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
INVESTERINGEN Programma 4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig															
6300924	Maatregelen spoor Zwolle-Emmen.	3300313	6307	1.333.494	1.307.296	26.198	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6312006	Meppel Nieuwveenselanden, verwijderen rotonde N375, aanleg fietstunnel	3300315	6307	3.186.166	111.128	-	-	307.500	-	2.767.538	-	-	-	-	-
6313010	Eerste fase Transferium De Punt	3300313	6307	6.400.782	930.250	500.000	-	2.500.000	-	5.620.532	6.150.000	3.000.000	-	-	-
6313013	Optimalisering N371/N373 (Norgerbrug)	3300313	6307	6.387.243	122.780	200.000	-	2.000.000	-	4.064.463	-	-	-	-	-
6313002	N34, rondweg Emmen, reconstructie kruisingen	3300313	6307	21.000.918	19.835.395	1.015.523	-	150.000	-	-	-	-	-	-	-
6313006	Meppel, Nieuwveenselanden, herinrichting N375 tot GOW	3300313	6307	961.251	-	-	-	96.125	-	865.126	-	-	-	-	-
6313007	Meppel, Nieuwveenselanden, aanleg nw. Verbindingsweg watertoren-Zomerdijk	3300313	6307	523.383	136	-	-	52.325	-	470.923	-	-	-	-	-
6313008	Meppel, Nieuwveenselanden, ontsluiting nieuwe invalsweg centrum Meppel	3300313	6307	261.692	-	-	-	26.170	-	235.522	-	-	-	-	-
6314003	N34 - Aansluiting Klijndijk	3300315	6307	6.063.897	3.393.503	4.180.376	1.509.982	-	-	-	-	-	-	-	-
6314006	Bijdrage aan activa in eigendom van derden voor N34 Aansluiting Klijndijk/Odoorn	3300315	6307	1.070.000	777.441	292.559	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6316000	Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer (intensivering begroting 2016) reservering	3300319	6307	600.000	-	-	-	600.000	-	-	-	-	-	-	-
6316003	N373, wegvak Norgerbrug-Huis ter Heide, incl. Domeinweg en Koelenweg	3300315	6307	1.725.079	555.068	-	-	575.000	-	595.011	-	-	-	-	-
6316010	N391, aansluiting Emmerschans	3300315	6307	5.179.209	904.690	4.912.739	1.065.672	545.860	118.409	-	-	-	-	-	-
6316002	Fietssnelweg Assen-Groningen, westelijke kanaaldijk	3300315	6307	1.615.842	947.986	190.793	-58.286	136.212	-	157.555	-	125.009	-	-	-
6316004	N34 verdubbeling Holsloot – Coevorden	3300319	6307	19.585.031	19.564.276	20.755	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6316005	N34 - verdubbeling Emmen-West - aansluiting N381	3300319	6307	15.000.000	15.527.781	-527.781	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6316008	N863 - oversteek Klinkenvlier	3300319	6307	1.566.663	1.136.201	430.462	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6317007	N34 - Annen, 2 rotondes onderliggend wegennet	3300319	6307	356.119	-	47	-	1.256.072	900.000	-	-	-	-	-	-
6317004	N34 - Partiële verdubbeling vanaf N381 (in noordelijke richting)	3300319	6307	2.693.947	963.765	1.159.182	-	571.000	-	-	-	-	-	-	-
6317001	N371 - Hoogersmilde, herinrichting Rijksweg	3300319	6307	889.751	831.723	45.000	-	13.028	-	-	-	-	-	-	-
6318001	Fietssnelweg Assen-Groningen	3300319	6307	11.409.351	1.068.889	316.228	66.638	2.403.317	506.449	3.028.810	638.258	7.352.927	1.549.475	-	-
6318003	Bijdrage aan activa in eigendom van derden voor Fietssnelweg Assen - Groningen	3300319	6307	3.171.543	1.071.640	2.099.521	96.212	96.594	-	-	-	-	-	-	-
6319001	Realisatie verkeersveilige ontsluiting voorterrein GAE	3300319	6307	314.030	8.375	-	-	305.655	-	-	-	-	-	-	-
6320017	Folieconstructie	3300325	6307	3.064.332	17.701	-	-	200.000	135.488	1.500.000	1.016.158	4.000.000	2.709.755	3.500.000	2.371.036
6321001	Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer (IVV) 2021	3300321	6307	31.391.516	-	14.000.000	-	10.000.000	-	6.750.000	-	641.516	-	-	-
6321002	Wegenruil N391-N862 (oud)	3300321	6307	1.811.460	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6321005	Maatregelen N376 Achterste Erm (vervallen zie 6332101)	3300321	6307	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6321006	N855 Bushalte Lhee	3300326	6307	100.000	22.870	77.130	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6322021	Krediet Mobilitiet VJN 2021 (gereserveerd)	3300326	6307	1.400.000	-	-	-	-	-	-	-	1.400.000	-	-	-
6322022	Krediet N34 uitbreiding (gereserveerd)	3300326	6307	20.000.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6322024	Krediet vervaardigheidskosten 2	3300326	6307	1.000.000	-	500.000	-	500.000	-	-	-	-	-	-	-

Object	Omschrijving object	Prestatie	Team	Totaal krediet	Boekwaarde 31-12-2021	Vermeerdering 2022	Vermindering 2022	Vermeerdering 2023	Vermindering 2023	Vermeerdering 2024	Vermindering 2024	Vermeerdering 2025	Vermindering 2025	Vermeerdering 2026	Vermindering 2026
6322025	Krediet vervaardigheidskosten 3	3300326	6307	1.000.000	-	500.000	-	500.000	-	-	-	-	-	-	-
6322023	Krediet vervaardigheidskosten 1	3300326	6307	250.000	-	125.000	-	125.000	-	-	-	-	-	-	-
6323001	Knooppunt Gieten (gereserveerd)	3300323	6307	38.429.000				-	-	-	-	-	-	38.429.000	-
6322026	Investeringsprogramma SPVD	3300326	6307	30.400.000	-	1.000.000	-	7.800.000	-	7.100.000	-	8.300.000	-	6.200.000	
6322027	Investeringen Mobiliteit op maat	3300326	6307	3.680.000	-	195.000	-	1.325.000	-	1.320.000	-	1.120.000	-	1.220.000	1.500.000
Verkeer en Vervoersprojecten				**243.821.699**	**69.098.893**	**31.258.734**	**2.680.218**	**32.084.858**	**1.660.345**	**34.475.478**	**7.804.416**	**25.939.453**	**4.259.230**	**49.349.000**	**3.871.036**
6320008	Bereikbaarheidsakkoord: Ongelijkvloerse kruising Pottendijk	3300324	6307	2.500.000	282.573	-	-	1.500.000	-	2.750.000	-	467.427	2.500.000	-	-
6320007	Bereikbaarheidsakkoord: Kruising N391 - N862 (Emmen bereikbaar)	3300324	6307	2.666.667	20.215	-	-	400.000	-	1.800.000	-	1.777.786	1.331.334	-	-
6320010	Bereikbaarheidsakkoord: Aanleg ongelijkvloerse kruising Houtweg (+ aangrenzende wegvlakken)	3300324	6307	8.000.000	2.027	-	-	350.000	-	650.000	-	3.000.000	1.000.000	4.000.000	1.000.000
6320011	Bereikbaarheidsakkoord: Centrale aansluiting Bargermeer (+ aangrenzende wegvlakken)	3300324	6307	15.000.000	882.599	-	-	350.000	-	500.000	-	3.000.000	-	7.000.000	1.500.000
6320006	Bereikbaarheidsakkoord: N391, tussen kruising N34 en folieconstructie	3300324	6307	2.000.000	29.436	-	-	200.000	-	500.000	-	2.270.564	1.000.000	-	-
6320012	Bereikbaarheidsakkoord: Reconstructie N862 (bijdrage aan derden, de gemeente Emmen)	3300324	6307	9.583.333	-	-	-	200.000	-	-	-	2.000.000	-	2.000.000	-
6320016	Bereikbaarheidsakkoord: Extra maatregelen	3300324	6307	5.000.000	-	-	-	-	-	1.000.000	-	1.000.000	-	1.000.000	-
Bereikbaarheidsakkoord				**44.750.000**	**1.216.850**	**-**	**-**	**3.000.000**	**-**	**7.200.000**	**-**	**13.515.777**	**5.831.334**	**14.000.000**	**2.500.000**
6331604	Vervanging NWK-04380 Peelo sluisdeuren (composiet)	3330407	6104	888.900	868.214	20.686	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6331608	Aanleg glasvezel tbv bediening HVV	3330508	6104	171.300	84.533	86.767	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6331801	Vervanging van beschoeiing door beton beschoeiing	3330407	6104	2.173.086	1.874.208	298.878	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6331902	N373 Vervangen duiker Grote Diep	3330407	6104	869.600	714.617	154.983	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6331903	HV Sluis Nieuwe brugsluis vervangen deuren	3330407	6104	664.900	654.896	10.004	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332003	Oeverbeschoeiing betonWittelterbrug - 1e Uffelterbrug	3330508	6104	2.376.349	860.574	1.515.775	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332004	Oeverbeschoeiing hout ged. Driftbrug - Oosterhesslerbrug Klenckerbrug en Hoolbrug	3330508	6104	45.000	55.159	-10.159	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332006	Oeverbeschoeiing beton omg. Kerkbrug	3330508	6104	47.500	51.408	-3.908	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332007	Oeverbeschoeiing staal VHV ged. VHV - Stieltjessluis	3330508	6104	1.344.867	95.980	600.000	-	671.159	-	400.000	422.272	-	-	-	-
6332008	Oeverbeschoeiing staal ged. Erica - Klazienaveen	3330508	6104	2.288.250	60.535	1.000.000	-	1.462.715	-	500.000	735.000	-	-	-	-
6332009	damwand beton 2022	3330508	6104	629.599	1.102	628.497	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332010	damwand hout 2022	3330508	6104	186.087	712	185.375	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332011	damwand staal 2022	3330508	6104	2.743.175	15.211	1.000.000	-	1.427.964	-	300.000	-	-	-	-	-
6332013	damwand beton 2023	3330508	6104	2.862.403	230	-	-	2.862.173	-	-	-	-	-	-	-
6332014	damwand hout 2023	3330508	6104	9.186	210	-	-	8.976	-	-	-	-	-	-	-
6332015	damwand staal 2023	3330508	6104	911.815	319	-	-	911.497	-	-	-	-	-	-	-
6332016	Houten paalbesch.2023	3330508	6104	101.041	-	-	-	101.041	-	-	-	-	-	-	-
6332017	damwand beton 2024	3330508	6104	62.446	-	-	-	-	-	62.446	-	-	-	-	-
6332018	damwand hout 2024	3330508	6104	12.098	-	-	-	-	-	12.098	-	-	-	-	-
6332019	damwand staal 2024	3330508	6104	723.871	-	-	-	-	-	723.871	-	-	-	-	-
6332020	Houten paalbesch.2024	3330508	6104	160.685	-	-	-	-	-	160.685	-	-	-	-	-
6332021	Oeverbeschoeiing staal ged. A37 - spoorbrug Veenoord	3330508	6104	301.399	2.385	100.000	-	199.239	-	100.000	100.225	-	-	-	-
6332022	Aanleg brug Noordma (N386) van Prolander / prov. Drenthe	3330508	6104	870.700	2.572	868.128	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332024	Houten paalbesch. 2022	3330508	6104	229.658		100.000	-	129.658	-	-	-	-	-	-	-
6332101	Maatregelen N376 Achterste Erm	3300321	6104	486.856	456.231	127.354	96.729	-	-	-	-	-	-	-	-
6332102	Vervanging sluisdeuren Ossensluis	3330407	6104	560.000	39.877	520.123	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Object	Omschrijving object	Prestatie	Team	Totaal krediet	Boekwaarde 31-12-2021	Vermeerdering 2022	Vermindering 2022	Vermeerdering 2023	Vermindering 2023	Vermeerdering 2024	Vermindering 2024	Vermeerdering 2025	Vermindering 2025	Vermeerdering 2026	Vermindering 2026
6332103	Vervangen VRI's N851 Meppel	3310416	6104	513.700	26.074	250.000	-	237.626	-	-	-	-	-	-	-
6332201	Vervanging brug N386 Oostermoersevaart	3330508	6104	1.830.000		610.000	-	1.220.000	-	-	-	-	-	-	-
6332202	Vervanging sluisdeuren Oranjesluis	3330508	6104	260.000		130.000	-	130.000	-	-	-	-	-	-	-
6332608	Vervanging kunstwerken WK diverse bruggen en duikers (2026-2030)	3330407	6104	760.784	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Scheepvaartkanalen				**25.085.255**	**5.865.048**	**8.192.503**	**96.729**	**9.362.046**	**-**	**2.259.100**	**1.257.497**	**-**	**-**	**-**	**-**
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig				**313.656.954**	**76.180.791**	**39.451.238**	**2.776.947**	**44.446.903**	**1.660.345**	**43.934.578**	**9.061.913**	**39.455.229**	**10.090.564**	**63.349.000**	**6.371.036**
INVESTERINGEN Programma 6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig															
6830714	Nieuwe collectie presentatie Drents Museum Installaties	3830804	6604	1.800.000	22.382	300.000	-	1.477.618	-	-	-	-	-	-	-
6830715	Nieuwe collectie presentatie Drents Museum Bouwkundig	3830804	6604	1.200.000	156.671	200.000	-	843.329	-	-	-	-	-	-	-
6832001	Depot Drents Museum schilderijrekken (vervangingsinvestering 6830701)	3830804	6604	91.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6832601	Depot Drents Museum installaties (vervangingsinvestering 6830702)	3830804	6604	2.151.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.151.000	-
Drents Museum				**5.242.000**	**179.053**	**500.000**	**-**	**2.320.947**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**2.151.000**	**-**
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig				**5.242.000**	**179.053**	**500.000**	**-**	**2.320.947**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**2.151.000**	**-**
INVESTERINGEN Programma 7: Middelen en mensen															
5282102	Meubilair - bureaustoelen, stoelen Statenzaal, vergaderruimten , restaurant, ed (deel van vervangingsinv. 5280703)	2660701	6604	511.690	-	111.690	-	200.000	-	200.000	-	-	-	-	-
5282201	Investeringkrediet 2 Audio Visuele middelen	2660905	6604	400.000	-	200.000	-	200.000	-	-	-	-	-	-	-
5282002	Verduurzaming provinciehuis LED verlichting	2660701	6604	97.000	-	-	-	97.000	-	-	-	-	-	-	-
5282001	Tourniquetdeur elektrisch vervangen (onderdeel van 5280401)	2660905	6604	61.403	-	-	-	61.403	-	-	-	-	-	-	-
5282302	Toegang- en aanwezigheidvoorziening installaties (vervanging 5281802) -vervallen	2660902	6604	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5282601	Vervangingsinvestering audio en video apparatuur revitalisering provinciehuis (5281701)	2660905	6604	650.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100.000	-
5282501	Toegangsvoorziening hoofdingang/hal/balie BWK (vervangingsinv 5280401)	2660902	6604	294.000	-	-	-	-	-	-		294.000	-	-	-
5282502	Vloerbedekking vervangen (onderdeel van 5280701)	2660701	6604	954.000	-	-	-	-	-	-		954.000	-	-	-
5282503	WKO warmtepomp vervangen (deel van vervangings.inv. 5280705)	2660701	6604	135.000	-	-	-	-	-	-		135.000	-	-	-
5282504	Revitalisering provinciehuis installaties 15 jr (vervanging deel van 5280702)	2660701	6604	1.651.000	-	-	-	-	-	-		1.651.000	-	-	-
5282602	Werkplekken Prolander (vervangingsinvestering 5281401)	2660905	6604	250.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	250.000	-
5282603	Meubilair - tafels, kasten, rolgordijnen ed (deel van vervangingsinv 5280703)	2660701	6604	1.100.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.100.000	-
5282604	2e deel bureaustoelen (vervangingsinvestering)	2660701	6604	240.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	240.000	-
5282801	Toegangscontrole installaties (vervangings.invest 5281802)	2660902	6604	183.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5283001	Revitalisering provinciehuis installaties 20 jr (vervanging deel van 5280702)	2660701	6604	3.339.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5283101	vervanging overig BWK revitalisering (5280701)	2660701	6604	5.472.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5283102	vervanging bestuursruimte BWK revitalisering (5280704)	2660701	6604	708.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5283103	isolatieglas provinciehuis (verv inv 5280706)	2660701	6604	832.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5284001	WKO Installatie vervangen (verv. invest 5280705)	2660701	6604	327.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5284002	Revitalisering provinciehuis installaties 30 jr (vervanging deel van 5280702)	2660701	6604	10.344.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5284003	WKO warmtepomp vervangen (vervangings.inv. 5282503)	2660701	6604	181.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Provinciehuis				**27.730.093**	**-**	**311.690**	**-**	**558.403**	**-**	**200.000**	**-**	**3.034.000**	**-**	**1.690.000**	**-**
5271610	Vervangingsinvestering Ruimtelijk informatie systeem	2660102	6601	52.989	3.899	49.090	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271803	Klantencontactsysteem (vervanging 5271403)	2660102	6601	127.174	99.957	27.217	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272209	Klantencontactsysteem (verv. Invest. Vanuit 2018 - 5271803)	2660102	6601	127.174	-	-	-	127.174	-	-	-	-	-	-	-

Object	Omschrijving object	Prestatie	Team	Totaal krediet	Boekwaarde 31-12-2021	Vermeerdering 2022	Vermindering 2022	Vermeerdering 2023	Vermindering 2023	Vermeerdering 2024	Vermindering 2024	Vermeerdering 2025	Vermindering 2025	Vermeerdering 2026	Vermindering 2026
5272207	Vervangingsinvestering Ruimtelijk informatie systeem (verv. Invest. Vanuit 2018 - 5271610)	2660102	6601	52.989	-	-	-	52.989	-	-	-	-	-	-	-
5272402	Modernisering GIS (verv. investering vanuit 2020 - 5271902)	2660102	6601	52.989	-	-				52.989	-	-	-	-	-
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambitielijn Excellente Dienstverlening				**413.315**	**103.856**	**76.307**	**-**	**180.163**	**-**	**52.989**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
5271614	Vervangingsinvestering ICT basisvoorzieningen 2012	2660101	6601	62.527	51.968	10.559	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272004	Vervangen mobiele devices (tablets) lichting 2	2660101	6601	189.967	5.210	184.757	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272101	Vervangingsaanschaf mobiele telefoons provincie (verv. Invest. Vanuit 2019 - 5271901)	2660101	6601	227.456	101.453	126.003	-	-	-	-	-				
5272210	Vervangen mobiele devices (tablets) lichting 1 (vervanging 5271710)	2660101	6601	257.473	-	-	-	128.737	-	128.737	-	-	-	-	-
5272301	Vervangingsaanschaf mobiele telefoons provincie (verv. Invest. Vanuit 2021 - 5272101)	2660101	6601	211.956	-	-	-	105.978	-	105.978	-	-	-	-	-
5272304	Vervangen werkplekken (vervangingsinvestering 5272001)	2660101	6601	847.825	-	-	-	-	-	847.825	-	-	-	-	-
5272305	Vervangingsinvestering ICT basisvoorzieningen (verv 2019 - 5271614)	2660101	6601	62.527	-	-	-	-	-	62.527	-	-	-	-	-
5272401	Vervangen mobiele devices (tablets) lichting 2 (verv.invest.5272004)	2660101	6601	158.967	-	-	-			79.484	-	79.484	-	-	-
5272502	Vervangingsaanschaf mobiele telefoons provincie (verv. Invest. Vanuit 2023 - 5272301)	2660101	6601	211.956	-	-	-					105.978	-	105.978	-
5271603	Vervangingsinvestering verbetering. IT-huishouding/processen	2660104	6601	335.776	25.739	310.037	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271605	Vervangingsinvestering Info- en Comm. Basisvoorzieningen 2009	2660104	6601	174.027	157.434	16.593	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272102	Vervangingsinvestering verbetering. IT-huishouding/processen (verv. Invest uit 2017 - 5271603)	2660104	6601	350.787	-	-	-	132.473	-	218.314	-	-	-	-	-
5272205	Vervangingsinvestering Info- en Comm. Basisvoorzieningen (verv. Invest. Vanuit 2018 - 5271605)	2660104	6601	349.048	-	-	-	249.048	-	100.000	-	-	-	-	-
5272501	Vervangingsinvestering verbetering. IT-huishouding/processen (verv.investering 5272102)	2660104	6601	350.787	-							-	-	-	-
5271704	Vervanging lokaal netwerk 2017 (verv. Investering)	2660105	6601	166.386	-	166.386	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272104	Vervangingsinvestering mobiele devices managemnet (MDM) en data encryptie (verv. Invest. Vanuit 2017 - 5271609)	2660105	6601	63.587	-	-	-	63.587	-	-	-	-	-	-	-
5272202	Vervanging lokaal netwerk (verv. Investering vanuit 2018 - 5271704)	2660105	6601	161.005	-	71.005	-	90.000	-	-	-	-	-	-	-
5272111	Thuiswerkfaciliteiten (verv.inv)	2660101	6601	300.000	193.873	106.127	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272505	Vervangingsinvestering thuiswerkficiliteiten (5272111)	2660101	6601	300.000								300.000	-	-	-
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambitielijn Flexibilitiet in Techniek				**4.782.057**	**535.677**	**991.467**	**-**	**769.823**	**-**	**1.542.864**	**-**	**485.462**	**-**	**105.978**	**-**
5272107	Vervangingsinvestering Migratie Office 2010 (verv. Invest. Vanuit 2017 - 5271708)	2660102	6601	197.755	-	-	-	-	-	197.755	-	-	-	-	-
5272403	Zoekfunctie Intranet (vervangingsinvestering 5272208)	2660102	6601	63.587	-	-	-	-	-	63.587	-	-	-	-	-
5272404	Vervangingsinvestering telewerken obv VDI en thuisnet (verv. Investering uit 2020 - 5272105)	2660102	6601	105.978	-	-	-	-	-	105.978	-	-	-	-	-
5272204	Vervanging telefooncentrale (verv. invest. vanuit 2014 -5271401)	2660105	6601	280.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	60.000	-
5271805	Vernieuwing generieke digitale omgeving (VJN 2017) - 2e fase ongestructureerde processen	2660106	6601	1.470.704	1.073.377	397.327	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272211	Vernieuwing generieke digitale omgeving (verv.investering 5271804)	2660106	6601	2.038.857		500.000	-	1.000.000	-	538.857	-	-	-	-	-
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambitielijn Het Nieuwe Samenwerken				**4.156.881**	**1.073.377**	**897.327**	**-**	**1.000.000**	**-**	**906.177**	**-**	**-**	**-**	**60.000**	**-**
5271604	Vervangingsinvestering Herstr. IT-huishouding o.a. Digid	2660102	6601	185.462	57.758	127.704	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271702	Verbetering informatie bedrijfsvoering. (verv. Invest. vanuit 2012) - vervanging fin.systeem	2660102	6601	1.158.640	92.596	422.034	-	-	-	161.004	-	161.002	-	161.002	-
5272103	Vervangingsinvestering Herstr. IT-huishouding o.a. Digid (verv. Invest. Vanuit 2017 - 5271604)	2660102	6601	180.978	-	-	-	105.978	-	75.000	-	-	-	-	-
5271607	Vervangingsinvestering I-beleid en architectuur	2660106	6601	79.484	-	79.484	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272206	Vervangingsinvestering I-beleid en architectuur (verv. Invest. Vanuit 2018 - 5271607)	2660106	6601	75.000	-	-	-	-	-	75.000	-	-	-	-	-

Object	Omschrijving object	Prestatie	Team	Totaal krediet	Boekwaarde 31-12-2021	Vermeerdering 2022	Vermindering 2022	Vermeerdering 2023	Vermindering 2023	Vermeerdering 2024	Vermindering 2024	Vermeerdering 2025	Vermindering 2025	Vermeerdering 2026	Vermindering 2026
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambitielijn Organisatie in Control				**1.679.564**	**150.354**	**629.222**	**-**	**105.978**	**-**	**311.004**	**-**	**161.002**	**-**	**161.002**	**-**
5272302	Basisvoorziening statenleden (vervangingsinvestering uit 2019 - 5271701))	2660101	6601	65.000	-	-	-	65.000	-	-	-	-	-	-	-
5272405	vervanging werkplekomgeving ICT Prolander (verv 5271905)	2660113	6601	182.758	-	-	-	-	-	182.758	-	-	-	-	-
5271802	Stateninfosysteem (verv. investering vanuit 2014)	2660102	6601	105.978	87.748	18.230	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272203	Stateninfosysteem (verv. investering vanuit 2018 - 5271802)	2660102	6601	105.978	-	-	-	105.978	-	-	-	-	-	-	-
5272106	Vervanginginvestering Drents Museum, kantoorautomatisering (verv. Invest vanuit 2017 - 5271707)	2660110	6601	238.451	-	238.451	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272109	Vervangingsinvestering mobiele telefoons Drents Museum (verv.inv. 5271903)	2660110	6601	26.495	4.867	21.628	-	-	-	-	-				
5272303	Vervangingsinvestering mobiele telefoons Drents Museum (verv.inv. 5272109)	2660110	6601	26.495	-	-	-	13.748	-	13.747	-	-	-	-	-
5272503	Vervangingsinvestering mobiele telefoons Drents Museum (verv.inv. 5272303)	2660110	6601	26.495	-	-	-	-	-	-	-	13.248	-	13.247	-
5272110	mobiele telefoons Prolander (verv.invest. 5271904)	2660113	6601	37.092	-	37.092	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272307	mobiele telefoons Prolander (verv.invest. 5272110)	2660113	6601	37.092	-	-	-	18.546	-	18.546	-	-	-	-	-
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Niet informatieplan				**851.834**	**92.615**	**315.401**	**-**	**203.272**	**-**	**215.051**	**-**	**13.248**	**-**	**13.247**	**-**
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 7: Middelen en mensen				**39.613.744**	**1.955.878**	**3.221.415**	**-**	**2.817.639**	**-**	**3.228.085**	**-**	**3.693.712**	**-**	**2.030.227**	**-**
TOTAAL GENERAAL				**361.377.698**	**137.115.022**	**56.722.188**	**18.344.202**	**102.772.346**	**29.000.058**	**62.664.906**	**34.875.490**	**47.931.267**	**58.415.842**	**79.710.567**	**51.626.052**

4.2 Meerjarige financieringspositie

Om een beeld te krijgen van de ontwikkelingen van de meerjarige financieringspositie hebben wij een meerjarige investerings- en financieringsstaat opgesteld. In deze staat wordt weergegeven in welke mate wij onze vaste activa met eigen vermogen en lang vreemd vermogen kunnen financieren. De staat hieronder is per aanvang van het jaar opgesteld en laat zien dat volgens onze verwachtingen het saldo van financieringsmiddelen een tekort zal vertonen. Dit komt mede door de realisatie van de investeringsagenda, voorgenomen investeringen in infrastructuur en het inzetten van bestemmingsreserves.

	2023	2024	2025	2026	eind 2026
Investeringen					
A. Immateriële vaste activa					
1. Bijdrage aan activa in eigendom derden	11.176.624	9.747.593	7.875.531	8.226.055	8.791.894
(maatschappelijk nut)					
B. Materiële activa					
B1. Materiële activa (maatschappelijk nut)	189.107.899	218.250.379	234.715.297	243.598.763	279.250.549
B2. Materiële activa (economisch nut)	62.951.157	88.688.916	79.471.931	34.824.679	3.087.110
C. Financiële activa					
1. Deelnemingen (maatschappelijk nut)	26.125.665	26.125.665	26.125.665	26.125.665	26.125.665
2. Leningen aan openbare lichamen en deelnemingen	40.769.470	43.269.470	28.269.470	27.669.470	27.069.470
3. Overige langlopende geldleningen	76.940.739	77.998.699	79.774.659	79.931.127	79.407.087
Totaal investeringen	**407.071.554**	**464.080.722**	**456.232.553**	**420.375.759**	**423.731.775**
Financieringsmiddelen					
A. reserves/voorzieningen					
1. Algemene reserves	38.723.920	26.619.483	26.823.899	26.823.899	26.823.899
2. Bestemmingsreserves	311.774.769	264.832.969	224.511.470	183.396.945	163.587.640
3. Voorzieningen (middelen derden)	3.342.308	3.224.308	3.170.308	3.032.308	3.076.308
4. Voorzieningen egalisering kosten	2.976.479	3.162.797	3.080.001	3.217.164	2.290.991
5. Voorzieningen verpl., verl. risico's	9.735.589	9.632.089	9.490.089	9.348.089	9.206.089
B. Opgenomen langlopende geldleningen	0	11.300.000	39.500.000	45.200.000	28.900.000
Totaal financieringsmiddelen	**366.553.065**	**318.771.646**	**306.575.767**	**271.018.405**	**233.884.927**
Saldo financieringsmiddelen (tekort)	**-40.518.489**	**-145.309.076**	**-149.656.786**	**-149.357.354**	**-189.846.848**

4.3 Geprognosticeerde balans

Het opnemen van een geprognosticeerde balans is voorgeschreven met als doel meer inzicht te geven in de
ontwikkeling van de investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte. Deze balans moet aansluiten op de balans in de jaarrekening, maar behoeft niet dezelfde mate van detail te kennen. In onderstaande balans is rekening gehouden met de geplande investeringen uit het Meerjarig investeringsprogramma 2020-2023 (zie paragraaf 4.1 Investeringen naar nut). Bij het opstellen van de geprognosticeerde balans zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Uitgegaan wordt van de eindbalans van de laatst vastgestelde jaarrekening (2021).
2. Vervolgens wordt het lopende begrotingsjaar toegevoegd conform de laatste ramingen.
3. Vervolgens zijn de vier volgende jaren toegevoegd conform de meerjarenraming (2023 t/m 2026), deze ramingen worden zoveel mogelijk ontleend aan bekende ramingen in het financieel systeem.
4. Voor de gegevens die niet beschikbaar zijn in het financieel systeem worden rekenregels gebruikt:
    a. Sommige posten worden op nul geëxtrapoleerd
    b. Bij sommige posten wordt de eindstand van de laatst vastgestelde jaarrekening geëxtrapoleerd
    c. Er is een sluitpost om de balans in evenwicht te brengen.

ACTIVA Bedragen x € 1.000	2021	2022	2023	2024	2025	2026
VASTE ACTIVA						
Immateriële vaste activa	**10.686**	**11.177**	**9.748**	**7.876**	**8.226**	**8.792**
Saldo agio/disagio	0	0	0	0	0	0
Bijdragen in activa in eigendom van derden	10.686	11.177	9.748	7.876	8.226	8.792
Materiële vaste activa	**224.787**	**252.059**	**306.939**	**314.187**	**278.424**	**282.338**
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	161.326	189.108	218.250	234.715	243.599	279.251
Investeringen met een economisch nut	63.460	62.951	88.689	79.472	34.825	3.087
Financiële vaste activa	**148.656**	**143.836**	**147.394**	**134.170**	**133.726**	**132.602**
Kapitaalverstrekking aan Deelnemingen	32.269	26.126	26.126	26.126	26.126	26.126
Leningen aan openbare lichamen en deelnemingen	38.269	40.769	43.269	28.269	27.669	27.069
Overige langlopende leningen	78.117	76.941	77.999	79.775	79.931	79.407

VLOTTENDE ACTIVA						
Voorraden	**2.092**					
Voorraden	2.092	0	0	0	0	0
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**190.361**	**121.100**	**20.500**	**20.500**	**20.500**	**20.500**
Vorderingen op openbare lichamen	12.074	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
Verstrekte kasgeldleningen	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	0	0	0	0	0	0
Rekening courant verhouding met het Rijk	169.859	100.600	0	0	0	0
Rekening courant verhoudingen overige niet-financiële instellingen	7.158	7.200	7.200	7.200	7.200	7.200
Overige vorderingen	1.270	1.300	1.300	1.300	1.300	1.300
Liquide middelen	**9.657**	**9.700**	**9.700**	**9.700**	**9.700**	**9.700**
Kassaldi						
Banksaldi	9.657	9.700	9.700	9.700	9.700	9.700
Overlopende activa	**49.911**	**52.900**	**52.900**	**52.900**	**52.900**	**52.900**
Nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	46.968	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen met een specifiek bestedingsdoel	2.943	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900
Totaal activa	**636.152**	**590.772**	**547.181**	**539.333**	**503.475**	**506.832**

PASSIVA Bedragen x € 1.000	2021	2022	2023	2024	2025	2026
VASTE PASSIVA						
Eigen vermogen	**443.345**	**350.499**	**291.452**	**251.335**	**210.221**	**190.412**
Algemene reserve	67.391	38.724	26.619	26.824	26.824	26.824
Bestemmingsreserves	365.889	311.775	264.833	224.511	183.397	163.588
Saldo van rekening	10.065	0	0	0	0	0
Voorzieningen	**16.959**	**16.054**	**16.019**	**15.740**	**15.597**	**14.573**
Voorzieningen (middelen derden)	3.415	3.342	3.224	3.170	3.032	3.076
Voorzieningen egalisering kosten	3.743	2.976	3.163	3.080	3.217	2.291
Voorzieningen verpl., verl. risico's	9.801	9.736	9.632	9.490	9.348	9.206
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	**0**	**0**	**11.300**	**39.500**	**45.200**	**28.900**
Onderhandse leningen van binnenlandse banken	0	0	11.300	39.500	45.200	28.900

VLOTTENDE PASSIVA						
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**19.245**	**19.000**	**19.000**	**19.000**	**19.000**	**19.000**
Bank en giro saldi	0	0	0	0	0	0
Overige schulden	19.245	19.000	19.000	19.000	19.000	19.000
Overlopende passiva	**156.603**	**205.219**	**209.410**	**213.757**	**213.457**	**253.947**
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen.	73.768	74.000	74.000	74.000	74.000	74.000
De voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, ontvangen van:						
- het Rijk	44.882	75.219	79.410	83.757	83.457	103.947
- Overige Nederlandse overheidslichamen	21.896	40.000	40.000	40.000	40.000	60.000
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van de volgende begrotingsjaren komen	16.057	16.000	16.000	16.000	16.000	16.000
Totaal passiva	**636.152**	**590.772**	**547.181**	**539.333**	**503.475**	**506.832**

4.4 Berekening EMU-saldo

EMU-saldo
Om de overheidsfinanciën in de Eurozone robuust te houden, zijn in Europees verband afspraken gemaakt over het toegestane maximale tekort van het EMU-saldo op nationaal niveau. De Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet hof) is de Nederlandse uitwerking van deze afspraken. Omdat het EMU-saldo van alle decentrale overheden onderdeel uitmaakt van het EMU-saldo op nationaal niveau is het daarmee ook relevant voor de decentrale overheden om het eigen EMU-saldo te volgen.

Berekening EMU-saldo
Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven (dus geen afschrijvingen, waardemutaties, etc.) van de overheid op transactiebasis in een bepaalde periode. Hiermee wijkt de berekening af van het baten/lastenstelsel zoals het BBV voorschrijft.
Het EMU-saldo wordt berekend aan de hand van de geprognosticeerde balans zoals in paragraaf 4.3 is opgenomen en is een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden) van de provincie.

EMU-referentiewaarden
In 2018 heeft het Rijk na overleg met de koepels van de decentrale overheden (IPO, VNG en UvW) besloten dat de decentrale overheden gezamenlijk -0,4% van het BBP als ruimte krijgen voor het EMU-saldo voor de jaren 2019 tot en met 2022. Deze afspraak is in 2022 met een jaar verlengd. Dit omdat het Stabiliteits- en Groeipact van de Europese Unie, waarin normen voor het begrotingstekort en de staatsschuld van lidstaten zijn opgenomen, vanwege de coronacrisis tijdelijk buiten werking is gesteld.
Binnen de gezamenlijke ruimte van -0,4 % is de ruimte voor provincies -0,08%. Jaarlijks worden in de septembercirculaire van het Provinciefonds de EMU-referentiewaarden (de ruimte per provincie weergegeven in euro's) gepubliceerd. Een individuele EMU-referentiewaarde betreft geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een individuele provincie of gemeente in de gezamenlijke tekortnorm heeft. De referentiewaarde voor 2023 wordt opgenomen in de Septembercirculaire provinciefonds 2022. Deze is op het moment van schrijven nog niet gepubliceerd. Voor 2022 bedraagt de referentiewaarde circa € 30 miljoen, voor 2023 zal naar verwachting een bedrag van ongeveer dezelfde omvang van toepassing zijn.

EMU-saldo voor 2023

Het verloop van het EMU-saldo voor de komende jaren is weergegeven in onderstaande tabel. Het EMU-saldo zal naar verwachting de komende jaren negatief zijn. Daarnaast overschrijdt het voor 2023 begrote EMU-saldo de verwachte referentiewaarde voor onze provincie.

Als alle afgegeven EMU-prognoses de referentiewaarden overschrijden en ook worden gerealiseerd, wordt het totaal van de toegekende EMU-ruimte overschreden.

EMU-saldo (bedragen x € 1.000)		2022	2023	2024	2025	2026
	Balansmutaties 1 januari tot en met 31 december					
	Financiele vaste activa					
1	Kapitaalverstrekkingen en leningen	-3.643	2.500	-15.000	-600	-600
2	Uitzettingen	-1.176	1.058	1.776	156	-524
	Vlottende activa					
3	Uitzettingen	-69.261	-100.600	0	0	0
4	Liquide middelen	43	0	0	0	0
5	Overlopende activa	2.989	0	0	0	0
	Vaste passiva					
6	Vaste schuld	0	11.300	28.200	5.700	-16.300
	Vlottende passiva					
7	Vlottende schuld	-245	0	0	0	0
8	Overlopende passiva	48.619	4.191	4.348	-302	40.491
EMU-saldo (1+2+3+4+5-6-7-8)		-119.422	-112.533	-45.772	-5.842	-25.315

4.5 Begrotingssubsidies

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	2023 begroting
2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven				
	Natuurlijk Platteland			
		Agrarisch Natuur Drenth	Ja	75.976
		Subsidie aan Faunabeheereenheid	Ja	250.344
		Stichting "Het Drentse Landschap"	Ja	915.571
		IVN	Ja	240.027
		Kosten Streekbeheer	Nee	150.000
		Landschapsbeheer Drenthe	Ja	594.055
		Vereniging Natuurmonumenten Nederland	Ja	51.050
		IVN	Ja	132.730
		Staatsbosbeheer	Ja	20.420
		Schaapskudde Bargerveen (Landschapsbeheer Kollingsveen)	Ja	49.651
		Schaapskudde De Strubben - Kniphorstbosch (Stichting Schaapskudde het Stroomdal)	Ja	49.651
		Schaapskudde Doldersummerveld (Stichting Het Drentse Landschap)	Ja	49.651
		Schaapskudde Dwingelderveld (Vereniging Natuurmonumenten)	Ja	49.651
		Schaapskudde Holtingerveld (Stichting Holtinger Schaapskudde)	Ja	49.651
		Schaapskudde Ruinen (Stichting Het Drentse Heideschaap)	Ja	49.651
		Schaapskudde Westerbork (Orvelte) (Stichting Schaapskudde Westerbork)	Ja	49.651
		Schaapskudde Balloërveld (Stichting Schaapskooi Balloërveld)	Ja	49.651
		Schaapskudde Exloo (Stichting Schaapskudde Exloo)	Ja	49.651
		Schaapskudde Hijkerveld (Stichting Het Drentse Landschap)	Ja	49.651
	Totaal beleidsopgave			**2.926.683**
	In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen			
		Milieufederatie Drenthe	Ja	417.483
	Totaal beleidsopgave			**417.483**
Totaal programma				**3.344.166**
3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten				
	Een goed vestigings- en ondernemersklimaat			
		Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM)	Nee	663.650
		Stichting Jop - Jonge Ondernemingprijs	Nee	5.000
		Willem Lodewijk Conferentie (NVO/NCO)	Nee	7.500
		Bijdrage GIP EDR	Nee	129.157
		Health Hub Roden.	Nee	100.000
	Totaal beleidsopgave			**905.307**
	Vrijetijdseconomie stimuleren			
		Bijdrage aan Stichting Drentse Rijwielvierdaagse	Ja	16.356
		Stichting Landelijk Fietsplatform	Nee	15.297
		Stichting Wandelnet	Nee	29.908
		Subs Marketing Drenthe	Ja	1.532.418
	Totaal beleidsopgave			**1.593.979**
Totaal programma				**2.499.286**

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	2023 begroting
4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig				
	Kerntaken onderzoek en samenwerking			
		Stichting Ondersteuning Commissie Regionaal Overleg Luchthaven Hoogeveen	Nee	10.210
		Tweede Stichting Ondersteuning Regionaal Overleg Luchthaven Eelde	Nee	25.525
	Totaal beleidsopgave			**35.735**
	Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur			
		Waterrecreatie Nederland	Nee	11.400
	Totaal beleidsopgave			**11.400**
Totaal programma				**47.135**
6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig				
	Oog voor cultureel erfgoed			
		Regionaal Historische Centra - Drents Archief	Ja	309.982
		Monument Kamp Westerbork	Ja	18.619
		Stichting Monumentenwacht Drenthe	Ja	337.065
		Drentse Historische Vereniging	Ja	2.655
		Nieuwe Drentse Volksalmanak	Ja	6.126
		Molenstichting Drenthe	Ja	19.603
		Bond Heemschut	Ja	2.655
		DBF Kenniscentrum Herbestemming Noord	Ja	25.525
		Erfgoed Arsenaal Drenthe	Ja	122.520
		Drents Agrarisch erfgoed	Ja	2.655
		Drents Monument	Ja	10.210
		Oude Drentse Kerken	Ja	2.655
		440626 Steunpunt Erfgoed Drenthe	Ja	122.520
		Archeologie - Hunebedcentrum	Ja	25.525
		Geopark	Ja	204.200
	Totaal beleidsopgave			**1.212.515**
	Cultuur en evenementen			
		Kunst en Cultuur Drenthe	Ja	1.332.251
		Drents Museum	Ja	5.152.309
		Huus van de Taol	Ja	429.464
		Biblionet Drenthe	Ja	2.440.649
		Gekleurd grijs	Ja	40.840
		Oktober kindermaand	Ja	45.945
		Uitmaand	Ja	27.567
		Into Nature	Ja	127.625
		Cultuureducatie met kwaliteit	Nee	183.780
		Stichting Compenta	Nee	214.410
		Culturele Mobiliteit	Ja	100.058
		Drents Senioren Orkest	Ja	3.063
		Veenkoloniaal Symfonie Orkest	Ja	10.210
		Drents Jeugdorkest	Ja	18.480
		Poplab	Ja	40.840
		Poppunt	Ja	61.260
		Viva la Musica	Ja	7.147
		Haydn Jeugdstrijkorkest	Ja	5.105
		Drents Symfonie Orkest	Ja	2.553
		Vocalin	Ja	4.492
		Hello Festival	Ja	20.420
		TT-festival	Ja	20.420
		The bake shop	Ja	6.126
		Popwaarts	Ja	6.126
		ICO	Ja	20.420

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	2023 begroting
		Stichting Herinneringscentrum Kamp Westerbork	Ja	112.310
		Hunebedcentrum Borger	Ja	112.310
		Museum de Buitenplaats	Ja	112.310
		Platform Drentse musea	Ja	102.100
		Nationaal Gevangenismuseum Veenhuizen	Ja	112.310
		Museum de Proefkolonie	Ja	112.310
		Ontwikkelbudget Veen	Ja	75.000
		Drèents Liedtiesfestival	Ja	40.840
		Loods 13	Ja	76.575
		PeerGroup	Ja	178.675
		Garage TDI	Ja	163.360
		Noord Nederlands Orkest	Ja	51.050
		Het houten huis	Ja	25.525
		Symfonica in D	Ja	10.000
		GoClassic	Ja	5.616
		Klassiek in 't Veen	Ja	9.189
		Meppel evenementen	Ja	35.735
		Programmering Podium Hoogeveen	Ja	35.735
		Programmering Rensenpark	Ja	35.735
		Bevrijdingsfestival	Ja	40.840
		Peter de Grote Festival	Ja	25.525
		Art of Wonder	Ja	35.735
		Festival Veenhuizen	Ja	40.840
		Stadsfestival Hoogeveen	Ja	35.735
		FestiValDerAa	Ja	51.050
		Internationaal Filmfestival	Ja	23.483
		Puppet International	Ja	25.525
		Uitmarkt Emmen	Ja	35.735
		St. voor Literaire activiteiten	Ja	20.420
	Totaal beleidsopgave			**12.063.133**
	Sociaal Drenthe voor iedereen			
		STAMM	Ja	991.744
		BOKD/SDD	Ja	289.398
		Zorgbelang Drenthe	Ja	341.826
		stichting leren en leven	Ja	157.284
		VDG Drents zorglandschap	Ja	40.000
	Totaal beleidsopgave			**1.820.252**
	Sport en Bewegen stimuleren			
		Stichting Sport Drenthe	Ja	197.895
	Totaal beleidsopgave			**197.895**
Totaal programma				**15.293.795**
8: Samenwerkingsverbanden (kassiersfunctie)				
	Samenwerkingsverbanden			
		subsidie Stichting IT Hub	Nee	660.000
	Totaal beleidsopgave			**660.000**
Totaal programma				**660.000**
9: Investeringsagenda				
	Boer, Burger en Natuur			
		Kosten Streekbeheer	Nee	116.667
	Totaal beleidsopgave			**116.667**
Totaal programma				**116.667**
Totaal				**21.961.049**

4.5 vervolg Subsidies mbt. evenementen snijvlak cultuur en vrijetijdseconomie (geen index)

Beleidsopgave	Gemeente	Gesubsidieerde	Aangewezen Evenement	Totaal
Ondersteunen van evenementen op het snijvlak van cultuur en vrijetijdseconomie	Aa en Hunze	Concours Hippique Eext	Patijn's Paarden Reveu	7.000
		ICO	Culturele Monumentendag	3.500
		Rolder Activiteiten Stichting	Beeldschoon Rolde	2.000
		St. Grolloo Flute Sessions	Grolloo Flute Sessions	1.500
		St. ter bevordering van actieve cultuurhistorische en hedendaagse TT-beleving	Historische TT Wandeltocht	1.000
		St. Vocaal Festival Annen	Vocaal Festival Annen	5.000
		St. Vocaal Festival Annen	Pedaal Vocaal	1.000
		Stichting Rondom Magnus	Openluchttheater de Speulkoel	3.000
		Stichting Moor	Keerpunt Blues	1.000
	Totaal Aa en Hunze			**25.000**
	Assen	Ondernemersvereniging Vaart in Assen	Art Explosion	2.500
		Podium Zuidhaege	Jeugdtheaterfestival	5.000
		St. Kunst aan de Vaart Assen	Kunst aan de Vaart	12.500
		St. Preuvenement Assen	Preuvenement	15.000
	Totaal Assen			**35.000**
	Borger-Odoorn	Kunstenaarskollektief Borger	Kunstweekend	4.167
		Openlucht theatervoorstellingen zomerreeks	Openlucht theatervoorstellingen Borger	4.167
		Sivo Festival	Sivo-festival	4.166
		Stichting Boerenrock	Boerenrockfestival	4.166
		Stichting Music in the Woods	Festival Grondtoon	4.167
		Stichting Stratemakersfestival 2e Exloermond	Stratemakersfestival	4.167
	Totaal Borger-Odoorn			**25.000**
	Coevorden	Museum Coevorden	Ijzerkoekenoproer	5.000
		Stichting Ganzenmarkt	Ganzenmarkt	2.500
		Stichting Garnizoensstad Vesting Coevorden	Garnizoensdagen	8.000
		stichting Gees in Wintersfeer	Gees in Wintersfeer	1.000
		Stichting Marktcommissie Wezup	Kerstmarkt Wezup	1.000
		Stichting Open Atelierdagen Drenthe	Open atelierdagen Coevorden	1.000
		Theater Hofpoort	Kerst Sing al long	1.000
			Ridderdag	2.000
			Smokers en foodfestival	1.000
			Theater Tuinfeest	2.500
	Totaal Coevorden			**25.000**
	De Wolden	ntb	Brummelfestival	3.000
		Stichting Kunstroute De Wijk-IJhorst	Grensloos Kunst Verkennen	4.000
		Stichting Mina Koes	Mina Koes	5.000
		Stichting Pinkenpop	Pinkenpop	5.000

Beleidsopgave	Gemeente	Gesubsidieerde	Aangewezen Evenement	Totaal
		Stichting Smaakmakersfestival	Smaakmakersfestival	8.000
	Totaal De Wolden			**25.000**
	Emmen	Stichting Alles Kids in Drenthe	Alles Kids	7.100
		Stichting C'est La Vie	C'est La Vie	7.400
		Stichting De Nieuw Pijl	Gouden Pijl	12.300
		Stichting DrenthEvents and Thunderous	Pitfest	2.100
		Stichting Midzomernacht	Midzomerfestival	2.900
		Stichting Vliegerfeest Emmen	Internationaal Vliegerfeest	5.800
		Stichting WijZ	Full Colour Festival	7.400
	Totaal Emmen			**45.000**
	Hoogeveen	Stichting Centrummanagement Hoogeveen	Noorderlichtjes Parade	15.000
		Stichting Cultuurhuis Hoogeveen	Uitdagend Hoogeveen	20.000
	Totaal Hoogeveen			**35.000**
	Meppel	Stichting Donderdag Meppeldag	Donderdag Meppeldag	10.000
		Stichting Meppel Vol Vaart	Grachtenfestival	15.000
	Totaal Meppel			**25.000**
	Midden-Drenthe	St. Kunst- en Cultuur4daagse Midden-Drenthe	Kunst en Cultuur 4-daagse Atelier Route	6.250
		St. Magisch Volksvermaak Drenthe	Stiefkieken Westerbork	6.750
		Stichting BWC KiMeNa	Kimena Fair Smilde	5.250
		Stichting Festival Beilen	Koningsfeest en Muziekweekend Beilen	6.750
	Totaal Midden-Drenthe			**25.000**
	Noordenveld	Bibliotheek Noordenveld (Biblionet)	Noordenveld Leest	500
		Muziekcoöperatie Peize	Pais Sonic	500
		Norgermarktconcours	t Sprookje van Norg	750
		Stichting Amonet	Folly-Art	5.000
		Stichting Amonet,	Worteldagen	5.000
		Stichting Culturele Kring Roden	Wat n Kunst	2.500
		Stichting Jaarbeurs Roden	Jaarbeurs van het Noorden, Noorderfestival	1.000
		Stichting Kunstmonumenten	Atelierroute	500
		Stichting Liefair	Liefair	1.000
		Stichting Openluchtspelen Roderwolde	Openluchtspel Roderwolde	650
		Stichting Roder Boekenmarkt	Roder Boekenmarkt	500
		Stichting Spelweek Noordenveld	Spelweek	550
		Vereniging voor Volksvermaken Roden	Rodermarktparade	3.000
		Verkuno	Open Atelierroute	1.700
		Volksvermaken Peize	Paardenshow Peize	350
			Zomerfeesten Peize	500
		Zakenkring Norg eo	Feest4daagse Norg	500

Beleidsopgave	Gemeente	Gesubsidieerde	Aangewezen Evenement	Totaal
		Zin in Peize	Kerstmusical	500
	Totaal Noordenveld			**25.000**
	Tynaarlo	Atelier Kat	Onbekend (wisselende voorstelling)	2.500
		Cultuurhuis Ol Eel en Nieuwleven	Onbekend (wisselende voorstellingen)	2.000
		Danshuis Noord	Onbekend (wisselende voorstelling)	2.500
		Gemeente Tynaarlo	Open Monumentendag	500
		Kunstenaars van Tynaarlo	Kunst uit de kop	1.000
		Musicalgroep Kick	Onbekend (wisselende voorstelling)	1.000
		Stichting Bloemencorso Eelde	Bloemencorso Eelde	4.000
		Stichting Donderslag	Donderslag	1.500
		Stichting Evenementen Zuidlaardermarkt	Zuidlaardermarkt	3.500
		Stichting Koepeltjesfestival	Koepeltjes Festival	1.500
		Volksvermaken Vries	Onbekend (wisselende voorstellingen)	5.000
	Totaal Tynaarlo			**25.000**
	Westerveld	Roestvrijtheater Diever	Nachtelijke Beleving	7.500
		Sprookjestuinen	De Sprookjestuinen Dwingeloo	2.500
		Stichting Evenementenpromotie Dieverbrug	De sluisdagen Diever	2.500
		Stichting Floraliacorso Frederiksoord	Corso Frederiksoord	2.500
		Stichting Oogstdag Lhee	Oogstdag Lhee	2.500
		Stichting Paard en Erfgoed	Paard en erfgoed	2.500
		Vereniging Shakespeartheater Diever	Shakespeare Diever	2.500
		Vervallen	Kuna Festival	2.500
	Totaal Westerveld			**25.000**
Totaal Ondersteunen van evenementen op het snijvlak van cultuur en vrijetijdseconomie				**340.000**
Eindtotaal				**340.000**

4.6 Reserves en voorzieningen

Inleiding

Het doel is om inzicht te geven in de beoogde stand en de inzet van de reserves en voorzieningen van de provincie. Bij zowel de voorjaarsnota, begroting, bestuursrapportage als de jaarrekening monitoren wij de stand en bestedingen van de reserves en voorzieningen en beoordelen daarbij of bijstellingen nodig zijn.

Verloop reserves en voorzieningen

De samenstelling van de reserves en voorzieningen is hierna gespecificeerd in een totaaloverzicht. Daarna volgen overzichten per reserve/voorziening.

Totaaloverzicht bij paragraaf reserves en voorzieningen

Nummer	omschrijving	Saldo 31-dec-2021	2022 Begrote Rente	2022 Begrote Vermeerde-ringen	2022 Begrote Verminde-ringen	Saldo 31-dec-2022	2023 Begrote Rente	2023 Begrote Vermeerde-ringen	2023 Begrote Verminde-ringen	Saldo 31-12-2023	2024 Begrote Rente	2024 Begrote Vermeerde-ringen	2024 Begrote Verminde-ringen	Saldo 31-12-2024	2025 Begrote Rente	2025 Begrote Vermeerde-ringen	2025 Begrote Verminde-ringen	Saldo 31-12-2025	2026 Begrote Rente	2026 Begrote Vermeerde-ringen	2026 Begrote Verminde-ringen	Saldo 31-12-2026
Algemene Reserves																						
050001	Reserve voor algemene doeleinden	5.423.898		111.949	3.750.074	1.785.773		4.236.177	1.000.000	5.021.950		476.949	0	5.498.899		0	0	5.498.899		0	0	5.498.899
050002	Saldireserve	43.648.016		1.500.000	29.534.869	15.613.147			15.340.614	272.533			272.533	0				0				0
050005	Risicoreserve	21.325.000				21.325.000				21.325.000				21.325.000				21.325.000				21.325.000
Totaal algemene reserves		***70.396.914***	***0***	***1.611.949***	***33.284.943***	***38.723.920***	***0***	***4.236.177***	***16.340.614***	***26.619.483***	***0***	***476.949***	***272.533***	***26.823.899***	***0***	***0***	***0***	***26.823.899***	***0***	***0***	***0***	***26.823.899***
Bestemmings reserves																						
060150	Reserve versterking economische structuur	2.561.845		0	0	2.561.845		0	0	2.561.845		0	0	2.561.845		0	0	2.561.845		0	0	2.561.845
060215	Reserve provinciaal aandeel ILG	7.255.843		1.315.507	1.079.182	7.492.168		5.652.689	6.097.250	7.047.607		3.863.460	4.206.313	6.704.754		1.959.077	1.991.477	6.672.354		22.919	429.977	6.265.296
060218	Reserve Regio Specifiek Pakket	7.383.867		2.625.000	1.965.408	8.043.459		0	390.612	7.652.847		0	112.449	7.540.398	0	0	106.531	7.433.867		0	0	7.433.867
060221	Financierings-reserve	83.048.489		0	18.742.244	64.306.245		350.000	3.486.625	61.169.620		350.000	61.625	61.457.995		350.000	11.625	61.796.370		350.000	2.000.000	60.146.370
060222	Reserve Vitaal Platteland	708.000		0	658.000	50.000		0	50.000	0		0	0	0		0	0	0		0	0	0
060223	Co-financierings-reserve Europa	5.579.040		7.000.000	5.469.738	7.109.302		2.000.000	4.719.738	4.389.564		2.000.000	4.219.738	2.169.826		2.000.000	3.286.405	883.421		2.000.000	3.286.405	-402.984
060225	Reserve opvang revolverend financieren	20.601.973		0	0	20.601.973		0	0	20.601.973		0	0	20.601.973		0	0	20.601.973		0	0	20.601.973
060227	Reserve natuurbeleid	82.302.106		18.217.360	24.250.945	76.268.521		17.877.858	35.542.322	58.604.057		18.582.475	40.920.812	36.265.720		3.649.558	30.430.601	9.484.677		61.944.006	71.290.692	137.991
060228	Reserve investerings-agenda	2.145.481		0	1.560.000	585.481		0	450.000	135.481		0	0	135.481		0	0	135.481		0	0	135.481
060229	Reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen	8.535.055		2.965.501	6.473.240	5.027.316		2.841.751	2.841.751	5.027.316		2.841.751	2.841.751	5.027.316		2.841.751	2.841.751	5.027.316		2.841.751	2.841.751	5.027.316
060231	Reserve Investerings-bijdrage Groningen Airport Eelde	7.134.854		0	1.985.000	5.149.854		0	185.000	4.964.854		0	1.085.000	3.879.854		0	1.085.000	2.794.854		0	1.085.000	1.709.854
060232	Reserve uitvoering generatiepact	1.804.238		250.268	941.379	1.113.127		250.268	773.333	590.062		250.268	615.172	225.158		83.868	279.606	29.420		0	111.842	-82.422
060233	Reserve persoonlijk ontwikkelbudget (POB)	432.566		0	0	432.566		0	0	432.566		0	0	432.566		0	0	432.566		0	0	432.566
060234	Reserve investeringsagenda 2019-2023	25.500.832		50.333	13.606.832	11.944.333		50.333	5.301.333	6.693.333		0	3.116.666	3.576.667		0	3.000.000	576.667		0	0	576.667

Totaaloverzicht bij paragraaf reserves en voorzieningen																						
060235	Reserve Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	14.866.507		0	5.668.825	9.197.682		0	0	9.197.682		0	0	9.197.682		0	0	9.197.682		0	0	9.197.682
060331	Reserve verstrekte subsidies	21.260.155		6.605.742	8.225.501	19.640.396		0	8.010.956	11.629.440		0	6.186.600	5.442.840		0	3.069.847	2.372.993		0	395.500	1.977.493
060332	Reserve compensatieverlof	657.156		0	100.000	557.156		0	200.000	357.156		0	250.000	107.156		0	0	107.156		0	0	107.156
060333	Reserve mobiliteit	81.170.100		7.024.961	16.501.716	71.693.345		7.817.929	18.233.708	61.277.566		6.064.267	13.157.594	54.184.239		2.490.264	10.886.200	45.788.303		3.151.386	11.178.200	37.761.489
060334	Reserve Bodem	0		0	0	0		0	0	0		0	0	0		0	0	0		0	0	0
060335	Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw	0		0	0	0		2.500.000	0	2.500.000		2.500.000	0	5.000.000		2.500.000	0	7.500.000		2.500.000		10.000.000
Totaal bestemmings-reserves		***372.948.107***	***-***	***46.054.672***	***107.228.010***	***311.774.769***	***-***	***39.340.828***	***86.282.628***	***264.832.969***	***-***	***36.452.221***	***76.773.720***	***224.511.470***	***-***	***15.874.518***	***56.989.043***	***183.396.945***	***-***	***72.810.062***	***92.619.367***	***163.587.640***
Totalen algemene reserves en bestemmings reserves		***443.345.021***	***0***	***47.666.621***	***140.512.953***	***350.498.689***	***0***	***43.577.005***	***102.623.242***	***291.452.452***	***0***	***36.929.170***	***77.046.253***	***251.335.369***	***0***	***15.874.518***	***56.989.043***	***210.220.844***	***0***	***72.810.062***	***92.619.367***	***190.411.538***
Voorziening middelen derden																						
072110	Voorziening spaar-hypotheken	1.149.957		71.000	144.000	1.076.957		59.000	177.000	958.957		54.000	108.000	904.957		44.000	182.000	766.957		44.000		810.957
083185	Voorziening monitoring voormalige stort-plaatsen	1.084.344		0	0	1.084.344		0	0	1.084.344		0	0	1.084.344		0	0	1.084.344		0	0	1.084.344
083186	Voorziening Grondwaterheffing	1.181.007		700.000	700.000	1.181.007		700.000	700.000	1.181.007		700.000	700.000	1.181.007		700.000	700.000	1.181.007		700.000	700.000	1.181.007
Totaal voorzieningen middelen derden		***3.415.308***	***-***	***771.000***	***844.000***	***3.342.308***	***-***	***759.000***	***877.000***	***3.224.308***	***-***	***754.000***	***808.000***	***3.170.308***	***-***	***744.000***	***882.000***	***3.032.308***	***-***	***744.000***	***700.000***	***3.076.308***
Voorziening ter egalisering van kosten																						
083173	Voorziening groot onderhoud provinciehuis	2.284.957		339.317	621.562	2.002.712		339.317	340.134	2.001.895		339.317	579.352	1.761.860		339.317	211.319	1.889.858		339.317	977.674	1.251.501
083177	Voorziening groot onderhoud Drents Museum	612.159		151.128	404.273	359.014		151.128	25.346	484.796		151.128	96.842	539.082		151.128	279.748	410.462		151.128	15.399	546.191
083182	Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum	222.721		41.787	49.968	214.540		41.787	4.335	251.992		41.787	426	293.353		41.787	-	335.140		41.787	418.715	41.788-
083187	Voorziening groot onderhoud Huize Tetrode	74.661		10.565	-	85.226		-	-	85.226		-	-	85.226		-	-	85.226		-	-	85.226
083188	Voorziening Health Hub Roden	105.228		52.614	115.833	42.009		52.614	-	94.623		52.614	9.422	137.815		52.614	47.058	143.371		52.614	-	195.985
083189	Voorziening meerjaren onderhoud Steunpunten	443.000		137.500	307.522	272.978		137.500	166.213	244.265		137.500	119.100	262.665		137.500	47.058	353.107		137.500	236.731	253.876

Totaaloverzicht bij paragraaf reserves en voorzieningen																					
Totaal voorzieningen ter egalisering van kosten		***3.742.726***	***-***	***732.911***	***1.499.158***	***2.976.479***	***-***	***722.346***	***536.028***	***3.162.797***	***-***	***722.346***	***805.142***	***3.080.001***	***-***	***722.346***	***585.183***	***3.217.164***	***-***	***722.346***	***1.648.519***	***2.290.991***
Voorziening verplichtingen, verliezen en risico's																						
083160	Voorziening verwacht verlies zandwinning Huttenheugte	1.414.539		-	-	1.414.539		-	-	1.414.539		-	-	1.414.539		-	-	1.414.539		-	-	1.414.539
083181	Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)	8.386.050		385.000	450.000	8.321.050		346.500	450.000	8.217.550		308.000	450.000	8.075.550		308.000	450.000	7.933.550		308.000	450.000	7.791.550
Totaal voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's		***9.800.589***	***-***	***385.000***	***450.000***	***9.735.589***	***-***	***346.500***	***450.000***	***9.632.089***	***-***	***308.000***	***450.000***	***9.490.089***	***-***	***308.000***	***450.000***	***9.348.089***	***-***	***308.000***	***450.000***	***9.206.089***
Totaal alle voorzieningen		**16.958.624**	**-**	**1.888.911**	**2.793.158**	**16.054.377**	**-**	**1.827.846**	**1.863.028**	**16.019.195**	**-**	**1.784.346**	**2.063.142**	**15.740.399**	**-**	**1.774.346**	**1.917.183**	**15.597.562**	**-**	**1.774.346**	**2.798.519**	**14.573.389**
Totaal reserves en voorzieningen		**460.303.645**	**-**	**49.555.532**	**143.306.111**	**366.553.066**	**-**	**45.404.851**	**104.486.270**	**307.471.647**	**-**	**38.713.516**	**79.109.395**	**267.075.768**	**-**	**17.648.864**	**58.906.226**	**225.818.406**	**-**	**74.584.408**	**95.417.886**	**204.984.927**

Algemene reserves

Reserve voor algemene doeleinden

050001					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	5.423.898	1.785.773	5.021.950	5.498.899	5.498.899
Begrote onttrekking (2)	3.750.074	1.000.000	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	111.949	4.236.177	476.949	-	-
Bestemming resultaat (4)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (1-2+3+4)	1.785.773	5.021.950	5.498.899	5.498.899	5.498.899

050001	050001 Reserve voor algemene doeleinden
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Dit is een vrij besteedbare reserve voor algemene doeleinden. De reserve maakt financieel-technisch gezien deel uit van het weerstandsvermogen van de provincie en wordt gebruikt voor het sluitend maken van de meerjarenbegrotingen, zowel positief als negatief. Voor de opvang van tekorten wordt een maximale omvang van € 5 miljoen nagestreefd. Hierbij verwijzen we ook naar de afgesproken beheersmaatregelen van tekorten.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Nelleke Vedelaar
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	Dit is een vrij besteedbare reserve voor algemene doeleinden. De reserve maakt financieel-technisch gezien deel uit van het weerstandsvermogen van de provincie en wordt gebruikt voor het sluitend maken van de meerjarenbegrotingen, zowel positief als negatief. Voor de opvang van tekorten wordt een maximale omvang van € 5 miljoen nagestreefd. Hierbij verwijzen we ook naar de afgesproken beheersmaatregelen van tekorten.
Wat zijn we van plan?	In 2023 verwachten onder meer toevoegingen naar aanleiding van herverdeling Alliantieprojecten Sociale Agenda (€ 850.000,--), Verschuiving budgetten NNN en projecten Milieu en Energie (€ 2.566.741,--) en verschuiving budget slimme energie oplossingen (€ 333.333,--). Daarnaast wordt in 2023 € 1.000.000,-- onttrokken voor het aanvullend dekkingsplan bij de Begroting 2023.

Saldireserve

050002					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	40.641.793	15.613.147	272.533	-	-
Resultaatbestemming 2021 (2)	3.006.223	-	-	-	-
Begrote onttrekking (3)	29.534.869	15.340.614	272.533	-	-
Begrote toevoeging (4)	1.500.000	-	-	-	-
Bestemming resultaat rek. (5)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (1+2-3+4+5)	15.613.147	272.533	-	-	-

050002	050002 Saldireserve
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Bedragen die worden overgeheveld naar volgende boekjaren worden via deze reserve van het ene naar volgende boekjaren overgeheveld. Overheveling vindt slechts plaats met instemming van PS.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Nelleke Vedelaar
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	Bedragen die worden overgeheveld naar volgende boekjaren worden via deze reserve van het ene naar volgende boekjaren overgeheveld. Overheveling vindt slechts plaats met instemming van PS.
Wat zijn we van plan?	Overhevelingen, zoals opgenomen in de afgelopen jaarrekeningen en bestuursrapportages en die inmiddels door u zijn vastgesteld, zijn in dit overzicht verwerkt.

Risicoreserve

050005					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	21.325.000	21.325.000	21.325.000	21.325.000	21.325.000
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (1-2+3)	21.325.000	21.325.000	21.325.000	21.325.000	21.325.000

050005	050005 Risicoreserve
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve is bedoeld om incidentele tegenvallers te kunnen opvangen die niet door een specifieke voorziening of de algemene reserve worden gedekt. Deze reserve is onderdeel van de totale weerstandscapaciteit en wordt betrokken bij de paragraaf weerstandsvermogen.
Instellingsbesluit	Begroting 2008 d.d. 14 november 2007
Portefeuillehouder	Nelleke Vedelaar
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	Er is in 2021 € 114.000,-- aan de reserve onttrokken als gevolg van de verhoging van het saldo van de Voorziening deelnemingen in verband met de waardedaling van het aandelenkapitaal van de NOM in 2021. De omvang van de Risicoreserve is € 21.325.000,--.
Wat zijn we van plan?	De acties voor 2023 zijn mede afhankelijk van de effecten van de Oekraïnecrisis. Mogelijk komen er onverwachte risico's bij, waardoor we uitkomen op een lagere ratio van het weerstandsvermogen. Er zijn vooralsnog in 2023 geen mutaties in de Risicoreserve voorzien.

Bestemmingsreserves

Reserve versterking economische structuur

060150					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	2.561.845	2.561.845	2.561.845	2.561.845	2.561.845
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	4.613.958	4.688.958	4.688.958	4.688.958	4.688.958
Beoogde lasten programma (5)	4.613.958	4.688.958	4.688.958	4.688.958	4.688.958
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	2.561.845	2.561.845	2.561.845	2.561.845	2.561.845

060150	060150 Reserve versterking economische structuur
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het versterken van de sociaaleconomische structuur in Drenthe in brede zin, is gericht op de verwezenlijking van een duurzame economische ontwikkeling. Naast de inzet op de (nieuwe) nationale economische programma's werken wij aan projecten en initiatieven die bijdragen aan de versterking van de economische structuur en/of de transitie naar de kenniseconomie, maar die buiten de reikwijdte van de nieuwe SNN-programma's vallen.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Henk Brink
Programma	3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten
Toelichting	Met de Reserve VES worden schommelingen opgevangen in de exploitatie van de provincie voor projecten ter versterking van de economische structuur en ten behoeve van het financieel stimuleringsinstrumentarium gericht op het MKB.
Wat zijn we van plan?	Voor 2023 zijn geen toevoegingen of onttrekkingen aan deze reserve gepland. Verder worden bijdragen voor economische structuurversterking boven het begrote exploitatieniveau gedekt uit deze reserve. Voorstellen worden via de P&C-cyclus voorgelegd aan Provinciale Staten.

Reserve provinciaal aandeel ILG

060215					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	7.255.843	7.492.168	7.047.607	6.704.754	6.672.354
Begrote onttrekking (2)	1.079.182	6.097.250	4.206.313	1.991.477	429.977
Begrote toevoeging (3)	1.315.507	5.652.689	3.863.460	1.959.077	22.919
Begrote lasten programma (4)	375.342	797.894	509.853	1.991.477	429.977
Beoogde lasten programma (5)	375.342	797.894	509.853	1.991.477	429.977
Begrote baten programma (6)	611.667	353.333	167.000	1.959.077	22.919
Beoogde baten programma (7)	611.667	353.333	167.000	1.959.077	22.919
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	7.492.168	7.047.607	6.704.754	6.672.354	6.265.296

060215	060215 Reserve provinciaal aandeel ILG
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Uitvoering geven aan de afspraken in de bestuursovereenkomst met het Rijk over de realisatie van prestaties in het landelijk gebied.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2007 d.d. 4 juni 2008
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Programma	2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven
Toelichting	De afwikkeling van de natuurprojecten die nog gedekt worden uit het restant van de middelen Investeringsimpuls Landelijk Gebied (ILG) worden ten laste van deze reserve gebracht.
Wat zijn we van plan?	Op basis van de prestatieovereenkomst met Prolander is de begroting voor de doelstelling Afwikkelen projecten investeringsimpuls Landelijk Gebied, onderdeel van de beleidsopgave Natuurlijk Platteland geactualiseerd.

Reserve Regionaal Specifiek Pakket

060218					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	7.383.868	8.043.460	7.652.848	7.540.399	7.433.868
Inflatiecorrectie/rente (2)	-	-	-	-	-
Begrote onttrekking (3)	1.965.408	390.612	112.449	106.531	-
Begrote toevoeging (4)	2.625.000	-	-	-	-
Begrote lasten programma (5)	2.531.793	1.097.500	440.000	430.000	-
Beoogde lasten programma (6)	2.531.793	1.097.500	440.000	430.000	-
Begrote baten programma (7)	2.209.793	269.388	77.551	73.469	-
Beoogde baten programma (8)	2.209.793	269.388	77.551	73.469	-
Saldo einde jaar (10=1+2-3+4+5-6-7+8)	8.043.460	7.652.848	7.540.399	7.433.868	7.433.868

060218	060218 Reserve Regio Specifiek Pakket
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het Regio Specifiek Pakket (RSP) is de katalysator voor brede, integrale stedelijke gebiedsontwikkelingen. Het inhoudelijke en financiële raamwerk is door uw Staten in de Kadernota's uitvoering RSP/RSP-plus Drenthe 2009 en 2010 goedgekeurd. Met uitzondering van de spoorlijn Zwolle-Emmen worden de projecten in een langjarig partnerschap met de steden uitgevoerd. De steden Assen, Emmen en Coevorden hebben hier de 'lead'. Provincie en gemeenten hebben de afgelopen periode nauw samengewerkt bij het formuleren van de ambities, de visie en de strategie.
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2009 d.d. 14 mei 2009
Portefeuillehouder	Nelleke Vedelaar
Programma	2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven
Toelichting	Deze reserve is ingesteld voor het realiseren van RSP omdat het programma Regio Specifiek Pakket een tijdsperiode van 2009 tot 2020 kent. Om de meerjarige afspraken met de verschillende partijen te kunnen blijven uitvoeren is met ingang van 2009 deze reserve ingesteld. Eenmalig is destijds besloten om € 64 miljoen uit het bronvermogen, verkoop aandelen Essent, aan deze reserve toe te voegen. Tot dit jaar werd op basis van de IBOI rente toegekend door het rijk. Eind 2017 heeft het ministerie echter besloten tot een finale afrekening van de RSP bijdragen. Aanvankelijk zouden de rijksbetalingen voor RSP en de daaraan toegevoegde IBOI-fractie over meerdere jaren worden uitbetaald. De afrekening van het rijk is als vooruitontvangen bedragen in de administratie verantwoord. Dit betreft een bedrag van circa € 19 miljoen.
Wat zijn we van plan?	De middelen worden ingezet voor verbetering spoor Zwolle Coevorden Emmen, Atalanta, Bereikbaarheid Emmen en het Ruimtelijk Economisch Programma. In 2023 is een onttrekking van € 390.612 ten behoeve van het project IT Hub Hoogeveen begroot.

Financieringsreserve

060221					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	78.115.210	64.306.245	61.169.620	61.457.995	61.796.370
Resultaat 2021 (2)	4.933.279				
Begrote onttrekking (3)	18.742.244	3.486.625	61.625	11.625	2.000.000
Begrote toevoeging (4)	-	350.000	350.000	350.000	350.000
Begrote lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (6)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (7)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (8)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (9=1+2-3+4+5-6-7+8)	64.306.245	61.169.620	61.457.995	61.796.370	60.146.370

060221	060221 Financieringsreserve
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor cofinanciering van programma's en projecten op het ruimtelijk-economische gebied, om de doelstellingen die de provincie hanteert voor het omgevingsbeleid en het beleid inzake de regionale economie te realiseren.
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2011 d.d. 14 juli 2011
Portefeuillehouder	Nelleke Vedelaar
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	De Financieringsreserve wordt toekomstgericht ingezet als dit meerjarig maatschappelijk en economisch rendement voor Drenthe heeft. De huidige omvang van de Financieringsreserve in relatie tot het meerjarig perspectief van de vrije ruimte, geeft ons naar verwachting enige financiële armslag om te kiezen voor extra investeringen. De keuze voor het vaststellen van een ondergrens van deze reserve kan in het licht van het meerjarenperspectief in latere jaren altijd nog worden genomen. Het principe is dat incidentele meevallers en positieve rekeningresultaten in de komende jaren, na het op peil brengen van de Risicoreserve en het op peil houden (€ 5 miljoen) van de Reserve voor algemene doeleinden, worden gebruikt om de Financieringsreserve aan te zuiveren.
Wat zijn we van plan?	In 2023 verwachten we de volgende onttrekkingen naar aanleiding van de VJN 2021: € 50.000,-- voor schoolpleinen van de toekomst, € 350.000,--voor Klimaatadaptatie, € 875.000,-- voor Gebiedsontwikkeling, € 800.000 voor verlening rentekorting energielening. Voor programma stikstof een onttrekking van €11.625 kapitaallast investering. Daarnaast wordt € 1.400.000,-- onttrokken voor het aanvullend dekkingsplan bij de Begroting 2023. Voor 2023 is een toevoeging gepland van € 350.000,-- vanuit het Gebiedsfonds Wind, verder zijn geen stortingen in de reserve gepland.

Reserve Vitaal Platteland

060222					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	708.000	50.000	(0)	(0)	(0)
Begrote onttrekking (2)	658.000	50.000	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	1.150.000	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	1.150.000	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	650.000	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	650.000	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	50.000	(0)	(0)	(0)	(0)

060222	060222 Reserve Vitaal Platteland
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor de sociaaleconomische vitalisering van het platteland en de versterking van de structuur van het landelijk gebied. Het is te verwachten dat een belangrijk deel van de middelen zal landen in de ‘krimpregio’ Zuid- en Oost-Drenthe.
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2011 d.d. 14 juli 2011
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Programma	2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven
Toelichting	Betreft afronding inzet vitaal platteland en laatste jaren van de leaderprojecten ZO- en ZW-Drenthe. Dit omvat de doelstelling Integrale aanpak van leefbaarheid zowel Drenthe Breed als gebiedsgericht binnen de beleidsopgave Sociaal Drenthe voor iedereen.
Wat zijn we van plan?	Voor 2022 en 2023 zijn nog de leaderprojecten ZO-Drenthe en Zuidwest Drenthe gepland. De eigen bijdrage wordt gedekt ten laste van de Reserve vitaal platteland.

Cofinancieringsreserve Europa

060223					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	5.579.040	7.109.302	4.389.564	2.169.826	883.421
Begrote onttrekking (2)	5.469.738	4.719.738	4.219.738	3.286.405	3.286.405
Begrote toevoeging (3)	7.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
Begrote lasten programma (4)	5.687.426	5.040.290	4.324.122	3.386.412	3.286.405
Beoogde lasten programma (5)	5.687.426	5.040.290	4.324.122	3.386.412	3.286.405
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	7.109.302	4.389.564	2.169.826	883.421	(402.984)

060223	060223 Cofinancieringsreserve Europa
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor cofinanciering van Europese programma's en projecten.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2012 d.d. 14 november 2012
Portefeuillehouder	Tjisse Stelpstra
Programma	1: Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen
Toelichting	We hebben, mede dankzij een goede lobby, veel EU-middelen voor Noord-Nederland en Drenthe beschikbaar gekregen in de nieuwe Europese programmaperiode 2021-2027. Deze fondsen richten zich veelal op provinciale opgaven en doelen op gebied van energietransitie, arbeidsmarkttransitie, innovatiebevordering (in het mkb), digitalisering, versterking economie (herstel Corona), plattelandsontwikkeling, landbouw en circulaire economie. Om de EU-middelen in te kunnen zetten, is provinciale cofinanciering noodzakelijk. Onze inschatting is dat we voor de komende Europese periode (2021-2027) in totaal circa € 55 miljoen aan cofinanciering nodig hebben om circa € 192 miljoen aan Europese middelen te kunnen inzetten voor het behalen van onze doelen. In de voorgaande Europese programmaperiode hebben we een mix van middelen uit de reserve EU-cofinanciering en beleidsmiddelen ingezet en daarover afspraken gemaakt met uw staten.
Wat zijn we van plan?	Jaarlijks wordt er € 2 miljoen toegevoegd aan de reserve. Gezien de substantieel grotere omvang van de Europese fondsen, mede veroorzaakt door de nieuwe tijdelijke fondsen Just Transition Fund (opvangen sociaal economische gevolgen energietransitie) en REACT EU (coronaherstel), is er in 2022 een storting in de cofinancieringsreserve Europa gedaan van € 5 miljoen. Daarmee ontstaat een solide basis om de EU-middelenmaximaal in te zetten. Onze inschatting is dat er, waarschijnlijk rond 2024, een (mogelijk vergelijkbare) aanvullende storting nodig zal zijn.

Reserve opvang revolverend financieren

060225					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	20.601.973	20.601.973	20.601.973	20.601.973	20.601.973
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	-	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	20.601.973	20.601.973	20.601.973	20.601.973	20.601.973

060225	060225 Reserve opvang revolverend financieren
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Bij het verstrekken van revolverende middelen zijn de risico’s van de te verstrekken leningen, deelnemingen en garanties onvoldoende concreet om de vorming van een voorziening te onderbouwen. Hiervoor is deze bestemmingreserve ingesteld, die wordt gevoed vanuit de budgetten van de verschillende programma’s en bedoeld is om mogelijke risico's op te vangen. In overleg met de accountant stellen wij voor om op basis van de concrete projecten en de risicobeoordeling daarvan, jaarlijks in de jaarrekening een voorziening op te nemen. De lasten van deze voorziening worden dan gedekt uit de gevormde bestemmingsreserve. Binnen de reserve worden geen middelen geoormerkt. Mochten voorzieningen getroffen moeten worden wegens oninbaarheid o.i.d., dan moet de gehele reserve daarvoor kunnen worden aangesproken, voordat de Risicoreserve aangesproken wordt.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2012 d.d. 14 november 2012
Portefeuillehouder	Nelleke Vedelaar
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	De reserve wordt gevoed door per lening of garantie het risico in te schatten, dit op geld te zetten en toe te voegen aan de reserve. De reserve vangt de risico's op van de totale leningen- en garantieportefeuille. Dit betekent dat na aflossing van de lening of beëindiging van de garantie de gestorte risicobijdrage in de reserve blijft. Eventueel kan, na herbeoordeling van het risicoprofiel van de portefeuille, worden besloten om een bedrag aan de reserve te onttrekken dan wel extra toe te voegen. Onttrekkingen vinden plaats overeenkomstig het hierover bepaalde in de Nota financiering provincie Drenthe 2020.
Wat zijn we van plan?	De ontwikkelingen in de portefeuille met leningen en garanties worden continu gemonitord. Dit vindt onder andere plaats door middel van actief debiteurenbeheer, gesprekken met leningnemers en garantienemers en herbeoordeling van de risicoprofielen. Dit is een doorlopend proces. In de Begroting en de Jaarstukken wordt in de paragraaf Financiering een overzicht opgenomen met geactualiseerde risicopercentages en bijbehorende bedragen ter afdekking van de risico's, in relatie tot de omvang van de reserve.

Reserve natuurbeleid

060227					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	82.302.105	76.268.520	58.604.056	36.265.719	9.484.676
Begrote onttrekking (2)	24.250.945	35.542.322	40.920.812	30.430.601	71.290.692
Begrote toevoeging (3)	18.217.360	17.877.858	18.582.475	3.649.558	61.944.006
Begrote lasten programma (4)	77.750.392	80.684.887	87.891.632	85.814.930	70.055.455
Beoogde lasten programma (5)	77.750.392	80.684.887	87.891.632	85.814.930	70.055.455
Begrote baten programma (6)	22.617.426	17.575.807	17.972.126	11.360.433	12.183.044
Beoogde baten programma (7)	22.617.426	17.575.807	17.972.126	11.360.433	12.183.044
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	76.268.520	58.604.056	36.265.719	9.484.676	137.990

060227	060227 Reserve natuurbeleid
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De programmatische aanpak van het nieuwe natuurbeleid voor de onderdelen natuurbeheer, ontwikkelopgave nieuwe natuur en PAS mogelijk te maken.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2013 d.d. 28 mei 2014
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Programma	2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven
Toelichting	De doelstelling van deze reserve is de egalisatie van uitgaven en inkomsten van het Programma Natuurlijk Platteland over de jaren tot en met 2027. Binnen dit programma vallen de doelstellingen inrichting nieuwe natuur, de programmatische aanpak stikstof (PAS), aankoop en functieverandering grond, uitvoeringskosten programma (w.o. GWB (Bij12), Prolander, uitvoering subsidieregelingen RVO en SNN, overige uitvoeringskosten), monitoring, beheer natuur en landschap en agrarisch beheer. Het betreft alle nieuwe projecten vanaf 2014 (inclusief Icoon-projecten) in het kader van het 'Natuurpact'. In het kader van het Programma Natuurlijk Platteland zijn inspanningsafspraken gemaakt voor de realisatie van het Natuur Netwerk Nederland (NNN).
Wat zijn we van plan?	De begrote baten en lasten zijn grotendeels gebaseerd op de (meerjaren) Prestatieovereenkomst 2022 die is afgesloten met Prolander. Voor de baten en lasten per begrotingsdoelstelling verwijzen wij naar het desbetreffende begrotingsonderdeel. Per 1 januari 2023 verwachten wij dat de omvang van de reserve € 76.268.520,-- zal bedragen. Per 31 december 2026 verwachten wij dat de omvang is verminderd tot € 137.990,--.

Reserve investeringsagenda

060228					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	2.145.481	585.481	135.481	135.481	135.481
Begrote onttrekking (2)	1.560.000	450.000	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programmas (4)	10.619.658	1.967.271	462.333	462.333	-
Beoogde lasten programma (5)	10.619.658	1.967.271	462.333	462.333	-
Begrote baten programma (6)	242.667	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	242.667	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	585.481	135.481	135.481	135.481	135.481

060228	060228 Reserve investeringsagenda
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve investeringsagenda heeft tot doel financiële dekking te verschaffen voor die plannen die worden uitgewerkt op basis van de investeringsagenda.
Instellingsbesluit	Begroting 2016 d.d. 11 november 2015
Portefeuillehouder	Nelleke Vedelaar
Programma	9: Investeringsagenda
Toelichting	Op 11 november 2020 is de nieuwe Investeringsagenda PLUS door Provinciale Staten vastgesteld. Over de afwikkeling van de oude Investeringsagenda en de nieuwe Investeringsagenda PLUS wordt binnen programma 9 van de Begroting gerapporteerd.
Wat zijn we van plan?	In 2023 is een onttrekking gepland van € 450.000,-- voor de ontwikkeling van Veenhuizen.

Reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen

060229					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	8.535.055	5.027.316	5.027.316	5.027.316	5.027.316
Begrote onttrekking (2)	6.473.240	2.841.751	2.841.751	2.841.751	2.841.751
Begrote toevoeging (3)	2.965.501	2.841.751	2.841.751	2.841.751	2.841.751
Begrote lasten programma (4)	13.690.429	13.377.408	9.621.408	9.103.859	9.103.859
Beoogde lasten programma (5)	13.690.429	13.377.408	9.621.408	9.103.859	9.103.859
Begrote baten programma (6)	123.750	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	123.750	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	5.027.316	5.027.316	5.027.316	5.027.316	5.027.316

060229	060229 Reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Aanvullende dekking op het exploitatiebudget van groot variabel onderhoud met betrekking tot wegen en vaarwegen.
Instellingsbesluit	Begroting 2016 d.d. 11 november 2015
Portefeuillehouder	Nelleke Vedelaar
Programma	4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig
Toelichting	Deze reserve, ingesteld in 2016, vangt de jaarlijkse pieken en dalen in de groot onderhoudsuitgaven op. Het normbedrag was in 2020 € 7.542.114,-- en vervolgens loopt het op - conform de budgetverhoging in de Voorjaarsnota 2020 - met € 200.000,-- per jaar, waardoor het normbedrag in 2025 uitkomt op € 8.542.114,--. In het Statenstuk 2020-968 Mobiliteitsprogramma 2021-2030 Beleidskader Beheer en Onderhoud Wegen en Vaarwegen inclusief Meerjaren onderhoudsprogramma 2021-2024 is aangegeven dat er een basisbedrag van € 4 miljoen zal worden aangehouden voor deze reserve.
Wat zijn we van plan?	Zowel de toevoegingen als de onttrekkingen bedragen voor de jaren 2023 en volgende € 2.841.751,--. Het MJOP voor 2023 zal bij de 1e Actualisatie 2023 worden geactualiseerd.

Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde

060231					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	7.134.854	5.149.854	4.964.854	3.879.854	2.794.854
Begrote onttrekking (2)	1.985.000	185.000	1.085.000	1.085.000	1.085.000
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	1.985.000	185.000	1.085.000	1.085.000	1.085.000
Beoogde lasten programma (5)	1.985.000	185.000	1.085.000	1.085.000	1.085.000
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	5.149.854	4.964.854	3.879.854	2.794.854	1.709.854

060231	060231 Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Versterkte (inter)nationale verbindingen over spoor, weg, water en door de lucht.
Instellingsbesluit	Statenstuk 2017-793 Toekomst Groningen Airport Eelde-Uitwerking beleidskeuze 'Investeren' 12 juli 2017
Portefeuillehouder	Nelleke Vedelaar
Programma	3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten
Toelichting	Deze reserve is ingesteld omdat de investeringsbijdrage niet gelijkmatig over de periode van tien jaar zal zijn verdeeld. Zo is ten aanzien van de vergoeding van NEDAB-kosten uitgegaan van een gemiddelde van € 3 miljoen per jaar (ons aandeel daarvan is 30%), maar zal de daadwerkelijke vergoeding kunnen fluctueren. Voor het ROF en de capaciteitsinvesteringen geldt dat de middelen daadwerkelijk beschikbaar worden gesteld op het moment dat zij benodigd zijn. Flexibiliteit is daarom geboden. Bovendien bieden wij op deze manier een duidelijk afgebakend financieel kader voor de inzet van de investeringsbijdrage met het oog op de te verstrekken garantstelling ten behoeve van de aanvraag Luchthavenbesluit. De middelen worden gebruikt om de komende tien jaren in te zetten voor de vergoeding van kosten voor NEDAB in de periode 2017-2026, vermogensvorming binnen het ROF en de financiering van capaciteitsinvesteringen.
Wat zijn we van plan?	Jaarlijks wordt een onttrekking van € 1.085.000,-- geraamd voor NEDAB-vergoedingen en de te betalen bijdrage aan de gemeente Assen inzake ondersteuning Groningen Airport Eelde. Door het naar voren halen van de NEDAB-vergoeding 2023 naar 2022 bedraagt de begrote onttrekking in 2023 € 185.000,--.

Reserve uitvoering generatiepact

060232					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	1.804.238	1.113.127	590.062	225.158	29.420
Begrote onttrekking (2)	941.379	773.333	615.172	279.606	111.842
Begrote toevoeging (3)	250.268	250.268	250.268	83.868	-
Begrote lasten programma (4)	741.379	573.333	415.172	279.606	111.842
Beoogde lasten programma (5)	741.379	573.333	415.172	279.606	111.842
Begrote baten programma (6)					
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	1.113.127	590.062	225.158	29.420	(82.422)

060232	060232 Reserve Uitvoering Regeling Generatiepact
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De kosten voortvloeiende uit het generatiepact zullen zich de komende jaren gaan voordoen. In het generatiepact worden afspraken gemaakt met medewerkers van zestig jaar en ouder over gedeeltelijk betaalde arbeidstijdreductie tot het moment van met pensioen gaan. In de begroting is hiervoor € 3 miljoen gereserveerd verdeeld over drie jaren. De kosten doen zich voor over een langere periode.
Instellingsbesluit	Statenstuk 2017-818, 5e Begrotingswijziging 2017 en 2e Begrotingswijziging 2018
Portefeuillehouder	Tjisse Stelpstra
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	Om een gezonde generatiebalans binnen de provincie te realiseren, is bij de begroting 2017 een bedrag van € 3 miljoen ter beschikking gesteld en gereserveerd in de Reserve Generatiepact. De loonkosten van de medewerkers die met generatiepact gaan, worden vergoed door de werkgever volgens de verhouding 60% werk, 80% loon, 100% pensioenopbouw. De kosten voor de werkgever (ca. 30% van de loonkosten) worden gedekt uit de Reserve Generatiepact. Tegenover deze onttrekking staat een jaarlijkse storting tot en met 2025 wegens de taakstellende her-invulling van de ontstane (lagere) vacatureruimte tegen lagere loonkosten. Op 31 december 2019 is de tijdelijke generatiepact-regeling van rechtswege afgelopen en vervangen door een duurzame inzetbaarheidsbeleid. Voor de uitvoering van dat beleid is een herallocatie en voor 5 jaar een onttrekking van € 200.000,-- aan de Reserve Generatiepact begroot.
Wat zijn we van plan?	Voor 2021 en volgende jaren vindt de uitfinanciering plaats van de huidige deelnemers aan de inmiddels afgelopen regeling Generatiepact. De uitfinanciering is berekend op basis van een kostenpercentage van ca. 30% voor de werkgever tot de AOW-gerechtigde leeftijd van de medewerkers die gebruik maken van de regeling. De begrote onttrekking wegens loonaandeel werkgever in het generatiepact bedraagt € 573.333,--. Daar tegenover staat een jaarlijkse storting van € 250.268,-- wegens een taakstelling op lonen als gevolg van het generatiepact.

Reserve persoonlijk ontwikkel budget (POB)

060233					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	432.566	432.566	432.566	432.566	432.566
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Beoogde lasten programma (5)	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	432.566	432.566	432.566	432.566	432.566

060233	060233 Reserve Persoonlijk Ontwikkelbudget (POB)
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	In 2018 is de Reserve POB in het leven geroepen om de cao-afspraak te kunnen naleven dat medewerkers van de provincie Drenthe gedurende een periode van vijf jaar gebruik kunnen maken van een persoonlijk ontwikkelbudget (POB) van maximaal € 5.000,-- per persoon. Voor het POB is € 500.000,-- per jaar begroot (circa € 1.000,-- per persoon per jaar). De provinciale medewerkers kunnen over een periode van vijf jaar gebruik maken van hun ontwikkelbudget van € 5.000,--. Om ervoor te zorgen dat er voldoende budget blijft om aan deze verplichting te kunnen voldoen, zijn en worden de niet bestede middelen gereserveerd.
Instellingsbesluit	2e Bestuursrapportage 2018 Statenstuk 2018-853
Portefeuillehouder	Tjisse Stelpstra
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	De uitgaven staan begroot bij beleidsopgave Bedrijfsvoering Personeel en organisatie; doelstelling de juiste mensen op de juiste plaats op het juiste moment.
Wat zijn we van plan?	De verwachte POB-uitgaven bedragen € 500.000,-- structureel.

Reserve investeringsagenda 2019-2023

060234					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	25.500.832	11.944.333	6.693.333	3.576.667	576.667
Begrote onttrekking (2)	13.606.832	5.301.333	3.116.666	3.000.000	-
Begrote toevoeging (3)	50.333	50.333	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	29.868.596	9.693.432	7.863.582	4.862.007	-
Beoogde lasten programma (5)	29.868.596	9.693.432	7.863.582	4.862.007	-
Begrote baten programma (6)	442.149	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	442.149	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	11.944.333	6.693.333	3.576.667	576.667	576.667

060234	060234 Reserve investeringsagenda 2019-2023
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve investeringsagenda 2019 - 2023 heeft tot doel financiële dekking te verschaffen voor de plannen die worden uitgewerkt op basis van de investeringsagenda. De investeringsagenda 2019 - 2023 is in het coalitieakkoord 2019 - 2023 aangekondigd.
Instellingsbesluit	Begroting 2020
Portefeuillehouder	Nelleke Vedelaar
Programma	9: Investeringsagenda
Toelichting	De besluitvorming over de nieuwe Investeringsagenda Plus 2020-2023 heeft in de Statenvergadering van 11 november 2020 plaats gevonden. Het totaal beschikbaar gestelde bedrag is vastgesteld op € 63 miljoen. Per thema worden uitgewerkte voorstellen ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd.
Wat zijn we van plan?	Voor de Begroting 2023 zijn de volgende onttrekkingen aan de reserve begroot: € 850.000,-- voor het thema Toekomstbestendig wonen € 1.995.000,-- voor het thema Boer, Burger en Natuur € 1.576.333,-- voor het thema Energietransitie en € 880.000,-- voor het thema Sociale agenda Daarnaast wordt € 50.333,-- aan de reserve toegevoegd vanuit het thema Boer, Burger en Natuur vanwege een aanpassing in het bestedingsritme.

Reserve regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

060235					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	14.866.507	9.197.682	9.197.682	9.197.682	9.197.682
Begrote onttrekking (2)	5.668.825	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	12.512.825	31.000	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	12.512.825	31.000	-	-	-
Begrote baten programma (6)	3.142.250	7.750	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	3.142.250	7.750	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	9.197.682	9.197.682	9.197.682	9.197.682	9.197.682

060235	060235 Reserve Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve vloeit voort uit de Regio Deal tussen het rijk, de provincie Drenthe en 6 gemeenten, waarvan 5 in Drenthe en 1 in Overijssel. De rijksmiddelen, die via een doeluitkering beschikbaar komen in de jaren 2019 en 2020, worden in een ander ritme ontvangen dan dat de uitgaven worden gedaan. De Regio Deal loopt van 2019 t/m 2022. De middelen in de reserve zijn bedoeld voor het realiseren van de Regio Deal.
Instellingsbesluit	Provinciale Staten Besluit 2019-880 d.d. 27 mei 2019
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Programma	8: Samenwerkingsverbanden (kassiersfunctie)
Toelichting	De reserve wordt gevoed met de niet bestede/begrote middelen in de exploitatie. Het Rijk heeft voor de Regio Deal € 19.775.300,-- (excl. btw) in twee jaartranches, 2019 en 2020, beschikbaar gesteld.
Wat zijn we van plan?	In 2023 verwachten we geen toevoegingen en onttrekkingen aan de reserve.

Reserve verstrekte subsidies

060331					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	21.260.155	19.640.396	11.629.440	5.442.840	2.372.993
Begrote onttrekking (2)	8.225.501	8.010.956	6.186.600	3.069.847	395.500
Begrote toevoeging (3)	6.605.742	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	8.225.501	8.010.956	6.186.600	3.069.847	395.500
Beoogde lasten programma (5)	8.225.501	8.010.956	6.186.600	3.069.847	395.500
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	19.640.396	11.629.440	5.442.840	2.372.993	1.977.493

060331	060331 Reserve verstrekte subsidies
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De bestemmingsreserve Verstrekte subsidies is ingesteld om de middelen te reserveren voor toekomstige projectsubsidieverplichtingen die op grond van de begrotingsregels niet als last mogen worden verantwoord in jaar t. Het gaat om een deel van de lasten m.b.t. verstrekte meerjarige projectsubsidies vanaf 1 januari 2021 boven het door Provinciale Staten vastgesteld drempelbedrag, die betrekking hebben op jaar t+1 e.v.
Instellingsbesluit	Provinciale Staten Besluit 2020-961 d.d.2 oktober 2020
Portefeuillehouder	Nelleke Vedelaar
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	Deze reserve is ingesteld om de middelen te reserveren voor toekomstige projectsubsidieverplichtingen die op grond van de begrotingsregels niet als last mogen worden verantwoord in jaar t.
Wat zijn we van plan?	In 2023 verwachten we een onttrekking aan deze reserve van € 8.010.956,--. Dit bedrag omvat projectsubsidies die in eerdere jaren zijn verstrekt maar niet als last mochten worden verantwoord vanwege uitvoering in 2023.

Reserve compensatieverlof

060332					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	657.156	557.156	357.156	107.156	107.156
Begrote onttrekking (2)	100.000	200.000	250.000	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)					
Beoogde lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)					
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	557.156	357.156	107.156	107.156	107.156

060332	060332 Reserve compensatieverlof
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	In de cao Provinciale sector wordt de medewerkers de mogelijkheid geboden om verlof te kopen en te sparen (zonder vervaltermijn) binnen de fiscale grenzen (maximaal 50 weken verlofsparen). Met de invoering van het Wetsvoorstel bedrag ineens, Regeling Vervroegd Uittreden (RVU) en verlofsparen zijn de fiscale grenzen per 1 januari 2021 verruimd naar 100 weken. Deze verruimde mogelijkheid past in de geest van de cao Provinciale sector, waarin de focus wordt gelegd op zelfregie van de medewerker en van hem/haar verwacht wordt keuzes te maken tijdens verschillende levensfasen. Als gevolg van deze ontwikkeling zal dit in de toekomst leiden tot een hogere piek dan het actueel gespaard verlof. Nu de mogelijkheid er komt om een verdubbeling van het aantal verlofuren te gaan sparen is dit reden om een reservering voor gespaard verlof te gaan treffen. In de voorjaarsnota 2021 is voor het oplossen van knelpunten een bedrag gereserveerd van € 600.000,--.
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2021
Portefeuillehouder	Tjisse Stelpstra
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	Voor het afdekken van knelpunten door noodzakelijke vervanging van medewerkers die langdurig verlof genieten is een beperkt bedrag begroot van € 200.000,-- (2023) en € 250.000,-- (2024) gedekt door een onttrekking aan deze reserve. Niet bestede middelen over voorgaande jaren worden teruggestort in de reserve.
Wat zijn we van plan?	Medewerkers die langdurig verlof genieten kunnen dan toch worden vervangen t.l.v. de reserve compensatieverlof. Het saldo aan verlofuren zal niet gelijktijdig door medewerkers worden opgenomen. Voor de continuïteit van de bedrijfsvoering is dit ook niet mogelijk. Het totaal aan gespaarde verlofuren is niet volledig afgedekt.

Reserve mobiliteit

060333					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	81.170.100	71.693.345	61.277.566	54.184.239	45.788.303
Begrote onttrekking (2)	16.501.716	18.233.708	13.157.594	10.886.200	11.178.200
Begrote toevoeging (3)	7.024.961	7.817.929	6.064.267	2.490.264	3.151.386
Begrote lasten programma (4)	14.746.373	18.479.864	18.896.394	11.910.000	10.960.000
Beoogde lasten programma (5)	14.746.373	18.479.864	18.896.394	11.910.000	10.960.000
Begrote baten programma (6)	1.922.000	1.922.000	1.922.000	-	-
Beoogde baten programma (7)	1.922.000	1.922.000	1.922.000	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	71.693.345	61.277.566	54.184.239	45.788.303	37.761.489

060333	060333 Reserve mobiliteit
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Dekking van mobiliteitsprojecten en subsidies in het kader van verkeersveiligheid, stimulering fietsverkeer, openbaar vervoer, duurzaamheid en innovatie
Instellingsbesluit	Statenstuk 2020-968 Mobiliteitsprogramma 2021-2030 Beleidskader Beheer en Onderhoud Wegen en Vaarwegen inclusief Meerjaren onderhoudsprogramma 2021-2024
Portefeuillehouder	Nelleke Vedelaar
Programma	4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig
Toelichting	n het Mobiliteitsprogramma 2021-2030 worden veel investeringen voorzien in veiligheid, duurzaamheid, OV (OV-knooppunten) en fiets (doorfietsroutes, stedelijke problematiek) die niet (direct) betrekking hebben op infrastructurele maatregelen of betrekking hebben op infrastructuur van derden. De bekostiging hiervan moet worden gevonden in de exploitatie en/of de Reserve mobiliteit. De planning van de inzet van de Reserve mobiliteit volgt op de uitvoeringsplannen van de diverse pijlers die in het Mobiliteitsprogramma zijn aangekondigd.
Wat zijn we van plan?	Voor een aantal investeringen worden de kapitaallasten tot en met 2024 verrekend met de Reserve Mobiliteit (zie PS 2020-968). In het najaar van 2022 zijn de Uitvoeringsprogramma's 2022-2026 van de pijlers Veilig en bereikbaar Drenthe, Fiets als duurzaam alternatief en Mobiliteit op maat vastgesteld. De kosten worden verrekend met de Reserve Mobiliteit.

Reserve Bodem

060334	Reserve Bodem				
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	-	-	-	-	-
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	1.377.000	14.653.916			
Beoogde lasten programma (5)	1.377.000	14.653.916	-	-	-
Begrote baten programma (6)	524.900	5.473.265			
Beoogde baten programma (7)	524.900	5.473.265	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	-	-	-	-	-

060334	060334 Reserve Bodem
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Uitvoeren bodemprojecten en bodemsaneringen op grond van de Wet bodembescherming.
Instellingsbesluit	Provinciale Staten Besluit 2022-56 d.d.1 juni 2022
Portefeuillehouder	Tjisse Stelpstra
Programma	2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven
Toelichting	Op grond van de Wet bodembescherming voert de provincie Drenthe bodemprojecten uit gericht op verbetering van de fysieke leefomgeving. Het betreft o.a. de vangnet-gevallen Wet bodembescherming en gebiedsgericht grondwaterbeheer. Gevallen van ernstige bodemverontreiniging waar geen verantwoordelijken meer voor zijn aan te wijzen of waar de verantwoordelijken de saneringsverplichting bij de provincie hebben afgekocht. De uitvoering van de bodemsaneringen is vaak langlopend. Gebiedsgericht grondwaterbeheer kent bijvoorbeeld een looptijd van 30 jaar. Verbetering van de kwaliteit van de bodem is meer dan alleen bodemsanering. In de bodem en ondergrond spelen verschillende uitdagingen (belang schoon grondwater, gezonde bodem, etc.) en innovatieve manieren om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren en onze kennis over de bodem te vergroten. Voor de uitvoering van bodemprojecten heeft de provincie middelen ontvangen. Deze middelen zijn afkomstig van het Rijk, gemeenten en bedrijven en tellen op tot € 15 miljoen. Ook de komende jaren zullen vanuit het Rijk en gemeenten middelen voor de uitvoering van deze bodemprojecten worden ontvangen. Om ervoor te zorgen dat de dekking van de kosten van langlopende bodemprojecten gewaarborgd blijft en om het jaarlijks overhevelen van grote bedragen te voorkomen, is 2022 de bestemmingsreserve Bodem ingesteld.
Wat zijn we van plan?	Op dit moment zijn geen toevoegingen/onttrekkingen aan deze reserve begroot. Bij de 3e actualisatie van de begroting 2022 zullen we aan de hand van een geactualiseerde raming van de kosten van bodemprojecten toevoegingen/onttrekkingen aan deze reserve in de begroting verwerken.

Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw

060335	Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw				
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	-	-	2.500.000	5.000.000	7.500.000
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	2.500.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000
Begrote lasten programma (4)	-	-	-	-	
Beoogde lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	-	2.500.000	5.000.000	7.500.000	10.000.000

060335	060335 Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Doelstelling 21.2.3.02.01 Woonagenda uitvoeren en instrumentarium uit de agenda inzetten.
Instellingsbesluit	De reserve is ingesteld bij de Begroting 2023.
Portefeuillehouder	Hans Kuipers
Programma	2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven
Toelichting	In de reserve worden middelen gereserveerd voor cofinanciering van onrendabele toppen in de woningbouw. De reserve is een egalisatiereserve, aangezien we het kasritme van de cofinanciering niet kunnen voorspellen.
Wat zijn we van plan?	Met ingang van 2023 vindt jaarlijks via de besluitvorming over de begroting van het betreffende jaar gedurende de looptijd een toevoeging aan de reserve plaats van € 2,5 miljoen. Voor de reserve wordt een afzonderlijk bestedingsplan voor PS opgesteld.

Voorzieningen middelen derden

Voorziening spaarhypotheken

072110					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	1.149.957	1.076.957	958.957	904.957	766.957
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	71.000	59.000	54.000	44.000	44.000
Aanwendingen (4)	144.000	177.000	108.000	182.000	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.076.957	958.957	904.957	766.957	810.957

072110	072110 Voorziening spaarhypotheken
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het veiligstellen van de door de provinciale medewerkers gespaarde bedragen ten behoeve van aflossing van hypothecaire geldleningen.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Nelleke Vedelaar
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	De voorziening is in het leven geroepen om de gespaarde middelen van medewerkers met een spaarhypotheek te beheren. Per 1 januari 2007 is de hypotheekregeling opgeheven. De omvang van de hypothekenportefeuille en de voorziening zijn sindsdien versneld afgenomen. Op basis van de resterende hypotheken en bijbehorende aflosdata stellen we de meerjarenraming bij. De voorziening blijft toereikend om aan de verplichtingen te voldoen.
Wat zijn we van plan?	Voor 2023 is een toevoeging aan de voorziening van € 59.000,-- begroot. De begrote aanwending van € 177.000,-- is gebaseerd op de einddata van de spaarhypotheken.

Voorziening monitoring voormalige stortplaatsen

083185					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	1.084.344	1.084.344	1.084.344	1.084.344	1.084.344
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Aanwendingen (4)	-	-	-	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.084.344	1.084.344	1.084.344	1.084.344	1.084.344

083185	083185 Voorziening monitoring voormalige stortplaatsen
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De wettelijke taken van de provincie op het gebied van monitoring voormalige stortplaatsen worden gefinancierd met de opbrengst van de leemtewetheffing. De uit de leemtewetheffing voortvloeiende middelen hebben op grond van de Wet milieubeheer een specifiek bestedingsdoel en zijn om deze reden niet vrij beschikbaar. Deze middelen kunnen om die reden dan ook niet meer worden opgenomen als bestemmingsreserve en worden met ingang van 1 januari 2016 als voorziening opgenomen. De leemtewetheffing is in artikel 15.44 lid 1c van de Wet milieubeheer opgenomen. Wettelijk is bepaald dat deze heffing uitsluitend bedoeld is voor inventarisatie van voormalige stortplaatsen en onderzoek en monitoring van aanwezigheid, aard en omvang van eventuele verontreiniging van deze stortplaatsen. Dit zal ook in de komende periode plaatsvinden voor de (potentiële) spoedlocaties en eventuele herontwikkelingslocaties. Bij het overgrote deel van de voormalige stortplaatsen heeft de bodemverontreiniging geen actuele risico's voor mens en milieu tot gevolg. De aanpak van deze stortplaatsen heeft daarom geen prioriteit. Zoveel mogelijk vindt de aanpak plaats bij herontwikkeling. Omdat de uit deze heffing geïnde gelden specifiek moeten worden besteed aan voormalige stortplaatsen, dienen deze op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten te worden opgenomen in een voorziening inzake van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel (artikel 44 lid 2 BBV).
Instellingsbesluit	Bij de 1e Bestuursrapportage 2016. Dit naar aanleiding van de controle van de Jaarrekening 2015 in verband met gewijzigde interpretatie van het BBV.
Portefeuillehouder	Tjisse Stelpstra
Programma	2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven
Toelichting	Wettelijk is bepaald dat deze heffing uitsluitend is bedoeld voor inventarisatie van voormalige stortplaatsen en onderzoek en monitoring van aanwezigheid, aard en omvang van eventuele verontreiniging van deze stortplaatsen. Dit zal ook in de komende periode plaatsvinden voor de (potentiële) spoedlocaties en eventuele herontwikkelingslocaties.
Wat zijn we van plan?	Er zijn geen onttrekkingen of toevoegingen gepland voor 2023.

Voorziening grondwaterheffing

083186					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	1.181.007	1.181.007	1.181.007	1.181.007	1.181.007
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000
Aanwendingen (4)	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.181.007	1.181.007	1.181.007	1.181.007	1.181.007

083186	083186 Voorziening Grondwaterheffing
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De wettelijke taken van de provincie op het gebied van grondwaterbeheer worden gefinancierd met de opbrengst van de grondwaterheffing. De uit de grondwaterheffing voortvloeiende middelen hebben op grond van de Waterwet een specifiek bestedingsdoel en zijn om deze reden niet vrij beschikbaar. Omdat de uit de grondwaterheffing geïnde gelden specifiek moeten worden besteed aan de in de Waterwet genoemde doelen, dienen deze op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten te worden opgenomen in een voorziening inzake van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel (artikel 44 lid 2 BBV). Deze middelen kunnen om die reden dan ook niet meer als bestemmingsreserve opgenomen worden en worden met ingang van 1 januari 2016 als voorziening opgenomen.
Instellingsbesluit	Bij de 1e Bestuursrapportage 2016. Dit naar aanleiding van de controle van de Jaarrekening 2015 in verband met gewijzigde interpretatie van het BBV.
Portefeuillehouder	Hans Kuipers
Programma	2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven
Toelichting	De wettelijke taken van de provincie op het gebied van grondwaterbeheer worden gefinancierd met de opbrengst van de grondwaterheffing. De uit de grondwaterheffing voortvloeiende middelen hebben op grond van de Waterwet een specifiek bestedingsdoel en zijn om deze reden niet vrij beschikbaar. Omdat de uit de grondwaterheffing geïnde gelden specifiek moeten worden besteed aan de in de Waterwet genoemde doelen, dienen deze op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten te worden opgenomen in een voorziening inzake van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel (artikel 44 lid 2 BBV). Deze middelen kunnen om die reden dan ook niet meer als bestemmingsreserve opgenomen worden en worden met ingang van 1 januari 2016 als voorziening opgenomen.
Wat zijn we van plan?	De opbrengst van de Grondwaterheffing (€ 700.000,--) wordt aan deze voorziening toegevoegd. De even hoog geraamde lasten ten behoeve van regulier onderhoud, onderzoeken, bijdragen aan projecten en vergoeding van inzet van personeel worden ten laste van deze voorziening gebracht.

Voorzieningen ter egalisering van kosten

Voorziening meerjaren onderhoud provinciehuis

083173					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	2.284.956	2.002.711	2.001.894	1.761.859	1.889.857
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	339.317	339.317	339.317	339.317	339.317
Aanwendingen (4)	621.562	340.134	579.352	211.319	977.674
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	2.002.711	2.001.894	1.761.859	1.889.857	1.251.500

083173	083173 Voorziening groot onderhoud provinciehuis
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het provinciehuis (alsook de bestrating en omheining) en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	In 2018 is het MJOP voor de laatste keer geactualiseerd. In 2022 is een start gemaakt met de actualisatie. In 2023 wordt deze afgerond. Dit zal een periode van 25 jaar (2023-2047) beslaan. De jaarlijkse dotatie aan de voorziening zal dan opnieuw worden afgestemd op de toekomstige onderhoudswerkzaamheden, zodat de voorziening langjarig op het peil blijft. Dit is conform de Notitie Materiele vaste activa van januari 2020 opgesteld door de commissie BBV waarin gesteld wordt dat om de 5 jaar de onderhoudsplannen geactualiseerd moeten worden.
Wat zijn we van plan?	Een storting in de voorziening van € 339.317,-- en daarnaast een onttrekking van € 340.134,-- voor de geplande groot onderhoudswerkzaamheden in 2023. En een actualisatie van het meerjaren onderhoud en de bijbehorende voorziening.

Voorziening meerjaren onderhoud museum

083177					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	612.159	359.014	484.796	539.082	410.462
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	151.128	151.128	151.128	151.128	151.128
Aanwendingen (4)	404.273	25.346	96.842	279.748	15.399
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	359.014	484.796	539.082	410.462	546.191

083177	**083177 Voorziening groot onderhoud Drents Museum**
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het Drents Museum en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	Sinds 2002 wordt gewerkt met een meerjarenonderhoudsplan voor de gebouwen van het Drents Museum. De planning beslaat een periode van 25 jaar. De vermeerderingen aan deze voorziening zijn vastgesteld op basis van een inschatting van het meerjarig onderhoudsplan voor de periode 2012-2022. In september 2022 is het statenstuk Vochtproblematiek en koppelkansen Drents Museum behandeld. In 2023 wordt de voorziening geactualiseerd conform de BBV-voorschriften. Tijdens deze actualisatie worden ook de gevolgen van het statenstuk meegenomen.
Wat zijn we van plan?	Een storting in de voorziening van € 151.128,-- en een onttrekking van €25.346,-- voor de geplande groot onderhoudswerkzaamheden. Daarnaast uitvoering geven aan het statenstuk Vochtproblematiek en koppelkansen. De gevolgen hiervan meenemen in de actualisatie van het meerjaren onderhoud en de voorziening daarvoor.

Voorziening meerjaren onderhoud Depot Drents Museum

083182					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	222.721	214.540	251.992	293.353	335.140
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	41.787	41.787	41.787	41.787	41.787
Aanwendingen (4)	49.968	4.335	426	-	418.715
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	214.540	251.992	293.353	335.140	41.788-

083182	083182 Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het Depot Drents Museum en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2010 d.d. 23 mei 2011
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	In 2011 is op basis van een meerjarenonderhoudsplan voor de gebouwen van het Depot Drents Museum een voorziening aangemaakt. De planning beslaat een periode van 25 jaar. De vermeerderingen aan deze voorziening zijn vastgesteld op basis van een inschatting op het meerjarig onderhoudsplan voor de periode 2012-2036. De voorziening is ingesteld om fluctuatie in de jaarlijkse (groot) onderhoudskosten te voorkomen. We hebben geen achterstallig onderhoud en actualiseren elke 5 jaar de onderhoudsplanning conform de BBV-voorschriften. In 2023 staat de volgende actualisatie gepland.
Wat zijn we van plan?	Voor 2023 is een storting van € 41.787,-- en een onttrekkingen van 4.335,-- voorzien.

Voorziening meerjaren onderhoud Huize Tetrode

083187					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	74.661	85.226	85.226	85.226	85.226
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	10.565	-	-	-	-
Aanwendingen (4)	-	-	-	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	85.226	85.226	85.226	85.226	85.226

083187	083187 Voorziening groot onderhoud Huize Tetrode
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van Huize Tetrode en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben. We hebben voor Huize Tetrode een aparte voorziening ingesteld omdat het een apart gebouw is bij het Drents Museum dat ook een andere huurder heeft.
Instellingsbesluit	8e begrotingswijziging 2018
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	Voor Huize Tetrode is in 2018 een voorziening ingesteld. In 2022 is het voornemen om het pand te verkopen, daarom vindt er geen actualisatie van het MJOP plaats.
Wat zijn we van plan?	Er is voor Huize Tetrode geen storting of onttrekking geraamd.

Voorziening meerjaren onderhoud HHR

083188					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	105.228	42.009	94.623	137.815	143.371
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	52.614	52.614	52.614	52.614	52.614
Aanwendingen (4)	115.833	-	9.422	47.058	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	42.009	94.623	137.815	143.371	195.985

083188	083188 Voorziening meerjaren onderhoud HHR
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van de Health Hub Roden en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	1e Bestuursrapportage 2020
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	Voor het gebouw van de Health Hub Roden is op basis van een meerjarenonderhoudsplan een voorziening aangemaakt. De planning beslaat een periode van 25 jaar. De vermeerderingen aan deze voorziening zijn vastgesteld op basis van een inschatting op het meerjarig onderhoudsplan voor de periode 2019-2034. De voorziening is ingesteld om fluctuatie in de jaarlijkse (groot) onderhoudskosten te voorkomen. Het MJOP zal te zijner tijd inhoudelijk worden geactualiseerd voor de periode 2024 -2029.
Wat zijn we van plan?	In 2023 vindt een storting in de voorziening van € 52.614,-- plaats.

Voorziening meerjaren onderhoud Steunpunten

083189					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	443.000	272.978	244.265	262.665	353.107
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	137.500	137.500	137.500	137.500	137.500
Aanwendingen (4)	307.522	166.213	119.100	47.058	236.731
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	272.978	244.265	262.665	353.107	253.876

083189	**083189 Voorziening meerjaren onderhoud Steunpunten**
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	083189 Voorziening meerjaren onderhoud Steunpunten
Instellingsbesluit	3e actualisatie 2020
Portefeuillehouder	Tjisse Stelpstra
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	Voor de steunpunten is een MeerjarenOnderhoudsPlanning (MJOP) opgesteld inclusief alle opstallen op de steunpunten zoals bijvoorbeeld kantoor, onderhoudswerkplaats en zoutloods. In het MJOP staan alle technische installaties en bouwkundige zaken van het vastgoed met daarbij een planning wanneer en welk onderhoud nodig is en wat de kosten zullen zijn.
Wat zijn we van plan?	Een storting in de voorziening van € 137.500,-- en daarnaast een onttrekking van € 216.439,-- voor de geplande groot onderhoudswerkzaamheden in 2023

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Voorziening verwacht verlies zandwinning Huttenheugte

083160					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	1.414.539	1.414.539	1.414.539	1.414.539	1.414.539
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Aanwendingen (4)	-	-	-	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.414.539	1.414.539	1.414.539	1.414.539	1.414.539

083160	083160 Voorziening verwacht verlies zandwinning Huttenheugte
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De provincie heeft aan het project Zandwinning de Huttenheugte uitvoering gegeven. De verwachting is dat dit project tot omvangrijke financiële verliezen gaat leiden. Deze voorziening is ingesteld om deze verwachte verliezen te kunnen dekken.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2021. Besluit van PS d.d.1 juni 2022.
Portefeuillehouder	Nelleke Vedelaar
Programma	4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig
Toelichting	De Voorziening verwacht verlies zandwinning Huttenheugte is bedoeld voor het opvangen van financiële verliezen voortvloeiende uit de exploitatie van deze zandwinning.
Wat zijn we van plan?	In 2023 zijn de realisatiewerkzaamheden afgerond, geven wij verder uitvoering aan de tripartiete overeenkomst en sturen actief wij op kosten, opbrengsten en risico’s.

Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)

083181					
Verloop	*2022*	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*
Saldo aanvang jaar (1)	8.386.050	8.321.050	8.217.550	8.075.550	7.933.550
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	385.000	346.500	308.000	308.000	308.000
Aanwendingen (4)	450.000	450.000	450.000	450.000	450.000
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	8.321.050	8.217.550	8.075.550	7.933.550	7.791.550

083181	**083181 Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)**
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De provincie is voor pensioenen van (ex-)gedeputeerden eigenrisicodrager. Deze pensioenen zijn niet ondergebracht bij het ABP of een pensioenverzekeringsmaatschappij. De voorziening is ingesteld om ervoor te zorgen dat de opgebouwde pensioenrechten van (ex-)gedeputeerden ook daadwerkelijk kunnen worden betaald door de provincie.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2010 d.d. 10 november 2010
Portefeuillehouder	Tjisse Stelpstra
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	De ingehouden pensioenpremies van de huidige gedeputeerden alsmede het werkgeversdeel pensioenpremie voor de huidige gedeputeerden worden gestort in de voorziening. Aan de voorziening worden de daadwerkelijk betaalde pensioenen onttrokken. De voorziening is op peil om aan de toekomstige verplichtingen te voldoen.
Wat zijn we van plan?	Een jaarlijkse (rente)toevoeging van € 250.000,-- (budget 3110103/466527) en daarnaast een premiestorting voor actieve gedeputeerden van € 121.500,--. De pensioenuitkeringen zijn begroot op € 450.000,--.

Bijlagen

1. Controleprotocol

Controleprotocol voor de accountantscontrole van de Jaarrekening 2023 van de provincie Drenthe en voor de rechtmatigheidsverantwoording van College van Gedeputeerde Staten bij Jaarrekening 2023.

1. Samenvatting belangrijke afspraken uit dit controleprotocol, betrekking op Jaarrekening 2023.

❖ Verwachter invoering rechtmatigheidsverantwoording per 1-1-2023 via wetswijziging BBV (Hoofdstuk 2)

❖ Escalatieladder om onafhankelijkheid van de Internal Audit te borgen (Hoofdstuk 4):
1. Teammanager van Internal Audit, wanneer dit niet kan dan
2. Directeur bedrijfsvoering, wanneer dit niet kan dan
3. Andere directeur, wanneer dit niet kan dan
4. Concerncontroller, wanneer dit niet kan
5. Provinciesecretaris, wanneer dit niet kan dan
6. Gedeputeerde Financiën

❖ Goedkeuringstoleranties voor accountant (Hoofdstuk 5):

	Strekking controleverklaring:			
Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	>1%<3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	>3%<10%	≥ 10%	-

❖ Rapporteringstolerantie voor accountant (Hoofdstuk 5): groter dan of gelijk aan € 250.000.

❖ Verantwoordingstolerantie rechtmatigheidsverantwoording door GS (Hoofdstuk 5): 1% en rapporteringstolerantie € 250.000.

2. Inleiding

Dit controleprotocol heeft betrekking op het jaar 2023 zodat bij de start van het boekjaar 2023 het controleprotocol voor dat jaar is vastgesteld en de kaders voor de controle bekend zijn.

Begin 2019 is de accountantscontrole, na een Europese aanbesteding voor de jaarrekeningen 2019-2022, gegund aan Ernst & Young Accountants LLP (EY). Eind 2022 wordt de accountantscontrole opnieuw aanbesteed. Welke accountant de jaarrekening 2023 gaat controleren is nu nog niet bekend. Provinciale Staten (PS) verstrekken aan deze accountant de opdracht om de accountantscontrole, als bedoeld in artikel 217 van de Provinciewet, voor de provincie Drenthe uit te voeren. Ter voorbereiding en ondersteuning van de uitvoering van deze accountantscontrole moeten PS echter nog een aantal zaken nader regelen, die op hoofdlijnen in dit Controleprotocol staan.

Object van controle is de Jaarrekening 2023 en daarmede tevens het financieel beheer over het jaar 2023, zoals uitgeoefend door of namens het College van Gedeputeerde Staten (GS) van Drenthe.

De verwachting is dat medio Q4-2022 de Eerste Kamer der Staten-Generaal, Tweede Kamer is reeds akkoord, een akkoord gaat geven op het wijzigingen van het BBV met ingang van 1 januari 2023. Dit houdt in dat de accountant over boekjaar 2023 een getrouwheidsverklaring gaat afgeven. De rechtmatigheidsverantwoording wordt neergelegd bij GS. De rechtmatigheidsverantwoording van GS maakt deel uit van de Jaarrekening en valt hierdoor onder de getrouwheidsverklaring van de accountant. In dit protocol zijn ook de nadere voorschriften voor de rechtmatigheidsverantwoording opgenomen.

2.1. Doelstelling
Dit Controleprotocol heeft als doel nadere aanwijzingen te geven aan de accountant over de reikwijdte van de accountantscontrole en aan GS over de reikwijdte van de rechtmatigheidsverantwoording, de daarvoor geldende normstellingen en de daarbij verder te hanteren goedkeuring- en rapporteringstoleranties voor de controle van de Jaarrekening 2023 van de provincie Drenthe.

2.2. Wettelijk kader
De Provinciewet, artikel 217, schrijft voor dat PS een of meer accountants aanwijzingen kan geven, als bedoeld in BW2: artikel 393 lid 1, voor de controle van de in artikel 201 van de Provinciewet bedoelde Jaarrekening en het daarbij verstrekken van een controleverklaring en het uitbrengen van een verslag van bevindingen.

In het kader van deze opdrachtverstrekking aan de accountant kunnen PS nadere aanwijzingen geven voor te hanteren goedkeuring- en rapporteringstoleranties. Tevens zal in de opdrachtverstrekking duidelijk aangegeven moeten worden welke wet- en regelgeving in het kader van het financieel beheer onderwerp van rechtmatigheidscontrole zal zijn.

PS hebben op 13 oktober 2006 de Controleverordening provincie Drenthe 2004 (als bedoeld in artikel 217 van de Provinciewet) vastgesteld.

Dit Controleprotocol wordt in de vergadering van 9 november 2022 voor vaststelling aan PS worden voorgelegd. Met dit Controleprotocol (waarin onder andere opgenomen de goedkeuring- en rapporteringstolerantie) stellen PS nadere aanwijzingen vast die specifiek van toepassing zijn voor het controlejaar 2023.

3. Algemene uitgangspunten voor de controle
Zoals in artikel 217 van de Provinciewet is voorgeschreven, wordt de controle van de in artikel 201 van de Provinciewet bedoelde Jaarrekening, uitgevoerd door de door PS benoemde accountant gericht zijn op het afgeven van een oordeel over:
- in de Jaarrekening gepresenteerde baten en lasten en de activa en passiva;
- totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties in overeenstemming met de Begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder provinciale verordeningen;
- inrichting van financieel beheer en financiële organisatie gericht op de vraag of deze een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken;
- in overeenstemming zijn van door het college van GS opgestelde Jaarrekening met de bij of krachtens Algemene maatregel van bestuur te stellen regels bedoeld in artikel 186 van de Provinciewet (BBV);
- verenigbaarheid van het Jaarverslag met de Jaarrekening.

Bij de controle zullen de nadere regels die bij of krachtens Algemene maatregel van bestuur worden gesteld op grond van artikel 217, zesde lid, van de Provinciewet (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO)), en de Richtlijnen voor de Accountantscontrole (NBA) bepalend zijn voor de uit te voeren werkzaamheden.
Onder rechtmatigheid wordt begrepen de definitie volgens het BADO dat de in de rekening verantwoorde lasten, baten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen, dat wil zeggen "in overeenstemming zijn met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder provinciale verordeningen".

4. Positie van Internal Audit in de organisatie en de escalatieladder
De medewerkers die belast zijn met de Internal Audit vallen bij de provincie Drenthe onder het team Financiën, Planning & Control (FPC). De medewerkers Internal Audit voeren ook controles uit op (delen van) processen van het team FPC. Dit zou ertoe kunnen leiden dat er een spagaat ontstaat bij Internal Audit tussen loyaliteit met eigen team/ teammanager en vastleggen van bevindingen en/of teammanager staat niet achter/blokkeert bevindingen van Internal Audit.

Om de onafhankelijkheid van de Internal Audit te borgen is de volgende escalatieladder opgesteld:
1. Teammanager van Internal Audit, wanneer dit niet kan dan
2. Directeur bedrijfsvoering, wanneer dit niet kan dan
3. Andere directeur, wanneer dit niet kan dan
4. Concerncontroller, wanneer dit niet kan
5. Provinciesecretaris, wanneer dit niet kan dan
6. Gedeputeerde Financiën

5. Te hanteren goedkeuring- en rapporteringstoleranties
5.1. Toleranties voor accountant
De accountant accepteert bij de controle bepaalde toleranties en richt zijn controle daarop in. De accountant controleert niet ieder document of iedere financiële handeling, maar richt de controle zodanig in dat voldoende zekerheid wordt verkregen over het getrouwe beeld van de Jaarrekening en de rechtmatigheid van de verantwoorde baten en lasten en balansmutaties en financiële beheershandelingen met een belang groter dan de

vastgestelde goedkeuringstolerantie. De accountant richt de controle in op het ontdekken van belangrijke fouten en baseert zich daarbij op risicoanalyse, vastgestelde toleranties en statische deelwaarnemingen en extrapolaties.

In het BADO, zijn minimumeisen voor de in de controle te hanteren goedkeuringstoleranties voorgeschreven. PS mogen de goedkeuringstoleranties scherper vaststellen dan deze minimumeisen. PS heeft vastgesteld dat voor de provincie Drenthe, controlejaar 2023, de minimumeisen gelden. De eisen zijn:

	Strekking controleverklaring:			
Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	>1%<3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	>3%<10%	≥ 10%	-

Fouten spreken voor zich. Onzekerheden zijn minder hard kwantificeerbaar. De tolerantiegrenzen zijn gebaseerd op de jaarrekening 2021 met totale lasten € 254.480.039. Op basis van de werkelijke lasten in de Jaarrekening 2023 worden de definitieve goedkeuringstolerantie voor betreffend jaar bepaald.
- Totale fouten kleiner dan of gelijk aan ca. € 2,5 miljoen: goedkeurende verklaring;
- Totale fouten tussen ca. € 2,5 miljoen en maximaal ca. € 7,6 miljoen: verklaring met beperking;
- Totale fouten groter dan of gelijk aan ca. € 7,6 miljoen: afkeurende verklaring;
- Onzekerheden kleiner dan of gelijk aan ca. € 7,6 miljoen: goedkeurende verklaring;
- Onzekerheden tussen ca. € 7,6 miljoen en maximaal ca. € 25,4 miljoen: verklaring met beperking;
- Onzekerheden groter dan of gelijk aan ca. € 25,4 miljoen: verklaring van oordeelonthouding.

Voor de rapporteringstolerantie stellen PS als maatstaf dat de accountant op het niveau van programma's/ producten in de Begroting elke fout of onzekerheid groter dan of gelijk aan € 250.000 rapporteert, zijnde 10% van de fouten-goedkeuringstolerantie. Naast deze kwantitatieve benadering zal de accountant ook een kwalitatieve beoordeling hanteren (professional judgement). De weging van fouten en onzekerheden vindt ook plaats op basis van professional judgement.

De goedkeuringstolerantie betreft de maximale toegestane fout en het maximale bedrag aan onzekerheden in de jaarrekening. Afwijkingen/ fouten en/of onzekerheden groter dan de goedkeuringstolerantie kunnen van invloed zijn op de oordeels- en besluitvorming van de gebruikers van de jaarrekening, waaronder PS. Dit bedrag omvat zowel de geconstateerde en niet-gecorrigeerde fouten en onzekerheden, maar ook de fouten en onzekerheden die niet door de accountant zijn ontdekt. De accountantscontrole is namelijk gebaseerd op steekproeven, waardoor het mogelijk is dat de accountant niet alle fouten en onzekerheden ontdekt en rapporteert. Om deze reden houdt de accountant bij de evaluatie van de geconstateerde en niet-gecorrigeerde fouten en onzekerheden ten opzichte van de goedkeuringstolerantie rekening met een veiligheidsmarge voor deze niet ontdekte fouten en onzekerheden. Deze veiligheidsmarge bedraagt veelal 50% van de goedkeurings-tolerantie en is bedoeld om de kans dat het totaal van de niet-gecorrigeerde en niet-ontdekte fouten en onzekerheden de goedkeuringstolerantie overschrijdt, tot een zo laag mogelijk acceptabel niveau terug te brengen. Dit betekent dat de geconstateerde (en niet-gecorrigeerde) fouten en onzekerheden niet meer dan 50% van de goedkeuringstolerantie mogen bedragen.

De accountant richt de controle in, rekening houdend met de rapporteringstolerantie om te kunnen waarborgen dat alle gesignaleerde onrechtmatigheden die dit bedrag overschrijden ook daadwerkelijk in het verslag van bevindingen worden opgenomen.

5.2. Toleranties voor GS

Op medio mei 2022 heeft de Tweede Kamer der Staten-Generaal akkoord geven op het wijzigingen van het BBV per 1-1-2023. Dit houdt in dat GS verplicht is vanaf boekjaar 2023 een rechtmatigheidsverantwoording af te geven. De verantwoordingsgrens voor de rechtmatigheidsverantwoording moet wettelijk liggen tussen 0% en 3% van de totale lasten van het controlejaar. Om harmonie in de controle te houden worden de GS grenzen gelijk gesteld aan de accountantsgrenzen. Gebaseerd op de Jaarrekening 2021 met totale lasten € 254.480.039 levert dit een verantwoordingsgrens op van 1%, € 2,5 miljoen en een rapporteringsgrens van € 250.000. Op basis van de werkelijke lasten in de Jaarrekening 2023 wordt de definitieve grens voor betreffend jaar bepaald.
Fouten die onder de verantwoordingsgrens vallen zullen worden toegelicht in de bedrijfsvoeringsparagraaf.

6. Reikwijdte controle

De accountantscontrole op getrouwheid voor de Jaarrekening 2023 is gericht op de volgende 6 criteria: calculatie-, valuterings-, adresserings-, volledigheids-, aanvaardbaarheids- en leveringscriterium. Over deze criteria legt GS in haar rechtmatigheidsverantwoording geen verantwoording af.
De rechtmatigheidsverantwoording van GS voor de Jaarrekening 2023 is gericht op de 3 criteria: Begrotings-, 'Misbruik & oneigenlijk gebruik'- en voorwaardencriterium

De controle voor het boekjaar 2023 is limitatief gericht op: Naleving van wettelijke kaders, zoals opgenomen in het Normenkader 2023. Dit uitsluitend voor zover deze directe financiële beheershandelingen betreffen of kan betreffen. Indien en voor zover bij de controle materiële financiële onrechtmatige handelingen worden geconstateerd, worden deze in de rapportage en oordeelsweging uitsluitend betrokken indien en voor zover het door de staten of hogere overheden vastgestelde regels betreft. Met andere woorden: interne regels van college naar ambtelijke organisatie, GS-besluiten, vallen daarbuiten. Wel worden in de controle betrokken kaderstellende GS-besluiten, met financiële beheershandelingen, die verplicht zijn gesteld door hogere regelgeving of raadsbesluiten c.q. verordeningen. Als het opstellen en nemen van een collegebesluit verplicht is gesteld, wordt getoetst of het voorgeschreven besluit daadwerkelijk door het college is genomen. Als wet- en regelgeving ook inhoudelijke eisen aan het collegebesluit stelt, wordt ook gecontroleerd of aan deze eisen is voldaan.

7. Rapportering door accountant en GS

Interim-controle door accountant

In de tweede helft van het jaar wordt door de accountant een zogenaamde interim-controle uitgevoerd. Over de uitkomsten van die tussentijdse controle wordt een verslag uitgebracht aan GS. Bestuurlijk relevante zaken worden, op grond van de overeengekomen rapportagewensen, ook aan PS gerapporteerd.

Verslag van bevindingen en controleverklaring door accountant

In overeenstemming met de Provinciewet wordt over de Jaarrekeningcontrole een Accountantsverslag uitgebracht aan PS en in afschrift aan GS. In het Accountantsverslag wordt gerapporteerd over de opzet en uitvoering van het financiële beheer en of de beheersorganisatie een getrouw en rechtmatig financieel beheer en een rechtmatige verantwoording daarover waarborgen. De controleverklaring geeft het oordeel van de accountant weer over de gepresenteerde financiële gegevens in de Jaarrekening.

Rapportering aan GS door VIC

Rondom de start van de interim- en Jaarrekening controle door de accountant worden aan GS de bevindingen gerapporteerd die effect hebben op de rechtmatigheidsverantwoording. Deze controles worden intern uitgevoerd en ook gerapporteerd door de Verbijzonderde Interne Controle (VIC), onderdeel van team Financiën, Planning en Control.

Controleverklaring en rechtmatigheidsverantwoording

In de controleverklaring 2023 wordt op een gestandaardiseerde wijze, zoals wettelijk voorgeschreven, de uitkomst van de getrouwheidscontrole weergegeven. De controleverklaring is bestemd voor PS, zodat PS de door het college van GS opgestelde Jaarrekening kan vaststellen.
Vanaf het jaar 2023 legt GS via de rechtmatigheidsverantwoording aan PS verantwoording af over de rechtmatigheid. In deze verantwoording zullen de aspecten die samenhangen met het begrotings-, Misbruik & Oneigenlijk gebruik- en voorwaarden criterium worden weergegeven.

2. Normenkader

KADER INTERNE REGELGEVING MET FINANCIËLE BEHEERSHANDELINGEN 2023
*1 vervalt met ingang van invoering Omgevingswet
*2 geldt met ingang van invoering Omgevingswet

1. BESTUREN EN SAMENWERKEN: KIJKEND OVER GRENZEN HEEN
- Nota misbruik en oneigenlijk gebruik
- Nota reserves en voorzieningen provincie Drenthe 2020
- Verordening rechtsbescherming provincie Drenthe 2021
- Verordening rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers provincie Drenthe 2019
- Verordening vergoeding Statenfractie 2020

2. STAD EN PLATTELAND: RUIMTE BIEDEN EN RICHTING GEVEN
- Gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe
- Provinciale Omgevingsverordening Drenthe 2018 *1
- Provinciale Omgevingsverordening Drenthe 2023 *2

3. REGIONALE ECONOMIE EN WERKGELEGENHEID: KANSEN BENUTTEN

4. MOBILITEIT EN BEREIKBAARHEID: SLIM EN VEILIG
- Verordening nautisch beheer vaarwegen provincie Drenthe
- Verordening Provinciale Commissie Verkeer- en Vervoerberaad Drenthe *1

5. KLIMAAT EN ENERGIE: SAMEN DOORPAKKEN
- Subsidieverordening Duurzaamheidslening hernieuwbare energie (zonnelening)

6. LEVENDIG EN SOCIAAL: GEZOND, GELUKKIG EN VEILIG
- Provinciale monumentenverordening 2016 *1

7. MIDDELEN EN MENSEN
- Algemene subsidieverordening Drenthe 2017
- Belastingverordening provincie Drenthe 2022
- Controleverordening provincie Drenthe 2004
- Financiële verordening provincie Drenthe 2020
- Nota begrotingsregels provincie Drenthe 2020
- Nota financiering provincie Drenthe 2020
- Nota fiscaal beleid provincie Drenthe 2020
- Nota investeren activeren waarderen en afschrijven provincie Drenthe 2020
- Nota reserves en voorzieningen provincie Drenthe 2020
- Nota weerstandsvermogen en risicomanagement provincie Drenthe 2020
- Verordening op de heffing van opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting Drenthe

KADER EXTERNE REGELGEVING MET FINANCIËLE BEHEERSHANDELINGEN 2023

*1 vervalt met ingang van invoering Omgevingswet

*2 geldt met ingang van invoering Omgevingswet

1. BESTUREN EN SAMENWERKEN: KIJKEND OVER GRENZEN HEEN

- Algemene wet bestuursrecht
- Artikelen 107,108 en 109 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VwEU)
- Burgerlijk Wetboek
- Rechtspositiebesluit Decentrale politieke ambtsdragers
- Regeling rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers
- Wet gemeenschappelijke regelingen

2. STAD EN PLATTELAND: RUIMTE BIEDEN EN RICHTING GEVEN

- Besluit Algemene regels Ruimtelijke Ordening *1
- Besluit Financiële bepalingen bodemsanering
- Besluit Infrastructuurfonds
- Besluit natuurbescherming *1
- Besluit rivierversterking/hoofdwaterkeringen Provinciefonds
- EU-kaderverordening Plattelandsontwikkeling Leader + Verordening Europese Structuurfondsen (inclusief POP, EPD)
- Invoeringswet Wet ruimtelijke ordening en uitvoeringsbesluiten
- Omgevingswet 2023
- Onteigeningswet *1 (gedeeltelijk: onteigening bij calamiteiten blijft in Onteigeningswet)
- Ontgrondingenwet *1
- Regeling financiële bepalingen bodemsanering
- Regeling natuurbescherming *1
- Waterstaatswet 1900
- Waterwet *1
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht *1
- Wet bodembescherming *1
- Wet geluidhinder *1
- Wet inrichting Landelijk gebied *1
- Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen
- Wet milieubeheer *1 (gedeeltelijk)
- Wet Natuurbescherming *1
- Wet ruimtelijke ordening *1

3. REGIONALE ECONOMIE EN WERKGELEGENHEID: KANSEN BENUTTEN

- Algemene groepsvrijstellingsverordening nr. 651/2014
- Artikelen 107, 108 en 109 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VwEU)
- EG-verdrag 70/2001
- Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)
- Interreg
- Kaderbesluit nationale EZ-subsidies
- Kaderwet EZ-subsidie
- Plattelandsontwikkelingsprogramma Nederland
- Wet terugvordering staatssteun

4. MOBILITEIT EN BEREIKBAARHEID: SLIM EN VEILIG

- Wegenwet
- Wet Luchtvaart
- Wet Personenvervoer

5. KLIMAAT EN ENERGIE: SAMEN DOORPAKKEN

- Klimaatwet

6. LEVENDIG EN SOCIAAL: GEZOND, GELUKKIG EN VEILIG

- Erfgoedwet *1 (gedeeltelijk)
- Mediawet
- Wet op specifiek cultuurbeleid
- Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen

7. MIDDELEN EN MENSEN

- Aanbestedingsreglement Werken 2016 (ARW 2016)
- Aanbestedingswet 2012
- Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (reglement)
- Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
- Algemene Verordening Gegevensbescherming
- Algemene Wet inzake rijksbelastingen
- Ambtenarenwet
- Arbeidsrecht
- Besluit Begroting en Verantwoording
- Besluit leningvoorwaarden decentrale overheden (Bldo)
- Bestuursrecht
- Burgerlijk Wetboek (BW: 7)
- Cao provinciale sector
- Europese aanbestedingsrichtlijnen voor werken, diensten en leveringen
- Evaluatiewet WNT
- Financiële verhoudingswet (provinciefonds)
- Gids Proportionaliteit
- Informatie voor derden (IV3)
- Invorderingswet
- Provinciewet
- Rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers
- Regeling schatkistbankieren decentrale overheden
- Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo)
- Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 7 juli 2006, houdende regels met betrekking tot de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen in de jaarrekening van provincies en gemeenten (Regeling verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen)
- Sociale verzekeringswetten (o.a. WW; ZW; WGA; WAZO; WIEG; Wbo)
- Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo)
- Wet Deregulering beoordeling arbeidsrelaties
- Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido)
- Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof)
- Wet markt en overheid
- Wet naleving Europese regelgeving publieke entiteiten
- Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren
- Wet normering topinkomens
- Wet op de omzetbelasting
- Wet op de loonbelasting
- Wet op de motorrijtuigenbelasting
- Wet op de vennootschapsbelasting
- Wet op het btw-compensatiefonds